
ശാണ്ഡില്യഭക്തിസൂത്രം
സ്വപ്നേശ്വരഭാഷ്യം
Nankulam

ശാണ്ഡില്യഭക്തിസൂത്രം (സ്വപ്നേശ്വരഭാഷ്യത്തോടുകൂടി)

ഡോ. സുവര്ണ്ണ നാലപ്പാട്ട്

പരമേശ്വരോ ജയതി.

1. *പ്രപദ്യ പരമം ദേവം ശ്രീസ്വപ്നേശ്വരസൂരിണാ ശാണ്ഡില്യശതസൂത്രീയം ഭാഷ്യമാഭാഷ്യതേ അധുനാ. ഗോവിന്ദ ചരണദ്വന്ദ്വമധുനോ മഹദദ്ഭുതം യത് പായിനോ ന മുഹ്യന്തി മുഹ്യന്തി യദപായിനഃ*
   പരമമായ ദേവനെ പ്രാപിച്ച ശ്രീസ്വപ്നേശ്വരസൂരി ശാണ്ഡില്യന്റെ ശതസൂത്രങ്ങള്ക്കും ഭാഷ്യം രചിക്കുന്നു. ഗോവിന്ദന്റെ ഇരുചരണങ്ങളിലെ മധു മഹത്തായ അത്ഭുതം തന്നെ. അത് പാനം ചെയ്യുവര് മോഹിതരാവുന്നില്ല,കുടിക്കാത്തവര് മോഹിതരാവുന്നു.
2. *ജീവാനാം ബ്രഹ്മഭാവാപത്തിര്മുക്തിരിതിവക്ഷ്യതേ ജീവാശ്ച ബ്രഹ്മണോ അത്യന്തമഭിന്നാ ഇതി തേഷാം സംസാരസ്ത്രിഗുണാത്മകാന്തഃകരണോപാധികൃതോ ന സാഹജികഃ,സ്ഫടികസ്യേവ ജപാദിസന്നിധികൃതം ലൌഹിത്യാദികം. സ ചൌപാധികത്വാദേവ ന ജ്ഞാനേന നിവര്ത്തനീയഃ*
   കിന്തുപാധ്യുപധേയയോരന്യതരഹാനേന തത് സംബന്ധസ്വഹാനേന വാ.
   ന ഹി നിപുണതരദര്ശനേനാപ്യുപാധിയോഗേ സ്ഫടികലൌഹിത്യഭ്രമനിവൃത്തിരസ്തി. തഥേഹ ന സര് വ്വസത്താസ്ഫുരണാത്മനോഹാനിഃസംഭവതി, ന വാ സംബന്ധസ്യ തസ്യ
   തദുഭയസ്വരൂപാനതിരേകാത്.പരിശേഷാദുപാധിഹാനാദേവ ഭ്രമനിവൃത്തിര്നാത്മജ്ഞാനാത്.
   മുക്തി എന്നു പറയുന്നത് ജീവന്,ബ്രഹ്മഭാവം പ്രാപിക്കുന്നതിനെയാണ്. ജീവനും ബ്രഹ്മവും അത്യന്തം അഭിന്നങ്ങളാകയാല്,സംസാരം ത്രിഗുണാത്മകമായ അന്തഃകരണാധിഉപാധികളെന്നിവ സഹജമല്ല. സ്ഫടികത്തിനടുത്ത് ജപാപുഷ്പം വെച്ചാലുണ്ടാകുന്ന ചുവപ്പുനിറംപോലെയാണ്. ഉപാധികളാലുണ്ടാവുന്ന ഗുണങ്ങളൊന്നും ജ്ഞാനത്താല് ഇല്ലാത്തതാക്കാന് കഴിയുകയില്ല. മറിച്ച്, ഉപാധിയുടേയോ ഉപധേയത്തിന്റേയോ ഹാനികൊണ്ടോ അവയുടെ സംബന്ധത്തിന്റെ ഹാനികൊണ്ടോ ഇല്ലാതാവുകയും ചെയ്യും. നിപുണതരദര്ശനംകൊണ്ടും ഉപാധിയോഗം കൊണ്ടുണ്ടായ സ്ഫടികലൌഹിത്യഭ്രമനിവൃത്തി സംഭവിക്കുകയില്ല. അതുപോലെ സർവ്വസത്തകളും സ്ഫുരിക്കുന്ന ആത്മന്റെ ഹാനിയും സംഭവിക്കുന്നില്ല. അവയുടെ ഉഭയസ്വരൂപം ഇല്ലാതാവുന്നുമില്ല. ബാക്കി ശേഷിക്കുന്നത് ഉപാധികളെ ഹനിച്ച്, ഭ്രമനിവൃത്തി വരുത്തി ആത്മജ്ഞാനം നേടുക എന്ന മാര്ഗ്ഗം മാത്രമാണ്.
3. *ഉപാധിഹാനേ ച കാരണാന്തരമന്വേഷ്ടവ്യം. തച്ചേശ്വരഭക്തിരേവാലൌകികത്വാത് ശ്രുതിസ്മൃതിസിദ്ധാ .തഥാ (ഗീതാ 14.6.8) തത്രസത്വം നിര്മ്മലത്വാത് പ്രകാശകമനാമയം സുഖസംഗേന ബധ്നാതി ജ്ഞാനസംഗേന ചാനഘ രജോ രാഗാത്മകം വിദ്ധി തൃഷ്ണാസംഗസമുദ്ഭവം തന്നിബധ്നാതി കൌന്തേയ,കര്മ്മസംഗേന ദേഹിനം തമസ്ത്വജ്ഞാനജം വിദ്ധി മോഹനം സര് വ്വദേഹിനാം പ്രമാദാലസ്യനിദ്രാഭിസ്തന്നിബധ്നാതിഭാരത,*
   ഇത്യുപക്രമ്യ, (ഗീതാ 14.26)
   മാം ചയോ അവ്യഭിചാരേണ ഭക്തിയോഗേന സേവതേ സ ഗുണാത് സമതീത്യൈതാന് ബ്രഹ്മഭൂയായ കല്പ്യതേ
   ഇത്യുപസംഹരന് ഭഗവാനേവാത്മഭക്തോസ്ത്രിഗുണാത്മകാന്തഃകരണലയപൂര് വ്വകബ്രഹ്മാനന്ദാവാപ്തി ലക്ഷണമുക്തിഹേതുനാമാഹ.
   ഉപാധിഹാനിക്ക് മറ്റൊരുകാരണം അന്വേഷിക്കേണ്ടതാണ്. അത് അലൌകികമായ ഈശ്വരഭക്തിയാണെന്ന് ശ്രുതിസ്മൃതികളില്നിന്ന് സിദ്ധിക്കുന്നു. അപ്രകാരം ഗീതയിലും കാണുന്നു. നിര്മ്മലവും പ്രകാശകവും അനാമയവുമായ സത്വം സുഖസംഗംകൊണ്ടും ജ്ഞാനസംഗംകൊണ്ടും ബന്ധിക്കുന്നു. രജസ്സ് രാഗാത്മകമെന്നും തൃഷ്ണാസംഗങ്ങളില്നിന്ന് ഉത്ഭവിച്ചതെന്നും അറിയുക. അത് ദേഹികളെയെല്ലാം മോഹിപ്പിക്കുന്നു. തമസ്സ് അജ്ഞാനത്തില്നിന്ന് ജനിച്ചതാണ്. അത് പ്രമാദം,ആലസ്യം,നിദ്ര എന്നിവകൊണ്ട് ബന്ധിക്കുന്നു. ഗീത ഉപസംഹരിക്കുന്നു, എന്നെ വ്യഭിചരിക്കാത്ത ഭക്തിയോഗംകൊണ്ടു സേവിക്കുന്നവന്,മൂന്നുഗുണങ്ങള്ക്കും

അതീതനായി ബ്രഹ്മമായി ഭവിക്കുന്നു. ത്രിഗുണാത്മകമായ അന്തഃകരണത്തെ ആത്മഭക്തന് നശിപ്പിക്കുന്നു. ലയപൂർവ്വകമായ ബ്രഹ്മാനന്ദമാകുന്ന ലക്ഷണത്തോടുകൂടിയിരിക്കുന്നു.ഇതുതന്നെയാണ് മുക്തിഹേതു.

4. *ന ചാത്മജ്ഞാനവൈയര്ത്ഥമശ്രദ്ധാമലക്ഷാളനേന ഭക്താവുപയോഗാത്. ന ത്വപരോക്ഷാന്തഃകരണരൂപോപാധിധര്മ്മാദ്ധ്യാസനിരാസസമര്ത്ഥജ്ഞാനം.അത ഏവ (ഗീതാ 14.19)ഗുണേഭ്യശ്ച പരം വേത്തി മദ്ഭാവം സോധിഗച്ഛതീതി (4.41)ജ്ഞാനസംഛിന്നസംശയമിത്യാദാവയമര്ത്ഥഃസ്ഫുട ഏവ.*
ആത്മജ്ഞാനം ഉപയോഗശൂന്യമെന്നു കരുതരുത്. അശ്രദ്ധ മുതലായ മലങ്ങളെ കഴുകിക്കളയാന് അത് ഭക്തനെ സഹായിക്കുന്നുണ്ട്. അന്തഃകരണരൂപമായ ഉപാധിധര്മ്മങ്ങളുയെ അദ്ധ്യാസം ,നിരാസം എന്നിവ യെ ഇല്ലാതാക്കാന് ജ്ഞാനത്തിന് സാധിക്കുന്നുമില്ല.ഗീതയില് ഗുണങ്ങള്ക്ക് അതീതനായവനും ജ്ഞാന ത്താല് സംശയങ്ങളെല്ലാം നശിച്ചവനും എന്റെ ഭാവം പ്രാപിക്കുമെന്ന് പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതുകൊണ്ട് ,മേല്പ്പറഞ്ഞ അര്ത്ഥം സ്ഫുടമാവുന്നു.

5. *ന ചാജ്ഞാനകൃതസ്സംസാരോ യെനജ്ഞാനാനിവൃത്തിരപി വക്തും ശക്യാ പ്രമാണാഭാവാത്. രജതാവയവാദേഃകാരണസ്യാഭാവാദജ്ഞാനശുക്തിത ഉല്പ്പത്ത്യസംഭവാച്ച. അപിച കുതസ്തുഖലു സൌമ്യൈവം സ്യാദസതഃസജ്ജായേത (ഛാ.ഉപ 6.2.2)ഇതി ശ്രുതി. കാര്യസത്തയാ കാരണസത്താം ബോധയതന്തീ സംസാരസ്യസത്യത്വമേവാഹ. നിതരാം ച സത്യസങ്കല്പ്പ(ഛാ.ഉപ 3.14.2)ഇത്യാദിനാ പരമേശ്വരസര്ഗ്ഗസ്യ.നാപി ഭഗവാന് ബാദരായണഃക്വചിദപി സൂത്രേ സംസാരസ്യ ജ്ഞാനകല്പ്പിതത്വ മുക്തവാന്, പ്രത്യുത സ്വപ്നസൃഷ്ടിനിരാകരണേന ജാഗ്രത്സൃഷ്ടേഃസത്യത്വം. ന ച ദൃഷ്ടാന്താര്ത്ഥതത് മാനാഭാവാത്.*
അജ്ഞാനംകൊണ്ടാണ് സംസാരമുണ്ടായതെന്നത് ശരിയല്ല. എങ്കില് ജ്ഞാനംകൊണ്ട് സംസാരനിവൃത്തി ഉണ്ടാകണമായിരുന്നു. ചിപ്പിയില് വെള്ളി ദര്ശിക്കുമ്പോള്,ആ അജ്ഞാനം കാരണമായി യഥാര്ത്ഥവെള്ളി യുടെ ഉല്പ്പത്തി അസംഭവ്യമാണ്. മാത്രമല്ല,സൌമ്യാ, അസത്തില്നിന്ന് സത്തെങ്ങനെ സംജാതമാകും മുതലായ ശ്രുതികള് സംസാരം സത്യമാണെന്ന് ചൂണ്ടിക്കാട്ടുന്നു. കാര്യം സത്യമാണെന്ന് കാരണം സത്യമാ കയാല് ബോധിപ്പിക്കുന്നു. ഈശ്വരന് എപ്പോഴും സത്യസങ്കല്പ്പനാണ് എന്നതിനാല്,പരമേശ്വരന്റെ സര്ഗ്ഗ വും സത്യമാകണം. മാത്രമല്ല,ഭഗവാന് ബാദരായണന്പോലും ഒരു സൂത്രത്തിലും സംസാരം അജ്ഞാനക ല്പ്പിതമാണെന്ന് പറഞ്ഞിട്ടില്ല. പ്രത്യുത,സ്വപ്നസൃഷ്ടിയുടെ നിരാകരണം കൊണ്ട് ജാഗ്രത്സൃഷ്ടിയുടെ സത്യത്വം പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. അത് വെറും ദൃഷ്ടാന്തത്തിനുവേണ്ടി പറഞ്ഞതല്ലെന്ന് ,തെളിവുകളുടെ അഭാവം കാണിക്കുന്നു മുണ്ട്.

6. *സുഖാദിധര്മ്മണാം തു സാഹജികത്വം നോപപദ്യതേ സുഖാദയോ ന സാക്ഷാദാത്മവികാരാആത്മനി പ്രതീയമാനത്വാത് ഗൌരത്വാദിവ. സുഖാധ്യുപലബ്ധിഃസ കരണികാ ക്രിയാത്വാദിതൃത്ര ലാഘവാത് സമവായെനൈവ കാരണജന്യത്വം യുജ്യതേ ശ്രോത്രജന്യത്വമിവ ശബ്ദസ്യ.സുഖാദയഃകരണസമവേതാ അനാദീന്ദ്രിയഗ്രാഹ്യഗുണത്വാച്ഛബ്ദവദിതി പരമതെ. ഉഭയമതെ സ്പര്ശശൂന്യേന്ദ്രിയഗ്രാഹ്യഗുണത്വാത്. ആത്മസിദ്ധിസ്തു സര് വ്വസത്താപ്രകാശകതയേതി. സര് വ്വമേതദ് ദ്വിതീയേ തൃതീയേ ച സ്ഫുടീഭവിഷ്യതി. തസ്മാത് പുരുഷാര്ത്ഥഹേതുത്വാത് ധര്മ്മസ്യേവ ഭക്തേര്മ്മീമാംസാവിവിത്സയേദം സൂത്രം.*
സുഖാദിധര്മ്മങ്ങള് സഹജമാണെന്നുപറയുന്നത് ശരിയല്ല.കാരണം സുഖാദികള് സാക്ഷാത് ആത്മാവിന്റെ വികാരങ്ങളല്ല. വെളുപ്പ് മുതലായവപോലെ ആത്മാവില് പ്രതിബിംബിക്കുന്നവ മാത്രമാണ്. അത് (പ്രതിഫലനം)ഒരു ക്രിയയാകയാല്,കരണികകള് (ഉപകരണങ്ങള്)വേണം. അതിനാല്,എളുപ്പം അവ കാരണത്തില്നിന്ന് ജനിച്ചു എന്നു കരുതാനാണ്. എങ്ങനെയെന്നാല്, ശബ്ദം ശ്രോത്രജന്യമാണ് എന്നതുപോലെ. സുഖാദികള് കരണത്തില് തന്നെ ഇരിക്കുന്നു എന്നും അനാദിയായ ഇന്ദ്രിയത്താല് ഗ്രാഹ്യമാകുന്ന ഗുണത്താല് ശബ്ദംപോലെയാണെന്നും പറയപ്പെടുന്നു. രണ്ടായാലും സ്പര്ശശൂന്യമായ ഇന്ദ്രിയത്താല് ഗ്രാഹ്യമാകുന്ന ഗുണമാണല്ലോ ഉള്ളത്. സര്വ്വസത്തയുടേയും പ്രകാശകത്വമാണ് ആത്മ സിദ്ധി. സർവ്വവും ഇപ്രകാരം രണ്ടാമത്തേതിലും മൂന്നാമത്തേതിലും സ്ഫുടമായി ഭവിക്കുന്നു. (മൂന്നാമദ്ധ്യായം

രണ്ടാം ഭാഗത്തില്)അതിനാല് പുരുഷാര്ത്ഥഹേതുവിനായി ധര്മ്മമീമാംസയെപ്പോലെ, ഭക്തിയെ അറിയുവാനായി ഇപ്രകാരം സൂത്രങ്ങള് രചിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

അദ്ധ്യായം 1.ആഹ്നികം 1.

സൂത്രം 1. അഥാതോ ഭക്തിജിജ്ഞാസാ.

ഭാഷ്യം:- *അഥേത്യധികാരാര്ത്ഥോ നാനന്തര്യാര്ത്ഥഃഅനന്തര്യഹി ന സ്വാദ്ധ്യായാദ്ധ്യയനസ്യ, ആനിന്ദ്യയോന്യധികൃതേര് വ്യക്ഷ്യമാണത്വാത്. നാപി ശമാദിസപേത്ത്യര്ത്ഥഃ മുമുക്ഷാമാത്രസ്യ ഭക്ത്യധികാരത്വാത്. യഥാമന്ത്രവര്ണ്ണഃ(ശ്വേ.ഉപ 6.18)*

യേ ബ്രഹ്മാണം വിദധാതിപൂര്വ്വ
യോ വൈ വേദാംശ്ച പ്രഹിണോതിതസ്മൈ
തംഹ ദേഹമാത്മബുദ്ധിപ്രകാശം
മുമുക്ഷുര്വ്വൈ ശരണമഹം പ്രപദ്യേ ഇതി.

അഥ എന്ന വാക്ക് ആരംഭം എന്ന അര്ത്ഥത്തിലാണ്.അനന്തരം എന്ന അര്ത്ഥത്തിലല്ല. സ്വാദ്ധ്യായം , വേദാദ്ധ്യയനം എന്നിവക്ക് അനന്തരം എന്ന അര്ത്ഥം ശരിയല്ല. നിത്യയോനികളില് ജനിച്ചവര്ക്കുപോലും ഭക്തിയോഗത്തിന് അധികാരമുണ്ടെന്ന് പറഞ്ഞിരിക്കയാല്,സ്വാദ്ധ്യയവും മറ്റും ഇല്ലാതെയും ഭക്തി ലഭിക്കുന്നുണ്ട്. ശമാദിസമ്പത്തികള് നേടിയശേഷമെന്ന അര്ത്ഥവും ശരിയല്ല. ഭക്തിക്ക് അധികാരം ലഭിക്കാന്, ഒരാള്ക്ക് മുമുക്ഷുത്വം മാത്രമേ വേണ്ടു.ശ്വേതശ്വേതരഉപനിഷത്തിലെ മന്ത്രം പറയുന്നതുപോലെ ഏതൊരുവനാണോ ബ്രഹ്മാവ് ആദ്യത്തില് വേദങ്ങളെയെല്ലാം പ്രകാശിപ്പിച്ചുകൊടുത്തത്, ദേഹവും ബുദ്ധിയും ആത്മാവും പ്രകാശിക്കുന്ന ആ മുമുക്ഷുവിനെ ഞാനിതാ,ശരണംപ്രാപിക്കുന്നു.
ന ച മംഗലാര്ത്ഥോ അപി തദ്ദുച്ചാരണമാത്രസ്യ മംഗലത്വാത്. തഥാ ച മുമുക്ഷുണാ ഭക്തിവിചാരഃ കര്ത്തവ്യ ഇത്യര്ത്ഥഃ ജിജ്ഞാസയാ വിചാര ആക്ഷിപ്യതേ.
അത് അനുഗ്രഹത്തെ(മംഗളം) സൂചിപ്പിക്കാനുമല്ല. അഥ എന്ന പദം ഉച്ചരിച്ചമാത്രയില്ത്തന്നെ വിചാരവും അതോടൊപ്പം ഉണ്ടാവണമല്ലോ. മുമുക്ഷു മോക്ഷജിജ്ഞാസുവാകയാല് അയാള്ക്ക് ഭക്തിവിചാരം താനേ ഉണ്ടാവുന്നു. യോഗസൂത്രം അഥ യോഗാനുശാസനമെന്നും ,ബ്രഹ്മസൂത്രം അഥാതോ ബ്രഹ്മജിജ്ഞായാ എന്നുമാണ് ആരംഭിക്കുന്നത്.സുശ്രുതസംഹിതയില് ഓരോ അദ്ധ്യായത്തിന്റെ ആദ്യത്തിലും അഥശബ്ദം വരുന്നുണ്ട്. ശ്രീദയാനന്ദസരസ്വതിയുടെ സത്യാര്ത്ഥപ്രകാശത്തില്, അഥ ശബ്ദം മംഗളവാചിയാണെന്നു പറയുന്നുണ്ട്. ഓം ,അഥ എന്ന് രണ്ടുശബ്ദങ്ങള് ബ്രഹ്മാവിന്റെ കണ്ഠത്തില്നിന്ന് അതിനെ ഭേദിച്ച് ഒഴുകിയ ആദ്യശബ്ദങ്ങളാകയാല്, മംഗളവാചികളാണെന്ന് പറയുന്നു.(ഓങ്കാരശ്ചാഥശബ്ദശ്ച ദ്വാവേതൌബ്രഹ്മണഃപുരാ കണ്ഠം ഭിത്വാ വിനിര്യാതൌ തേനമംഗലികാവുഭൌ.)
യദ്യപി പരമേശ്വരാനുരക്തിരൂപാ യാ ഭക്തേര് ന ധര്മ്മവത് കൃതിസാദ്ധ്യത്വം ന വാ ബ്രഹ്മവജ്ജ്ഞേയത്വം തഥാപി തസ്യാഃ സ്വകാരണപൂര് വ്വസുകൃതൈഹികര്ഗ്ഗൌണഭക്ത്യാദി സമ്പന്നായാ അപിനേയം ഭക്തിഃ നേയം നിഃശ്രേയസാര്ത്ഥാ,നേയമുത്തമവിഷയേത്യാദി കുതര്ക്കബലനേന നിവൃത്തിരപി ഭവതി, യഥാപത്യൌപത്യാഃ തന്നിരാസമുഖേനൈവ തന്മീമാംസായാ ഭക്താവുപയോഗ ഇതി അതശ്ശബ്ദേനോച്യതേ. യതഃകുതര്ക്കനിരാസോപേക്ഷണീയഃഅതസ്തജ്ജിജ്ഞാസേതി.അത ഏവ (വിഷ്ണുപുരാണം 1.20.16).
നാഥയോനിസഹസ്രേഷു യേഷുയേഷുവ്രജാമ്യഹം
തേഷുതേഷ്വചലാഭക്തിരച്യുതാസ്തുസദാത്വയി, ഇതി.
തദവിച്യുതിപ്രാര്ത്ഥനമപേക്ഷിതത്വാദിതി. അത ഏവ ഫലവദ് ഭക്ത്യംഗമപി വിചാരഃഫലവാനേവേതി. പരമേശ്വരനില് അനുരാഗരൂപത്തിലുള്ള ഭക്തി ധര്മ്മകര്മ്മങ്ങളെക്കൊണ്ടോ (പൂര്വ്വമീമാംസ) ബ്രഹ്മജ്ഞാനംകൊണ്ടോ (ഉത്തരമീമാംസ)മാത്രം സാദ്ധ്യമല്ല. ഐഹികവും ഗൌണവുമായി ഭക്തി ധാരാളമുള്ളവരും കൂടി, മുജ്ജന്മസുകൃതം കൊണ്ടു ലഭിച്ച അതിനെ നശിപ്പിക്കുന്നുണ്ട്. ഇത് നിശ്രേയസത്തിനുപ

കരിക്കയില്ല,ഇത് ഉത്തമവിഷയമല്ല മുതലായ കുതര്ക്കങ്ങളുടെ ഫലമായിട്ട് . എപ്രകാരം പതിക്ക് പതിയില് വിശ്വാസം നശിക്കുന്നുവോ, അപ്രകാരം. അത്തരം നിരാസങ്ങളുടെ ശമനത്തിനായി ഭക്തന്മാര്,ഭക്തിയുടെ മീമാംസ ഉപയോഗപ്പെടുത്തണമെന്ന് അഥശബ്ദം കൊണ്ടുപറയുന്നു. കുതര്ക്കങ്ങളുടെ നിരാസം അത്യന്താപേക്ഷണീയമാണ്. അതിന് ജിജ്ഞാസ വേണം. വിഷ്ണുപുരാണത്തില്, നാഥാ, ഞാന് സഹസ്രം യോനികളില് വീണ്ടും വീണ്ടും വന്നുഭവിച്ചോട്ടെ.അപ്പോഴെല്ലാം അച്യുതാ,നിന്നില് അചലമായ ഭക്തി ഉണ്ടാവണേ എന്നു പ്രാര്ത്ഥിക്കുന്നു. പ്രഹ്ലാദന്റെ ഈ പ്രാര്ത്ഥന ഭക്തിയുടെ നാശമില്ലായ്മ അനുപേക്ഷണീയമാണെന്നു കാട്ടുന്നു. അതിനാല്,ഫലവത്തായ ഭക്തിയെ കുറിച്ചുള്ള വിചാരവും അന്വേഷണവും കൂടി ഫലവത്താണെന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു.

അഥ തസ്യാലൌകികാകാരതാമന്തരേണ ബുദ്ധ്യനാരോഹാന്നവിചാരവിഷയത്വം അതസ്തല്ലക്ഷണമുച്യതേ. ലൌകികമായ ഒരു രൂപമില്ലാതെ അന്തരംഗം കൊണ്ടും ബുദ്ധികൊണ്ടും ഒരു വിഷയത്തെ വിചാരം ചെയ്യാനോ ഗ്രഹിക്കാനോ സാദ്ധ്യമല്ലെന്ന സാമാന്യമായ വിശ്വാസത്തെ മാനിച്ച് ഭക്തിക്ക് ലക്ഷണം പറയാന് പുറപ്പെടുന്നു.

സൂത്രം 2. സാ പരാനുരാഗഭക്തിരീശ്വരേ

അത് ഈശ്വരനിലുള്ള പരമായ അനുരക്തിയാണ് ,അനുരാഗമാണ്.

ഭാഷ്യം.

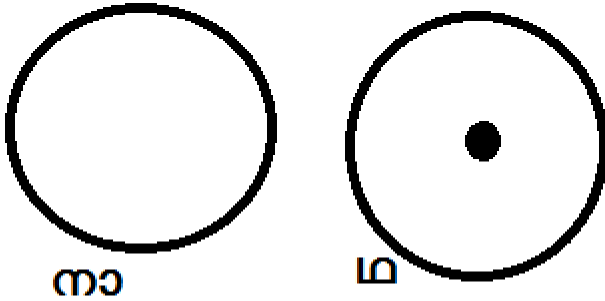
അത്ര പരേതി ലക്ഷ്യനിര്ദ്ദേശാഃശേഷം ലക്ഷണം. പരേതി ഗൌണിം വ്യാവര്ത്തയതി.ഈശ്വര ഇതി പ്രകൃതാഭിപ്രായം. ആരാദ്ധ്യവിഷയകരാഗത്വമേവ സാ. ഇഹതു
പരമേശ്വരവിഷയകാന്തഃകരണവൃത്തിവിശേഷ ഏവ ഭക്തിസ്തദ്വൈശേഷ്യം ച ലൌകികാനുരാഗാദൌ സുഗ്രഹം. യഥോക്തം പരഭക്തിമതാ പ്രഹ്ലാദേന (വിഷ്ണുപുരാണം 1.20.17)
യാ പ്രീതിരവിവേകാനാം വിഷയത്വേനപായിനി
ത്വാമനുസ്മരതഃസാ മേ ഹൃദയാന്മാപസര്പ്പതു.

പര എന്ന വാക്കുകൊണ്ട് ലക്ഷണനിര്ദ്ദേശം ചെയ്തിരിക്കുന്നു.ബാക്കിയുള്ള വാക്കുകള് ലക്ഷണമാണ്. പര എന്നതുകൊണ്ട് ഗൌണമായ എല്ലാത്തിനേയും കടന്നുനില്ക്കുന്നത് എന്ന് അര്ത്ഥമാക്കുന്നു. ഈശ്വരനിലെന്നതുകൊണ്ട് പ്രകൃതവിഷയത്തെ സൂചിപ്പിക്കുന്നു. ആരാധ്യവിഷയത്തിലുള്ള രാഗമാണ് ഭക്തി. ഇവിടെ പരമേശ്വരവിഷയത്തിലുള്ള അന്തഃകരണവൃത്തിവിശേഷംതന്നെ ഭക്തി. അതിന്റെ സ്വഭാവം ലൊകികമായ അനുരാഗാദികളെക്കൊണ്ട് ,താരതമ്യം വഴി ,എളുപ്പം ഗ്രഹിക്കാവുന്നതാണ്. പരഭക്തിമതം സ്വീകരിച്ച പ്രഹ്ളാദന്, വിഷ്ണുപുരാണത്തില് ഇപ്രകാരം പറയുന്നു:- അവിവേകികള്ക്ക് വിഷയസുഖത്തില് എപ്രകാരം പ്രീതി ഭവിക്കുന്നുവോ ,അപ്രകാരമുള്ള ഉറച്ച ഭക്തി നിന്നെ അനുസ്മരിക്കുന്ന എന്റെ ഹൃദയത്തില് നിന്നോട് ഉണ്ടാവട്ടെ.

ആദ്യസൂത്രത്തിന്റെ വാക്യാര്ത്ഥവിചാരം ചെയ്യവേ,ഉദ്ധരിച്ച പ്രഹ്ലാദന്റെ പ്രാര്ത്ഥനയില്, വിഷ്ണുവിനെ നാഥാ എന്ന് സംബോധന ചെയ്യുന്നു. രണ്ടാമത്തെ സൂത്രത്തില് പരമപുരുഷനിലുള്ള അനുരാഗമെന്ന ഭക്തിലക്ഷണത്തെ ,സ്ത്രീപുരുഷപ്രേമത്തോടു സദൃശമായി പറയുന്നു. ഭക്തിയുടെ ഈ ലക്ഷണം ഗോപികമാരുടേയും രാധ, മീര,ചൈതന്യമഹാപ്രഭു,ജയദേവനെന്നിവരുടേയും കഥകളിലൂടെയും രചനകളിലൂടെയും നാം കേട്ടറിഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. ഭക്തിപ്രസ്ഥാനങ്ങലിലെല്ലാം തന്നെ ലൌകികപ്രേമത്തെ അലൌകികപ്രേമത്തോടു താരതമ്യപ്പെടുത്തുന്നുണ്ട്. തമിഴ്നാട്ടിലെ നായനാര്,ആഴ്വാര് പ്രസ്ഥാനങ്ങളിലും കാശ്മീരത്തിലെ ശൈവാഗമക്കാരുടെ ഇടയിലും ഈ പതിവുണ്ട്. തമിഴ് സിദ്ധന്മാര്ക്കിടയിലും ഒട്ടൊന്നു വ്യത്യസ്തമായി ഇതേ പ്രവണത നിലവിലിരുന്നു.

ഇന്ത്യയിലെ സ്ത്രീകലെ വിഗ്രഹം ,അഗ്രഹം എന്ന് രണ്ടുവിധത്തില് കാണുന്ന പതിവ് പണ്ടേ ഉണ്ട്. വിഗ്രഹരൂപത്തില് അവള്,ഒരു ഭര്ത്താവിനോ പുത്രന്നോ സ്വന്തമാണ്. അഗ്രഹരൂപത്തില്,പ്രപഞ്ചോര്ജ്ജമായ അവള്,ഓരോ വ്യക്തിയിലും കുണ്ഡലീരൂപത്തില് ഇരിക്കുന്നു. സ്ത്രീ യെ വിഗ്രഹരൂപത്തില് കണ്ടുപെരുമാറുന്ന പുരുഷനും ,അങ്ങനെ പെരുമാറാന് അവനെ അനുവദിക്കുന്ന സ്ത്രീയും സ്ത്രീത്വത്തെ അപമാനിക്കുന്നവരാണ്

എന്ന് തമിഴ് നാഥസിദ്ധന്മാര് വിശ്വസിക്കുന്നു. നാഥസിദ്ധന്മാര് കൂടുതലുള്ളത് ഉത്തരേന്ത്യയിലാണ്. ആദി നാഥന് ശിവനാണ്.നാഥസിദ്ധന്മാര് സൂര്യചന്ദ്രന്മാരെ കുണ്ഡലമായി ധരിക്കുന്നു. ഇവര് 9 പേരാണ്. നാ ഇല്ല,ശൂന്യം .ദിക്കും ദേശവും ഗതിയും കാലവുമില്ലാത്ത പൂജ്യമായ സൂ(ശ്രൂ)ന്യം എന്ന ചിഹ്നം കുറിക്കുന്ന അനന്ത ത. തമിഴ് സിദ്ധന്മാര് ഇതിനെ വെട്ടവെളി (ചുമ്മാ)എന്നു വിളിക്കുന്നു. ഥ വ്യക്തമായ പ്രപഞ്ചാണ്ഡം. അവ്യാകൃതമായ ബ്രഹ്മവും വ്യാകൃതമായപ്രപഞ്ചവും ഉള്ളില് ധരിക്കുന്ന ജ്ഞാനസിദ്ധന്മാരാണ് നാഥന്മാര്.

അത്ര പ്രീതിപദേന സുഖനിയതോ രാഗ ഏവലക്ഷിതഃ അന്യതാ പ്രീതേഃസുഖരൂപായാ നിര്വ്വിഷയത്വേന വിഷയസപ്തമീ ന സ്യാത്. തസ്യാഃസുഖജ്ഞാനരൂപത്വേപി തജ്ജ്ഞാനസ്യ സുഖവിഷയത്വാദ്വിഷയ വിഷയത്വാ സംഭവാത്. തസ്മാദനുരക്തിരേവ സവിഷയിണീലക്ഷിതാ.
പ്രീതി എന്ന പദംകൊണ്ട് നിയതമായി (എപ്പോഴും) സുഖത്തോടു ചേര്ന്നിരിക്കുന്നത് എന്ന ലക്ഷണമാണ് പറയുന്നത്. അല്ലെങ്കില്,പ്രീതി എന്നതിന് സുഖമെന്ന് അര്ത്ഥമെടുത്താല്,അതിന് വിഷയമില്ലായ്കയാല്, വിഷയങ്ങളിലെന്നത് (വിഷയത്വേന)അനൌചിത്യമാവും. സുഖത്തെക്കുറിച്ചുള്ള ജ്ഞാനമെന്നര്ത്ഥമെടുത്താലും ശരിയാവില്ല. കാരണം,അപ്പോള്, ജ്ഞാനത്തിന്റെ വിഷയമാവും സുഖം. വിഷയത്തിന്റെ വിഷയത്വം അസംഭവ്യമാണ്. അതിനാല്,വിഷയത്തിലുള്ള അനുരക്തി എന്നു ധരിക്കണം.
ന ച വിഷയജന്യപ്രീതിരര്ത്ഥഃ ജനകസപ്തമ്യാ അനനുശാസനാത്. കിഞ്ച അച്യുതാസ്തു സദാ ത്വയീത്യത്ര ഭക്തേരീശ്വരവിഷയതാസിദ്ധൌ പ്രീതിപദേനാപി തദേകവാക്യതയാ സൌവോച്യതേ.പൂര് വ്വം പ്രതിജന്മ ഭക്തിപ്രാര്ത്ഥനമിഹ തു വിഷയരാഗദൃഷ്ടാന്തേന തസ്യാ ഏവ സര് വ്വഥാപ്യപരിഹാര്യത്വപ്രാര്ത്ഥനമിതി വിശേഷഃവിഷയജന്യപ്രീതിരപി രാഗം വിനാ സംഭവതീതി രാഗാവശ്യകത്വം തഥാ ച പാതഞ്ജലസൂത്രംഃ- സുഖാനുശയീ രാഗഃ(യോഗസൂത്രം 2.7). ഇതി. തസ്യൈവ വക്ഷ്യമാണ ലിംഗേഷ്വവ്യാപനാല്ലാഘവശ്ച ഭക്തിത്വം.
വിഷയത്തില്നിന്നു ജനിച്ച സന്തോഷമെന്നും പ്രീതിപദത്തിന് അര്ത്ഥമില്ല. അപ്രകാരം വൈയാകരണന്മാര്, ജനകത്വം അനുശാസിക്കുന്നില്ല. അച്യുതാ, നിന്നില് സദാ അചലഭക്തിയുണ്ടാവണേ എന്ന് പ്രാര്ത്ഥനയില്നിന്ന് പ്രീതിപദം ഈശ്വരവിഷയമായ ഭക്തിയാണെന്ന് സിദ്ധിക്കുന്നു. നേരത്തെ ,ജന്മംതോറും ഭക്തിയുണ്ടാവണേ എന്നു പ്രാര്ത്ഥിച്ചു,പിന്നെ, വിഷയരാഗത്തിന്റെ ദൃഷ്ടാന്തം പറഞ്ഞു. അത്തരം രാഗം എപ്പോഴുമുണ്ടാവണേ എന്ന് വിശേഷിച്ച് പ്രാര്ത്ഥിക്കയും ചെയ്തു. ഒരുവിഷയത്തില്നിന്ന് പ്രീതി, ആ വിഷയത്തില് രാഗം കൂടാതെ സംഭവിക്കയില്ല. അതിനാല് രാഗം ആവശ്യമാണെന്ന് വരുന്നു. ഇതുതന്നെ സുഖാനുശയീ രാഗ എന്ന പാതഞ്ജലസൂത്രവും പറയുന്നു. അതിനാല് പറഞ്ഞ ലക്ഷണങ്ങള് വെച്ച് നോക്കുമ്പോള്,രാഗം തന്നെയാണ് ഭക്തി എന്നുവരുന്നു.
ന തു ക്വചിത് സ്മരണസ്യ,ക്വചിത് കീര്ത്തനാദേ,അനനുഗമാത്. ന ച തജ്ജ്ഞാനസ്യ ത്വദ്വേഷാദിമത് സ്വപിതത് പ്രസംഗാത്. നാപ്യാരാദ്ധ്യത്വേന ജ്ഞാനം സാ പൂജാനമസ്കാരാരാധനാസ്വനനുഗമാത്. അപി ച ബലാത് ഭയദ്വാ നമസ്കാര്യത്വാദി ജ്ഞാനവത്യപി ഭക്തോയമനുരക്തോയമിതി വ്യവഹാരാപത്തേഃ അനുരാഗാദി സഹിതാരാദ്ധ്യത്വമിതിചേത്. അനുരാഗ ഏവാസ്തു. അത ഏവ (ഗീതാ 10)
മച്ചിത്താ മദ്ഗതപ്രാണാബോധയന്തഃപരസ്പരം
കഥയന്തശ്ചമാം നിത്യം തുഷ്യന്തി ചരമന്തി ച

തേഷാം സതതയുക്താനാം ഭജതാം പ്രീതിപൂര് വ്വകം
ദദാമിബുദ്ധിയോഗം തം യേനമാമുപയാന്തിതേ.
ഇത്യാദൌ തദ്ഗതചിത്തപ്രാണാദിനാം ഭജനമുക്തം നാരാദ്ധ്യത്വേന ജ്ഞാനവതാമേവ.അത ഏവ ച കൃഷ്ണസ്യ കമനീയാകൃതി ദര്ശനേനാനുരക്താനാം ഗോപതരുണീനാന്തര്ഗ്ഗതഃ കിന്തുഭഗവന്മഹിമാദി ജ്ഞാനാദനുപശ്ചാജ്ജായമാനത്വാദനുരക്തിരിത്യുക്തം.
ചിലപ്പോള് ഈശ്വരഭജനം (കീര്ത്തനം) പാടുക,മറ്റുചിലപ്പോള് ഈശ്വരസ്മരണം ചെയ്യുക,അതും ഭക്തിയാണെന്നു പറയാവതല്ല. ഈശ്വരജ്ഞാനവും ഭക്തിയല്ല,കാരണം ഈശ്വരജ്ഞാനം ഈശ്വരനെ ദ്വേഷിക്കുന്നവര്ക്കും ഉണ്ടായെന്നുവരാം. ഈശ്വരാരാധനയുടെ ജ്ഞാനം ,പൂജ,നമസ്കാരം മുതലായ ആരാധനാക്രമം എന്നിവയും ഭക്തിയല്ല. ബലംകൊണ്ടോ ഭയംകൊണ്ടോ (മറ്റുള്ളവര് ബലംപ്രയോഗിച്ച് നിര്ബ്ബന്ധിച്ച് ചെയ്യിച്ചിട്ടോ ,മറ്റുള്ളവരേയോ ഈശ്വരനേയോ ഭയന്നോ) പൂജാനമസ്കാരാദിചെയ്ത് ഞാനും ഭക്തനാണെന്നു പറയുന്നവരും ഞാനും അനുരക്തനാമെന്നു പറയുന്നവരും ഉണ്ടാവാം. അതൊന്നും ഭക്തിയാവുകവയ്യ. അനുരാഗത്തോടുകൂടിയ ആരാധനമാത്രമേ ഭക്തിയാവുകയുള്ളൂ. അതിനാല്,ഗീതയില്,എന്നില് ചിത്തമര്പ്പിച്ച് എന്നില് ഗമിച്ച പ്രാണങ്ങളോടുകൂടി ,എന്നെക്കുറിച്ച് പരസ്പരം ബോധിപ്പിക്കുന്നവരായി ,എന്നെക്കുറിച്ചുകഥിച്ച്,നിത്യവും ആനന്ദിച്ചുരമിക്കുന്നു ,അപ്രകാരം പ്രീതിയോടുകൂടി ഭജിക്കുന്ന സതതയുക്തന്മാര്ക്ക് ഏതൊന്നുകൊണ്ട് അവരെന്നിലെത്തുന്നുവോ,ആ ബുദ്ധിയോഗംഞാന് പ്രദാനം ചെയ്യുന്നു എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഇവിടെ ആരാധനാജ്ഞാനമുള്ളവരെക്കുറിച്ചല്ല തന്നില് ഗമിച്ച ചിത്തത്തോടും പ്രാണനോടും കൂടിയവരുടെ ഭജനത്തെക്കുറിച്ചാണ് പറയുന്നത്.കൃഷ്ണന്റെ കമനീയാകൃതി കണ്ട് അനുരക്തകളായ ഗോപതരുണിമാരുടെ ഭക്തിയുടെ ഫലം മുക്തിയായിരുന്നു എന്നു സ്മരിക്കേണ്ടതുണ്ട്. അനു എന്ന പദം ലക്ഷണത്തിലന്തര്ഗ്ഗതമായിരിക്കുന്നുണ്ട്. ഭഗവാന്റെ മഹിമയെ ജ്ഞാനത്താല് ദര്ശിച്ചതിനെ തുടര്ന്നുവരുന്ന രക്തി(രാഗം) ആയതുകൊണ്ട് അനുരക്തി (അനുരാഗം) എന്നു പറയുന്നു..
നനു ചിത്രാദിഗോചരാന്നരാഗസ്യാപിപ്രകൃതഭക്തിത്വം പ്രസജ്യേത,ജഗത ഏവ പരമേശ്വരാത്മത്വാത്. അഥ വികാരാവിശിഷ്ട ഏവ തഥാത്വം വാച്യം. തഥാപി ഗോപീപ്രഭൃതീനാം പ്രാദുര്ഭാവാവച്ഛിന്നേശ്വരഭക്താവവ്യാപകം. ഉച്യതേ ജീവോപാദ്ധ്യനവച്ഛിന്നചേതനവിഷയിണീ അനുരക്തിരേവ സേതി .ഏവഛ പ്രാദുര്ഭാവാവാച്ഛിന്നേ പരിപൂര്ണ്ണ ച രക്തിഃസംഗൃഹീതാ ഭവതി.
എങ്കില്,പിതാവ് മുതലായവരോട് കാണുന്ന അനുരാഗവും പ്രകൃതത്തില് പറയുന്ന ഭക്തിയായിത്തന്നെ കാണേണ്ട തല്ലേ. അല്ല. ജഗത്തിനാണ്,ഒരു വ്യക്തിക്കല്ല,പരമേശ്വരാത്മകത്വം.അവികാരനും വിശിഷ്ടനുമാണ് പരമേശ്വരന്. എങ്കില്,ഗോപികള്ക്കുണ്ടായിരുന്ന ഭക്തിയും ഭക്തിയായിക്കരുതാന് ന്യായമില്ലല്ലോ. അങ്ങനെയല്ല. അവരുടെ ഭക്തി ജീവോപാധികളാല് അവഛിന്നനാകാത്ത ചേതനാവിഷയത്തിലുള്ള അനുരക്തിയാണ്. അതിനാല്,അതില് വിഛിന്നവും അവിഛിന്നവും വ്യാകൃതവും അവ്യാകൃതവുമായ പരമേശ്വരസ്വരൂപത്തിലുള്ള അനുരാഗമാണ് ഉള്ച്ചേര്ന്നിരിക്കുന്നത്.

സൂത്രം 3.

തത് സംസ്ഥസ്യാമൃതത്വോപദേശാത്.
***ഭാഷ്യം**ഃ-അതില് സംസ്ഥനായിരിക്കുന്നവന് അമൃതത്വം ഉപദേശിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.*
തസ്മിന്നീശ്വരേ സംസ്ഥാ ഭക്തിര്യസ്യ സ തഥോക്തഃതസ്യാമൃതത്വം ഫലമുപദിശ്യതേ (ഛാ.ഉപ.2.23.2) ബ്രഹ്മസംസ്ഥോ അമൃതത്വമേതി ഇതി .തസ്മാന്നിഷ്ഫലത്വഗൌണഫലത്വനിബന്ധനാ തദ് ജിജ്ഞാസാ പരിഹൃതാ ഭവതീതി.
ഈശ്വരനില് സ്ഥിതിചെയ്യുന്നവനെന്നാല്, ഈശ്വരഭക്തിയുള്ളവന്. അവന് അമൃതത്വം ലഭിക്കുന്നതായി ഛാന്ദോഗ്യഉപനിഷത്തില് ബ്രഹ്മസംസ്ഥന് അമൃതത്വം എന്ന വാക്യം പറയുന്നു. അതിനാല് ഭക്തി നിഷ്ഫലമാണെന്നും അത് ഗൌണമായഫലം മാത്രമേ തരു എന്നും തെറ്റിദ്ധരിച്ച് അതില് ജിജ്ഞാസ ഇല്ലാതായി ഭവിക്കുക എന്ന ദോഷം പരിഹരിക്കപ്പെടുന്നു.(ഭക്തിയുടെ ഫലം അമൃതത്വമാണെന്ന സൂത്രം കൊണ്ട്)

സൂത്രം 4ഃ-

ജ്ഞാനമിതി ചേന്നദ്വിഷതോ അപി ജ്ഞാനസ്യ തദസംസ്ഥിതേഃ

ഭാഷ്യംഃ- *സംസ്ഥ എന്നപദം ജ്ഞാനമെന്ന അര്ത്ഥത്തില് ഉപയോഗിക്കാവതല്ല.കാരണം ദ്വേഷിക്കുന്നവന്റെ ജ്ഞാനം അവനില് സംസ്ഥമല്ല.*

നനു ബ്രഹ്മസംസ്ഥാശബ്ദേന ബ്രഹ്മജ്ഞാനമേവോച്യതേ ന തു ഭക്തിഃതഥാ

ചാദൃതത്വഫലംതസ്യൈവേതിചേദ്,ബ്രൂമഃ.നൈഷദോഷഃസംസ്ഥാഭക്തിരേവ ന ജ്ഞാനം

ദ്വിഷതസ്തജ്ഞാനവതോപി തത് സംസ്ഥത്വവ്യവഹാരാഭാവാത് .രാജാദ്യനുരക്താഃഖലുമാത്യമിത്രാദയസ്തത് സംസ്ഥാ ഇതി വ്യപദിശ്യന്തേ ന പുനഃപ്രതിപക്ഷഭൂപാലാഃശബ്ദാര്ത്ഥനിര്ണ്ണയോ ഹി ലോകവദേവ വേദേ അപീതി. അത ഏവ ചിരകാലികോപാഖ്യാന(മഹാഭാരതം ശാന്തിപര് വ്വം 266.45-46)

വിമൃശ്യതേനകാലേന പത്നിം സംസ്ഥാവ്യതിക്രമം

സോ അബ്രവീച്ഛൃശം തപ്തോ ദുഃഖേനാ ശ്രൂണിവര്ത്തയന്

ഇത്യനേന പതിഭക്ത്യതിക്രമ ഉക്തഃതസ്മാത് സംസ്ഥാഭക്തിമിതി. ഏവഞ്ച തന്നിഷ്ഠസ്യമോക്ഷോപദേശാത് (ബ്രഹ്മസൂത്രം 1.1.7)ഇതി ബാദരായണീയസൂത്രസ്യാപ്യയമേവാര്ത്ഥോ അദ്ധ്യവസേയ ഇതി.

ബ്രഹ്മസംസ്ഥമെന്ന ശബ്ദംകൊണ്ട് ഭക്തിയല്ല,ബ്രഹ്മജ്ഞാനമാണ് ഉദ്ദേശിക്കുന്നത്. അതിനാല് അമൃതത്വ ഫലം ജ്ഞാനിക്കാണ് കിട്ടുന്നതെന്ന് പറയേണ്ടിയിരുന്നു എന്ന യുക്തിക്ക് ഉത്തരം പറയുന്നു. സംസ്ഥപദ ത്തിന് ഭക്തി എന്ന് അര്ത്ഥം പറഞ്ഞതില് ഒരു തെറ്റുമില്ല. വാസ്തവത്തിലതിന് ഭക്തിയെന്നല്ലാതെ ജ്ഞാന മെന്ന് അര്ത്ഥം വരികയുമില്ല. പ്രായോഗികതലത്തില്,ഒരാളെവെറുക്കുന്നവന് വെറുക്കുന്ന വ്യക്തിയെക്കുറിച്ച് ജ്ഞാനമുണ്ടെങ്കിലും അയാള് അവനില് സംസ്ഥനാണെന്നുപറയാറില്ല. ഒരുരാജാവില്, അനുരക്തനായിരി ക്കുന്ന അമാത്യന്മാര്,മിത്രങ്ങളെന്നിവരെയല്ലാതെ പ്രതിപക്ഷക്കാരായ ശത്രുരാജാക്കന്മാരെ രാജാവില് സം സ്ഥരെന്നു പറയാറില്ല. വാക്യങ്ങളുടെ ശബ്ദാര്ത്ഥനിര്ണ്ണയവും ലോകരുപയോഗിക്കുന്ന വിധത്തില്ത്തന്നെ വേ ണം. ചിരകാലികോപാഖ്യാനത്തില്, അക്കാലത്ത് തന്റെ പത്നിയുടെ സംസ്ഥവ്യതിക്രമത്തെ ഓര്ത്ത് ദുഃഖിത നും അശ്രുഒഴുക്കുന്നവനുമായ മുനി ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞു എന്നുകാണാം. ഭാര്യയുടെ പതിഭക്തിയില്ലായ്മയെയാണ് സൂചിപ്പിക്കുന്നത്. അതിനാല് സംസ്ഥ ഭക്തിതന്നെയാണ്. ബാദരായണസൂത്രത്തിലും അതില് നിഷ്ഠനായവ ന് മോക്ഷം ലഭിക്കുന്നു എന്നുപറയുമ്പോള്, ഇതേ അര്ത്ഥമാണ്.

സൂത്രം 5.

തയോ പക്ഷയാച്ച

ഭാഷ്യംഃ- *അത് (ജ്ഞാനം) അതിനേക്കാളും (ഭക്തിയേക്കാളും)ദുര്ബ്ബലമാണ്.*

തയാ ഭക്തയാമുക്തിംപ്രതിജ്ഞാനമുപക്ഷീണം യസ്മാത്.ചകാരഉക്തയുക്തിയമുച്ചയാര്ത്ഥഃദേവാന് ദേവയജോയാന്തി മദ്ഭക്തായാന്തിമാമപി ഇത്യാദി (ഗീത 7.23).തഥാ പ്രഹ്ലാദംപ്രതി ഭഗവദ്വാക്യം (വിഷ്ണുപുരാണം 1. 20.20)

യഥാതേ നിശ്ചലം ചേതോമയിഭക്തിസമന്വിതം

തഥാത്വം മത്പ്രസാദേന നിര് വ്വാണമപിയാസ്യസി

ഇതി സ്ഥിതം.

ഭക്തിയെ അപേക്ഷിച്ച് ജ്ഞാനം മുക്തിനേടുന്നതില് ദുര്ബ്ബലമാണ്. ചകാരം ,മുമ്പ് പറഞ്ഞ ഉക്തികള് കൂടാ തെ ഈ യുക്തികൊണ്ടും സമര്ത്ഥിക്കുന്നു എന്നു കാണിക്കുന്നു.ഗീതയില് ദേവന്മാര് ദേവയജ്ഞം യജിക്കുന്നു, എന്റെ ഭക്തന്മാര് എന്നിലേക്കുവരുന്നു എന്നു പറയുന്നു.പ്രഹ്ലാദനോട് ഭഗവാന്റെ വാക്യവും ഇങ്ങനെയാണ്. എപ്രകാരം നിന്റെ നിശ്ചലമായ,ഏകാഗ്രമായ മനസ്സ് എന്നില് ഭക്തിയോടുകൂടിയിരിക്കുന്നുവോ ,അപ്രകാരം നിനക്ക് എന്റെ പ്രസാദം കൊണ്ട് നിര് വ്വാണം സാധിക്കാം.

നനു തമേവവിദിത്വാതിമൃത്യുമേതി,നാന്യഃപന്ഥാവിദ്യതേ

അയനായ(ശ്വേ.ഉപ.3.8)ഇത്യത്രവേദനഫലംമുക്തിഃശ്രുതാ,തദ്വിരോധേന സ്മൃതിനാമന്യാര്ത്ഥത്തവം ഖ്യാദിതി ചേന്ന, അത്രാപി തയൈവോപേക്ഷയാത് .തഥാഹി അതിമൃത്യുപദം ന മുക്തൌരൂഢം കിന്തു യസ്യാംസത്യാം

മൃത്യോരിതിക്രമ ഇതി വ്യുത്പത്ത്യാ തദപേക്ഷയാ യതോഭക്തേര്മൃത്യുഅതിക്രമ ഇതി വ്യത്പാദ്യ ഭക്തിമേവാ തിമൃത്യുപദേനാഭിധത്താം ഉപപദവിഭക്ത്യര്ത്ഥാപേക്ഷയാകാരകവിഭക്ത്യര്ത്ഥസ്യ ബലവത്വാം.

അവനെ അറിഞ്ഞവര് മൃത്യുവിനപ്പുറം പോകുന്നു അവിടേക്കു ഗമിക്കുന്ന മറ്റൊരുമാര്ഗ്ഗവുമില്ല എന്ന് ഉപനിഷ ത്തുകള് പറയുന്നു. ജ്ഞാനത്തിന്റെ ഫലം മുക്തിയാണെന്നും കേട്ടിരിക്കുന്നു. അതിനു വിരോധമായി സൂതി അര്ത്ഥം പറയുമ്പോള് അതിനെ മറ്റൊരുവിധത്തിലല്ലേ മനസ്സിലാക്കേണ്ടത് .

അല്ല. ഈ ഉദ്ധരണികളില്പോലും ജ്ഞാനം ഭക്തിയേക്കാളും ദുര്ബ്ബലമാണ് എന്നു വ്യാഖ്യാനിക്കാം. അതിമൃത്യു (മൃത്യുവെ അതിക്രമിക്കല്) എന്നപദം മോക്ഷമല്ല. ഏതൊന്നിന്റെ അപേക്ഷയാലാണോ ഒരാള്ക്ക് മൃത്യുവിനെ അതിക്രമിക്കാനാവുന്നത് എന്നാണ് വ്യുല്പ്പത്തി. അതനുസരിച്ച് ഭക്തികൊണ്ടാണ് മൃത്യുവിനെ തരണം ചെയ്യുന്നത്. കാരകവിഭക്തികൊണ്ടുള്ള ഈ അര്ത്ഥം ഉപപദവിഭക്തികൊണ്ടുള്ള അര്ത്ഥത്തേക്കാളും ബലവത്താണ്.(പാണിനിയുടെ സഹയുക്തേപ്രധാനേ.പാണിനീയം 2.3,19)

തേഷാമഹം സമുദ്ധര്ത്താ മൃത്യുസംസാരസാഗരാത്

ഭവാമി ന ചിരാത് പാര്ത്ഥ,മയ്യാവേശിതചേതസാം (ഗീത 12.7)ഇത്യാദിനാ ഭക്തിതോ

മൃത്യുഅതിക്രമപ്രാപ്തേഃമന്ത്രശ്ചഭവതി.

ത്ര്യംബകംയജാമഹേ സുഗന്ധിം പുഷ്ടിവര്ദ്ധനം

ഉര് വ്വാരുകമിവ ബന്ധനാത് മൃത്യോര്മുക്ഷീയമാമൃതാത് (ഋ.സം. 5.7.5.9.12 തൈ.സം. 8.6) ഇതി. അത്ര യജനം ഭക്തിഃതഥൈവ തത്കല്പ്പവ്യാഖ്യാനാത്. ന ചാസ്യാം ശ്രുതൌ ഭക്തേരസന്നിധാനം മുക്താവപി തുല്യത്വാത്. തസ്മാദനപായിശ്രുത്വാജ്ഞാനസ്യോപക്ഷയഏവ പ്രതീയത ഇതി.

അതിമൃത്യുവിനെ ഭക്തിയായി വ്യാഖ്യാനിക്കാന് മറ്റൊരുകാരണം പറയുന്നു. ഗീതയില് ഭഗവാന് പറയുന്നു, എന്നിലാവേശിക്കപ്പെട്ട ചേതസ്സോടുകൂടിയവര്ക്ക് മൃത്യുസംസാരദുഃഖത്തില്നിന്ന് സമുദ്ധരിക്കുന്നവനായി ഞാന്തന്നെ ഭവിക്കുന്നു. അതായത്,ഭക്തികൊണ്ട് മൃത്യുവിനെ ജയിക്കാം. വേദമന്ത്രത്തില് ത്ര്യംബകനും സുഗന്ധിയും പുഷ്ടിവര്ദ്ധനനുമായവനെ ഞങ്ങള് ഭജിക്കുന്നു .കുമ്പളങ്ങ അതിന്റെ വള്ളിയില്നിന്നെന്ന പോലെ മൃത്യുവില്നിന്ന് ഞാന്മോചിപ്പിക്കപ്പെടട്ടെ. അമൃതത്വം നേടട്ടെ. കല്പ്പത്തില് വ്യാഖ്യാനിച്ചിരിക്കുന്നതു പോലെ യജനം ഇവിടെ ഭക്തിതന്നെയാണ്. ഈ ശ്രുതിവാക്യത്തില് ഭക്തിപദമില്ലാ എന്നാണെങ്കില്,ഇതില് മുക്തിപദവും ഇല്ലാ എന്നാണുത്തരം. ശ്രുതിവാക്യങ്ങളില്നിന്നുതന്നെ ഭക്തിക്കുതാഴെയാണ് ജ്ഞാനമെന്ന് ഗ്രഹിക്കാനാവും.

നനുതഥാപി ഭക്തേരാഗരൂപത്വേ കിം കാരണം. ഇത്യപേക്ഷായാമാഹ-

ഒരു ചോദ്യം വരാം. ഭക്തിയെ രാഗരൂപമെന്നുപറയാനെന്താണ്കാരണം.

സൂത്രം 6.

ദ്വേഷപ്രതിപക്ഷാഭാവാദ്രസശബ്ദാച്ചരാഗഃ

***ഭാഷ്യം**ഃ- ദ്വേഷഭാവത്തിനു വിരോധമായ (പ്രതിപക്ഷം)ഭാവമാണ് രാഗം. ഭക്തിയും അങ്ങനെത്തന്നെ. രാഗത്തെ രസശബ്ദംകൊണ്ടാണ് സൂചിപ്പിക്കുന്നത്.സംഗീതത്തിലും രാഗം രസാനുഭവം ഉണ്ടാക്കുന്നതാണ്.*

ഭക്തി ഖലുരാഗ ഏവ ഭവിതുമര്ഹതി.കുതഃ ദ്വേഷവിരോധിത്വാത്. ലോകേഹിദ്വേഷ്ചോയം ഭക്തോയമിതിമിഥോവിരുദ്ധധര്മ്മവതിവ്യവഹ്രിയതേ.തത്ര ദ്വേഷവിരോധീരാഗ ഏവ പ്രസിദ്ധോ ന ജ്ഞാനാദിഃഏവഞ്ച വൈഷ്ണവേ ഭഗവതി ശിശുപാലസ്യ ദ്വേഷാനുബന്ധമഭിധായ അയംഹി ഭഗവാന്കീര്ത്തിതഃസംസ്കൃതശ്ച ദ്വേഷാനുബന്ധനാപി അഖിലസുരാസുരദുര്ല്ലഭം പ്രയഛതികിമുത സമ്യഗ്ഭക്തിമതാം (വിഷ്ണുപുരാണം 4.15.12)ഇത്യുക്തം. തഥാ ചാത്രിസ്മൃതൌ-

വിദ്വേഷാദപി ഗോവിന്ദം ദമഘോഷാത്മജഃസ്മരം

ശിശുപാലോ ഗതഃസ്വര്ഗ്ഗം കിം പുനസ്തത്പരായണഃ

ഇതി. തത്രാപി ദ്വേഷവിരോധിത്വേന ഭക്തേരഭിധാനാത്.തഥാച ഗീതാസു (16.18.20)

മാമാത്മപരദേഹേഷ്വപ്രദിഷ്യന്തോഭ്യസൂയകാഃ

താനഹംദ്വിഷതഃക്രൂരാന്സംസാരേഷുനരാധമാന്

ക്ഷിപാമ്യജസ്രമശുഭാനാസുരീഷ്വേവയോനിഷു
ആസുരീം യോനിമാപന്നാ മൂഢാ ജന്മനിജന്മനി
മാമപ്രാപ്യൈവ കൌന്തേയ തതോയാന്ത്യധമാം ഗതിം ഇതി.
ഭക്തിയെ രാഗം എന്നുമാത്രമേ നിര് വ്വചിക്കാനാവൂ. എന്തുകൊണ്ട്. അത് ദ്വേഷത്തിനുവിരോധമാണെന്നതു കൊണ്ടുതന്നെ.ലോകത്തില്, അവന് ദ്വേഷ്ടാവാണ് ,അവന് ഭക്തനാണ് എന്നിവ വിരുദ്ധധര്മ്മങ്ങളായി ട്ടാണ് അറിയപ്പെടുന്നത്.ദ്വേഷത്തിന്റെ വിരോധി ജ്ഞാനമല്ല,രാഗമാണെന്ന് പ്രസിദ്ധമാണ്.ശിശുപാലന് കൃഷ്ണനോടുള്ള ഒടുങ്ങാത്ത വിദ്വേഷംവിവരിച്ചശേഷം, ഈ ഭഗവാന് കീര്ത്തിക്കുന്നതുകൊണ്ടും സ്മരിക്കുന്നതു കൊണ്ടും,ദ്വേഷിക്കുന്നതുകൊണ്ടുപോലും സുരാസുരന്മാര്ക്ക് ദുര്ല്ലഭമായ വരം കൊടുക്കുന്നു. അപ്പോള് സമ്യഗ്ഭ ക്തിയുള്ളവര്ക്ക് എത്രയാവും ഫലം എന്നു പറയുന്നു. അത്രിസ്മൃതിയില് ,വിദ്വേഷംകൊണ്ടാണെങ്കില് പോലും ഗോവിന്ദനെ സ്മരിച്ച ദമഘോഷപുത്രനായ ശിശുപാലന്സ്വര്ഗ്ഗം പ്രാപിച്ചു. അപ്പോള്പിന്നെ ഭഗവദ്പാരായണ ന്മാരുടെ കഥ പറയണോ എന്നും കാണാം. ഇവിടെയൊക്കെ ദ്വേഷത്തിന്റെ വിപരീതമായിട്ടാണ് ഭക്തിയെ പറയുന്നത്.ഗീതയിലും അസൂയക്കാരായ ഇവര് എന്നിലും പരദേഹങ്ങളിലുമുള്ള എന്നെ വെറുക്കുന്നു. ക്രൂരന്മാ രായ ഈ നരാധമന്മാരെ ഞാന് അശുഭമായ ആസുരയോനികളില് മോഹിതരാക്കി,എന്നെ പ്രാപിക്കാതെ വീണ്ടും അധമയോനികളില് പ്രവേശിപ്പിക്കുന്നു എന്നു കാണുന്നുണ്ട്.
തദ്വിരോധിനീ ച ഭക്തിരീശ്വരവിഷയൈവാനുരക്തിരിതി യുജ്യതേ കിഞ്ച രസം ഹ്യേവായം ലബ്ധാനന്ദീഭവതി (തൈ.ഉപ 2.7)ഇതി ശബ്ദബ്രഹ്മാനന്ദാവിര്ഭാവമുക്തേ ബ്രഹ്മഗോചരസ്യരസസ്യ ഹേതുതാവഗമ്യതേ. രസശ്ച രാഗഃരസവര്ജ്ജ്യം രസോപ്യസ്യപരം ദൃഷ്ട്വാ നിവര്ത്തതേ ഇത്യാദൌ(ഗീ.ത 2.59)പ്രസിദ്ധഃഅത്ര രസോ വിഷയരാഗഃഅത ഏവ ച (വിഷ്ണുപുരാണം 4.4.4)രാമലക്ഷ്മണാദിനാം സ്വര്ല്ലോകാരോഹണ മുക്ത്വായേ പി തേഷു ഭഗവതംശേഷനുരാഗിണഃകോശലനഗരജാനപദാസ്തേപി തന്മനസസ്തത് സലോകനാമാ പുരിതി സാക്ഷാദേവഭക്താവനുരാഗശബ്ദഃപ്രയുക്ത ഇതി. തസ്മാദപി ന ജ്ഞാനം കിന്ത്വനുരാഗരൂപൈവ ഭക്തി ര്ന്നിഃശ്രേയസഫലേതി.
ദ്വേഷത്തിന് വിരോധമായ ഭക്തിയെ ഈശ്വരവിഷയമായ അനുരാഗമെന്നു പറയുന്നതാണ് ഉചിതം. രസം ലഭിച്ച അവര് ആനന്ദവാന്മാരായിത്തീര്ന്നു. എന്ന മന്ത്രത്തില്നിന്ന് ബ്രഹ്മാനന്ദത്തിന്റെ ആവിര്ഭാവം പറ യുന്നു. ബ്രഹ്മദര്ശനമാണ് രസത്തിന് ഹേതു എന്നു വരുന്നു. പരത്തെ ദര്ശിച്ചവന്റെ വിഷയരസം (വിഷയ രാഗം) തീരുന്നു മുതലായ ഗീതാവാക്യങ്ങളിലും രസം രാഗമാണ്. ഇവിടെ (ഗീതാവാക്യത്തി ല്)വിഷയരസ മാണ് രസം. വിഷ്ണുപുരാണം ഭക്തി എന്നതിനുപകരം അനുരാഗമെന്നപദം തന്നെ ഉപയോഗിക്കുന്നുണ്ട്. രാമ ലക്ഷ്മണന്മാരുടെ സ്വര്ഗ്ഗാരോഹണത്തിനുശേഷം ഭഗവാനില് അനുരാഗത്തോടുകൂടിയ കോസല നഗര ജന പദത്തിലെആളുകളെല്ലാം അവനില്ത്തന്നെ മനസ്സുവെച്ച് സായൂജ്യം നേടി എന്നു പറയുന്നു. അത്കൊണ്ട്, അനു രാഗരൂപമായ ഭക്തിയാണ് ന്ശ്രേയസം തരുന്നതെന്നു വരുന്നു.
നനുദ്വേഷവിരോധിത്വം ന രാഗത്വേലിംഗം ഉദാസീനത്വേനാനൈകാന്ത്യാദിതിചേത്. ഉച്യതേ-ദ്വേഷകാര്യം നിവൃത്തിസ്തദ്വിരോധനീപ്രവൃത്തിരിതി.ഭവതി ച ഭക്താനാം ഭജനീയാനുവര്ത്തനാദൌപ്രവൃത്തിസ്തദ്വിരോധിനാം തദനുവര്ത്തനാദൌനിവൃത്തിഃ ഏവഞ്ച കാര്യമുഖേന വിരോധമഭിപ്രേത്യദ്വേഷവിപക്ഷേത്യുക്തം. തഥാ ച പ്രയോക്തവ്യം ഭക്തിര്ഭജനീയം ഗോചരരാഗരൂപാ തദനുവര്ത്തനാദിഹേതുഹിതസാധനതാധിഭിന്നാത്മ വിശേഷഗുണത്വാധ്യന്നൈവം തന്നൈവും യഥാ ദ്വേഷഃരാഗോത്ക്കര്ഷേണ തദനുവര്ത്തനാദ്ധ്യുത്കര്ഷസ്യ ദൃഷ്ടത്വാച്ച.
രാഗത്തിന്റെ ലക്ഷണം ദ്വേഷവിരോധിത്വം മാത്രമാവാനിടയില്ല.ഉദാസീനത്വവും ദ്വേഷവിരോധിത്വമുള്ളതാണ ല്ലോ. പറയാം. ദ്വേഷത്തിന്റെ കാര്യം (ഫലം)അതിന്റെ വിരോധികളായ പ്രവൃത്തികളില്നിന്നെല്ലാം നിവൃത്തി യാണ്. ഭക്തന്മാര് തങ്ങളുടെ ഭജനീയവസ്തുവിനെ ലഭിക്കാന് പ്രവര്ത്തിക്കുന്നു. അങ്ങനെയല്ലാത്തവര്,ആ പ്രവൃത്തിയില്നിന്ന് നിവര്ത്തിക്കുന്നു. ഫലത്തിലുള്ള ഈ ലക്ഷണം വെച്ചുകൊണ്ടാണ് ഭക്തിയെ ദ്വേഷത്തി ന്റെ വിപരീതമെന്നു പറഞ്ഞത്. ഇങ്ങനെയാണ് പറയേണ്ടത്. ഭക്തി ഭജനീയരൂപദര്ശനത്തില് അനു രാഗരൂപമുള്ളതാണ്. അതൊരു ആത്മവിശേഷഗുണമാണ്. ഇഷ്ടമുള്ളതുലഭിക്കാനുള്ള സ്വാര്ത്ഥപ്രവൃത്തികളി

ല്നിന്നു വിഭിന്നമാണ് . ഇങ്ങനെയല്ലാത്തതൊന്നും ഭക്തിയല്ല. ഉദാഹരണത്തിന് ദ്വേഷം. രാഗോത്കര്ഷമു ണ്ടാവുമ്പോള്,അതിന്റെ അനുവര്ത്തനത്തിനും ഉത്കര്ഷമുണ്ടാവുന്നു.അനുരാഗം എത്രകണ്ടു വര്ദ്ധിക്കുന്നു വോ അത്രത്തോളം ഭക്തി ഉത്തമഭക്തിയാവുന്നു.

കിഞ്ച-യോ യസ്മിന് ഭക്തസ്തത്രതസ്യൌദാസീന്യഭാവേവഗതേ ഭക്തിസ്താദൃശാനുവര്ത്തനാദ്ധ്യനുകൂലദ്വേഷ വിരോധിഗുണരൂപാ,അനുവര്ത്തനഹേത്വാത്മവിശേഷഗുണത്വാദ്ധിതസാധനതാധീവദിതി,ഹിതസാധനതാ ധീത്വബാധസഹകാരേണ പരിശേഷാദ്രാഗത്വസിദ്ധി. കിമുതഭക്തിമതാമിത്യേതത്കൈമുതികന്യായോവിരോ ധിന്യേവദ്രഷ്ടവ്യഃമാം ഹി പാര്ത്ഥവ്യപാക്ഷിത്യയേപിസ്യുഃപാപയോനയഃകിം പുനര്ബ്രാഹ്മണാഃപുണ്യാഃ...(ഗീത 9.32)ഇത്യാദൌ ച.ഏവം മാമാത്മപരദേഹേഷു (ഗീത 16.18)ഇത്യനേന ദ്വേഷസ്യസംസാരഹേതുത്വാത് തദ്വി രോധിഗുണോ ജീവോപാധിപരിഹാരേണ പരാത്മഗോചരോരാഗ ഏവ ഭക്തിരൂപസംസാരനാശഹേതുഃ ഏത ദേവോക്തം മാമപ്രാപ്യൈയേതി. ചകാരാത് പുലകാദിരാഗാലിംഗേനാപി രാഗത്വം. പ്രസിദ്ധം ഹി പുലകാഞ്ചി തേന കഥയതി മയ്യനുരാഗം കപോലേന(അഭിജ്ഞാനശാകുന്തളം 3) ഇത്യാദൌ. ഭക്തേര്ഗുണാന്തരത്വേതു പൃഥക് ലിംഗതാകല്പ്പനേ ഗൌരവാത്.സ ച രാഗഃകേഷാഞ്ചിദിഷ്ടസാധനതാജ്ഞാനജന്യോപി യാഗാദി വദിഛാരൂപഏവ.അസ്മാകം തു പ്രീണാമ്യനുരഞ്ജ്യാമി നേഛാമിത്യാദിപ്രതീതേ രാഗഃ പൃഥഗേവ ദ്വേഷവത്. ഇഛായാ അസിദ്ധമാത്രവിഷയത്വാദ്രാഗസ്യ സിദ്ധാസിദ്ദ വിഷയത്വാച്ച. പ്രത്യുത,തസ്യേഛാത്വാ ദിവ്യാപ്യ ത്വകല്പ്പനാഗൌരവാച്ചേതി ദിക്. തസ്മാന്ന തല്ലക്ഷണാസിദ്ധിരിതി.

ഏതൊരാള് ഒരുവസ്തുവില് ഭക്തിയോടുകൂടിയിരിക്കുന്നുവോ, അയാള്ക്ക് ആ വസ്തുവില് ഉദാസീനഭാവം ഉണ്ടാ വുകയില്ല. വിദ്വേഷത്തിന് വിപരീതമായ ഭക്തിഗുണം അയാളിലനുവര്ത്തിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കും. അയാള് ആ വസ്തുവിനെത്തന്നെ പിന്തുടരുകയും ചെയ്യും. ഇത് ഒരു ആത്മഗുണമാണ്. ഈ വസ്തു തന്റെ ഹിതസാധനമാ ണെന്ന വിചാരം അവിടെയുണ്ട്. എന്നാല്,ഈ ഹിതസാധനം സ്വന്തമാക്കണമെന്ന സ്വാര്ത്ഥചിന്തയുടെ ബാധ ഒട്ടില്ലതാനും. നേരത്തെ പറഞ്ഞ ദൃഷ്ടാന്തങ്ങളില്,പാപയോനികള്ക്കുപോലും എന്നില്ച്ചേരാം ,പിന്നെ ബ്രാഹ്മണരുടെ കാര്യം പറയണോ ,തന്നിലും മറ്റുദേഹങ്ങളിലുമിരിക്കുന്ന എന്നെ ,ഇത്യാദികളില് വിരോധംകൂടി ഭഗവാനിലേക്കുനയിക്കുന്നു എന്നു പറയുന്നതുതന്നെ രാഗത്തിന്റെ വിരോധിയാണ് ദ്വേഷം എന്നു കാണിക്കാ നാണ്. രാഗം (ഭക്തി)ഭഗവാനില്ഇരിക്കുമ്പോള്,ജീവോപാധികളെ (സംസാരഹേതുക്കളായ) പരിഹരിച്ച്, സംസാരനാശത്തിന് ഹേതുവായിത്തീരുന്നു. പരമായ ആത്മാവിനെ ദര്ശിക്കുന്ന രാഗരൂപമായ ഭക്തിയെ ക്കുറിച്ച് ഭഗവാന് വിദ്വേഷികളായ നരാധമര്ക്ക് അപ്രാപ്യമെന്നുതന്നെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ചകാരം കൊണ്ട്, പുളകം മുതലായ അനുരാഗലക്ഷണങ്ങളാലും ഭക്തിക്ക് രാഗത്വം പറയുന്നു. ശാകുന്തളത്തില്, പുളകാഞ്ചിതമാ യ കപോലത്താല് അവളെന്നിലുള്ള അനുരാഗം കഥിക്കുന്നു എന്ന വാക്യം പ്രസിദ്ധമാണല്ലോ. ഭക്തിക്ക് മറ്റൊരു ഗുണം കല്പ്പിച്ചേ തീരൂ എന്നാളെങ്കില്, അതിന് മറ്റൊരുലക്ഷണവും കല്പ്പിക്കേണ്ടിവരും. ചിലര്പറ യുന്നു,ഇഷ്ടവസ്തു തനിക്ക് വേണ്ടതുതരുമെന്ന ജ്ഞാനത്താല് അതിനുയാഗാദികള് ചെയ്യുന്നതാണ് ഭക്തിരൂപ മെന്ന്. ഞങ്ങള്ക്ക് പ്രീണനം ,അനുരഞ്ജനം,ഇഛ എന്നിവ രാഗത്തില്നിന്ന് വ്യത്യസ്തമായിട്ടാണ് തോന്നുന്ന ത്. ഇഛ(ആഗ്രഹം)സിദ്ധവിഷയത്തിലുമാകാം ,അസിദ്ധവഷയത്തിലുമാകാം. അതിനാല് ഭക്തിയെ ഇഛ യെന്നു കരുതുന്നത് ശരിയാവുകയില്ല.(കിട്ടാത്ത വസ്തുവിനെ കിട്ടാനാണ് പ്രീണനവും അനുരഞ്ജനവും ആ വസ്തുവില് ഇഛയോടുകൂടിയ വ്യക്തി ചെയ്യുന്നത്. ഭക്തനെ സംബന്ധിച്ചേടത്തോളം ഇതല്ല സ്ഥിതി. മറ്റൊരു വസ്തുവിലല്ല,ഭഗവാനില്ത്തന്നെയാണ് രാഗം). ഇതിനാല്,ഞങ്ങളുടെ വാദം തന്നെ ശരി എന്ന് ലക്ഷണം സിദ്ധിച്ചിരിക്കുന്നു.

നനു ഭക്തിഃക്രിയാത്മികാ സാ ച നിഃശ്രേയസായ ന ക്ഷമതേ, ന കര്മ്മണാ ന പ്രജയാ ധനേന ത്യാഗേ നൈകേ അമൃതത്വമാനശുഃ(തൈ.ആരണ്യകം 10.10.21)ഇത്യാദി ശ്രുതിഭ്യ ഇത്യാശങ്കാം പരിഹരണാഹ- ഭക്തിക്രിയാത്മകയാകയാല്, നിഃശ്രേയസത്തിലേക്കു നയിക്കുകയില്ലെന്ന് കര്മ്മം കൊണ്ടോ, പ്രജകൊണ്ടോ, ധനംകൊണ്ടോ ത്യാഗംകൊണ്ടോ അമൃതത്വം ലഭിക്കയില്ല മുതലായ ശ്രുതിവാക്യങ്ങളിലുണ്ടല്ലോ എന്ന ആശ ങ്കയെ പരിഹരിക്കാം.

സൂത്രം 7 .

ന ക്രിയാ കൃത്യനപേക്ശണാജ്ഞാനവത്.

ഭാഷ്യം: *ഭക്തി ക്രിയയല്ല. ജ്ഞാനത്തെപ്പോലെ ഭക്തിയും കൃത്യത്തെ അപേക്ഷിച്ചതല്ല.*

സാ ഭക്തിര് ന ക്രിയാത്മികാ ഭവിതുമര്ഹതി പ്രയത്നാനുവിധാനാഭാവാത്. യന്ന പ്രയത്നാനുവിധായിതന്ന ക്രിയാത്മകം യഥാ ജ്ഞാനം. തദ്ധിപ്രമാണസമ്പത്ത്യധീനം ന പുരുഷേണ സ്വേഛയാ കര്ത്തുമകര്ത്തുമന്യ ഥാകര്ത്തും ശക്യതേ. തഥാ ഭക്തിരപി. നഹി രാഗിണാം പ്രമദാപുത്രാദിവിഷയിണീപുംവ്യാപാരേണ തഥാഭവതി ഭക്തിഃ കിന്തു പൂര് വ്വജന്മസുകൃതഗൌണഭക്ത്യാദിസാധനാധീനേതി.

പ്രയത്നത്തിന്റെ അഭാവത്താല്, ഭക്തിയെ ക്രിയാത്മകമെന്നു കരുതാവതല്ല. പ്രയത്നത്താല് അനുഗമിക്ക പ്പെടാത്ത യാതൊന്നും ക്രിയയല്ല എന്നറിയണം. ഉദാഹരണം ജ്ഞാനം. ജ്ഞാനം പ്രമാണ സമ്പത്തിന് അധീനമാണ്. പ്രമാണങ്ങള് പ്രയത്നിച്ചുപഠിച്ചു നേടണം. ഒരുപുരുഷന് അവയെ (പ്രമാണങ്ങളെ) സ്വേഛപോ ലെ ഉണ്ടാക്കാനും ഇല്ലാതാക്കാനും മാറ്റിമറിക്കാനും സാദ്ധ്യമല്ല. രാഗികളുടെ കാര്യമെടുത്താല് പ്രമദകളായ സ്ത്രീകള്,പുത്രന്മാര്,മുതലായ വിഷയങ്ങളില് വ്യാപരിച്ചിരിക്കുന്ന രാഗത്തെ ഉണ്ടാക്കാനോ ഇല്ലാതാക്കാനോ മാറ്റിമറിക്കാനോ അവര്ക്കും സാധിക്കുന്നില്ല. ഭക്തിയാണെങ്കില്, മുജ്ജന്മസുകൃതം ഗൌണഭക്തി മുതലായ സാധനകള്ക്ക് അധീനമാമ്. ഒരാളുടെ സുകൃതംകൊണ്ടാണ് ഭക്തി ജനിക്കുന്നത്. ജ്ഞാനവും ഭക്തിയും ഇക്കാര്യത്തിലെല്ലാം ഒരേ സ്ഥാനത്തു നില്ക്കുന്നു. വിഷയരാഗം അവയില്നിന്ന് തികച്ചും വ്യത്യസ്തമാണ്. ജ്ഞാനജന്യാഭവേദിഛാ,ഇഛാജന്യാഭവേദ്കൃതിഃകൃതിജന്യാഭവേദ്ചേഷ്ടാ,ചേഷ്ടാജന്യാഭവേദ്ക്രിയാ എന്ന തനുസരിച്ച് ജ്ഞാനത്തില്നിന്നാണ് ക്രിയ ജനിക്കുന്നത്. മുജ്ജന്മങ്ങളില് ചെയ്ത സുകൃതംകൊണ്ടാണ് ജ്ഞാനം (ഭക്തി)ജനിക്കുന്നത്.

സൂത്രം 8.

അത ഏവ ഫലാനന്ത്യം

ഭാഷ്യം:

അതിനാല് അത് അനന്തഫലത്തോടുകൂടിയതാണ്.

യതസ്സാ ന ക്രിയാത്മികാത ഏവ തത്ഫലസ്യനിഃശ്രേയസസ്യാനന്തത്വമുപപദ്യതേ .അന്യഥാ- തദ്ധ്യേഹ കര്മ്മജിതോ ലോകഃക്ഷീയതേ,ഏവമവാമുത്രപുണ്യജിതോലോകഃ ക്ഷീയതേ (ഛാ.ഉപ 8.1.6)ഇത്യനേനാമൃതത്വ സ്യാപി ക്ഷയിത്വം പ്രസജ്യതേതി.

ഭക്തി ക്രിയാത്മികയല്ലാത്തതുകൊണ്ടുതന്നെ നിഃശ്രേയസമാകുന്ന അതിന്റെ ഫലം അനന്തമാണെന്ന് വന്നു കൂടുന്നു. അല്ലെങ്കില്,എപ്രകാരം കര്മ്മതാതല് ജയിച്ച ലോകം ക്ഷീണിക്കുന്നുവോ,അപ്രകാരം പുണ്യത്താ ല് നേടിയ ലോകവും ക്ഷീണിക്കുന്നു എന്ന വാക്യപ്രകാരം അമൃതത്വത്തിനുപോലും ക്ഷയം പറഞ്ഞിട്ടുണ്ടെന്ന്ു വരുമല്ലോ.

സൂത്രം 9

തദ്വതഃപ്രപത്തിശബ്ദാച്ച ന ജ്ഞാനമിതരപ്രപത്തിവത്.

ഭാഷ്യം:

പ്രപത്തി എന്ന ശബ്ദത്താല് ജ്ഞാനമല്ല,മറ്റൊരു പ്രപത്തിയാണ് പറയപ്പെടുന്നത്.

ഭവതിഹി ഭഗവദ്വാക്യം (ഗീ.7.19)

ബഹൂനാം ജന്മനാമന്തേ ജ്ഞാനവാന് മാം പ്രപദ്യതേ

വാസുദേവസ്സര് വ്വമിതി സ മഹാത്മാ സുദുര് ല്ലഭഃ

ഇതി. ജ്ഞാനവതഃപ്രപത്തിരുക്താ.ഭക്തേര്ജ്ഞാനഹേതുത്വേ നേദമുപപദ്യതേ,ഇതരപ്രപത്തിവദിതി. യദാ തദനന്തരം കാമൈസ്തൈസ്തൈര്ഹൃതജ്ഞാനാഃപ്രപദ്യതേ അന്യദേവതാഃ(ഗീ. 7.20) ഇത്യനേന ദേവതാന്തര പ്രപത്തിനിന്ദാമുഖേനൈവേശ്വരപ്രപത്തി സ്തൂയതേ.തത്ര ദേവതാഭക്തേരേവ പ്രപത്തിശബ്ദേനകഥനം ന തജ്ജ്ഞാനസ്യ. തസ്യാ ഏവ പ്രപത്തേരുഭയത്ര പ്രത്യഭിജ്ഞാനാദിതി. ചകാരാജ്ജ്ഞാനാനന്തര്യ ശ്രുവണമപി ജ്ഞാനത്വാഭാവേ നിദാനം. യഥാ (ഗീ.15-19):-

യോ മാമേവമസമ്മൂഢോ ജാനാതി പുരുഷോത്തമം സ സര് വ്വവിദ്ഭജതി മാം സര് വ്വഭാവേന ഭാരതഃ ഇതി.തഥാ ഭജന്ത്യനന്യമനസോ ജ്ഞാത്വാ ഭൂതാദിമവ്യയം (ഗീ.9.13) ഇതി, ഇതിമത്വാ ഭജന്തേമാം ബുധാ ഭാവസമന്വിതാ)(ഗീ.10.8)ഇതി ച. തസ്മാന്നജ്ഞാനാത്മികാ.യധ്യപി രാഗത്വേനൈവ ജ്ഞാനഭേദഃ സിദ്ധസ്തദാപി ഭക്തിശബ്ദോ ബ്രഹ്മജ്ഞാനേ ഗൌണ ഇതി ശങ്കാനിരാസാര്ത്ഥമേതത്.

ഭഗവദ്വാക്യം ഇതിനു തെളിവായിട്ടുണ്ട്. പല ജന്മങ്ങളുടെ അന്ത്യത്തില്,ജ്ഞാനവാന് എന്നില് പ്രപത്തിയുണ്ടാവുന്നു. എല്ലാം വാസുദേവനാണെന്ന് അറിയുന്നു. അത്തരം മഹാത്മാക്കള് സുദുര്ല്ലഭമാണ്. ഇവിടെ പ്രപത്തി ജ്ഞാനവാന് മാത്രമേ ഉണ്ടാവൂ എന്നു കാണുന്നുണ്ട്. ജ്ഞാനത്തിന്റെ കാരമം ഭക്തിയായിരുന്നുവെങ്കില് ഇത് സാദ്ധ്യമാവില്ലായിരുന്നു. അതിനുശേഷമുള്ള ശ്ലോകങ്ങളില് കാമത്താലജ്ഞരായ മറ്റുള്ളവര് അന്യദേവതകളില് പ്രപത്തിയോടെ ഇരിക്കുന്നു എന്നും കാണാം. പരമാത്മാവിനോടുള്ള പ്രപത്തിയെ പ്രശംസിക്കയും അനേയദേവതകളോടുള്ളതിനെ നിന്ദിക്കയും ചെയ്യുന്നു. ഇവിടെ അന്യദേവതകളോടുള്ള പ്രപത്തിശബ്ദത്താല് അന്യദേവതകളോടുള്ള ഭക്തി എന്നു മാത്രമല്ലാതെ പരമപുരുഷനില് ജ്ഞാനത്തോടുകൂടിയുളള ഭക്തി എന്നു വിവക്ഷിച്ചിട്ടില്ല. അതിനാല് ഇരുഭാഗത്തുനിന്നും പ്രപത്തിയുടെ അര്ത്ഥം അതുതന്നെയാവണമെന്ന് പ്രത്യഭിജ്ഞ തോന്നണം.ചകാരം ഉപയോഗിക്കുന്നതുകൊണ്ട് ജ്ഞാനാനന്തരമുള്ള ഭക്തി എന്ന പ്രയോഗം ഭക്തിയും ജ്ഞാനവും ഒന്നല്ലെന്നും സൂചിപ്പിക്കുന്നു.

മോഹമുക്തനായവന് എന്നെ പുരുഷോത്തമനെന്ന് അറിഞ്ഞ് സര് വ്വവിദ്യയോടും കൂടി സര് വ്വഭാവത്തിലും എന്നെത്തന്നെ ഭജിക്കുന്നു എന്ന് ഗീതയിലുണ്ട്. ഞാന് ഭൂതാദിയും അവ്യവുമെന്നറിഞ്ഞ് അനന്യമനസ്സായി എന്നെ ഭജിക്കുന്നു, ബുധന്മാര് ഭാവസമന്വിതരായി എന്നെ ഭജിക്കുന്നു എന്നും ഗീതയിലുണ്ട്. ഇതില്നിന്നൊക്കെ ഭക്തി ജ്ഞാനാത്മികയല്ലെന്നു വരുന്നു. അതിന്റെ രാഗത്വം കൊണ്ടുതന്നെ അത് ജ്ഞാനത്തില്നിന്ന് വിഭിന്നമാണെന്ന് സിദ്ധിക്കുന്നു. ഇത്രയുംപറഞ്ഞത് ഭക്തിശബ്ദത്തിന് ഗൌണമായി ബ്രഹ്മജ്ഞാനമെന്ന് അര്ത്ഥമുണ്ടെന്ന ശങ്കയെ നിരസിക്കാനാണ്.

ഇദംതു ചിന്ത്യതേ- ഭഗവദ്ഗീതാവാക്യാനി ന ശബ്ദവിധയാ വേദവത് പ്രമാണം. കിന്തു ഭാരതേ സ്മൃതിത്വേന. തഥാ ച കഥം ശബ്ദാദ്തി നിര്ദ്ദേശഃ അത്രൈകേ അനുമിതശബ്ദാദിതിവ്യാചക്ഷതേ.അത്രോച്യതേ-അദൃഷ്ടാര്ത്ഥകഭഗവദ്വാക്യത്വമേവ വേദത്വം തച്ച ഗീതാസ്വപ്യവിശിഷ്ടം. അത ഏവ ഭഗവദ്ഗീതാസൂപനിഷദ്സു ഇതി ദൃശ്യതേ.കേവലം ത ഏവ ശ്ലോകാവ്യാസേന നിബദ്ധാഃതഥാ ച പുരാണാന്തരം-

ഗീതാസുഗീതാകര്ത്തവ്യാ കിമന്യൈഃശാസ്ത്രവിസ്തരൈഃ

യാ സ്വയംപത്മനാഭസ്യമുഖപത്മാദ്വിനിത്സൃതാഃ

ഇവിടെ ചിന്തിക്കേണ്ടതുണ്ട്.ഭഗവദ്ഗീതാവാക്യങ്ങള് വേദപ്രാമാണ്യമുള്ളവയല്ല. കാരണം ഭാരതത്തിലുള്ള ഗീതക്ക് സ്മൃതിസ്ഥാനമാണുള്ളത്. പിന്നെ എങ്ങനെയാണ് ശബ്ദാത് (ശ്രുതിയില്) എന്നു നിര്ദ്ദേശിക്കുന്നത്. ചിലരനുമാനിക്കപ്പെട്ട് ശബ്ദം കൊണ്ടാണെന്നുപറയുന്നു. പറയാനുള്ളത്,അദൃഷ്ടമായ അര്ത്ഥത്തോടുകൂടിയ ഭഗവദ്വാക്യത്തെ തന്നെയാണ് വേദമെന്നു പറയുന്നത്. ഇതുപ്രകാരം ഗീത വിശിഷ്ടമായ വേദവാക്യമാണ്. മാത്രമല്ല,ഓരോ അദ്ധ്യായത്തിന്റെയും അവസാനം ഇത് ഭഗവദ്ഗീതാസു ഉപനിഷത്സു എന്നു കാണാം. ഈ ശ്ലോകങ്ങള് വ്യാസനാല്ത്തന്നെ നിബദ്ധവുമാണ്. മറ്റൊരു പുരാണത്തില്,പത്മനാഭന്റെ മുഖപത്മത്തില്നിന്നു വിനിര്ഗ്ഗളിച്ച ഗീത ഏകാഗ്രതയോടെ ഗാനം ചെയ്യലാണ് കര്ത്തവ്യം .മറ്റുള്ള ശാസ്ത്രവിസ്തരം കൊണ്ട് എന്തു പ്രയോജനമെന്നും പറയുന്നുണ്ട്.

ന ചക്ഷുദ്രാണാമശ്രവണപ്രസംഗഃ ഭാരതശ്രവണാഭ്യനുജ്ഞാനേനൈവ തദുപപത്തേഃപ്രണവാദിസ്തുത്യാദിവത്.തദിഹായേതി ചേന്ന,ലക്ഷതാ അപരിപൂര്ത്തഃതഥാ ചോക്തമാചാര്യൈഃ-

താനേവവൈദികാന് മന്ത്രാന് ഭാരതാദിനിവേശിതാന്

സ്വാദ്ധ്യായനിയമം ഹിത്വാലോകബുദ്ധയാപ്രയുജ്യതേ. ഇതി. ഇത്യാചാര്യസ്വപ്നേശ്വരവിരചിതേ ശാണ്ഡില്യശതസൂത്രീയഭാഷ്യേ പ്രഥമാദ്ധ്യായസ്യ പ്രഥമമാഹ്നികം.

ശൂദ്രന്മാര്ക്ക് കേട്ടുകൂടാ എന്ന പ്രശ്നവും ഉദിക്കുന്നില്ല. ഭാരതം എല്ലാവര്ക്കും കേള്ക്കാവുന്നതാണ്. പ്രണവാദിസ്തുതികളെപ്പോലെ.

ഞങ്ങളിത് മറുക്കുന്നു എന്നു പറയുന്ന പക്ഷം അതു ശരിയല്ല. ഗീതാശ്ലോകങ്ങലെക്കൂടാതെ മഹാഭാരതത്തിലെ ലക്ഷം ശ്ലോകങ്ങള് പൂര്ത്തിയാവുകയില്ല. അതുകൊണ്ടാണ് ആചാര്യന്മാര് പറയുന്നത്, ഭാരതത്തില് നിവേശിപ്പിച്ചിട്ടുളള വൈദികമന്ത്രങ്ങള് സ്വാദ്ധ്യായനിയമങ്ങളനുസരിക്കാതെ ഇഷ്ടംപോലെ ലോകത്തിലാര്ക്കും ഉപയോഗിക്കാവുന്നതാണെന്ന്. ഇപ്രകാരം ആചാര്യസ്വപ്നേശ്വരവിരചിതമായ ശാണ്ഡില്യശതസൂത്രീയ ഭാഷ്യത്തില് പ്രഥമാദ്ധ്യായത്തില്,ഒന്നാം ആഹ്നികം കഴിഞ്ഞു.

അദ്ധ്യായം 1 ആഹ്നികം 2.

ഏവമമൃതത്വം പ്രത്യനന്യഥാസിദ്ധായാം ഭക്തൌലക്ഷിതായാം
ജ്ഞാനയോഗഭക്തിനാമംഗപ്രധാനഭാവവിവേകായ ദ്വിതീയാഹ്നികാരംഭഃ
ഭക്തിയാണ് അമൃതത്വഹേതു എന്നു സിദ്ധിക്കുന്ന ആദ്യത്തെ ആഹ്നികത്തിനുശേഷം ഭക്തിയാണ് ജ്ഞാനത്തേക്കാളും പ്രധാനഭാവമെന്നു വേര്തിരിച്ചുപറയുന്ന രണ്ടാം ആഹ്നികം ആരംഭിക്കുന്നു.

സൂത്രം 10.

സാ മുഖ്യതരാപേക്ഷിതത്വാത്.

ഭാഷ്യം

അതാണ് (ഭക്തിയാണ്)മുഖ്യം.മറ്റുളളവയെല്ലാം അതിനെ അപേക്ഷിച്ചിരിക്കുന്നു.
ആഹ്നികസമാപ്താവുക്തസ്യ പുനഃസ്മരണായ സാ ഇതി നിര്ദ്ദേശഃ
സാപരാഭക്തിര്മുഖ്യാപ്രധാനം,ഇതരൈരാത്മജ്ഞാനയോഗാദിഭിഃസ്വോപകാര്യതയാ ആപേക്ഷിതത്വാദിത്യര്ത്ഥഃ ഛാന്ദോഗ്യേ യൌവൈഭൂമാതത് സുഖം (7.23)ഇത്യാദ്യുപക്രമ്യാമ്നായതേ-ആത്മൈവേദം സര് വ്വമിതി സ വാ ഏഷ ഏവം പശ്യന്നേവംമന്വാന് ഏവം വിജാനന്നാത്മരതിരാത്മക്രീഡ ആത്മമിഥുന ആത്മാനന്ദഃ സ സ്വരാട്ഭവതി (7.25.2)ഇതി,തദാത്മരതിരൂപായാഃപരഭക്തേഃപശ്യന്നിതി ദര്ശനപ്രിയത്വാദിഭ്രമനിരാസ മുഖേനാംഗംഭവതി.യഥാ ദണ്ഡിപ്രൈഷമന്വാഹ,പ്രാചീനാവീതിദോഹയതി,അഭിജാനന് ജുഹോതി ,ധനവാന് സുഖവാന് ഇത്യാദൌ ദണ്ഡാദ്യംഗം തഥാ ദര്ശനമപിരതേരംഗംമനനവിജ്ഞാനയോരുക്തപ്രദര്ശനാര്ത്ഥതയാ ന്യായപ്രാപ്തയോരനുവാദഃഏവമാത്മക്രീഡാദേരതിനൈയന്യാദര്ത്ഥപ്രാപ്തോ അനുവാദഏവ അന്യഥാ രത്യുര്ദ്ദേശേ ന ദര്ശനാദിവിധൌ ദര്ശനാദ്യുര്ദ്ദേശേന വാ രത്യാദിധൌ വാക്യാനിഭിധ്യരന്.തസ്മാത് ശേഷഃപരാര്ത്ഥത്വാത് (പൂര് വ്വമീമാംസ 3.1.2)ഇതി ന്യായാദര്ശനമംഗമിത്.അത ഏവ ഭഗവാന്മനുരപി(മഹാഭാരതം ശാന്തി. 194.46)
യസ്തക്ത്വാ പ്രാകൃതംകര്മ്മ നിത്യമാത്മരതിര്മ്മുനിഃ
സര് വ്വഭൂതാത്മഭൂതാത്മാ സ്യാച്ചേത് പരതമാഗതി.
ഇത്യനേനാത്മരതൈഃപ്രാധാന്യമാഹേതി.

സാ എന്ന പദം നിര്ദ്ദേശിക്കുന്നത് കഴിഞ്ഞ ആഹ്നികത്തിന്റെ അവസാനം പറഞ്ഞകാര്യങ്ങളെ ഒന്നുകൂടി ഓര്മ്മിപ്പിക്കാനാണ്. ഇത്തരം ഭക്തിയാണ് പ്രധാനം. ഇതരങ്ങളായ ആത്മജ്ഞാനം,യോഗം എന്നിവകൂടി അവയുടെ വ്യാപ്തിക്ക് അതിനെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കുന്നതിനാല് എന്നര്ത്ഥം. ഛാന്ദോഗ്യത്തില്, ഏതൊന്നാണോ ഭൂമാവ് അതാണ് സുഖമെന്ന ഉപക്രമത്തിനുശേഷം ആത്മാവാണ് ഇക്കാണുന്ന സകലവും ഇപ്രകാരം കണ്ടും കേട്ടും മനനംചെയ്തും അറിഞ്ഞും ആത്മരതിയോടുകൂടി ആത്മക്രീഡ ചെയ്ത് ആത്മവിനെത്തന്നെ മിഥുനമാക്കി, ആത്മാനന്ദത്തോടുകൂടി അവന് സ്വരാട്ടായി ഭവിക്കുന്നു എന്നു പറയുന്നു. ആത്മരതിരൂപമായ പരഭക്തിയില് പശ്യന് (കാണുന്നു) എന്ന് ,ദര്ശനപ്രിയത്വാദികളായ ഭ്രമങ്ങളെ നിരാസം ചെയ്യുകവഴി മുഖ്യത്വം കല്പ്പിക്കുന്നു. ദണ്ഡം പിടിച്ചവന് ഗുരുവിനെ തുടര്ന്ന് പ്രൈഷമന്ത്രം ചൊല്ലുന്നു ,പ്രാചീനം(പൂണൂല്)ധരിച്ച് പശുവിനെ കറക്കുന്നു ,അറിവുളളവന് യജ്ഞം ചെയ്യുന്നു മുതലായ വാക്യങ്ങളില് ദണ്ഡം എപ്രകാരം അപ്രധാനാംഗമാണോ അപ്രകാരം ദര്ശനം ഇവിടെ ഭക്തിയേക്കാള് അപ്രധാനമാണ്. മനനം,വിജ്ഞാനം

മുതലായവയെ ആത്മരതി എന്ന മുഖ്യാംഗത്തിന് ശക്തികൂട്ടാനായി ചേര്ത്തിരിക്കുന്നു.എവിടെ രതിയുണ്ടോ അവിടെ ക്രീഡയും ഉമണ്ടാവും എന്നതിനാല് ഈ വാക്കുകള് ആവര്ത്തിച്ചുപയോഗിക്കുന്നു. അല്ലായിരുന്നുവെങ്കില്,വാക്യത്തെ മുറിച്ച്, രതിക്കുവേണ്ടിയുള്ള ദര്ശനമെന്നും , ദര്ശനത്തിനുവേണ്ടിയുള്ള രതിയെന്നും ഉപയോഗിച്ചേനേ. അതിനാല്,ദര്ശനം രതിയേക്കാളും അപ്രധാനമാണ്. പൂര് വ്വമീമാംസ പറയുന്നതുപോലെ, അത് അതിന്റെ ശേഷമായി പരാര്ത്ഥത്തെ കാണുന്നതിനാല്,(അതിന്റെ ലക്ഷ്യമായി മറ്റൊന്നുള്ളതു കൊണ്ട്) അപ്രധാനമാണ്. ഭഗവാന് മനു പറയുന്നുഃ പ്രാകൃതകര്മ്മങ്ങളെ ത്യജിച്ച് ആത്മരതനായിത്തീര്ന്ന മുനി സര് വ്വഭൂതങ്ങളുടേയും ആത്മാവായി പരമഗതിയെ പ്രാപിക്കുന്നു. ഇവയെല്ലാം ആത്മരതിയുടെ പ്രാധാന്യം കാണിക്കുന്നു.

സൂത്രം 11

പ്രകരണാച്ച.

ഭാഷ്യം

പ്രകരണത്തില്നിന്നും.

പ്രകരണം രതേരേവ,ഫലവത്വാത് തസ്യാസ്തത്പ്രകരണസ്ഥം ദര്ശനമംഗം ഭവിതുമര്ഹതീതി.

ഇവിടെ വിഷയം അഥവാ പ്രകരണം തന്നെ രതിയാണ്.കാരണം അതുതന്നെയാണ് (രതി)ഫലവും .അതിനാല് ദര്ശനം അപ്രധാനാംഗമായി ഭവിക്കുന്നു.

സൂത്രം 12

ദര്ശനഫലമിതിചേന്ന,തേനവ്യവധാനാത്.

ഭാഷ്യം

ദര്ശനത്തിന്റെ ഫലമാണ് അമൃതത്വമെന്നതിനെ ഇടയില് തദ് ഉള്ളതുകൊണ്ട് നിരാകരിക്കുന്നു.

അഥ ദര്ശനസ്യൈവഫലം സ്വാരാജ്യലക്ഷണമമൃതത്വം,തഥാ ച തസ്യൈവ പ്രകരണമിതി, വൈപരീത്യമിതിചേത്. ന, തേന തച്ഛബ്ദേന സന്നികൃഷ്ടാത്മരതിമാനേവോപസ്ഥിതൌ കാരണാഭാവാത്. പ്രകരണമേവകാരണമിതിചേത്. ന, അന്യോന്യാശ്രയാത്.

സ്വരാട് ലക്ഷണത്തോടുകൂടിയ അമൃതത്വം ദര്ശനത്തിന്റെ ഫലമാണല്ലോ. അതിനാല് അതുതന്നെയാണ് പ്രകരണം. നിങ്ങള്പറഞ്ഞതിന്റെ വിപരീതമാണല്ലോ അത് എന്നാണെങ്കില്,അല്ല,തേന എന്ന തദ് ശബ്ദം ഇടയിലുള്ളതുകൊണ്ട്. അവന് സ്വരാട്ടായിഭവിക്കുന്നു എന്നതുകൊണ്ട് ആത്മരതിയോടുകൂടിയവനാണെന്ന് അര്ത്ഥം വന്നുകൂടുന്നു, അല്ലാതെ, ദര്ശിക്കുന്നവനാണെന്ന് അര്ത്ഥം വരുന്നില്ല. വിദൂരസ്ഥമായ അര്ത്ഥമുള്ള ഒന്നിനെ സ്വീകരിക്കുന്നത് ശരിയാവില്ല, അതിനു തക്ക കാരണം കാണുന്നില്ല.

പ്രകരണം (പ്രകൃതവിഷയം)തന്നെ കാരണമെന്നാണെങ്കില്,അല്ല. അവിടെ അന്യോന്യാശ്രയത്വം കൊണ്ട് താര്ക്കികമായി പിഴവുവരും.

സൂത്രം 13

ദൃഷ്ടത്വാച്ച.

ഭാഷ്യം

പ്രപഞ്ചത്തില് കാണുന്നതുകൊണ്ടും.

ദൃഷ്ടംഹി ലോകേ സൌന്ദര്യാദിജ്ഞാനസ്യതരുണ്യാസ്തരുണോരതിഹേതുത്വം ന തു രതേ ജ്ഞാനഹേതുത്വമിതി.ദൃഷ്ടോപകാരകത്വാദപ്യംഗത്വമവധീയതേ.ദൃഷ്ടശ്ചപ്രകൃതേര്ന്നിഷ്ക്കരുണത്വാല്പ്പമഹിമത്വാപ്രിയത്വാദിജ്ഞാനം മനോമാലിന്യകാരണം ഭൃതേഷ്ടകരുണാബഹുലാവ്യാഹതൈശ്വര്യാതിശയിതരൂപാശ്രയ ആത്മേതിജ്ഞാനാന്മാലിന്യനിവൃത്തിസ്തതഃപരാഭക്തിരിതി.അത ഏവദീയതേ (ഗീത. 5.17)ഃ

തദ് ബുദ്ധയസ്തദാത്മാനസ്തന്നിഷ്ഠാസ്തത്പരായമാഃ

ഗച്ഛന്ത്യപുനരാവൃത്തിം ജ്ഞാനനിര്ദ്ധൂതകന്മഷഃ

ഇതി. തഥാ ആയുര് വ്വേദോ അപി ധീ ധൈര്യാത്മാദിവിജ്ഞാനം മനോദോഷൌഷധം പരം (അഷ്ടാംഗഹൃദയം 1.23) ഇതി.

സൌന്ദര്യജ്ഞാനംകൊണ്ട് തരുണീതരുണന്മാര്ക്കുതമ്മില് രതിയുണ്ടാവുന്നത് ലോകത്തില് സാധാരണ കണ്ടുവരുന്നതാണ്. പക്ഷേ രതികൊണ്ട് അവിടെ ജ്ഞാനമുണ്ടാവുന്നില്ല.അതിനാല് ജ്ഞാനത്തിന് അംഗത്വം മാത്രം കൊടുക്കുന്നു. രതിക്ക് ഉപകാരത്വം കൊടുക്കുക മാത്രമെ ജ്ഞാനം ചെയ്യുന്നുള്ളൂ. പ്രകൃതിയില് നിഷ്ഠുരത്വം,അല്പ്പമഹിമത്വം,അപ്രിയത്വം മുതലായവ ഭൂതങ്ങളുടെ മനസ്സില് മാലിന്യത്തിന് ഹേതുവാകുന്നത് കാണുന്നു. മറിച്ച്,കരുണാമയവും ആശ്ചര്യാതിശയരൂപവുമാണ് ആത്മനെന്ന ജ്ഞാനംകൊണ്ട് മാലിന്യങ്ങള് നീങ്ങുന്നു. അതില്നിന്ന്(ജ്ഞാനം) പരാഭക്തി ഉണ്ടാവുന്നു.അതിനാല് ഗീതയില് പരമാത്മാവില് ബുദ്ധിയും ആത്മാവും നിഷ്ഠയും ഉറപ്പിച്ച് അതിനെത്തന്നെ പരായണം ചെയ്യുന്നവര് പുനരാവൃത്തിരഹിതമായ പദത്തിലേക്ക് ജ്ഞാനത്താല് കന്മഷമൊഴിഞ്ഞവരായി ഗമിക്കുന്നു എന്ന് പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.ആയുര് വ്വേദത്തിലും ബുദ്ധി (ധീ)ധൈര്യം,ആത്മവിജ്ഞാനം എന്നിവയാണ് മനോരോഗങ്ങള്ക്ക് പരമമായ ഔഷധമെന്നു പറയുന്നു.

സൂത്രം 14.

അത ഏവ തദഭാവാദ്വല്ലവീനാം.

ഭാഷ്യം

അക്കാരണത്താല് അതിന്റെ (ജ്ഞാനത്തിന്റെ)അഭാവത്തിലും ഗോപസ്ത്രീകള്ക്കു മുക്തി ലഭിച്ചു.
യത ഏവ ജ്ഞാനം ദ്വേഷോപകാരകമംഗമതഏവ ദ്വേഷോപകാരം നിരസ്യ മനോമാലിന്യാദിബാധാത് പ്രധാനഭഗവദനുരാഗമാത്രേണ വല്ലവീനാം മുക്തിഃസ്മര്യതേ. യഥാ (വിഷ്ണുപുരാണം 5.13.14.15)
തച്ചിന്താവിപുലാഹ്ലാദക്ഷീണപുണ്യചയാ സതി
തദപ്രാപ്തിമഹാദുഃഖവിലീനാശേഷപാതകാ.
ചിന്തയന്തി ജഗത്സൂതിം പരബ്രഹ്മസ്വരൂപിണം
നിരുച്ഛ്വാസതയാ മുക്തിം ഗതാ അന്യാഗോപകന്യകാ ഇതി.
ജ്ഞാനത്തിന് ഭക്തി ലഭിക്കാനുള്ള ഒരപ്രധാനഅംഗം എന്നതുകൂടി നിരസിച്ചിട്ടാണ് ഭഗവാനിലുള്ള അനുരാഗം കൊണ്ടുമാത്രം മനോമാലിന്യാദിബാധകളൊഴിഞ്ഞ് ഗോപികമാര്ക്ക് മുക്തി ലഭിച്ചതായി പറയുന്നത്.
വിഷ്ണുപുരാണത്തില് ,ഒരു ഗോപിക തന്റെ പുണ്യകര്മ്മഫലങ്ങള്പോലും ക്ഷീണിച്ചിട്ട് ഭഗവച്ചിന്തയില് വിപുലാഹ്ലാദം കൊള്ളുകയും അവനെ ലഭിക്കാതിരിക്കുമ്പോഴുണ്ടാകുന്ന മഹാദുഃഖത്തില് എല്ലാ പാപങ്ങളേയും വിലയിപ്പിച്ചിട്ട് ഇല്ലാതാക്കുകയും ചെയ്തു. ജഗത്തിന്റെ മുഴവനും ജനനിയും പരബ്രഹ്മസ്വരൂപവുമായ അവനെത്തന്നെ ചിന്തിച്ചിട്ട് ശ്വാസോച്ഛ്വാസംപോലും നിലച്ച നിലയില് മുക്തിപ്രാപിച്ചു എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.
അത്ര സുഖദുഃഖലിംഗേനാനുരാഗോ അനുമീയതേതേന മുക്തിരിതി വാക്യാര്ത്ഥഃദ്വാരബാധാദവൈഹത കൃഷ്ണലേനാപികര്മ്മണാഫലസിദ്ധിരിവതാവാം രാഗാനുക്തിസ്തദപ്യവഗമ്യതേ ജ്ഞാനമംഗമേവ. പ്രധാനത്വേതുതദഭാവേ ഫലം ന സ്യാത്. ചിന്താച ന ബ്രഹ്മാത്മൈക്യജ്ഞാനം തത് കാരണശ്രവണമനനാദ്യസംഭവാത്. കിന്നവനുരാഗനിയതാനുസ്മൃതിരേവ.ന ചായമര്ത്ഥവാദഃഅപൂര് വ്വാര്ത്ഥത്വാദ് സന്നിധൌ വിദ്ധ്യഭാവാച്ചേതി.
അനുരാഗത്തെ അറിയേണ്ടത് സുഖം,ദുഃഖം എന്നീ ലക്ഷണങ്ങള് വെച്ചുകൊണ്ടാണ്. ആ അനുരാഗത്തില്നിന്ന് മുക്തിലഭിക്കുന്നു എന്ന് വാക്യാര്ത്ഥം. യജ്ഞഫലം ഇടനിലക്കാരനെക്കൂടാതെത്തന്നെ,ദ്വാരം വീഴാത്ത സ്വര്ണ്ണഫലം സമര്പ്പിച്ചാല് ലഭിക്കുന്നതുപോലെ, ഗോപികമാര്ക്ക് ജ്ഞാനം കൂടാതെ ഭക്തികൊണ്ടുതന്നെ മുക്തിലഭിച്ചു. അതിനാല് ജ്ഞാനത്തിന് ഭക്തിയുടെ അംഗത്വമേയുള്ളൂ. ജ്ഞാനമാണ് പ്രധാനമെങ്കില്, അതിന്റെ അഭാവത്തില് ഫലം സിദ്ധിക്കുന്നതെങ്ങനെ. ഭഗവദ്ചിന്ത(ഗോപികളുടെ)ബ്രഹ്മാത്മൈക്യജ്ഞാനമായിരുന്നില്ല. കാരമം ശ്രവണമനനനിദ്ദ്ധ്യാസനങ്ങളൊന്നും സംഭവിച്ചിട്ടില്ല. അനുരാഗത്തില് സ്വാഭാവികമായുണ്ടാവുന്ന അനുസ്മൃതി മാത്രമായിരുന്നു അവരുടെ ചിന്ത. ഇതിനെ ഒരു അര്ത്ഥവാദമായി എടുത്തുകൂടാ. കാരണം ഇതൊരു അപൂര് വ്വാര്ത്ഥമാകയാല്,ഇതില് വിധികളൊന്നും ബാധകമല്ല.
ഇദാനീം ശ്രുതിവിരോധേന പ്രകരണസ്ഥാനലിംഗബാധമാക്ഷിപ്യ സമാധീയതേ.

പ്രകരണം ,സ്ഥാനം,ലക്ഷണം മുതലായി ഇതുവരെ പറഞ്ഞതെല്ലാം ശ്രുതിവിരോധമാകയാല്സ്വീകാര്യമാണോ എന്ന സംശയം ഉന്നയിക്കപ്പെടുന്നു.

സൂത്രം 15.

ഭക്ത്യാ ജാനാതീതി ചേന്നാഭിജ്ഞതാ സാഹായ്യാത്

ഭാഷ്യം

അവന് ഭക്തികൊണ്ടറിയുന്നു എന്നതിനെ ഞങ്ങള് നിഷേധിക്കുന്നു. കാരണം അറിയുന്നത് അഭിജ്ഞയുടെ സഹായത്താലാണ്. യഥാശ്രുതം(ഗീത 18.55)-

ഭക്ത്യാമാമഭിജാനാതി യാവാന് യശ്ചാസ്മി തത്വതഃ

നതോമാം തത്വതോജ്ഞാത്വാ വിശതേ തദനന്തരം. ഇതി.

തത്ര ഐന്ദ്ര്യാഗാര്ഹപത്യമുപതിഷ്ഠതേ (തൈ.സം.1.5.8)ഇതിവത് കാരകശ്രുത്യാ ബലീയസ്യാ ഭക്തേര്ജ്ഞാനഹേതുത്വമവസീയതേ. യദ്ധ്യപിദൃഷ്ടത്വാദിത്യനേന ദൃഷ്ടോപകാരേ പ്രത്യക്ഷഗമ്യേന ശ്രുതേരവകാശഃ തഥാ അപി ബ്രഹ്മവിഷയിണ്യാരതേര്ബ്രഹ്മവിഷയജ്ഞാനോപകാര്യത്വം ന പ്രത്യക്ഷഗമ്യം. കിന്തു തരുണ്യാദേതതൌ തഥാ ദര്ശനേന ബ്രഹ്മഗോചരായാമപ്യനുമന്തവ്യം. തഥാ ഹി യദികേവലം ജാനാതീതിവദേത്, നത്വേവം.കിന്ത്വഭിജാനാതീതി. അഭിജ്ഞാ പൂര് വ്വജാതജ്ഞാനമുച്യതേ. തഥാ ഭക്ത്യുപകാരി പൂര് വ്വജ്ഞാനം തത് ഫലരൂപഭക്തിപ്രവര്ത്തകം. അനന്തരം യാവത് തദ്ദാര്ഢ്യം ഭക്ത്യൈവാഭിജ്ഞപ്തിഭാവേനാപേക്ഷ്യതേ വ്രീഹ്യവഹനനേനാവധാനവദിതി. കാര്യസാഹായ്യമുക്തം തതോ ജ്ഞാനദാര്ഢ്യേന ഭക്തിദാര്ഢ്യ സതി വിശത്ഇതി.തസ്മാന്നേയം ശ്രുതിഃകിന്തുന്യായപ്രാപ്താനുവാദ ഇതി.

ഗീതയില് ഭക്തിയാല് അവന് എന്നെയും എന്റെ തത്വത്തേയും അറിയുന്നു. പിന്നീട് എന്നില് പ്രവേശിക്കുന്നു എന്നു പറയുന്നു.ഐന്ദ്രി എന്ന ഗാനം കൊണ്ട് ഗാര്ഹപത്യാഗ്നിയിലെത്തുന്നു എന്നുപറയുമ്പോലെ. ഭക്തി ജ്ഞാനത്തെ ഉണ്ടാക്കുകയാണ് ചെയ്യുന്നത്. ഇത് ദൃശ്യാനുഭവമാണ്. പ്രത്യക്ഷാനുഭവമാണ്.ഇവിടെ ശ്രുതിയെ ആശ്രയിക്കേണ്ട ആവശ്യമേയില്ല. എത്രത്തോളം ഭക്തിയെ ജ്ഞാനം സഹായിക്കുന്നു എന്നതിന് പ്രത്യക്ഷം ഉത്തരം തരുന്നില്ല. അതിനാലാണ് ശ്രുതിയെ (ഗീത)ആശ്രയിച്ചത്. തരുണിയുടെ പ്രേമത്തില് കണ്ടതുപോലെ ബ്രഹ്മത്തോടുള്ള അനുരാഗത്തിലും പറഞ്ഞുകൂടേ എന്ന ചോദ്യംവരുന്നു. അങ്ങനെയെങ്കില്, നിങ്ങളുടെ എല്ലാ വാദവും ഒരു ലിംഗത്തില് (ലക്ഷണം)ചെന്നെത്തി ,ഒരനുമാനത്തിലേക്കു നയിക്കുന്നതാവും. ഗീതയിലെ മേല്പ്പറഞ്ഞ പ്രത്യക്ഷമായ നിഗമനത്തെ വിരോധിക്കുന്നതാവും അനുമാനം. തങ്ങളുടെ വാദത്തില് തെറ്റില്ല എന്നു സ്ഥാപിക്കുകയാണ് പിന്നെ. ഗീത അറിയുക എന്നാണ് പറഞ്ഞത് എങ്കില് നിങ്ങള് പറഞ്ഞത് ശരിയാവും (ജാനാതി). എന്നാല് ഗീത പറഞ്ഞത് അഭിജാനാതി (വീണ്ടും അറിയുക) എന്നാണ്. അഭിജ്ഞയെന്നാല് നേരത്തെ അറിയുന്ന ഒന്നിനെ വീണ്ടും അറിയുകയാണ്. അതിനാല് പണ്ട് ഉണ്ടായിരുന്ന ജ്ഞാനം ഭക്തിയെ ഉണ്ടാക്കി എന്നും ഭക്തിയെ പ്രവര്ത്തിപ്പിച്ചു എന്നും വരും.ഈ അഭിജ്ഞയുടെ ദാര്ഢ്യം (വീണ്ടും വീണ്ടുമുള്ള ഓര്മ്മ) കൊണ്ട് ഭക്തി ദൃഢമായിട്ട് ഭവിക്കുന്നു. ഇത് ഏതാണ്ട് ധാന്യത്തില്നിന്ന് വീണ്ടും വീണ്ടും കുത്തിച്ചേറി ഉമിയും മറ്റും വേര്തിരിക്കുന്നതുപോലെയാണ്.ഗീതയിലെ ഉദ്ധരണി ഈ സഹായത്തെയാണ് ചൂണ്ടിക്കാട്ടുന്നത്. ജ്ഞാനം ദൃഢമായിക്കഴിഞ്ഞാല് ഭക്തി ദൃഢമാവും .ഭക്തി ദൃഢമായാ ല് അവന് പ്രവേശിക്കുന്നു. അതിനാല് ഇതൊരു ശ്രുതിയല്ല. ന്യായം കൊണ്ടുലഭിച്ചതിനെ വീണ്ടും ആവര്ത്തിച്ചുറപ്പിക്കല് (അനുവാദം)മാത്രമാണ്.

ഏതമേവാര്ത്ഥസ്സ്ഫുടീകരോതി. ഇതേ അര്ത്ഥം വീണ്ടും സ്ഫുടമാക്കുന്നു.

സൂത്രം 16

പ്രാഗുക്തം ച

ഭാഷ്യം

ഇത് മുമ്പേ പറഞ്ഞതുമാണ്.

ഭക്ത്യാ മാമിത്യസ്യപൂര് വ്വം ബ്രഹ്മഭൂയായകല്പ്പതേ (ഗീത 18.53)ഇത്യഭിധായ,

ബ്രഹ്മഭൂതഃപ്രസന്നാത്മാ ന ശോചതി ന കാംക്ഷതി

സമസ്സര് വ്വേഷു ഭൂതേഷു മദ്ഭക്തിം ലഭതേ പരാം ഇത്യുക്തം. (ഗീതാ 18.54) തസ്യ തു ജ്ഞാതബ്രഹ്മണോ ജ്ഞാനപ്രയോജനാഭാവാധ്യുക്തമനുവാദത്വമിതി.

ഭക്തിയാല് എന്നെ അറിയുന്നു,എന്നതിനുമുമ്പ് അവന് ബ്രഹ്മമാകാനര്ഹത നേടുന്നു എന്നും ഗീത പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. മാത്രമല്ല,ബ്രഹ്മമായിക്കഴിഞ്ഞ് ,പ്രസന്നാത്മാവായ ജീവന് ഒന്നിനും ദുഃഖിക്കുന്നില്ല,ഒന്നും ആഗ്രഹിക്കുന്നുമില്ല,എല്ലാ ഭൂതങ്ങളിലും സമത്വഭാവത്തോടെ എന്റെ ഭക്തി ലഭിച്ചവനായിത്തീരുന്നു എന്നും പറയുന്നുണ്ട്. ഇപ്രകാരം ബ്രഹ്മത്തെ അറിഞ്ഞുകഴിഞ്ഞ ഒരാള്ക്ക് ജ്ഞാനം കൊണ്ട് ഒരു പ്രയോജനവുമില്ലാതായിക്കഴിഞ്ഞു. അതിനാല്,നേര്ത്തെ പറഞ്ഞ അനുവാദമാണെന്ന വാദം ശരിയാണെന്ന് സ്ഥാപിക്കപ്പെടുന്നു.

സൂത്രം 17.

ഏതേന വികല്പ്പോ അപി പ്രത്യുക്തഃ

ഭാഷ്യം

ഇതുകൊണ്ട് വികല്പ്പങ്ങള് പോലും ഇല്ലാതായിത്തീരുന്നു.

ഏതേന ജ്ഞാനസ്യാംഗത്വനിര്ണ്ണയേന ജ്ഞാനഭക്ത്യോരത്ര വികല്പ്പപക്ഷോ അപി പ്രയുക്തോ നിരാകൃത ഇതി മന്തവ്യം. നഹ്യംഗാംഗിനോരേകത്ര വികല്പ്പോ ഭവതീതി.അഭിശബ്ദാത് സമുച്ചയോപീതി.

ഇപ്രകാരം ജ്ഞാനത്തിന് ഭക്തിയുടെ അംഗത്വം നിര്ണ്ണയിച്ച ശേഷം ഇവയിലേതെങ്കിലുമൊന്ന് അന്ത്യം (അവസാനം) ആവാം എന്ന വികല്പ്പത്തേയും ഖണ്ഡിക്കുന്നു.ലക്ഷ്യം ഒന്നേയുള്ളൂ.ലക്ഷ്യമാണ് അവസാനം. ലക്ഷ്യവും മാര്ഗ്ഗവും വികല്പ്പങ്ങളാവുക വയ്യ. അപി എന്നതുകൊണ്ട്, അവ രണ്ടും അന്ത്യങ്ങളാണെന്നത് നിരസിക്കുന്നു.

സൂത്രം 18.

ദേവഭക്തിരിതരസ്മിന് സാഹചര്യാത്

ഭാഷ്യം

ദേവഭക്തി എന്നുപറയുമ്പോള്,ബ്രഹ്മത്തില്നിന്ന് ഇതരമായ ഒന്നിനെയുള്ള ഭക്തി എന്ന് സാഹചര്യം കൊണ്ട് വന്നുകൂടുന്നു.

ക്വചിദേവം ശ്രൂയതേ(ശ്വേത.ഉപ 6.23)-

യസ്യദേവപരാഭക്തിര്യഥാദേവേ തഥാ ഗുരൗ

തസ്യൈതേകഥിതാഹ്യര്ത്ഥാഃപ്രകാശന്തെമഹാത്മനഃ ഇതി.

അത്ര ദേവഭക്തിരീശ്വരേതരസ്മിന് ദേവേമന്തവ്യാ. കുത. ഗുരുഭക്തിസാഹചര്യാത്. സാഹചര്യംഹി നാമൃത ഫലായാം ഭക്തൗ ഘടതേ.ഇന്ദ്രാദിദേവതാസ്ത്വാരാധിതാഃശുഭവജ്ഞാനഫലായഭവന്തീതി സാഹചര്യമപി നിര്ണ്ണആയകം .സാഹചര്യാദ്ദുലൂകശബ്ദവദുക്തയുക്തേരുപഷ്ടംഭകമേതത്.

ശ്രുതി പറയുന്നു, ആരാണോ പരാഭക്തിയുള്ളവന്, ആരാണോ ദേവനിലും ഗുരുവിലും അതുപോലെ ഭക്തിയുള്ളവന്,ആ മഹാത്മാവിന് എല്ലാം സ്വയം പ്രകാശിപ്പിച്ചുകൊടുക്കുന്നു.ഇവിടെ ദേവഭക്തി ,ഈശ്വരേതരമായ ദേവന്മാരിലുള്ള ഭക്തി എന്നാണര്ത്ഥം എടുത്തിരിക്കുന്നത്. കാരണമെന്ത്. ഗുരുഭക്തിയുടെ സാഹചര്യം കൊണ്ടുതന്നെ. ഇത്തരം സാഹചര്യം അമ-തത്വം തരുന്ന പരാഭക്തിയുമായി യോജിക്കുന്നില്ല. ഇന്ദ്രാദിദേവന്മാരെ ആരാധിച്ചാല് അവരും ശുഭഫലവും ജ്ഞാനവും തരും. ഇവിടെ സാഹചര്യമാണ് നിര്ണ്ണായകം .സാഹചര്യംകൊണ്ട് ഉലൂകശബ്ദംപോലെ ഇത് തെളിയിക്കപ്പെടുന്നു.(ഉലൂകം മൂങ്ങ, കണാദന്റെ പേര്)

സൂത്രം 19.

യോഗാസ്തൂഭയാര്ത്ഥമപേക്,ണാത് പ്രയാജവേത്.

ഭാഷ്യം

യോഗം രണ്ടിനും വേണ്ടിയാണ്.പ്രയാജമെന്ന ചടങ്ങുപോലെ അത് രണ്ടിനും ആവശ്യമാണ്.

യോഗഃപുനജ്ഞാനാര്ത്ഥ ഭക്ത്യര്ത്ഥ ച ഭവതി. സമാഹിതമനസ്കതായാ ഉഭാഭ്യാമപേക്ഷണാത്. നനുഗുണാനാം ച പരാര്ത്ഥത്വാദസംബന്ധഃസമത്വാത് സ്യാത് (പൂര് വ്വമീമാംസ 3.1.21) ഇതി ന്യായാത് പ്രധാനാംഗം യോഗഃകഥമംഗാംഗമിത്യത ആഹ പ്രയാജവദിതി. യഥാ പ്രയാജോ വാജപേയസ്യാംഗം തദീയ ദീക്ഷണീയാ

ദേരപ്യാംഗം തദ്വതഃ തദംഗതാബോധകപ്രമാമാവിശേഷാത്. കേവലം ജ്ഞാനാര്ത്ഥയോഗാനുഷ്ഠാനം പ്രസംഗേന ഭക്തിമുപകരോതീതി. ഏവം വിഷയവൈരാഗ്യമപ്യുഭയാര്ത്ഥമന്തവ്യം.
യോഗം ജ്ഞാനത്തിനും ഭക്തിക്കും ആവശ്യമായി വരുന്നു. കാരണം,മനസ്സിനെ സമാഹരിക്കുന്നത് (ഏകാഗ്ര മാക്കുന്നത്)രണ്ടിനും ആവശ്യമാണ്. ഗുണങ്ങളുടെ (സത്വാദി)പരാര്ത്ഥം മുതലായ സംബന്ധം കൊണ്ടാണ് സമത്വമുണ്ടാവുന്നതെന്ന ന്യായത്താല്,യോഗമാണ് പ്രധാനാംഗമെന്ന് എങ്ങനെ പറയും. യോഗം മറ്റൊ ന്നിന്റെ അംഗമായിട്ട് വരുന്നതാണല്ലോ. പ്രയാജം വാജപേയത്തിന്റേയും ദീക്ഷണീയത്തിന്റേയും അംഗമായി രിക്കുന്നതുപോലെ .യോഗം ആദിയില് കേവലം ജ്ഞാനത്തിനുമാത്രം അനുഷ്ഠിച്ചിരുന്നതാണ്. പിന്നീട്, പ്രസം ഗേന ഭക്തിക്കും ഉപകരിച്ചു.ഇപ്രകാരം വിഷയവൈരാഗ്യവും രണ്ടിനും പ്രയോജകമാണെന്നറിയുക.
നനു ഈശ്വരപ്രണിധാനാത് (യോഗസൂത്രം 1.23)ഇതി പതഞ്ജലിസ്മരണം ദുരപന്വവം തത്ര പ്രണിധാനാഭി ധേയസ്യ ഭഗവദ്ഭജനസ്യ സമാധിസിദ്ധ്യര്ത്ഥത്വമിതികഥം ഭക്തേഃപ്രാധാന്യമിത്യത ആഹഃ
ഈശ്വരപ്രണിധാനാത് എന്നപതഞ്ജലിസൂത്രം സ്മരിക്കുമ്പോള്,അതിനെ എതിര്ക്കുന്നതു പ്രയാസമാണ്. പ്രണിധാനം എന്ന പേരുള്ള ഭഗവദ്ഭജനത്താല്,സമാധി സിദ്ധിക്കുന്നു. അപ്പോള്,ഭക്തിക്ക് പ്രാധാന്യം എങ്ങനെ വരും.

സൂത്രം 20

ഗൌണ്യാതു സമാധിസിദ്ധിഃ

ഭാഷ്യം

ഗൌണമായ ഭക്തികൊണ്ടും സമാധി സിദ്ധിക്കുന്നു.
തത്ര പ്രണിധാനം ഗൌണഭക്തിരേവ ന പ്രധാനം തഥാ സമാധിസിദ്ധിരിതി ന സ്മൃതിവിരോധോ അപീതി. ഭവതി ച വാക്യശേഷസ്തത്രൈവ-തസ്യവാചകഃപ്രണവഃ(യോ.സൂ.1.27) തജ്ജപസ്തദര്ത്ഥ ഭാവനം (യോ. സൂ.1. 28) ഇതി.
പ്രണിധാനം ഗൌണഭക്തിയാണ്,അതുകൊണ്ട് സമാദി സിദ്ധിക്കുമെന്നതില് സ്മൃതിവിരോധമില്ല. അതിനെ ത്തുടര്ന്ന് അതിന്റെ വാചകം പ്രണവമാണെന്നും അതിന്റെ അര്ത്ഥഭാവനത്തോടുകൂടിയ ജപം എന്നും വരു ന്നുണ്ടല്ലോ.

സൂത്രം 21.

ഹേയാ രാഗത്വാദിതി ചേന്നോത്തമാസ്പദത്വാത് സംഗവത്

ഭാഷ്യം

ഭക്തി രാഗത്വമാകയാല്,ഉപേക്ഷിക്കണമെന്ന് പറഞ്ഞേക്കാം. അതുശരിയല്ല. കാരണം അതിന്റെ വിഷയം ഏറ്റവും ഉത്തമമാണ് എന്നതുതന്നെ. സംഗത്തോടുതുല്യമായി(സദ്സംഗം).
യോഗശാസ്ത്രപ്രസ്താവാദിദം സൂത്രം.യോഗശാസ്ത്രോക്തരാഗത്വം വിശേഷാദ്ഭക്തിരപിമുമുക്ഷുണാ ഹേയൈവഃ തഥാ ച സൂത്രം.രാഗദ്വേഷാഭിനിവേശാഃക്ലേശാഃ(യോ.സൂ.2.3)ഇതി.ഏവഞ്ചേതദുച്യതേ-നൈവം വാച്യം. ഉത്ത മാസ്പദത്വാദ് ഭക്തേഃപരമേശ്വരവിഷയത്വാദിതിയാവത്. നഹി രാഗത്വമാത്രേണ ഹേയത്വം കിന്തു സംസാരാ നുബന്ധിരാഗത്വേനൈവ. യഥാ സംഗത്വമാത്രേണ ന ത്യാജ്യതാ കിന്ത്വസത്സംഗത്വേന തദ്വത്. തഥാ ചേശ്വ രഭക്തിര്ഹൈയാ രാഗത്വാദിത്യത്ര സംസാരാനുബന്ധിത്വം മോക്ഷാനനുഗുണത്വം ചോപാധിഃന ചാ സാത്വി കീ യാ യജന്തേ സാത്വികാദേവാന് (ഗീത.17.4)ഇത്യാദി നാ സാത്വികത്വകീര്ത്തനാദിതി.
യോഗശാസ്ത്രത്തെ കുറിച്ചു പ്രസ്താവിക്കയാല്,ഈ സൂത്രം പറയുന്നു. മുമുക്ഷു രാഗത്വവിശേഷമായ ഭക്തികൂടി ഉപേക്ഷിച്ചുകളയണമെന്ന് യോഗശാസ്ത്രം പറയുന്നു. അതിനാലാണ് രാഗവും ദ്വേഷവും അഭിനിവേശവും ക്ളേശങ്ങളാണെന്ന് പറഞ്ഞിരിക്കുന്നത്. ഈ വാദത്തിന് മറുപടിയെന്തെന്നാല്,ഭക്തിയുടെ ഉത്തമാസ്പദത്വ മാണ്. അതിന്റെ വിഷയം പരമേശ്വരനാണ് എന്നതാണ്. അത് രാഗത്വമാണെന്നതുകൊണ്ടുമാത്രം ഉപേ ക്ഷിച്ചുകളയേണ്ടതില്ല.സംസാരവിഷയങ്ങളോട് അനുബന്ധിച്ച രാഗമല്ല അത്. ഒരുസംഗത്തെ അത് സംഗ മാണെന്നതുകൊണ്ടല്ല,അസദ്സംഗമാണെന്നതുകൊണ്ടാണ് ഉപേക്ഷിക്കേണ്ടത്. ഇവിടേയും അതാണ്പറയു ന്നത്.രാഗത്വം ഉപേക്ഷിക്കേണ്ടത് അത് ലൌകികവിഷയങ്ങളോടാവുമ്പോഴാണ്.ഭഗവാനിലുള്ള രാഗത്വ

മാവുമ്പോഴല്ല. മോക്ഷസാധനമല്ല എന്നു വരുമ്പോഴും ഉപേക്ഷിക്കാം. ഈ രാഗത്വത്തില് സാത്വികഗുണമുണ്ട് എന്ന് സാത്വികന്മാര് യജിക്കുന്നു എന്ന ഗീതാവാക്യത്തില് കാണുക.

സൂത്രം 22

തദേവ കര്മ്മിജ്ഞാനിയോഗിഭ്യആധിക്യശബ്ദാത്.

ഭാഷ്യം

ഭക്തന് കര്മ്മിയേക്കാളും ജ്ഞാനിയേക്കാളും യോഗിയേക്കാളും അധികം ഉയര്ന്നവനാണെന്ന് ശ്രുതിയില്നിന്ന് ഗ്രഹിക്കാം.

തദേവം ഭജനം മുഖ്യം തസ്യാ ഭക്തോര്വാ മുഖ്യത്വം.ഏതത് സര് വ്വഥൈവനിശ്ചിതം

യസ്മാദേവംശബ്ദതേ.(ഗീത.6.46.47)-

തപസ്വിഭ്യോ അധികോയോഗീജ്ഞാനീഭ്യോ അപിമതോധികഃ

കര്മ്മിഭ്യശ്ചാധികോയോഗീതസ്മാദ്യോഗീ ഭവാര്ജ്ജുനഃ

യോഗിനാമപി സര് വ്വേഷാം മദ്ഗതേനാന്തരാത്മനാ

ഷ്രദ്ധാവാന് ഭജതേ യോ മാം സ മേ യുക്തതമോമതഃ ഇതി.

അത്ര വിഷേഷണാനാം തപ ആദിനാമാധിക്യനിബന്ധനം വിഷേഷ്യാണാമാധിക്യം ക്രമാദിതി മന്തവ്യം.ന ഖലംഗസ്യമുഖ്യാദാധിക്യമുപപദ്യതേ,തസ്മാദ് ഭക്തിഃപ്രധാനമിതി.

ഭജനമാണ് ,ഭക്തിയാണ് മുഖ്യമെന്ന് ഗീതാവാക്യത്തില്നിന്നു വ്യക്തമാണ്. തപസ്വിയേക്കാളും മഹാനാണ് യോഗി,ജ്ഞാനിയേക്കാളും കര്മ്മിയേക്കാളും മഹാനാണ് യോഗി, എന്നില് ലയിച്ച അന്തരാത്മാവോടു കൂടി, ശ്രദ്ധയോടുകൂടി,എന്നെ ഭജിക്കുന്നവനാണ് എല്ലാ യോഗികളേക്കാളും യോഗയുക്തനെന്നാണ് എന്റെ മതം എന്ന് ഗീത പറയുന്നു. അതായത് തപസ്സ് മുതലായ ഗുണങ്ങള്,ക്രമത്തില് അധികമധികം മഹതാതാണ്, ഭക്തിയാണ് ഏറ്റവും മഹത്തും പ്രധാനവും എന്നു ഗ്രഹിക്കാം.

ശ്രുത്യര്ത്ഥേനാപി തദുത്പത്തിപരിഹാരാര്ത്ഥ പഠതി. ഏതെങ്കിലും തരത്തിലുള്ള തര്ക്കം ഉണ്ടാവാതിരിക്കാന് വീണ്ടും പറയുന്നു.

സൂത്രം 23.

പ്രശ്നനിരൂപണാഭ്യാമാധിക്യസിദ്ധേഃ

ഭാഷ്യംഃ

പ്രശ്നം,അതിന്റെ നിരൂപണം എന്നിവ കൊണ്ട് ഭക്തിയാണ് മുഖ്യമെന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു.

അത്ര കൃത്സ്നോ അപി ദ്വാദശാദ്ധ്യായ ഉദാഹരണം.ഏവം സതതയുക്താ യേ ഭക്താസ്ത്വാം പര്യുപാസതേ.യേ ചാപ്യക്ഷരമവ്യക്തം തേഷാംകെയോഗവിത്തമഃ(ഗീ. 12.1)ഇതി പ്രശ്നഃ

മയ്യാവേശ്യമനോയേമാം നിത്യയുക്താ ഉപാസതേ

ശ്രദ്ധയാ പരയോപേതാസ്തേമേ യുക്തതമാ മതാഃ

യേത്വക്ഷരമനിര്ദ്ദേശ്യമവ്യക്തം പര്യുപാസതേ

സര് വ്വത്രഗമചിന്ത്യഞ്ച കൂടസ്ഥമചലംധ്രുവം.

സന്നിയമ്യേന്ദ്രിയഗ്രാമം സര് വ്വത്രസമബുദ്ധയഃ

തേ പ്രാപ്നുവന്തി മാമേവ സര് വ്വഭൂതഹിതേ രതഃ

ക്ലേശോധികതരസ്തേഷാമവ്യക്താസക്തചേതസാം

അവ്യക്താഹി ഗതിര്ദുഃഖം ദേഹവദ്ഭിരവാപ്യതേ

യേതു സര് വ്വാണികര്മ്മാണി മയി സംന്യസ്യമത്പരാഃ

അനന്യേനൈവ യോഗേന മാം ധ്യായന്ത ഉപാസതേ

തേഷാമഹം സമുദ്ധര്ത്താ മൃത്യുസംസാരസാഗരാത്

ഭവാമി ന ചിരാത് പാര്ത്ഥ മയ്യാവേശിതചേതസാം(ഗീ 12.2-7)

ഇതി നിരൂപണം. താഭ്യാം ഭക്തേഃപ്രാധാന്യസിദ്ധേഃനാര്ത്ഥവാദത്വമായാതി. പ്രശ്നനിരൂപണം ഹി നിര്ണ്ണയാര്ത്ഥം പ്രസിദ്ധം ന സ്തുത്യര്ത്ഥമിതി.കേവലാംഗാനുഷ്ഠാനേന ക്ലേശാധിക്യമേവേതി.
ഇവിടെ ഗീതയുടെ പന്ത്രണ്ടാം അദ്ധ്യായം മുഴുവനും ഉദാഹരണമാണ്. പ്രശ്നം ഇതാണ്- സതതയുക്തരായി അങ്ങയെ പര്യുപാസിക്കുന്നവരുണ്ട്,അക്ഷരവും അവ്യക്തവുമായതിനെ ഉപാസിക്കുന്നവരുമുണ്ട്. ഇവരിലാരാണ് യോഗവിത്തമന്മാര്.
നിരൂപണം ഇങ്ങനെയാണ്:- എന്നിലാവേശിക്കപ്പെട്ടമനസ്സോട്ടുകൂടി ശ്രദ്ധയോടെ നിത്യയുക്തരായി എന്നെ ഭജിക്കുന്നവരാണ് യോഗയുക്തന്മാരെന്നാണ് എന്റെ അഭിപ്രായം. എന്നാല് അക്ഷരവും അനിര്ദ്ദേശ്യവും കൂടസ്ഥവും ധ്രുവവും അചലവുമായതിനെ ഉപാസിക്കുന്നവര് എന്നിലെന്നെയാണ് എത്തിച്ചേരുന്നത്. അവര്, ഇന്ദ്രിയങ്ങളെയെല്ലാം സംയമം ചെയ്ത് സര് വ്വത്തിലും സമബുദ്ധിയോട്ടുകൂടി സര് വ്വഭൂതഹിതത്തില് രതിയോട്ടുകൂടി എന്നെത്തന്നെ പ്രാപിക്കുന്നു. അവ്യക്തത്തില് ചേതസ്സ് ആസക്തി പ്രാപിക്കുന്നവരുടെ മാര്ഗ്ഗം കൂടുതല് ക്ലേശകരമാണ്. ദേഹമെടുത്തവര്ക്ക് അവ്യക്തത്തിലേക്കുള്ള വഴി (ഗതി)ദുഃഖകരമാണ്. മല്പരായണരായി സകല കര്മ്മവും എന്നില് സന്യസിച്ച് ,അനന്യമായ യോഗത്തോടെ എന്നെ ധ്യാനിച്ചുപാസിക്കുന്നവര്ക്ക് ,മൃത്യുസംസാരസാഗരത്തില്നിന്നുള്ള സമുദ്ധര്ത്താവായി ഞാന് ഭവിക്കുന്നു.എന്നില് ആവേശിക്കപ്പെട്ട ചേതസ്സുകള്ക്ക് ഹേ,പാര്ത്ഥാ, ഇതാണ് സംഭവിക്കുന്നത്.
ഈ നിരൂപണത്തില്നിന്ന് ഭക്തിയുടെ പ്രാധാന്യം സിദ്ധിക്കുന്നു. ഇത് വെറും അര്ത്ഥവാദമല്ല. പ്രശ്നവും അതിന്റെ നിരൂപണരൂപത്തിലുള്ള ഉത്തരവും വെറും അര്ത്ഥവാദത്തിനുവേണ്ടിയാവുകയില്ല. അത് ഒരു സംശയം തീര്ക്കാനാണ്. കേവലമായ അംഗാനുഷ്ഠാനം ക്സേശമേറിയതാണ് എന്നു കാണിക്കലാണ് ഇവിടെ ഉദ്ദേശം.
ശ്രദ്ധാപ്രസംഗാത് ഭക്തേഃശ്രദ്ധാരൂപത്വശങ്കാപിശാചീം നിരാകരോതി.
ശ്രദ്ധയെപ്പറ്റി പറഞ്ഞപ്പോള്,ഭക്തി ശ്രദ്ധയുടെ രൂപമാണെന്ന ശങ്കാപിശാചിനെ നിരാകരിക്കാനായി പറയുന്നു.

സൂത്രം 24.

നൈവ ശ്രദ്ധാ തു സാധാരണ്യാത്.

ഭാഷ്യം

ശ്രദ്ധ സാധാരണമാണ്. അതുകൊണ്ട് ഭക്തി ശ്രദ്ധയല്ല.
ഭക്തിര്ന്ന സര് വ്വഥാ ശ്രദ്ധാത്വേന ശങ്കനീയാ,ശ്രദ്ധായാഃകര്മ്മമാത്രാംഗത്വാത്.ന ചൈവമീശ്വരഭക്തിരിതി.
ഭക്തിയെ ശ്രദ്ധയായി ധരിക്കരുത്. ശ്രദ്ധ കര്മ്മത്തിന്റെ ഒരു അംഗം മാത്രമാണ്. ഈശ്വരഭക്തി അങ്ങനെയല്ല.

സൂത്രം 25

തസ്യാം തത്വേ ചാനവസ്ഥാനാത്

ഭാഷ്യം

അങ്ങനെയായിരുന്നുവെങ്കില്,അനവസ്ഥാനം വരുമായിരുന്നു.
ശ്രദ്ധാവാന് ലഭതേ ജ്ഞാനം .ശ്രദ്ധിക്കുന്നവന് ജ്ഞാനം ലഭിക്കുന്നു.
ശ്രദ്ധാവാന് ഭജതേയോമാം സമേയുക്തതമോമതഃ ഇതി ഹി ശ്രുതം.തത്ര ഭക്തൌ ശ്രദ്ധാ രൂപായാം ശ്രദ്ധാംഗത്വേപ്രതീതേ അനവസ്ഥാപ്രസംഗാത് ശ്രദ്ധായാ അനംഗത്വാത്. അന്യഥാ തസ്യാമപി ശ്രദ്ധാന്തരമിത്യനവസ്ഥൈവ. തസ്മാദാരംഭണീയാരംഭേ ആരംഭണീയവദാചമനേ ചാചമനവദ്ഭക്തൌ ശ്രദ്ധാനാംഗംസ്യാത്. ശ്രദ്ധാഭക്തിസമന്വിത ഇതി ഭേദേന കഥനാശ്ച.
ശ്രദ്ധയോട്ടുകൂടി എന്നെ ഭജിക്കുന്നവനാണ് ഏറ്റവും യോഗ.യുക്തനെന്ന് പ്രസിദ്ധം. ഇവിടെ ഭക്തിയും ശ്രദ്ധയും ഒന്നായെടുക്കുന്നപക്ഷം ,ശ്രദ്ധയുടെ അംഗത്വം കൊണ്ട് അനവസ്ഥ (കാര്യകാരണങ്ങള് പരസ്പരം അവസാനമില്ലാതെ പിന്തുടരുന്ന അവസ്ഥ) സംഭവിക്കും. എന്നാല് ഭക്തിക്ക് അംഗത്വമില്ല. ആരംഭശ്ലോകത്തിന് മറ്റൊരു ആരംഭശ്ലോകമോ,ആചമനത്തിന് മുമ്പ് മറ്റൊരു ആചമനമോ ഇല്ലാത്തപോലെ ഭക്തിക്കുമുമ്പ് മറ്റൊ

രു ഭക്തി ആവശ്യമില്ല. മാത്രമല്ല,ശ്രദ്ധയോട്ടുകൂടിയും ഭക്തിയോട്ടുകൂടിയും ഭജിക്കുക എന്നു ഭേദം പറയുന്ന തുകൊണ്ട് ശ്രദ്ധ ഭക്തിയല്ല എന്നു വ്യക്തമാണ്.

സൂത്രം 26

ബ്രഹ്മകാണ്ഡം തു ഭക്തൌ തസ്യാനുജ്ഞാനായസാമാന്യാത്

ഭാഷ്യം

ബ്രഹ്മകാണ്ഡം ഭക്തിയിലവസാനിക്കുന്നു. അതിനാല്,പിന്തുടര്ന്നുവരുന്നഭക്തിയുടെ പൂര് വ്വകാണ്ഡമാണ് ബ്രഹ്മകാണ്ഡം.

ജ്ഞാനാപ്രാധാന്യേ ജ്ഞാനകാണ്ഡമിത്യുത്തരകാണ്ഡപ്രസിദ്ധിര്നസ്യാദിതിമന്വാനം പ്രത്യുച്യതേഃ ഭക്ത്യര്ത്ഥബ്രഹ്മകാണ്ഡം ശ്രൂയതേ ന ജ്നാനാര്ത്ഥം അജ്ഞാതാര്ത്ഥജ്ഞാപനസ്യ കാണ്ഡദ്വയ സാമാന്യാത്.അന്യഥാ ധര്മ്മജ്ഞാനാര്ത്ഥം പൂര് വ്വകാണ്ഡാഖ്യാതമപി ജ്ഞാനകാണ്ഡം സ്യാത്. ന ച ജ്ഞാനവിധിസംഭവതിയേനതത് പ്രാധാന്യാദപിജ്ഞാനകാണ്ഡം ഭവേദിതി.

തസ്മാജ്ഞാനകാണ്ഡമിതിഭ്രമഃകിന്തു ബ്രഹ്മകാണ്ഡമേവ. അത ഏവ അഥാതോ ബ്രഹ്മജിജ്ഞാസാ (ബ്ര.സൂ.1.1.1)ഇതി സൂത്രിതം .തത്ര ഭക്തയര്ത്ഥത്വാത് ഭക്തികാണ്ഡമപീതി.

ഇത്യാചാര്യസ്വപ്നേശ്വരവിദ്വദ്വരവിരചിതേ ശാണ്ഡില്യശതസൂത്രീയേ ഭാഷ്യേ പ്രഥമാദ്ധ്യായസ്യ ദ്വിതീയമാഹ്നികം .

സമാപ്തശ്ച പ്രഥമോദ്ധ്യായഃ

ജ്ഞാനം അപ്രധാനമായിരുന്നെങ്കില്,ജ്ഞാനകാണ്ഡം ഉത്തരകാണ്ഡമെന്ന പ്രസിദ്ധി നേടുകയില്ലായിരുന്നു എന്ന് പറയുന്നവര്ക്ക് പ്രത്യുത്തരം നല്കുന്നു. ബ്രഹ്മകാമ്ഡം പ്രകാശിപ്പിക്കപ്പെടുന്നത് ഭക്തിക്കുവേണ്ടിയാണ്. ജ്ഞാനത്തിനുവേണ്ടിയല്ല. രണ്ടുകാണ്ഡങ്ങളും മുമ്പ് അറിയാതിരുന്ന ഒന്നിനെ പ്രകാശിപ്പിക്കുകയാണ്. അല്ലെന്നുവരികില്,ധര്മ്മജ്ഞാനത്തിനുള്ള പൂര് വ്വകാണ്ഡവും ജ്ഞാനകാണ്ഡമെന്ന് അറിയപ്പെടേണ്ടിയിരുന്നു.ജ്ഞാനപ്രാധാന്യം കൊണ്ട് ഇത് ജ്ഞാനകാണ്മായി ഭവിക്കുന്നു എന്നുള്ള ദ്ഞാനവിധി എവിടേയും കാണുന്നില്ല. അതിനാല് ജ്ഞാനകാണ്ഡമെന്നു വിളിക്കുന്നതുതന്നെ ഒരു ഭ്രമമാണ്.അതുകൊണ്ടാണ് ഈ സൂത്രത്തില്,ബ്രഹ്മകാണ്ഡമെന്നു പറയുന്നത്. അഥാതോ ബ്രഹ്മജിജ്ഞാസാ എന്ന ബ്രഹ്മസൂത്രപ്രകാരം ,ബ്രഹ്മനിലുള്ള ഭക്തിക്കുവേണ്ടിയാകയാല്,ബ്രഹ്മകാണ്ഡം വാസ്തവത്തില് ഭക്തികാണ്ഡമാണ്.

അദ്ധ്യായം 2 ആഹ്നികം 1

തസ്യാഭക്തേഃസാക്ഷാത്പ്രയത്നാനിഷ്പാധ്യത്വേന നിഷ്പത്യര്ത്ഥസാധനാന്തരാപേക്ഷാ.തത്രാന്തരംഗസാധനം ജ്ഞാനം.ബഹിരംഗസാധനാന്യപരഭക്തിപ്രഭൃതീതി.തേഷാം വിവേകായ ദ്വിതീയാദ്ധ്യായാരംഭഃ

ഭക്തി സാക്ഷാത് പ്രയത്നം കൊണ്ട് ഉല്പ്പാദിപ്പിക്കാവുന്നതല്ല. അതിനാല്,ഭക്തി ഉല്പ്പാദിപ്പിക്കാന് മറ്റു സാധ നകള് വേണ്ടിവരുന്നു. ഇവയിലെച്ച് അന്തരംഗസാധനമാണ് ജ്ഞാനം. അപരഭക്തി മുതലായവ ബഹിരംഗ സാധനമാണ്. ഇവയുടെ വിവേകത്തിനായി(തിരിച്ചറിവിനായി) രണ്ടാമദ്ധ്യായം ആരംഭിക്കുന്നു.

സൂത്രം 27.

ബുദ്ധിഹേതുപ്രവൃത്തിരാവിശുദ്ധേരവധാതവത്

ഭാഷ്യം

വിശുദ്ധി മുഴുവനായി നേടുന്നതുവരെ ബുദ്ധിഹേതുപ്രവൃത്തി അവധാനപൂര് വ്വം തുടര്ന്നുകൊണ്ടേ ഇരിക്കണം. ബുദ്ധിബ്രഹ്മപ്രമിതിഃസായദ്യപി കൃത്യാനിഷ്പാത്യാ തഥാപി തദ്ധേതുനാം ശ്രവണമനനനിദിദ്ധ്യാസനാദീനാം തന്നിഷ്പ്ത്തയേ അനുഷ്ഠാനമാവശ്യകം. തത് കിം സകൃത്കൃതേകൃതശാസ്ത്രാര്ത്ഥഃഇതി ന്യായാത് സകൃത് പ്രവര്ത്തതേ,ഉതയാവദ് ഭക്തിദാര്ഢ്യം.തത്രോച്യതേ ഭക്തിപരിശുദ്ധിപര്യന്തം തത് പ്രവൃത്തിരാവശ്യകീ യഥാ വ്രീഹീനവഹന്തീത്യനേന വിഹിതവ്രീഹ്യവധാതസ്യ യാവദ്ഹേതുഷ്യമനുഷ്ഠാനം ശാസ്ത്രാര്ത്ഥഃതഥാ കൃഷ്ടോപകാരകത്വാന്മനോമാലിന്യനിരാസപര്യന്തം ജ്ഞാനാധ്യനുഷ്ഠാനേ യതനീയമിതി.

ബുദ്ധി എന്നാല് ബ്രഹ്മത്തെക്കുറിച്ചുള്ള പ്രമയാണ്. ഇത് കര്മ്മങ്ങളെക്കൊണ്ട് ഉല്പ്പാദിപ്പിക്കാനാവില്ല യെങ്കിലും ശ്രവണം,മനനം,നിദിദ്ധ്യായനം എന്നിവയുടെ അനുഷ്ഠാനം കൊണ്ട് ക്രമേണ സിദ്ധിക്കും. ഒരി ക്കലെങ്കിലും സത്കര്മ്മം ചെയ്താല് ശാസ്ത്രാര്ത്ഥം സിദ്ധിക്കുന്നു എന്ന ന്യായപ്രകാരം ഒരു സത്കര്മ്മം കൊണ്ട് ഭക്തിദാര്ഢ്യം സംഭവിക്കുമോ എന്ന സംശയം വരാം. ഇതിനുത്തരമായി ,ഭക്തിപരിശുദ്ധി നേടുന്ന തുവരെ അതിന്റെ പ്രവൃത്തി ആവശ്യമാണെന്നു പറയുന്നു. എങ്ങനെയെന്നാല് ,നെല്ലിനെ ഉമിനീക്കുന്നതുവരെ എപ്രകാരം വീണ്ടും വീണ്ടും ശുദ്ധീകരിക്കണമോ ,അതുപോലെ അനുഷ്ഠിക്കണം. ജ്ഞാനം മനോമാലിന്യങ്ങള് മുഴുവനായി നീങ്ങുന്നതുവരെ അനുഷ്ഠിക്കണം

ശേഷമംഗാനാം യാന്യംഗാനിതദനുഷ്ഠാനം തു ന പ്രസജ്യത ഇത്യത്രോത്തരം-

അംഗങ്ങളുടെ അനുഷ്ഠാനം പറയപ്പെട്ടിട്ടില്ല എന്നു പറയുന്ന പക്ഷം അതിനുള്ള ഉത്തരം നല്കുന്നു.

സൂത്രം 28.

തദംഗാനാം ച

ഭാഷ്യം

അതിന്റെ അംഗങ്ങളും അനുഷ്ഠിക്കണം.

തദംഗാനാം ഗുര് വ്വനുഗമനവേദാവിരോധിതര്ക്കാനുസന്ധാനശമാദിനാമപ്യനുഷ്ഠാനം യുക്തം. ന ഹ്യംഗവികലാന്യംഗാനിസൈന്യസേനാപതിവത് പ്രധാനോപകാരായ ക്ഷമന്തേ.

ഗുരുവിനെ അനുഗമിക്കുന്നത് വേദവിരോധമല്ലാത്തതുപോലെ ശമം മുതലായ അംഗങ്ങളെ അനുഷ്ഠിക്കുന്നതും വേദവിരോധമല്ലെന്നു മനസ്സിലാക്കണം.ഒരു സേനാപതിക്ക് തന്റെ സേനയെക്കൂടാതെ യുദ്ധം ജയിക്കാനാവാത്തപോലെയാണ് ഇവിടെ അംഗങ്ങളുടെ സ്ഥാനം.

ഇദാനീം ബുദ്ധിവിഷയപരിശുദ്ധിശ്ചിന്ത്യതേ.

ബുദ്ധിവിഷയത്തെ പരിശുദ്ധമാക്കുന്നതെങ്ങനെ എന്നു ചിന്തിക്കാം.

സൂത്രം 29

താമൈശ്വര്യപരാം കാശ്യപഃപരത്വാത്

ഭാഷ്യം

കാശ്യപന്റെ അഭിപ്രായത്തില്,പരമമായ ഈശ്വരത്വത്തിലാണ് അതിന്റെ ബുദ്ധി ഉറക്കേണ്ടത്.

താം ബുദ്ധിം പരമേശ്വരൈശ്വര്യാദിമദ്വിഷയിണീം നിഃശ്രേയസഫലാം കാശ്യപആചാര്യോ മന്യതെ.കുത. ജീവാത്മഭ്യഃപരത്വാത്തൈഃസ്വജ്ഞാനായപരജ്ഞാനന്യാപേക്ഷിതത്വാത്.ഏതന്മതേ ജീവബ്രഹ്മണോരത്യന്തം ഭേദ ഇതി.

കാശ്യപാചാര്യന്റെ മതം പരമേശ്വരൈശ്വര്യാദിവിഷയങ്ങലില് ഉറച്ച ബുദ്ധിനിഃശ്രേയസം നല്കുന്നു എന്നാണ്. എന്തുകൊണ്ട്. ജീവാത്മാവിനേക്കാള് അത് (പരമേശ്വരന്) പരമായിരിക്കയാല്,ജീവാത്മാവിന് തന്നെത്ത ന്നെ അറിയുവാന് ആ പരമത്തെ അറിയണം. ഈ മതമനുസരിച്ച് ജീവാത്മാവും ബ്രഹ്മവും തമ്മില് അത്യന്തം വ്യത്യാസമുണ്ട്.

സൂത്രം 30

ആത്മൈകപരാം ബാദരായണഃ

ഭാഷ്യം

ബാദരായണന്റെ അഭിപ്രായത്തില് ആത്മാവില്മാത്രം ഉറച്ചിരിക്കണം.

ബാദരായണആചാര്യഃപുനഃശുദ്ധാത്മവിഷയിണീമേവമനുതേ. തഥാ ച സൂത്രം-ആത്മേതി ത്വവഗഛന്തി. ഗ്രഹയന്തി ച(ബ്ര.സൂ.4.1.3)ഇതി.ഏതന്മതേ ജീവബ്രഹ്മത്വകല്പ്പനായാ മിത്ഥ്യാത്വാഛ്ശുദ്ധചിദാത്മന മാത്രബുദ്ധേസ്തത്വജ്ഞാനത്വാത് തദേവമുക്തിഫലായേതി.

ബാദരായണാചാര്യര്, ബുദ്ധി ശുദ്ധാത്മാവില് ഉറച്ച ശുദ്ധാത്മവിഷയിണിയാവണമെന്നു കരുതുന്നു. ബ്രഹ്മ സൂത്രത്തില്,അവര് ആത്മാവായി ഗ്രഹിച്ച് അതിനെ പ്രാപിക്കുന്നതായി പറയുന്നു.ഈ മതപ്രകാരം ജീവ

ന്,ബ്രഹ്മന്,എന്ന കല്പ്പന മിത്ഥ്യയാണ്. ശുദ്ധവും ചിദാനന്ദമാത്രവുമായ ബുദ്ധികൊണ്ട് തത്വത്തെ അറിയുന്നത്തന്നെ മുക്തിഫലം തരുന്നു.

സൂത്രം 31.

ഉഭയപരാം ശാണ്ഡില്യഃശബ്ദോപപത്തിഭ്യാം

ഭാഷ്യം

ശാണ്ഡില്യന്,രണ്ടും വേണമെന്നു പറയുന്നു.അതിന് ശബ്ദോപപത്തി (വേദപ്രാമാണ്യം)ഉണ്ട്. ശാണ്ഡില്യആചാര്യസ്ത്വുഭയപരാമേവ മന്യതേ.കുതഃശബ്ദോഹി വേദസ്തഥാബ്രൂതേ-സര് വ്വം ഖല്വിദം ബ്രഹ്മഃതജ്ജലാനിതി ശാന്ത ഉപാസീത(ഛാ.ഉപ 3.14.1)ഇത്യുപക്രമ്യ ഏഷമ ആത്മാന്തഹൃദയമേത ബ്രഹ്മൈതമിതഃപ്രേത്യാഭിസംഭവിതാസ്മീയസ്യസ്യാദദ്ധ്യാ ന വിചികിത്സാ അസ്തീതി ഹസ്മാഹ ശാണ്ഡി ല്യഃശാണ്ഡില്യഃ(3.14.4)ഇതി. വിചികിത്സ്യ, തദുഭയവിഷയവിദോബ്രഹ്മാഭിപ്രായലക്ഷണ പ്രേമഭക്തി ജന്യ ബ്രഹ്മസംഭവഫലത്വമാഹ.ബബരഃപ്രാവാഹണിരങ്കാമയത(തൈ.സം.7.1.10.2)ഇതിവത് പൂര് വ്വശാണ്ഡി ല്യാര്ത്ഥത്വാന്ന നിത്യാനിത്യസംയോഗവിരോധഃവസ്തുതോ വേദസ്യ ഭഗവദ്കര്ത്തൃകത്വമേവ. ശ്രുതേരപി-തസ്മാധ്യജ്ഞാത് സര് വ്വഹുതഃഋചസ്സാമാനിജജ്ഞിരേ.ഛന്ദാംസിജജ്ഞിരേ തസ്മാത്. യജു സ്തസ്മാദ ജായത(തൈ.ആര.3.11.4)ഇതി.

ശാണ്ഡില്യാചാര്യന് രണ്ടും വേണമെന്നു പറയുന്നു. എന്തുകൊണ്ട്. ശബ്ദം(ശ്രുതി)അപ്രകാരം പറയുന്നതു കൊണ്ട്.വേദം പറയുന്നു-ഇക്കാണുന്ന സകലവും ബ്രഹ്മമാണ്,അതില്നിന്നുണ്ടാവുന്നു,അതില്ജീവിക്കുന്നു, അതിലേക്കു ലയിക്കുന്നു,അതിനാല്,അതിനെ ഉപാസിച്ച് ശാന്തചിത്തനായിത്തീരണം. പിന്നീട്,ഇത് എന്റെ ഹൃദയസ്ഥിതമായ ആത്മാവാണ്,ബ്രഹ്മമാണ്,പ്രേതമായി ഗമിക്കുന്ന കാലത്ത് ഞാനിതാണ് ആയിത്തീരു ന്നത്. ഇക്കാര്യത്തില് സംശയമില്ലാതായിത്തീരുമ്പോള് അവര് ബ്രഹ്മമായിത്തീരുന്നു. ഇപ്രകാരം ശാണ്ഡി ല്യന് പറഞ്ഞു. ഈശ്വരനേയും സ്വാത്മാവിനേയും അറിഞ്ഞവനാമ് ബ്രഹ്മമായി ഭവിക്കുന്നതെന്നു കാണാം. ഭ്രഹ്മത്തില് പ്രേമവും ഭക്തിയും കൊണ്ടാണ് ഈ ബ്രഹ്മസംഭവത്വം ലഭിക്കുന്നത്.ഇവിടെ നിത്യവും അനിത്യവും തമ്മിലുള്ള സംയോഗമെന്ന വിരോധം ഭവിക്കുന്നില്ല.തൈത്തിരീയസംഹിതയില് ബബഗപ്രവാഹണി കാമിച്ചു എന്ന ബാഗത്തും പൂര് വ്വാചാര്യനായ പൂര് വ്വശാണ്ഡില്യനെ പരാമര്ശിച്ചിട്ടുണ്ട്.വേദം ഭഗവാന്തന്നെ നിര്മ്മിച്ച താണ്.വേദത്തില്,യജ്ഞത്തിലെ സര് വ്വഹുതനില്നിന്ന് ഋക്കും സാമവുമുണ്ടായി ,അതില്നിന്ന് യജുസ്സുണ്ടാ യി എന്നു പറയുന്നുണ്ട്.

സൂത്രം 32

ഉപപത്തിശ്ചഭവതിബ്രഹ്മഖല്വപരമൈശ്വര്യവത്തയാശ്രുതംജീവസ്വരൂപതയാ ച തതാ ച ശ്രുതിഃ യതോ വാ ഇമാനി ഭൂതാനി ജായന്തേ ,യേനജാതാനിജീവന്തി ,യത് പ്രയന്ത്യഭിസംവിശന്തീതി, തദ്വിജിജ്ഞാസസ്വ(തൈ.ഉപ 3.1)തഥാ മമൈവാംശോ ജീവലോകേജീവഭൂതസ്സനാതനഃ(ഗീത.15.7) ഇതി.തത്ര കിം കസ്യോപമര്ദ്ദകം തസ്മാത് തത്വമസ്യാദി വാക്യേനോഭയബോധനമേവോപപത്തിമദിതി.

ഭാഷ്യം

ഇതേമതം ഉപപത്തികൊണ്ടും സിദ്ധിക്കുന്നതാണ്.ബ്രഹ്മത്തെ വേദം പരമൈശ്വരവത്തായും ജീവസ്വരൂപമാ യും പറയുന്നുണ്ട്.ശ്രുതി പറയുന്നു-ഏതില്നിന്ന് ഈ ഭൂതങ്ങളെല്ലാം ജനിക്കുന്നുവോ,ആരാല് ജനിച്ചവയെല്ലാം ജീവിക്കുന്നുവോ,എന്തിലേക്കുപ്രവേശിക്കുന്നുവോ, അതിനെ അറിയാന് ജിജ്ഞാസയുണ്ടാവട്ടെ.ഗീത പറയുന്നു. ഝീവലോകത്തില് സനാതനനായ എന്റെ ഒരംശംതന്നെ ജീവഭൂതമായി പരിണമിക്കുന്നു.ഈ രണ്ടില് ഏതു കൊണ്ട് ഏതിനെ നിരസിക്കാം. അതിനാല്,തത്വമസി മുതലായ വാക്യങ്ങളില്നിന്ന് ഉഭയബോധനം ഉപപ ത്തമായിരിക്കുന്നു.

സൂത്രം 33.

വൈഷമ്യാദസിദ്ധമിതിചേന്നാഭിജ്ഞാനവദവൈശിഷ്ട്യാത്.(പാഠഭേദംചേന്നപ്രത്യഭിജ്ഞാവദവൈശിഷ്ട്യാത്)

ഭാഷ്യം.

രണ്ടും വേണമെന്ന പദം വൈഷമ്യം (incompatabilityകൊണ്ട് സിദ്ധിക്കുന്നില്ല എന്നു പറയുന്നതായാല് പ്രത്യഭിജ്ഞകൊണ്ട് എന്നപോലെ വിശിഷ്ടസ്വഭാവങ്ങളെ ഇല്ലായ്മചെയ്താല് ഇതുസാധിക്കും.
തന്ത്രഭയവിഷയത്വമേവ ന സിദ്ധയതി വൈഷമ്യാത്.വിഷമംഹി ജഗത്കര്ത്തൃത്വാദിവിശിഷ്ടേ തദകര്ത്തൃത്വാദി വിശിഷ്ടജ്ഞാനമിതി ചേത്.ന, യതഃസോയം ദേവദത്തഃ സോഹംഇതി പ്രത്യഭിജ്ഞാവദേക വിശിഷ്ടേപര വൈശിഷ്ട്യമന്തരേണ സമാനാധികരണസ്യസ്വരൂപാഭേദാംശഗോചരമത്വേന തദ്രുപപത്തേ ,വിശിഷ്ട വൈശി ഷ്ട്യബുദ്ധേരൌത്സര്ഗ്ഗികത്വാത്. അഥ വിശേഷമാത്രലക്ഷണയാ സ്വരൂപഭേദോപസ്ഥിതിരിതിമതം.തന്ന, ലക്ഷണയാ ബോധസ്യ ജഘന്യത്വാത് ലക്ഷ്യോപസ്ഥിതൌ തദവഛേദകോപസ്ഥിതി ഹേതുസത്വാച്ച. അന്യഥാ കദാചിചരക്യത്'വഛേദകമന്തരേണാപിശക്യസ്മൃതിര്ഭവേത് ഇത്യാസ്ഥാം താവത്.
വൈഷമ്യം കൊണ്ട് ഉഭ.വിഷയത്വം സിദ്ധിക്കുകയില്ല. ഒന്നിന് ജഗത്കര്ത്തൃത്വാദിവിശേഷഗുണങ്ങളുണ്ട്.മറ്റേതിന് ഇല്ല എന്ന വിഷമമുണ്ട്.
ഉത്തരംഃ- അങ്ങനെയല്ല. ഇത് ആ ദേവദത്തനാണ് ,ഇത് ഞാനാണ് മുതലായ പ്രത്യഭിജ്ഞ കൊണ്ട് വിശി ഷ്ടമായ ഏകത്തിലും വിശിഷ്ടമായ പരത്തിലും സമാനാധികരണത്വം കാണാം. അവയുടെ സ്വരൂപത്തില് അഭേദം കാണുന്നുണ്ട്. വസ്തുവിന്റെ വിശേഷഗുണങ്ങളെ ഉത്സര്ഗ്ഗം ചെയ്തുനോക്കിയാല്,ആത്യന്തികമായി അവരണ്ടും ഒന്നാണ്.ഒരു വസ്തുവിന്റെ ജ്ഞാനത്തില് അതിന്റെ ലക്ഷണജ്ഞാനവും അടങ്ങിയിരിക്കുന്നു. അതില്ലായിരുന്നുവെങ്കില്,ഒരുവാക്ക് (ശക്യം)കൊണ്ട് ഉദ്ദേശിച്ച എല്ലാത്തിന്റേയും അഭിജ്ഞ നമുക്ക് അതുകേട്ടമാത്രയില് (അതിനെ അവഛേദിക്കുന്ന പരിമിതികള് കൂടാതെ)ഓര്മ്മവരേണ്ടതായിരുന്നു.ഒരു വാക്യത്തിന്റെ അര്ത്ഥത്തെ അഭിധ ,ശക്യ എന്നു വിളിക്കുന്നു.അതിന്റെ വ്യംഗ്യമായ അര്ത്ഥം മൂന്നുവിധം ലക്ഷണങ്ങളാല് കണ്ടുപിടിക്കേണ്ടിവരുന്നു.

1. *ജഹല്ലക്ഷണം. ജഹദ്-ഉപേക്ഷിക്കുക. വാച്യാര്ത്ഥം മുഴുവനായി ഉപേക്ഷിക്കുന്നു.ഗംഗായാം ഘോഷഃ ഗംഗയില് ഒരു ജനപദം ഉണ്ടാവാന് സാദ്ധ്യത ഇല്ലാത്തതിനാല് ഗംഗാതീരത്ത് എന്നു തന്നെ അര്ത്ഥമെടുക്കണം.*
2. *അജഹല്ലകഷ്ണം. വാച്യാര്ത്ഥം മുഴുവനായി ഉപേക്ഷിക്കാതെത്തന്നെ മറ്റൊരര്ത്ഥംകൂടി കൊടുക്കുന്നത്. ഉദാഹരണത്തിന് ശോണഃധാവതി. ചുവന്ന കുതിര ഓടുന്നു.എന്ന് അര്ത്ഥം കൊടുക്കുന്നു.*
3. *ജഹദജഹല്ലക്ഷണം. (ഭാഗലക്ഷണം)വാച്യാര്ത്ഥത്തിന്റെ ഒരുപകുതി ഉപേക്ഷിക്കയും മറുപകുതി ഉപേക്ഷി ക്കാതിരിക്കയും ചെയ്യുന്നത്.ഉദാഹരണം സോ അയം ദേവദത്തഃ ഇത് ആ ദേവദത്തനാണ്. ആ ദേവദ ത്തനെന്നു പറയുമ്പോള്,ഇന്നലെ ഞാന് കണ്ട ദേവദത്തനെന്നോ മറ്റോ ഒരു പ്രത്യഭിജ്ഞകൂടി ഉണ്ടാവു ന്നു. അഭിജ്ഞാനവത് എന്ന സൂത്രത്തില്,പറഞ്ഞത് ഈ ലക്ഷണത്തെയാണ്.ഇന്നലെ കണ്ട ദേവദ ത്തനെ വസ്ത്രം,വേഷം മുതലായവ വെച്ചല്ലാതെത്തന്നെ നാമറിയുന്നുണ്ട്.അയാളെ ദേശം,കാലം എന്നി വയെ നിരാകരിച്ച് എവിചെ കണ്ടാലും നാം സമാനാധികരണത്താല് ഓര്മ്മിക്കുന്നു.അതുപോലെ ശുദ്ധ ബുദ്ധിയെ ജീവാത്മാവിലും പരമാത്മാവിലും സമാനാധികരണത്താല് ഒന്നായി അറിയാം.*

സൂത്രം.33

ന ച ക്ലിഷ്ടഃപരഃസ്യാദനന്തരം വിശേഷാത്.

ഭാഷ്യംഃ-

വിശേഷത്തിന് അനന്തരം പരത്തിന് ക്ലിഷ്ടത ഇല്ല.

ന ചൈവം സതി ജീവോപാധിക്ലേശാദിമത്വമപി പരമേശ്വരേ പ്രസജ്യേതേതി വക്തും ശക്യം.ഉക്താ ഭേദബുദ്ധ്യനന്തരം ക്ലേശാദേരാത്മാസംബന്ധിത്വരൂപവിശേഷനിര്ണ്ണയാദിതി.

അല്ലെങ്കില്,ജീവോപാധിക്ലേശങ്ങള്,പരമേശ്വരനും ബാധകമെന്നു വരും.ഭേദബുദ്ധിക്ക് ശേഷം ക്ളേശം മുതലായ ജീവാത്മസംബന്ധികളായ രൂപവിശേഷങ്ങള് നിര്ണ്ണയിച്ചാല് മതി എന്നു പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

സൂത്രം 34

ഐശ്വര്യ തഥേതിചേന്നസ്വാഭാവ്യാത്.

ഭാഷ്യം

ഐശ്വര്യത്തിനും ഇപ്രകാരമെന്നാണെങ്കില്,അത് ശരിയല്ല.ഐശഅവര്യം അവന്റെ സ്വഭാവമാണ്.

നന്വൈവം ക്ലേശാദിവദൈശ്വര്യം കര്തൃത്വാദിലക്ഷണാം പരമേശ്വരസ്യ ബാദ്ധ്യതേ വൈഭവം ത്വാത്മനി പ്രതീതത്വാന്ന ക്ലേശാദിവദിതി ചേത്.ന കര്തൃത്വാദേ, പരമേശ്വരസ്യത്വാഭാവ്യാത്. നഹി വഹ്നേരുഷ്ണസ്വഭാവ്യനന്യഥാഭവതി. തസ്മാദസ്വാഭാവികത്വമുപാധിരിതി.അത ഏവ ദര്പ്പണാദിപ്രതിഫലിതബിംബേ ഭാസ്വതി മാലിന്യാദിഭാധേ അപി വൃത്തിപ്രാകാശ്യാദിസ്വഭാവസ്യാബാധ ഏവേതി.

ഐശ്വര്യം ക്ലേശാദികളെപ്പോലെയാണ് എന്നുവരികില്,പരമേശ്വരന്റെ ജഗദ്കര്തൃത്വം മുതലായ ലക്ഷണങ്ങളും ആത്മവൈഭവവും ഒഴിവാക്കേണ്ടിവരും.ആ വൈഭവങ്ങള്,ആത്മനിഷ്ഠമാകയാല് ഒഴിവാക്കാവതല്ല.കര്തൃത്വം പരമേശ്വരസ്വഭാവമാണ്.അഗ്നിക്ക് ഉഷ്ണസ്വഭാവം എന്നതുപോലെ അത് എടുത്തുമാറ്റാനാവില്ല.അസ്വാഭാവികത്വമാണ് ഉപാധിയായി സീമിതമാകുന്നത്. കണ്ണാടിയില് പ്രതിബിംബിച്ചുകാണുന്ന രൂപത്തില് കണ്ണാടിയുടെ മാലന്യമുണ്ടെങ്കിലും യഥാര്ത്ഥവസ്തുവില് അതില്ല.അതുപോലെത്തന്നെ വൃത്തി,പ്രകാമം മുതലായ സ്വാഭാവികഗുണങ്ങളെ വസ്തുവില്നിന്ന് നീക്കിക്കളയാനാവില്ല.

നനുപരമേശ്വരസ്യ സത്യമൈശ്വര്യം ജീവാനാം തു കഥമാഗന്തുകഃക്ളേശാഭിരിത്യത്രഹേതുമാഹ-

പരമേശ്വരന്റെ ഐശ്വര്യം സത്യമാണെന്നുവരികില്,ജീവന്മാര്ക്ക് ക്ലേശാദികള് ആഗന്തുകങ്ങളാണെന്ന് എങ്ങനെ പറയാനാവും.ഈ ചോദ്യത്തിനുത്തരം തരുന്നു.

സൂത്രം 35.

അപ്രതിഷിദ്ധം പരൈശ്വര്യം തദ്ഭാവാച്ചനൈവമിതരേഷാം

ഭാഷ്യം

ഈശ്വരന്റെ ഐശ്വര്യം അപ്രതിഷിദ്ധമാണ് എന്നാല്,മറ്റുള്ളവര്ക്ക് ആ ഭാവം അങ്ങനെയല്ല.

നഹികസ്യാമപി ശ്രുതൌ പരമേശ്വരസ്യൈശ്വര്യാപ്രതിഷിദ്ധമസ്തി യേനപ്രതിപന്നമപിബാധിതംസ്യാത്. പ്രത്യുത സത്യസങ്കല്പ്പഃഇത്യാദിനാ(ഛാ.ഉപ 8.7.1)തസ്യ സ്വഭാവ്യമവഗമ്യതേ.ന ച ജീവസ്യേവപ്രതീതധര്മ്മത്യാഗേ കാരണ മസ്തിസിദൈവേശ്വരത്വാത് സദൈവ മുക്തത്വാത്.തദിതരേഷാം തു ജീവാനാം നൈവസ്വാഭാവികഃക്ലേശാദിഃ കസ്മാദ്. തദ്ഭാവാത്,ശ്രൂയതേഹി പരംജ്യോതിരൂപസംപദ്യതേസ്വേനരൂപേണാഭിനിഷ്പധ്യതേ(ഛാ.ഉപ 8.3.4)ഇത്യാദിഭിഃതച്ച സ്വഭാവത്വേനോപപദ്യതേ.ഉപപദ്യേതാപി യദി പരസ്യക്ളേശാദിസ്വഭാവഃസ്യാത്.നചൈവം.തസ്മാദ് ബ്രഹ്മഭാവ ലക്ഷണമുക്ത്യന്യഥാ അനുപപത്തയാഅപി ജീവാനാമൌപാധികീസംസൃതിരിതി.യധ്യപി പരസ്യാപി മായോപാധിക മൈശ്വര്യം തഥാപിതദുപാധേഃകദാചിദപിനാത്യന്തലയഃജീവോപാധിബുദ്ധീനാം തു പരഭക്തൌസത്യാമത്യന്തലയ ഏവ. നഹി ഭഗവതോ മായാശക്തിഃക്ഷീയതേ ജീവാനാമനന്തത്വേന തത് സംസാരതദ്ഭജനാധൃതര്ത്ഥം ഭഗവതാ പ്രവൃത്തേ രാവശ്യകത്വാദിതി. ഏവഞ്ച, ധ്യായതീവ,ലേലായതീവ (ബൃ.ഉപ 4.37)ഇത്യാദിശ്രുതി.അഥാത ആദേശോ നേതി നേതി (ബൃ.ഉപ 2.3.6)ആത്യാദിശ്രുതിശ്ചജീവവിഷയിഷ്യേവേതി.

ശ്രുതികളിലൊന്നുംതന്നെ പരമേശ്വരന്റെ ഐശ്വര്യത്തെ പ്രതിഷേധിച്ചുപറഞ്ഞിട്ടില്ല.മാത്രമല്ല,സത്യസങ്കല്പ്പ മുതലായവയില്നിന്ന് അവന്റെ സ്വഭാവം ഗ്രഹിക്കാവുന്നതാണ്.അതിനാല് ജീവാത്മാവില്നിന്ന് വ്യത്യസ്തമായി ,അവന്റെ സ്വഭാവത്തം ഉപേക്ഷിക്കേണ്ട ആവശ്യം വരുന്നില്ല. ജീവാദികള്ക്ക് ക്ലേശം സ്വാഭാവികമാണ് എന്നു വരുന്നില്ല.എന്തുകൊണ്ട്. അതിന്റെ (പരമാത്മാവിന്റെ)ഭാവം കൊണ്ട്. പരമാത്മഭാവം കൈക്കൊണ്ട ജീവാത്മാവിന് ക്ലേശം സ്വഭാവമല്ല.സ്വസ്വരൂപമായ പരംജ്യോതിരൂപത്തില് അവനെത്തിച്ചേരുന്നു മുതലായ ശ്രുതികള്,ക്ലേശങ്ങള് സ്വാഭാവികമായിരുന്നുവെങ്കില് സംഭവിക്കുമായിരുന്നില്ല.അല്ലെങ്കില്പ്പിന്നെ,ക്ലേശങ്ങള് പരമാത്മാവിന്റെ സ്വഭാവമാവണം. അതൊട്ടല്ലതാനും.സംസൃതിജീവന്റെ ഒരു ഉപാധിമാത്രമാണെന്ന് ബ്രഹ്മഭാവലക്ഷണമായ മുക്തി ജീവനു സിദ്ധിക്കുന്നതില്നിന്ന് തെളിയുന്നു.പരമാത്മാവിന്റെ ഐശ്വര്യം മായയാകുന്ന ഉപാധിയോട്ടുകൂടിയതാണെങ്കിലും അത് ഒരിക്കലും അത്യന്തലയം പ്രാപിക്കുന്നില്ല.മറിച്ച്,ജീവന്റെ ഉപാധിയായിരിക്കുന്ന സംസാരം പരഭക്തിയാകുന്ന സത്യം പ്രകാശിക്കുമ്പോള് അതില് മുഴുവനായി ലയിച്ച് ഇല്ലാതാവുന്നു.ജീവന്മാര് അനന്തങ്ങളായിരിക്കയാല്,ഭഗവാന്റെ മായാശക്തി ഒരിക്കലും ക്ഷയിക്കുന്നില്ല.ജീവന്റെ സംസാരത്തിനും അവരുടെ ഭജനക്കുമായി ഭഗവാന് തന്റെ മായയെ ,ആവശ്യമെന്നറിഞ്ഞ് പ്രവര്ത്തിപ്പിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. ധ്യാനിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നപോലെ,ചരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നപോലെ എന്നും, ഇതല്ല,ഇതല്ല എന്നും ഉള്ള ശ്രുതികള് ജീവാത്മാവിനെ മാത്രം സംബന്ധിക്കുന്നതാണ്. പരമാത്മവിഷയമല്ല.

സൂത്രം 36

സര് വ്വാന്റതേകിമിതി ചേന്നൈവംബുദ്ധ്യയാനന്താത്

ഭാഷ്യം

സര് വ്വവും അന്റതമാണെങ്കില്, എന്തിന് എന്നാണെങ്കില്,ബുദ്ധി അനന്തമാണെന്നു പറയാം.

അഥ ക്രമശോമുക്താവപി യദാ സര് വ്വബുദ്ധീനാം വിലയസ്തദാപരോപാധേഃസ്തിതൌപ്രയോജനാഭാവാത് തസ്യാപ്യത്യന്തലയേകിംകൃതമൈശ്വര്യം സ്വഭാവ ഇതി. ചേന്നൈവം ഭവതി.ജീവോപാധിബുദ്ധീനാമനന്തത്വാത് താദൃശകാല ഏവ നാസ്തീതി യുക്തംസ്വാഭാവികമൈശ്വര്യം.ന ച പ്രാഗഭാവാഃപ്രതിയോഗിജനകാസ്തത്വാദിത്യേതാവതാ അപി കാലസ്തഥാഭൂതഃസിദ്ധയതി.അഥൈകദാ സര് വ്വംജനിതപ്രതിയോഗിന ഇതിചേത്.ന അപ്രയോജകത്വാത്. സര് വ്വകാര്യശൂന്യകാലാനുമാനം ത്വത്യന്ത തര്ക്കശൂന്യം. അന്യഥാ സര് വ്വപ്രാഗഭാവാഃകദാചിദജനിതപ്രതിയോഗിന ഇത്യനുമാനേന ധ്വസാനധികരണഃപ്രാക്കാലഃമുക്താവയന്നപ്രസംഗ ഇതിചേത് ഫലാനിശ്ചയോ അപ്യുപായതാനിശ്ചയേന തത് സാധനേപ്രവൃത്തിരസ്തു. പ്രത്യുത സര് വ്വമുക്തിനിശ്ചയേ തത ഏവാപ്രവൃത്തിപ്രസംഗ ഇതി.

ക്രമത്തില് എല്ലാ ജീവന്മാരും മുക്തരാവുന്ന ഒരവസ്ഥ സംജാതമാവുമ്പോള്,പരമേശ്വരന്റെ മായയും വിലയം പ്രാപിക്കേണ്ടിവരുമല്ലോ. കാരണം,പിന്നെ അതിനെക്കൊണ്ട് പ്രയോജനമൊന്നുമില്ല. അങ്ങനെ അത്യന്തവിലയം പ്രാപിക്കുന്ന ഒരു കാലത്തില്,ഈശ്വരന്റെ സ്വഭാവമാണ് ഐശ്വര്യമെന്നും മറ്റും പറയുന്നതിന്റെ അര്ത്ഥം തന്നെ ഇല്ലാതാവുകയില്ലേ എന്നാണ് ചോദ്യം. അതൊരിക്കലും സംഭവിക്കയില്ല എന്നുത്തരം.കാരമം,ജീവന്മാര് അനന്തമാണ്. ജീവന്മാരാകുന്ന ഉപാധികളില്ലാത്ത ഒരുകാലം ഉണ്ടാവുകയേ ഇല്ല. അതിനാല്,ഐശ്വര്യം സ്വഭാവമാണെന്ന അഭിപ്രായം യുക്തിക്കു നിരക്കുന്നതുതന്നെ. മുമ്പുണ്ടായിട്ടുള്ള അഭാവങ്ങള്,തങ്ങളുടെ പ്രതിയോഗികളെ (വിപരീതമായ ഭാവത്തെ)ജനിപ്പിക്കുന്നു എന്ന ന്യായമുപയോഗിച്ചുപോലും അത്തരമൊരു കാലം ഉണ്ടാവാമെന്ന് തെളിയിക്കാവതല്ല. മുമ്പുണ്ടായിട്ടുള്ള അഭാവം തങ്ങളുടെ വിപരീതങ്ങളെ ജനിപ്പിക്കുന്നു എന്ന ന്യായംകൊണ്ട് ഒരു പ്രയോജനവുമില്ല.സര് വ്വകാര്യങ്ങളും ശൂന്യമായിട്ടുള്ള ഒരുകാലത്തെ കുറിച്ചുള്ള അനുമാനത്തില് തര്ക്കം ഇല്ല. അല്ലെങ്കില് മുമ്പ് സര് വ്വത്തിന്റേയും അഭാവം, അല്ലെങ്കില് ഒരു വിപരീതവും ജനിക്കായ്ക,എന്നനുമാനിച്ചാല്,ധ്വംസനത്തിന് (സംഹാരത്തിന്)ഒരു വസ്തുവും ഇല്ലാതിരുന്ന ഒരു പൂര് വ്വകാലമാണ് സിദ്ധിക്കുക.ഞാന്മാത്രമാണ് അമുക്തനെന്നു വിചാരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നാല്,ഒരാള് മുക്തിക്കുവേണ്ടി യത്നിക്കയില്ല എന്ന ഫലമാമ് ഉണ്ടാവുക എന്നാണെങ്കില്,മുക്തിക്കുള്ള ഉപായം നിശ്ചയമുണ്ട്, എങ്കി

ലതു സാധിക്കാനുള്ള പ്രവൃത്തിയും ഒരാള് ചെയ്യും എന്നു കരുതുന്നതല്ലെ ശരി. മറിച്ച് ,സര് വ്വത്തിനും മുക്തി നിശ്ച യമാണെന്നുവന്നാല്,മുക്തിക്കുവേണ്ടിയുള്ള പ്രവൃത്തി ഇല്ലാതാവുകയാണ് ചെയ്യുക.

അഥോപാദാനകര്ത്തൃത്വലക്ഷണമൈശ്വര്യംയദിപരസ്യസാഹജികം തദാവികാരിത്വമേവ പ്രാപ്തം മൃദാദിവദിത്യത ഉച്യതേ-

ഉപാദാനകര്ത്തൃത്വലക്ഷണത്തോടുകൂടിയ ഐശ്വര്യം പരമേശ്വരനു സാഹജികമാണെന്ന് അറിഞ്ഞുകഴിഞ്ഞാല്, കളിമണ്ണുപോലെ ഇഷ്ടംപോലെ മാറ്റിമാറ്റി രൂപമെടുക്കാവുന്നതാണ് എന്ന് ശങ്കിക്കാനിടയുണ്ട്.ആ ശങ്ക തീര്ക്കുകയാ ണിനി.

സൂത്രം 37.

പ്രകൃത്യന്തരാലാദവൈകാര്യചിത്സച്ചേനാനുവര്ത്തമാനാത്.(പാഠഭേദം- ചിത്സത്വേനാനുവര്ത്തനാത്)

ഭാഷ്യം

പ്രകൃതി ഉള്ളിലുള്ളതുകൊണ്ടും ,ചിത്ത് എന്ന സത്തിന്റെ അനുവര്ത്തനംകൊണ്ടുമാണ് സൃഷ്ടി നടക്കുന്നത്. ബ്രഹ്മം അവികാരിയാണ്.

പ്രകൃതിര്ന്നാമജഡകാര്യമാത്രോപാദാനം. സാവികാര്യാ ന തു ബ്രഹ്മഃസ്ഫുരണരൂപസത്തയാപ്രകൃത്യനുമാനത്വേന ച പരസ്യ കര്ത്തൃത്വാദി.ന ച പ്രകൃതിരേവ സത്തേതി വക്തും ശക്യതേ ജീവാനാമസത്വപ്രസംഗാത്.തേഷാം പ്രകൃതേഃ പരത്വാത്. തസ്മാത് പ്രകൃതിലക്ഷണാം മായാശക്തിമന്തരായീകൃത്യപരസ്യ കര്ത്തൃത്വാദിസ്വഭാവമിതി ന വികാര്യതാ. നഹി കാലയാ സൃജന് മായാവിമായാകാര്യോഭവതീതി.യധ്യപി താദാത്മ്യേന കാര്യത്വമേവവികാര്യത്വം തച്ചവര്ത്തത ഏവ തഥാപി ക്ഷീരാദിവന്നസ്വരൂപപരിവര്ത്തനേന വികാരത്വം.യദ്വാ സ്വാധികവികാരാഹേതുത്വേന ഘടംപ്രതി ദണ്ഡാദിവദവികാര്യത്വമസ്തി. തദേവോക്തം പ്രകൃത്യന്തരാലാമിതി.

പ്രകൃതിയാണ് ജഡവസ്തുക്കളുടെയെല്ലാം ഉപാദാനം.അത് സവികാരിയാണ്.ബ്രഹ്മം അങ്ങനെയല്ല. പരബ്രഹ്മത്തിന്റെ കര്ത്തൃത്വം സ്ഫുരണരൂപസത്തകൊണ്ടും പ്രകൃത്യനുഗതത്വംകൊണ്ടുമാണ്. പ്രക-തിയെ സത്ത എന്നുപറയുക വയ്യ. പറ ഞ്ഞാല്,ജീവന്മാര് അസത്തയെന്നുവന്നുകൂടും. ജീവന്മാര്,പ്രകൃതിയേക്കാള് പരമാണല്ലോ. അതിനാല് പ്രകൃതിലക്ഷണ ത്തോടുകൂടിയ മായാശക്തി ഉള്ളിലിരുന്നുകൊണ്ട് പരമാത്മാവിന്റെ കര്ത്തൃത്വം മുതലായസ്വഭാവങ്ങളെ (സ്വയം അവി കാരിയായിരുന്നിട്ടും)ഉണ്ടാക്കുന്നു. മായയെ സൃഷ്ടിക്കുന്ന ഒരു മായാവി സ്വയം മായാകാര്യമായി ഭവിക്കുന്നില്ല. ഒരു കാര്യമാവുക എന്നുവെച്ചാല്,വികാരമുണ്ടാവുക എന്നാണര്ത്ഥം. കാര്യവും കാരണവും ഒന്നില്ത്തന്നെ താദാത്മ്യം പ്രാപി ച്ചിട്ടുണ്ട്. എന്നാല്,ക്ഷീരം മുതലായവക്കു വരുന്ന രൂപമാറ്റം പോലെയുള്ള പരിവര്ത്തനമല്ല പരമാത്മസ്വരൂപമായ ബ്രഹ്മത്തിന് സംഭവിക്കുന്നത്. ഒരു കുശവന്റെ ഘടത്തെ സംബന്ധിച്ചേടത്തോളം അവന്റെ വടിക്ക് വരാവുന്ന മാറ്റങ്ങളെ ആലോചിക്കുക. ഘടത്തിന് മാറ്റം വരുന്നു,വടി ആ മാറ്റത്തിനു കാരണമായിരിക്കുന്നതല്ലാതെ സ്വയം മാറുന്നില്ല. പ്രകൃത്യന്തരാളം കൊണ്ട് എന്നാരംഭിക്കുന്ന സൂത്രത്തില് ഇതാണുദ്ദേശിക്കുന്നത്.

നനു മായോപാദാനത്വേ മായായാമേവ ജഗത്പ്രതിഷ്ഠിതം തര്ഹികഥം തസ്മിന് സര് വ്വം പ്രതിഷ്ഠിതം (മഹാനാരാ.ഉപ 30)ഇതി ശ്രുത്യാ ബ്രഹ്മപ്രതിഷ്ഠാപ്രതിപാദ്യത ഇത്യത്രോത്തരം-

മായയാണ് ജഗത്തിന്റെ ഉപാദാനകാരണമെങ്കില്,ജഗത്ത് മായയാല് പ്രതിഷ്ഠിതമായിരിക്കണം. എന്നാല്,ശ്രുതി പറയുന്നു,ജഗത്ത് ബ്രഹ്മത്തില് പ്രതിഷ്ഠിതമാണെന്ന്. അവനില് സര് വ്വം പ്രതിഷ്ഠിതം എന്ന് ഉപനിഷത്തു പറയുന്നു.

സൂത്രം 38

തത് പ്രതിഷ്ഠാ ഗൃഹപീഠവത്.

ഭാഷ്യം

ഗൃഹത്തില്,പീഠത്തിലെന്നപോലെ അതില് പ്രതിഷ്ഠിച്ചിരിക്കുന്നു.

തസ്മിന് ബ്രഹ്മണ്യപി വികാരപ്രതിഷ്ഠാനമവിരുദ്ധം ഗൃഹപീഠവത്. യഥാ ഗൃഹമദ്ധ്യസ്ഥപീഠേ സ്ഥിതോ അപി ഗൃഹേ തിഷ്ഠതി പൂഠം തിഷ്ഠതീതി വ്യപദിശ്യതേ തദ്വത്.

ബ്രഹ്മത്തില് വികാരം (മാറ്റം)പ്രതിഷ്ഠിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു എന്നു പറഞ്ഞാല്,അതില് വൈരുദ്ധ്യമൊന്നുമില്ല. എങ്ങനെ യെന്നാല്,ഗൃഹമദ്ധ്യത്തില് വെച്ച പീഠത്തിന്മേല് സ്ഥിതിചെയ്യുന്നവന്, ഗൃഹത്തില് സ്ഥിതി ചെയ്യുന്നു എന്നു പറയുന്ന തില് വിരോധമില്ല.

നനു തര്ഹി പ്രകൃത്യൈവ ബ്രഹ്മാന്യഥാ സിദ്ധമസ്തു ,നേത്യുച്യതേ.

പ്രകൃതിയെ സ്വീകരിക്കുമ്പോള്,ബ്രഹ്മത്തിന്റെ കാരണത്വം ഇല്ലാതാവുന്നില്ലേ എന്നതിനുത്തരം പറയുന്നു.

സൂത്രം 39

മിഥോപേക്ഷണാദുഭയം

ഭാഷ്യം

പരസ്പരാപേക്ഷികത്വം കൊണ്ട് രണ്ടും ആവശ്യമാണ്.

ബ്രഹ്മപ്രകൃതിശ്ചോയേമപി കാരണം.പരസ്പരം ചേതനാ ചേതനാഭ്യാം സ്വജ്ഞാനായ സ്വശക്തിവിഷയായ ചാപേക്ഷിതത്വാത് കിം കസ്യോപേക്ഷകമിതി.

ബ്രഹ്മവും പ്രകൃതിയും രണ്ടും കാരണങ്ങള് തന്നെ. ചേതനവും അചേതനവും ,സ്വന്തം ജ്ഞാനത്തിനും സ്വശക്തിവിഷയത്തിനും പരസ്പരം ആപേക്ഷികത്വത്തോടെയിരിക്കുന്നു. അപ്പോള്പ്പിന്നെ ഏതിന് ഏതിനെ ഉപേക്ഷിക്കാനാവും.

ഇദാനീം സ്വശാസ്ത്രവ്യവഹാരലാഘവായ പദാര്ത്ഥസങ്കലനമുച്യതേ.

ഇപ്രകാരം സ്വന്തം ശാസ്ത്രത്തില്,വ്യവഹാരം എളുപ്പമാക്കാനായി,പദാര്ത്ഥസങ്കലനം പറയുന്നു.

സൂത്രം 40

ചേത്യാ ചിത്തോര് നതൃതീയം

ഭാഷ്യം

ചേത്യവും ചിത്തവും (അറിയേണ്ടതും അറിയുന്നവനും)അല്ലാതെ മൂന്നാമതൊന്നില്ല.

ചേത്യാ പ്രകൃതി,ചിദ് ബ്രഹ്മ,തയോര് ന തൃതീയമര്ത്ഥാന്തരമത്രേത്യര്ത്ഥഃ നനു ന തൃതീയസ്യ സിദ്ധ്യസിദ്ധ്യഭ്യാം ചോദ്ധ്യത ഇതിചേത്. അയമര്ത്ഥഃ-ബ്രഹ്മഭിന്നേ ജ്ഞാതൃത്വം പ്രകൃതിഭിന്നേ ച ജ്ഞേയത്വം നിഷിദ്ധ്യത ഇതി.

ചേത്യം പ്രകൃതി, ചിത്ത് ബ്രഹ്മം ഇവയെക്കൂടാതെ മൂന്നാമതൊന്ന് ഇല്ല. ഒരു തൃതീയമുണ്ടോ ഇല്ലയോ എന്ന് തെളിയിക്കാന് സാദ്ധ്യമല്ലാത്ത അവസ്ഥക്ക് ഇക്കാര്യം എന്തിന് വെറുതേ എടുത്തിടുന്നു. ഇതിന്റെ അര്ത്ഥം ബ്രഹ്മത്തില്നിന്ന് ഭിന്നമായി ജ്ഞാതൃത്വം ഇല്ല.പ്രകൃതിയില്നിന്ന് ഭിന്നമായി ജ്ഞേയത്വവുമില്ല .

അഥ പ്രകൃതിപുരുഷയോരസംബന്ധേ സര് വ്വകാര്യവിലോപഃസംബന്ധേ തു സ ഏവ തൃതീയ ഇത്യത ആഹ-

പ്രകൃതിപുരുഷന്മാരുടെ സംബന്ധം ഇല്ലാതിരുന്നാല്,സര് വ്വകാര്യവും വിലോപിക്കുന്നു.സംബന്ധം ഉണ്ടായാല് ആ സംബന്ധം തന്നെ മൂന്നാമതൊന്നായി കണക്കാക്കിക്കൂടേ എന്ന ചോദ്യത്തിന് ഉത്തരം തരുന്നു.

സൂത്രം 41

യുക്തൌ ചസംപരായാത്

ഭാഷ്യം

അവ രണ്ടും ആദിയില്ലാത്തവയാകയാല്,യോജിച്ചിരിക്കുന്നു.

മിഥ ഇത്യനുവര്ത്തതേ.തൌ പ്രകൃതിപുരുഷൌ ബുദ്ധിസ്ഥൌ പരസ്പരം പ്രതി്സംബന്ധരൂപൌ ന ത്യാഗഗുകഃ കശ്ചിത്.കസ്മാത്. സമ്പരായാത് അനാദിത്വാദേവ.തഥാച ഗീതായാം (13.19)പ്രക-തിം പുരുഷാം ചൈവ വിദ്ധ്യ നാദിഉഭാവപി ഇതി. അഥാനാദിരേവ സംബന്ധാന്തരമസ്തു ഇതി ചേത്, ന ,ജഡാജഡവികല്പ്പേന തയോരനന്യത്വാദിതി.

മുപ്പത്തൊമ്പതാം സൂത്രത്തില് പറഞ്ഞ (മിഥ- മിഥുനഭാവം) മിഥുനഭാവമാമ് ഇവിടെ യോജിപ്പ് (യുക്തൌ).ബുദ്ധിയില് സ്ഥിതി ചെയ്യുന്ന പ്രകൃതിയും പുരുഷനും പരസ്പരം സംബന്ധത്തോടുകൂടിത്തന്നെയാണിരിക്കുന്നത്. അതിനാല്, പുറമെ നിന്ന് മൂന്നാമതൊരു സംബന്ധം വരേണ്ട ആവശ്യമേ ഇല്ല. എന്തുകൊണ്ട്. രണ്ടും അനാദികളാണെന്നതു കൊണ്ടുതന്നെ. ഗീതയില് പ്രകൃതിയും പുരുഷനും അനാദികളാണെന്ന് പറയുന്നുണ്ട്.അനാദിത്വം തന്നെയാവട്ടെ തൃതീയമായ സംബന്ധമെന്നു പറയുകയാണെങ്കില്,അല്ല,ജഡം.അജഡം എന്ന വികല്പ്പമല്ലാതെ മറ്റൊന്ന് അവയില്നിന്ന് ഭിന്നമായിട്ടില്ല.

നനു പ്രകൃത്യൈര്മിഥ്യൈവമായാരൂപത്വാത്തന്യാഃ മായാം തു പ്രകൃതിം വിദ്ധ്യാന്മായിനം തു മഹേശ്വരം (ശ്വേ.ഉപ.4.10)ഇത്യാദിശ്രുതിഭ്യഃതഥാ ച കഥം വേദ്യം പദാര്ത്ഥ ഇത്യത ആഹ-

പ്രകൃതി മിഥ്യയാണെന്നും അവന്റെ മായാരൂപമാണെന്നും മറ്റും ശ്രുതി പറയുന്നു. മായ പ്രകൃതിയാണ്. അതിന്റെ മായാവി മഹേശ്വരനും .അങ്ങനെയുളള ഒന്നിനെ ജ്ഞായമായ പദാര്ത്ഥമെന്ന് എങ്ങനെ പറയാം. അതിനുത്തരം പറയുന്നു.

സൂത്രം 42

ശക്തിത്വാന്നാനൃതം വേദ്യം

ഭാഷ്യം

അറിയുന്നത്(ജ്ഞേയം)ശക്തിയാകയാല് അത് അസത്യമല്ല.

വേദ്യം പ്രധാനം നാനൃതം ന മിഥ്യാ ഭവിതുമര്ഹതി.കുത. ശക്തിത്വാദേവ. നഹി മായാവിമായാശക്തിംവിനാ വിഹിതാഗണുകസൃഷ്ടയേപ്രഭവതി.കിഞ്ച കുതസ്തു ഖലു സൌമ്യൈവം സ്യാദസതഃസജ്ജായേത (ഛാ.ഉപ 6.2.2) ഇതി ശ്രുതി. കാര്യസത്ത്വേന കാരണസത്താം വദന്തി സര് വ്വസത്താമാഹ നാനൃതത്വം. അസ്തി തു സര് വ്വദാ ഭഗവതീ സൃഷ്ടിഃ

സാദൃശ്യസഹകാര്യപേക്ഷാ ചേതനകൃതസൃഷ്ടിത്വാനമായികസൃഷ്ടിവദിതി. ന ചാദൃഷ്ടാദിഭിരര്ത്ഥാന്തരം, ഏകശക്ത്യയ പേക്ഷായാം ലാഘവാത് ഭോഗതത്സാധനേതരേഷു അദൃഷ്ടഹേതുതായാം മാനാഭാവാത്.ഏവം സര് വ്വകാര്യേഷു മിഥോവ്യഭിചാരാദേകനിത്യസഹകാരിശക്തിസിദ്ധിഃതദവാന്തരനേകകല്പ്പനം തു ഫലമുഖമിതി ന ഗൌരവായേതി. വിസ്തരോ അസ്യൈവ തൃതീയാ ഇതി.

ജ്ഞേയമായ പ്രധാനം (പ്രകൃതി)അസത്യമോ മിഥ്യയോ ആവുകവയ്യ. കാരണമെന്നത്. അത് ശക്തിയാണെന്നതു തന്നെ. മായാവിക്ക് മായാശക്തിയെ കൂടാതെ സാധനങ്ങള് സൃഷ്ടിക്കാനാവില്ല.മാത്രമല്ല,അസത്തില്നിന്ന് എങ്ങനെ സത്തുണ്ടാകും എന്നു ചോദിക്കുന്ന ശ്രുതി കാര്യം സത്തായതുകൊണ്ട് കാരണവും സത്താണ് സര് വ്വവും സത്തയാണ് എന്നാണ് അസത്താണ് എന്നല്ല പറയുന്നത്. സൃഷ്ടി സര് വ്വദാ ഭഗവതിയാണ്.സാദൃശ്യസഹകാര്യപേക്ഷകൊണ്ട് ചേതനാകൃതമായ സൃഷ്ടി ,മായാവിയുടെ സൃഷ്ടിപോലെയാണ്.അദൃഷ്ടം മുതലായഅര്ത്ഥാന്തരങ്ങള് കൊണ്ട് പുതിയ ഒന്ന് ഉണ്ടാക്കേണ്ടതില്ല. ഒറ്റ ശക്തിയെ അപേക്ഷിച്ചാണ് എന്നു കരുതാനാണ് എളുപ്പം. ഒന്നിലധികം അദൃഷ്ടങ്ങള് ഹേതുവായിട്ടാണെന്നു കരുതാന് വേണ്ടത്ര തെളിവുകളും ഇല്ല. ഒന്നിലധികം കാരണം പറയുന്നതുകൊണ്ട് വ്യഭിചാരം സംഭവിക്കും. ഏകമായ .നിത്യസഹചാരിയായ ശക്തി അങ്ങനെ സിദ്ധിക്കുന്നു.ഇനിയിപ്പോള്,മറിച്ച് അനേകം ശക്തികളെ കല്പ്പിക്കുകയാണെങ്കിലത് ഫലസിദ്ധിക്കുവേണ്ടിയാണ് എന്ന ഗൌരവത്തിലെടുത്താല് മതി. ഇത് മൂന്നാം അദ്ധ്യായത്തില് വിസ്തരിക്കും.

ഗതാപ്രാസംഗികീചര്ച്ചാപ്രകൃതമനുസരതി.

പ്രാസംഗികമായ ചര്ച്ച ഇവിടെ അവസാനിച്ചു. ഇനി പ്രകൃതത്തിലേക്കു കടക്കുന്നു.

സൂത്രം 43

തത് പരിശുദ്ധിശ്ച ഗമ്യാ ലോകവല്ലിംഗേഭ്യഃ

ഭാഷ്യം

ഭക്തിയുടെ പരിശുദ്ധി ലൌകികജീവിതത്തിലെ ലക്ഷണങ്ങളില്നിന്ന് അനുമാനിച്ചറിയേണ്ടതാണ്.

യദ്യപി ജാനാമിചരാമിത്യാദിവദഹം ഭജ അനുരജ്യേ ഇത്യവമാദിനാ പ്രത്യക്ഷഗമ്യൈവ ഭക്തിസ്തഥാ അപി ദൃഢതര സംസ്കാരവൈശിഷ്ട്യലക്ഷണാ പരിശുദ്ധിര് ന പ്രത്യക്ഷതോ നിര്ണ്ണതും ശക്യതേ ജ്ഞാനപ്രാമാണ്യവത്.തസ്മാത് തന്നിര്ണ്ണയോലോകവജ്ജാതലിംഗേഭ്യ ഏവ.യഥാ ലോകേ അനുരാഗതാരതമ്യം തത് കഥാദാവശ്രു പുളകാദി വികാരൈരനുമീയതേ തദ്വദിതി.

ഞാനറിയുന്നു,ഞാനിചരിക്കുന്നു,എന്നിവപോലെ ഞാന് ഭജിക്കുന്നു ഞാനനരുരക്തയാവുന്നു ഇത്യാദികളും പ്രത്യക്ഷ മായി അനുഭവിക്കാവുന്നവയാണ്. എങ്കിലും ഭക്തിയുടെ പരിശുദ്ധിയും അതിന്റെ ദൃഢതരമായ സംസ്കാരവൈശിഷ്ട്യ മാകുന്ന ലക്ഷണവും പ്രത്യക്ഷമായി നിര്ണ്ണയിക്കാന്,ജ്ഞാനപ്രാമാണ്യംപോലെത്തന്നെ സാദ്ധ്യമല്ല. അതിനാല്, അതിന്റെ നിര്ണ്ണയം ലൌകികജീവിതത്തിലുണ്ടാവുന്ന ലിംഗങ്ങള്(ലക്ഷണങ്ങള്)കൊണ്ട് ചെയ്യണം. ലോകത്തില് അനുരാഗമുണ്ടായവര്,അനുരാഗപാത്രത്തെക്കുറിച്ചു പറയുമ്പോളും കേള്ക്കുമ്പോളും എപ്രകാരം അശ്രു,പുളകം മുതലായ വികാരം കാണിക്കുന്നുവോ,അപ്രകാരം എന്ന് താരതമ്യപ്പെടുത്തി അനുമാനിക്കുന്നു.

ന കേവലം ലോകവല്ലിംഗാനി ഭവന്തി മഹര്ഷീണാം സ്മൃതിഭ്യോ അപി താനി ലിംഗാനി ബാഹുല്യേന ലക്ഷ്യന്ത ഇത്യാഹ.

ഇത് കേവലം ലൊകികരുടെ ലക്ഷണത്തില് മാത്രമല്ല ഉള്ളത്.മഹര്ഷിമാരുടെ സ്മൃതികളിലും ഇത്തരം ലക്ഷണങ്ങളു ടെ ബാഹുല്യം കാണുന്നുണ്ട്.

സമ്മാനബഹുമാനപ്രീതിവിരഹേതരവിചികിത്സാമഹിമഖ്യാതിതദര്ത്ഥപ്രാണസ്ഥാനതദീയതാസര് വ്വതദ്ഭാവാ പ്രതികൂല്യാദീതി ച സ്മരണേഭ്യോ ബാഹുല്യാത്

സ്മരണകളില് ബഹുലമായി കാണുന്ന ലക്ഷണങ്ങളിവയാണ്. സമ്മാനം,ബഹുമാനം,പ്രീതി,വിരഹം,മറ്റുള്ളവരില് ശങ്ക,മഹിമ,ഖ്യാതി,അതിനുവേണ്ടിമാത്രം പ്രാണധാരണം,സര് വ്വവും അവന്റേതെന്ന വിചാരം,സര് വ്വരിലും അവനു ണ്ടെന്ന വിശ്വാസം,അവന്റെ ഇച്ഛക്ക് പ്രതികൂലമായി വര്ത്തിക്കാതിരിക്കല്.

യഥാര്ജ്ജുനസ്യ സമ്മാനം.

പ്രത്യുത്ഥാനം തു കൃഷ്ണസ്യ സര് വ്വാവസ്ഥോ ധനഞ്ജയഃ

ന ലംഘയതി ധര്മ്മാത്മാ ഭക്ത്യാ പ്രേമ്ണാ ച സര് വ്വദാ (മഹാഭാരതം ദ്രോണപര് വ്വം)

അര്ജ്ജുനന് സമ്മാനം ചെയ്തു. കൃഷ്ണനെ ഏതവസ്ഥയിലിരിക്കുകയാണെങ്കിലും സര് വ്വദാ ഭക്തിയോടും പ്രേമത്തോടും കൂടി എഴുന്നേറ്റ് ഉപചരിക്കുന്നതില് അര്ജ്ജുനന് മുടക്കം വരുത്തിയില്ല.

ബഹുമാനം യഥേക്ഷ്വാകോഃ-

പക്ഷപാതേനതന്നാമ്നി മ-ഗേപത്മേ ച താദൃശി

ബഭാരമേഘേതദ്വര്ണ്ണേ ബഹുമാനമതിം നൃപഃ (നൃസിംഹപുരാണം 25.22)

ഇക്ഷ്വാകു ബഹുമാനം കാണിച്ചു. അവന്റെ നാമത്തില് പക്ഷപാതമുള്ള നൃപതി അവനോടു സദൃശമായ മാനിലും പത്മ ത്തിലും അവന്റെ വര്ണ്ണം വഹിക്കുന്ന മേഘത്തിലും കൂടി ബഹുമാനം കാണിച്ചു.

പ്രീതിര്യഥാ വിദുരസ്യ:-

യാ പ്രീതി,പുണ്ഡരീകാക്ഷ തവാഗമനകാരണാത്

സാ കിമാഖ്യായതേതുഭ്യമന്തരാത്മാസി ദേഹിനാം(മഹാഭാരതം ഉദ്യോഗപര് വ്വം 89-24)

വിദുരന് പ്രീതി കാണിച്ചു. ഹേ പുണ്ഡരീകാക്ഷാ,നിന്റെ ആഗമനം കൊണ്ട് ഉണ്ടായ പ്രീതി ഞാനെങ്ങനെ വിവരിക്കും.സര് വ്വദേഹികളുടേയും അന്തരാത്മാവായ നിന്നെ എന്തുപേരു വിളിക്കാനാണ് .

വിരഹേ യഥാ ഗോപീനാം-

ഗുരീണാമഗ്രതോവക്തും കിം ബ്രവീമിനനഃക്ഷമം

ഗുരവഃകിം കരിഷ്യന്തി ദഗ്ധാനാം വിരഹാഗ്നിനാ (വിഷ്ണുപുരാണം 5.18.22)

വിരഹം ഗോപികമാരുടേതാണ്.ഗുരുക്കന്മാരുടെ മുമ്പില് പറയാനാവാത്തതാണ്.എന്തു പറയാനാണ്. വിരഹാഗ്നിയില് ദഹിക്കുന്ന ഞങ്ങള്ക്കു വേണ്ടി ഗുരുക്കന്മാര്ക്ക് എന്തുചെയ്യാന് കവിയും.

ഇതരവിചികിത്സാ യഥാ ശ്വേതദ്വീപനിവാസിനാം

നാരദദര്ശനേ അപി വിഘ്നബുദ്ധിഃയഥാചോപമന്യോഃ

അപി കീടഃപതംഗോ വാ ഭവേയം ശങ്കരാജ്ഞയാ

ന തു ശക്രത്വയാദത്തം ത്രൈലോക്യമപി കാമയേ(മഹാഭാരതം ആരണ്യപര് വ്വം 14.186)

ശ്വേതദ്വീപനിവാസികള് വിഷ്ണുഭക്തരായിരുന്നു. അവര്ക്ക് മറ്റുള്ളവര് തങ്ങളുടെ തപസ്സിനു വിഘ്നം വരുത്തുമോ എന്ന ശങ്കയാണ്.നാരദനെ കണ്ടപ്പോഴും കൂടി വിഘ്നശങ്ക ഉണ്ടായി. മറ്റൊരുദാഹരണം ഉപമന്യുവാണ്. ശങ്കരാജ്ഞ കൊണ്ട് ഞാനൊരു കീടമോ പതംഗമോ ആയിജനിച്ചാലും സാരമില്ല.ഹേ,ഇന്ദ്രാ,എന്നാലും നിന്നാല് ദത്തമായ ത്രൈലോക്യങ്ങളൊന്നും ഞാന് കാമിക്കുന്നില്ല.

മഹിമബുദ്ധൌ യഥാ യമസ്യ:-

നരകേ പച്യമാനസ്തു യമേന പരിഭാഷിതഃ

കിംത്വയാനാര്ച്ചിതോദേവഃകേശവഃസ്ലേശനാഥനഃ (നൃസിംഹപുരാണം 8.21)

സ്വപുരുഷമഭിവീക്ഷ്യപാശഹസ്തം വദതി യമഃകില തസ്യ കര്ണ്ണമൂലേ

പരിഹരമധുസൂദനപ്രപന്നാന് പ്രഭുരഹമന്യനൃണാം ന വൈഷ്ണവാനാം (വിഷ്ണുപുരാണം 3.7.14)

യമന് മഹിമയെ പ്രകീര്ത്തിക്കുന്നു. നരകത്തില് പചിക്കപ്പെടുന്നവരോട് യമന് ചോദിച്ചു. നീ എന്തേ ക്ലേശനാശനനായ കേശവനെ ഭജിക്കാതിരുന്നത്. പാശഹസ്തത്തോടുകൂടി നില്ക്കുന്ന സ്വകിങ്കരപുരുഷന്മാരെ കണ്ടിട്ട് യമന് അവരുടെ ചെവിയില് പറഞ്ഞു. ഞാന് അന്യമനുഷ്യരുടെയെല്ലാം പ്രഭുവാണ്. പക്ഷേ വൈഷ്ണവരുടെ പ്രഭുവല്ല. ഹേ,മധുസൂദനാ,നിന്റെ ഭക്തന്മാരെ സംരക്ഷിച്ചാലും.

തദര്ത്ഥപ്രാണസ്ഥിതിര്യഥാഹനൂമതഃ തേനൈവോക്തം

യാവത്തവ കഥാലോകേ വിചരിഷ്യതി പാവനി

താവത് സ്ഥാ സ്വാമി മേദിന്യാം തവാജ്ഞാമനുപാലയന്.(വാത്മീകിരാമായണം ഉത്തരകാണ്ഡം 107.21)

ഭഗവാനുവേണ്ടി പ്രാണനെ ധരിക്കുന്നവനാണ് ഹനുമാന്. അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു:- ഏതുകാലം വരെ നിന്റെ പാവനനാമവും കഥയും ഈ ലോകത്തില് സഞ്ചരിക്കുമോ, ആ കാലം വരെ നിന്റെ ആജ്ഞയെ പരിപാലിച്ചുകൊണ്ട് ഞാനിവിടെ ജീവിക്കും.

അഥവാ കൃതകൃത്യാനാമപി നാരദാദിനാം തദേകാരാധനാര്ത്ഥം പ്രാണധാരണം .അത ഏവ ശ്രുതിഃ-

യം സര് വ്വേ ദേവാനമന്തി മുമുക്ഷവോബ്രഹ്മവാദിനശ്ച (നൃസിംഹതാപനീയോപനിഷത്ത് 6) ഇതി.

നാരദാദികള് മോക്ഷപ്രാപ്തിയാല് കൃതകൃത്യരായശേഷവും ഭഗവാന്റെ ആരാധനക്കായി ദേഹധാരണം ചെയ്തു. അവനെ സര് വ്വദേവന്മാരും മുമുക്ഷുക്കളും ബ്രഹ്മവാദികളും നമസ്കരിക്കുന്നു. എന്ന് ശ്രുതി.

തദീയതാഭാവസ്തു വസേരുപരിചരസ്യ-

ആത്മരാജ്യം ധനം ചൈവ കളത്രം വാഹനം തഥാ

ഏതദ് ഭാഗവതം സര് വ്വമിതിതത് പ്രക്ഷതേ സദാ. (മഹാഭാരതം ശാന്തിപര് വ്വം 335.23)ഇതി.

എല്ലാം അവന്റേതെന്ന ഭാവം ഉപരിചരവസുവിനുണ്ടായിരുന്നു. ആത്മാവും രാജ്യവും ധനവും ഭാര്യയും വാഹനവും എല്ലാം തന്നെ എപ്പോഴും ഭഗവാന്റേതാണെന്ന് അദ്ദേഹം കരുതിപ്പോന്നു.

സര് വ്വഭൂതേഷുതദ്ഭാവോ യഥാ പ്രഹ്ലാദസ്യപ്രസിദ്ധിഃ

ഉക്തഞ്ച തേനൈവഃ-

ഏവം സര് വ്വേഷുഭൂതേഷു ഭക്തിസ്വാഭിചാരിണി

കര്ത്തവ്യാ പണ്ഡിതൈര്ജ്ഞാത്വാ സര് വ്വഭൂതമയം ഹരിം (വിഷ്ണുപുരാണം 1.19.9)

പ്രഹ്ലാദന്റെ കാര്യത്തില് പ്രസിദ്ധമായതുപോലെ, സര് വ്വഭൂതത്തിലും ഭഗവദ്ഭാവം കാണലാണ് മറ്റൊരു ലക്ഷണം .അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു:- ഹരി സര് വ്വഭൂതമയനാണെന്ന് അറിഞ്ഞ പണ്ഡിതന്മാരുടെ കര്ത്തവ്യം സര് വ്വഭൂതങ്ങളിലും സ്വാഭിചാരിണിയായ ഭക്തി ഉണ്ടായിരിക്കലാണ്.(എല്ലാത്തിനേയും സ്നേഹിക്കലാണ്)

തസ്മിന്നപ്രാതികൂല്യം യഥാ ഹന്തുമാഗതേ അപി ഭഗവതി ഭീഷ്മസ്യ. തേനൈവോക്തംഃഃ-

ഏഹ്യേഹി ദേവേശ ജഗന്നിവാസ

നമോസ്തുതേ ശാര്ങ്ഗദാസിപാണേ

പ്രസഹ്യമാം പാതയലോകനാഥ

രഥാദുദഗ്രാത്ഭുതശൌര്യസംഖ്യേ (മഹാഭാരതം ഭീഷ്മപര് ഴ്വം 59.96-97)

ഭഗവാന് പ്രതികൂലമായി ഒന്നും പ്രവര്ത്തിക്കാതിരിക്കലിന് ഉദാഹരണമാണ് ഭീഷ്മര്. ഭഗവാന് ഹനിക്കാനായി അടുത്തപ്പോളും അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു:- ഹേ,ദേവേശാ, ജഗന്നിവാസാ,വരിക. ശാര്ങ്ങ്മന്ന വില്ലും ഗദയും വാളും ധരിച്ച വനേ, നിനക്കു നമസ്കാരം. ഹേ,ലോകനാഥാ, ഇത്ര ഉഗ്രവും അത്ഭുതകരവുമായ യുദ്ധത്തില്,എന്നെ രഥത്തില്നിന്ന് നിലത്തിട്ട് വധിച്ചാലും.

ആദിശബ്ദാദുദ്ധവാക്രൂരാദിചേഷ്ടിതാന്യപിദ്രഷ്ടവ്യാനി.യധ്യപി ദ്വേഷവിപക്ഷഭാവാദിത്യത്രേദമുക്തം തഥാപി തത്ര രാഗലിംഗത്വേനാത്ര ച ബഹുഭക്തിപരിശുദ്ധിലിംഗതയേതി വിശേഷ ഇതി.

ആദി എന്ന ശബ്ദംകൊണ്ട് ഉദ്ധവന്,അക്രൂരന് മുതലായവരുടെ ചേഷ്ടിതങ്ങളും കാണേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. ഭക്തി രാഗസ്വരൂപമാണെന്ന് ആറാം സൂത്രം പറഞ്ഞു. രാഗലക്ഷണം കൊണ്ട് ഭക്തി ദ്വേഷത്തില്നിന്ന് വിഭിന്നമാണ്. (അപ്രതികൂല്യം ദ്വേഷപ്രതിപക്ഷഭാവം തന്നെയാണ്,രാഗം തന്നെയാണ്). അവിടെ രാഗലക്ഷണമായിട്ട് പറഞ്ഞു. ഇവിടെ ഭക്തിപരിശുദ്ധിലക്ഷണമായിട്ടും പറഞ്ഞു.

നനു സ്വാമിന്യനുരാഗിണാം തദനുഗ്രഹതാരതമ്യവത്സുദ്വേഷേര്ഷ്യാദയോഭവന്തി തേപി കിം ലിംഗാനി.നേത്യാഹ-

സ്വാമിയില് ണനുരാഗത്തോടുകൂടിയിരിക്കുന്നവരില് തന്നെ അവന്റെ അനുഗ്രഹത്തിന് പാത്രമായവരുടെയിടയില്, താരതമ്യം കൊണ്ട് പരസ്പരം ഈര്ഷ്യ,അസൂയ .ദ്വേഷ്യം ഇവ കാണാറുണ്ട്. അവയും ഭക്തിലക്ഷണമാണോ എന്ന ചോദ്യത്തിന് ഉത്തരം തരുന്നു.

സൂത്രം 45

ദ്വേഷാദയസ്തു നൈവം

ഭാഷ്യം

ദ്വേഷാദികള് അങ്ങനെയല്ല.

തദസംഭവാദേവ.യഥോക്തം ഭഗവതാദ്വൈപായനേന.

ന ക്രോധോ ന ച മാത്സര്യം ന ലോഭോ നാശുഭാമതിഃ

ഭവന്തി കൃതപുണ്യാനാം ഭക്താനാം പുരുഷോത്തമേ.(മഹാഭാരതം ആരണ്യപര് വ്വം 149.133)

ഇതി. ശിശുപാലസ്യ തു ദ്വേഷാത് സ്മരണം തതഃപരാഭക്തിസ്തതോമുക്തിരിത്യേവ ക്രമ ഇതി.

അവ അസംഭവമാണെന്ന് ഭഗവാന് ദ്വൈപായനന് പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. പുരുഷോത്തമനില് ഭക്തിയുള്ള കൃതപുണ്യ ന്മാരില്, ക്രോധമോ മാത്സര്യമോ ലോഭമോ അശുഭമോ അവശേഷിക്കുന്നില്ല. ശിശുപാലനില് ദ്വേഷംകൊണ്ട് സ്മരണയും സ്മരണം കൊണ്ട് പരാഭക്തിയും ഭക്തികൊണ്ട് മുക്തിയും ക്രമത്തില് സംഭവിച്ചു.

അഥ പ്രായശോഭഗവദവതാരവിഷാണ്യേവതാനി ലിംഗാനി സ്മര്യന്തേ ബ്രഹ്മജ്ഞാനജന്യത്വാത് പൂര്ണ്ണവിഷയതാ ച ഭക്തേരുക്തേത്യത്ര സിദ്ധാന്തമാഹ-

ഭഗവാന്റെ അവതാരവിഷയത്തെ പ്രകീര്ത്തിക്കുന്ന ഗ്രന്ഥങ്ങളിലെല്ലാം ഈ ലക്ഷണങ്ങള് സ്മരിക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്. ഭക്തി ബ്രഹ്മജ്ഞാനത്തില്നിന്ന് ജനിക്കുന്നതാണെന്നു പറകയാല്,അത് പൂര്ണ്ണവിഷയതയുമായി (സമ്പൂര്ണ്ണാവതാരപുരുഷത്വം)യോജിച്ചിരിക്കുന്നു.

സൂത്രം 46.

തദ്വാക്യശേഷാത് പ്രാദുര്ഭാവേഷ്വപി സാ.

ഭാഷ്യം

വാക്യത്തിന്റെ ബാക്കിഭാഗം കൊണ്ട് പ്രാദുര്ഭാവങ്ങളിലുള്ള ഭക്തിപോലും ശ്രേഷ്ഠമാണ്.

സാ പരാഭക്തിഃ പ്രാദുര്ഭാവാത്മവിഷയാപി ഭവതി. കസ്മാദിദം ജ്ഞായതേ.വാക്യശേഷാത് (ഗീത 7.23)-

ദേവാന് ദേവയജോയാന്തി മദ്ഭക്തായാന്തിമാമപി ഇതി. പ്രതിജ്ഞാതാര്ത്ഥസ്ഥിരീകരണായ ദേവതാന്തരഭക്തിനിന്ദായാം വാക്യശേഷോ ഭവതി. (ഗീത 7.21)

യോയോ യാം യാം തനും ഭക്തഃശ്രദ്ധായാര്ച്ചിതുമിഛതി

തസ്യതസ്യാചലാം ശ്രദ്ധാം താമേവവിദധാമ്യഹം.

തത്ര യോയോയാം യാം ഭക്തഃഇത്യേതാവദുക്താര്ത്ഥസിദ്ധൌ തനുപര്യന്തനിര്ദ്ദേശാത്. ഭക്തേസ്തത്വാത്മവിഷയ ത്വേ താത്പര്യമുന്നീയതേ.പ്രകരണഞ്ച ഭക്തേരേവേതി.

പരാഭക്തി ഭഗവാന്റെ അവതാരങ്ങളായ പ്രാദുര്ഭാവാതാമവിഷയങ്ങളിലും ഭവിക്കാം. അതെങ്ങനെ അറിഞ്ഞു. വാക്യ ത്തിന്റെ ബാക്കിയില്നിന്ന്. ദേവന്മാരെ യജിക്കുന്നവര് ദേവന്മാരിലും എന്നെ യജിക്കുന്നവര് എന്നിലും ലയി ക്കുന്നു എന്നു ഗീത. പ്രതിജ്ഞയെ സ്ഥിരീകരിക്കുന്നതിനായി വാക്യശഷത്തില് മറ്റ ദേവന്മാരിലുള്ള ഭക്തിയെ നിന്ദിക്കുന്നുണ്ട്. എന്നാല്,ഏതൊരുവര്,എന്തെന്തിനുവേണ്ടി എന്തെന്തിനെ ഭക്തിശ്രദ്ധകളോടുകൂടി ഭജിച്ചാലും അവര്ക്കെല്ലാം അതാ തു വിഷയത്തില് ശ്രദ്ധനല്കുന്നത് ഞാനാണങ്ങ,ഏതെല്ലാം ശരീരങ്ങളില് ഭക്തിയോടിരിക്കുന്നുവോ എന്ന് (തനു-ശരീ രം) തനുവില് ഭക്തി നിര്ദ്ദേശിച്ചിരിക്കയാല് അവതാരങ്ങളുടെ ആത്മവിഷയത്തെത്തന്നെയാണ് താല്പ്പര്യപ്പെടുന്ന തെന്ന് സിദ്ധിക്കുന്നു. പ്രകരണം ഭക്തിയെക്കുറിച്ചാണുതാനും.

സൂത്രം 47.

ജന്മകര്മ്മവിദശ്ചാ ജന്മശബ്ദാത്

ഭാഷ്യം

വെളിവാക്കപ്പെട്ട ശബ്ദത്താല് ,പ്രഭുവിന്റെ ജന്മകര്മ്മങ്ങളെ അറിഞ്ഞവന്ന് ജന്മങ്ങളില്ലാതാവുന്നു. ജന്മശരീരാവിനാഭൂതവേദപ്രണയ ന ദൈത്യവധ്യഭക്തദര്ശനാദികാര്യായ ഭഗവതഃശരീരപരിഗ്രഹഃകര്മ്മ ച വേദപ്രണയനാദി. തത്വവേദിനോ ജന്മാഭാവഫലായ ഭവതി. യഥാഹ (ഗീത 4.9)ഃ-

ജന്മകര്മ്മ ച മേ ദിവ്യമേവം യോ വേത്തി തത്വതഃ

ത്യക്ത്വാ ദേഹം പുനര്ജന്മനൈതി മാമേതി സോര്ജ്ജുനഃ ഇതി.

ഭഗവാന് ശരീരം സ്വീകരിക്കുന്നത് വേദത്തെ പ്രണയിക്കുന്നതിനും ദൈത്യന്മാരെ വധിക്കുന്നതിനും ഭക്തന്മാരെ ദര്ശിക്കുന്നതിനും ആണ്. ഇവയെല്ലാം ജന്മത്തോടും ശരീരത്തോടും സംബന്ധപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന കര്മ്മങ്ങളാണ്.ഈ തത്വത്തെ ഗ്രഹിച്ചവന് ,ജ്ഞാനം പപുനര്ജന്മങ്ങളില്നിന്ന് മോചനം കൊടുക്കുന്നു. എന്റെ ജന്മവും കര്മ്മവും ദിവ്യമാണ്. ഈ തത്വം ആരറിയുന്നുവോ, അവര് ദേഹം ത്യജിക്കുമ്പോള്, പുനര്ജന്മം കൂടാതെ എന്നെത്തന്നെ പ്രാപിക്കുന്നു എന്ന് ഗീത. ഇതില്നിന്ന് കര്മ്മജന്മങ്ങളുടെ തത്വം ഗ്രഹിച്ചാല് അമൃതത്വമാണ് ഫലമെന്നില്ല. എന്നാല്,മനോമാലിന്യങ്ങലെ നീക്കിക്കളയുന്നതുകൊണ്ട് അത് പരാഭക്തിയെ ജനിപ്പിക്കുന്നു. ഭഗവാന്റെ അവതാരത്തെ ഭക്തിശ്രദ്ധാപൂര് വ്വം ഭജിക്കുന്നതുകൊണ്ട് വരാനിരിക്കുന്ന ജന്മങ്ങളില് നിന്നു മോചനം ലഭിക്കുന്നു. അതിനാല്,പരാഭക്തിക്കു വിഷയം ഭഗവാന്റെ അവതാരവുമാകാം എന്ന് ശ്രുതി(ശബ്ദം)യില്നിന്ന് ലഭിക്കുന്നു.

സൂത്രം 48

തച്ച ദിവ്യം സ്വശക്തിമാത്രോദ്ഭവാത്

ഭാഷ്യം

ശരീരത്തിലുള്ള ജന്മം ദിവ്യമാണ്. കാരണം അത് ഉത്ഭവിച്ചത് സ്വന്തം ശക്തിമാത്രകൊണ്ടാണ്.

ജന്മകര്മ്മ ച മേ ദിവ്യം (ഗീത 4.9) ഇത്യത്ര കിം ദിവ്യത്വം. ന ധര്മ്മജത്വം,ധര്മ്മയോഗാഭാവാത്തസ്മി സാദൃഷ്ടാസിദ്ധേഃ നാപി ദിവിഭവത്വം ഭൂലോകജന്മത്യവ്യാപ്തേഃകിന്തു ജീവശരീരവന്ന ഭൂതോപാദാനകത്വം,അപി തു സ്വമായാശക്തികൃത ത്വം.അത ഏവ മോക്ഷധര്മ്മനാരദം പ്രതി ഭഗവദ്വാക്യംഃ- മായൈഷാ ഹി മയാസൃഷ്ടായന്മാം പശ്യസി നാരദ (മ.ഭാ. ശാന്തിപര് വ്വം 339-45-46)ഇതി. തഥാ ച ഗീയതേ (4.6) അജോ അപി സന്നവ്യയാത്മാഭൂതാനാമീശ്വരോപി സന് പ്രകൃതിം സ്വാമധിഷ്ഠായ സംഭവാമി യുഗേയുഗേ ഇതി.

എന്റെ ജന്മവും കര്മ്മവും ദിവ്യമാണ്. ഏതാണ് ദിവ്യത്വം .ആ ദിവ്യത്വം ധര്മ്മത്തില്നിന്നുണ്ടായതല്ല. അദൃഷ്ടത്താല് അസിദ്ധമായ ധര്മ്മയോഗത്തിന്റെ അഭാവം കൊണ്ട്. സ്വര്ഗ്ഗത്തില് ജനിച്ചതുകൊണ്ടുമല്ല ദിവ്യത്വം. അങ്ങനെയെ ങ്കില്, ഭൂലോകത്ത് അവതരിക്കേണ്ടതില്ലല്ലോ. അവതാരപുരുഷന്റെ ശരീരം പഞ്ചഭൂതനിര്മ്മിതമല്ല,സ്വന്തം മായാ ശക്തിയാല് നിര്മ്മിതമാണ്. അതുകൊണ്ടാണ് മോക്ഷധര്മ്മത്തില് നാരദനോട് ഭഗവാന് ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞത്ഃ- ഇതെല്ലാം മായകൊണ്ട് സൃഷ്ടിച്ചതാണ് ,നാരദാ,നീ എന്നെ കാണുന്നതുപോലും മായയാണ്.ഗീതയിലും ഇങ്ങനെ പറയുന്നുഃ- ഞാന് അജനാണ്,അവ്യയാത്മാവും സര് വ്വഭൂതങ്ങള്ക്കും ഈശ്വരനുമാണ്. എങ്കിലും സ്വപ്രകൃതിയെ അനുസരിച്ച് ഓരോ യുഗത്തിലും അവതരിക്കുന്നു.

ന ചാ ഭൌതികത്വേശരീരത്വവ്യാഘ്യാത, ഭോഗായതനേ ഭൌതികത്വനിയമാത്. അഥ ഭോഗായതനത്വമേവ ശരീര ത്വമിതിചേത്. ന, ചേഷ്ടാശ്രയത്വസ്യതത്വേ ലാഘവാത്. ചേഷ്ടാത്വം തു ക്രിയാഗതോജാതിവിശേഷഃ ന ച ക്രിയൈവ ചേഷ്ടാ,മൃതശരീരക്രിയായാം തദ്വ്യവഹാരാപത്തേ. നാപി സാക്ഷാത് പ്രയത്നജക്രിയാത്വമേവ ചേഷ്ടാത്വം ഘടാദാ വപി ചേഷ്ടതഇതി വ്യവഹൃതിപ്രസംഗാത്. സര് വ്വക്രിയായാഃസാക്ഷാത് പരമേശ്വരയത്നജന്യത്വാത്.ഏവഞ്ച പരമേ ശ്വരശരീരബോധമാനേന തച്ഛരീരചേഷ്ടാസിദ്ധിരിത്യാസ്താം താവദിതി. ന ച തത്വാധിക്യം തച്ഛരീരസ്യ ബ്രഹ്മാണ്ഡാ നുപാദാനതയാ ഘടാദ്വദതത്വഭാവാത് ഇന്ദ്രിയാപ്രകൃതിത്വാച്ച.

ഭൌതികത്വം ഇല്ലാത്തതുകൊണ്ട് ശരീരത്വം ഇല്ലാതാകുമെന്ന് കരുതരുത്. ഭൌതികത്വം കൊണ്ടേ ഭോഗാനുഭവം സാധിക്കു എന്നാണ് നിയമം. ഭോഗാനുഭവത്വം തന്നെയാണ് ശരീരമെന്നു കരുതിക്കൂടേ. അല്ല. ചേഷ്ടയെ ആശ്ര യിച്ചിരിക്കുന്നത് എന്നു കരുതാനാണ് എളുപ്പം.ചേഷ്ടത്വം ക്രിയയുടെ ഒരു ജാതിവിശേഷം തന്നെയാണ്. എന്നാല്, ക്രിയതന്നെയാണ് ചേഷ്ട എന്നുകരുതരുത്. മൃതശരീരത്തിന്റെ ക്രിയകളെ നാം ചേഷ്ട എന്നു പറയാറില്ല. സാക്ഷാത് പ്രയത്നത്തില്നിന്നുണ്ടായ ക്രിയയാണ് ചേഷ്ട എന്നും കരുതരുത്. അങ്ങനെയെങ്കില്,പ്രയത്നം കൊണ്ടുണ്ടാക്കിയ ഘടത്തെ ഒരു ചേഷ്ട എന്നു പറയേണ്ടിവരും. ആത്യന്തികമായ സര് വ്വക്രിയകളും പരമേശ്വരയത്ന ജന്യങ്ങളാണ്. ഇപ്രകാരം പരമേശ്വരന്റെ ശരീരം(രൂപം)എടുക്കലും ആ ശരീരത്തിന്റെ ചേഷ്ടകള്ക്കുള്ള പ്രയത്നവും എല്ലാം പര മേശ്വരന്റെ ക്രിയകള്തന്നെ. ഇപ്രകാരം ശരീരമെടുക്കുന്നതുകൊണ്ട് തത്വങ്ങളുടെ ആധിക്യം(25ല്നിന്ന് 26)ഉ ണ്ടാകുന്നില്ല. ബ്രഹ്മാണ്ഡത്തിന്റെ ഉപദാനമല്ലായ്കയാല് (ഘടാദികളെപ്പോലെ)തത്വാഭാവത്താല് അത് ഇന്ദ്രി യപ്രകൃതിത്വത്തിന്റെ കാരണവുമല്ല. (വേദാന്തം സാംഖ്യതത്വങ്ങളെ ചില ചില്ലറവ്യത്യാസങ്ങളോടെ സ്വീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്.)

നനുസ്വതഃപ്രയോജനാഭാവേ കഥം പ്രവര്ത്തത ഇത്യപേക്ഷായാമാഹ-

അവന് സ്വന്തമായി ഒന്നും ലഭിക്കാനില്ല.പിന്നെ എന്തിനാണ് പ്രവര്ത്തിക്കുന്നത്. ഇതിനുത്തരം പറയുന്നു.

സൂത്രം 49.

മുഖ്യം തസ്യ ഹി കാരുണ്യം

ഭാഷ്യം

ഏറ്റവും പ്രധാനം അവന്റെ കാരുണ്യമാണ്.

ലോകേഹി നിരുപാധിപരദുഃഖഹാനായപ്രവൃത്തേഷു കാരുണിതവ്യപദേശഃന ചാസൌ തേഷു മുഖ്യഃകൃപാജന്യദുഃഖ ഹാനായ പുണ്യാര്ത്ഥം വാപ്യന്തനഛപ്രവൃത്തേന നിരുപാധിത്വം സംഭവതി. നാപി പരദുഃഖേ പ്രഹാണമാത്രപ്രവൃത്തേ തഥാ ധനാധ്യുപാധിയുക്തേ തദ്വ്യവഹൃതേഃകിന്തു നിരുപാധിപരക്ലേശാനാശിനോ ഭഗവത ഏവ മുഖ്യം കാരുണ്യം. തത് കൃതഏവാന്യപ്രയോജനാഥിഷു കാരുണ്യവ്യവഹാരോ ഗൌണാ ഇതി. തസ്മാജ്ജനനീയാദൃഷ്ടമപേക്ഷ്യസ്വകാരുണ്യാത് പ്രവൃത്തിരിതി.

ലോകത്തില് കാരുണികനെന്നു പറയുന്നത് നിരുപാധികമായി പരദുഃഖത്തെ ഹനിക്കുന്നവരെയാണ്. എന്നാല്,ചിലര് പുണ്യലാഭത്തിനും പേരുലഭിക്കാനും മറ്റുമായി കാരുണികപ്രവര്ത്തനങ്ങളിലേര്പ്പെടാറുണ്ട്. അവരുടെ കാരുണ്യം നിരു പാധികമായ കാരുണ്യമല്ല. മറ്റുള്ളവരുടെ ദുഃഖം ഹരിക്കുന്ന പ്രവൃത്തിയിലേര്പ്പെടുന്നു എന്നതുകൊണ്ടുമാത്രം ഒരാളെ കാരുണികനെന്നു പറയാവതല്ല. ചിലപ്പോള് ധനാദികള്ക്കുവേണ്ടിയും ആളുകള് മറ്റുള്ളവരെ സഹായിക്കാറുണ്ട്. ഭഗവാ ന്റെ കാരുണ്യം നിരുപാധികമായി പരക്ലേശത്തെ നശിപ്പിക്കുന്നതിനാല് ഏറ്റവും മുഖ്യമാണ്. കാരുണ്യം എന്ന വാക്ക് പ്രയോജനത്തിനായി കര്മ്മങ്ങള് ചെയ്യുന്നവര്ക്ക് കൊടുക്കുമ്പോള് അത് ഗൌണമാണ്. മനുഷ്യര് കാരുണ്യം കാട്ടു ന്നതോടൊപ്പം തന്നെ അതില്നിന്നു കിട്ടുന്ന ഗുണങ്ങളിലും ഒരു കണ്ണു വെക്കുന്നുണ്ട്.

നനു നരാണാഞ്ച നരാധിപ (ഗീത 10.27)ഇത്യാദിനാ വിഭൂതീനാമപ് ഭഗവദ്രൂപത്വകഥനാദ്രാജാദിഭക്തേരപിമുക്തിഃ സ്യാദിത്യത ആഹ.

നരന്മാരില് ഞാന് നരാധിപനാണ് എന്നു പറയുമ്പോള്, ആ വിഭൂതികളും ഭഗവാന്റെ രൂപത്വത്തെ പറയുന്നു. മുക്തി രാജഭക്തി കൊണ്ടുപോലും ലഭിക്കാമെന്നതിനെ നിരസിക്കുന്നു.

സൂത്രം 50.

പ്രാണിത്വാന്നവിഭൂതിഷു

ഭാഷ്യം

പ്രാണികളിലുള്ള ഭക്തി മുക്തിയിലേക്കു നയിക്കുന്നില്ല. വിഭൂതികളിലുമില്ല.

ജീവോപാധ്യനവഛിന്നവിഷയൈവ പരാഭക്തിര്ന്നതു പ്രാണാദിദീവോപാധിയുക്തേഷു രാജാദിഷു രക്തിര്മുക്തി ഫലേതി.

ജീവോപാധികളാല് അവിഛിന്നമാക്കപ്പെടാത്ത വിഷയത്തില് മാത്രമേ പരാഭക്തി സാധിക്കുകയുള്ളു. പ്രാണന് മുതലായ ജീവോപാധികളോടുകൂടിയ രാജാദികളിലുള്ള രതി മുക്തിക്കു വഴിയാവുന്നില്ല.

സൂത്രം 51

ദ്യൂതരാജസേവയോഃപ്രതിഷേധാച്ച.

ഭാഷ്യം

ദ്യൂതവും (ചൂതും) രാജസേവയും നിരോധിച്ചിരിക്കുന്നു.

ധര്മ്മശാസ്ത്രേഷു ദ്യൂതരാജസേവയോഃപ്രതിഷേധഃസേമര്യതേ പരമേശ്വരത്വേ തു തന്നസ്യാദിതി.

ധര്മ്മശാസ്ത്രങ്ങളില്, ചൂതും രാജസേവയും നിരോധിച്ചിട്ടുണ്ട്. രാജാവ് പരമേശ്വരനായിരുന്നുവെങ്കില്, ഇതുണ്ടാവു മായിരുന്നില്ല.

സൂത്രം 52.

വാസുദേവേ അപീതി ചേന്നാകാരമാത്രത്വാത്.

ഭാഷ്യം

ഈ നിരോധം വാസുദേവനും ബാധകമാണെന്നാണെങ്കില്   ,അല്ല. അവന്,ബ്രഹ്മത്തിന്റെ ആകാരമാത്രമാണ്.

നനു വൃഷ്ണീനാം വാസുദേവോ അസ്മി (ഗീത 10.37)ഇതി വിഭൂതിഷു ശ്രുതിസ്ഥാ ച രാജാദിവത് സോപ്യഭജനീയഏവ സ്യാദിതിചേത്. ന, പരബ്രഹ്മണ ഏവ കൃഷ്ണാകാരമാത്രത്വാത്. യഥാ പരാശര ആഹ(വിഷ്ണുപുരാണം 4.11.2)-

യദോര്വംശം നരഃശ്രുത്വാ സര് വ്വപാപൈഃപ്രമുച്യതേ

യത്രാവതീര്ണ്ണം വിഷ്ണ്വാഖ്യം പരബ്രഹ്മനരാകൃതി ഇതി.   ജീവത്വേ തന്ന സ്യാദിതി.

ഞാന് വൃഷ്ണികളില് വാസുദേവനാണ് എന്നു പറയുന്നു. വാസുദേവനും ഒരു വിഭൂതിയാകയാല്, രാജാദികളെയെന്നപോലെ വാസുദേവനെ ഭജിക്കുന്നതും ശരിയല്ലല്ലോ എന്നതിന് ഉത്തരം പറയുന്നു. അങ്ങനെയല്ല. കൃഷ്ണന്റെ രൂപം മാത്രമേയുള്ളൂ. അവന് പരബ്രഹ്മം തന്നെയാണ്. പരാശരന് പറയുന്നു,- യദുവംശത്തെക്കുറിച്ചു കേട്ടാല്ലന്നെ മനുഷ്യന് സകല പാപവിമുക്തനാകുന്നു. കാരണം,അവിടെ പരബ്രഹ്മം നരാകൃതിപൂണ്ട് വിഷ്ണുനാമത്തോടെ അവതരിച്ചു.

സൂത്രം 53

പ്രത്യഭിജ്ഞാനാച്ച

ഭാഷ്യം

അതില്നിന്ന് പ്രത്യഭിജ്ഞ ഉണ്ടായി.

വാസുദേവവിഷയേ പരബ്രഹ്മപ്രത്യഭിജ്ഞാ ച ശ്രൂയതേ (നാരായണോപനിഷത്ത് അഥര് വ്വശിരസി.6.9)

ബ്രാഹ്മണ്യോ ദേവകീപുത്രോ ബ്രാഹ്മണ്യോ മധുസൂദനഃ

സര് വ്വഭൂതസ്ഥമേകം നാരായണം കാരണരൂപമകാരണം പരബ്രഹ്മസ്വരൂപം ഇതി. സ്മര്യതേ ച പ്രത്യഭിജ്ഞാ യഥാ പ്ലയേദൃഷ്ടാനുഭാവേന യുധിഷ്ഠിരം പ്രതി മാര്ക്കണ്ഡേയേനോക്തം (മഹാഭാരതം വനപര് വ്വം 189.52)

യസ്യദേവോമയാദൃഷ്ടഃപുരാ പത്മായതേക്ഷണഃ

സ ഏവ പുരുഷവ്യാഘ്രഃസംബന്ധീ തേ ജനാര്ദ്ദനഃ

ഇതി.തഥാ (മഹാഭാരതം ശാന്തിപര് വ്വം മോക്ഷധര്മ്മേ 343.22) തപോഭിരപ്യദൃശ്യോ ഹി ഭഗവാനിതി ശ്രുത്വാ ജനമേജയാനാഭിഹിതം-

തപസാപ്യസുദൃശ്യോഹി ഭഗവാന് ലോകപൂജിതഃ

തം ദൃഷ്ടവന്തസ്തേസാക്ഷാത് ശ്രീവത്സാങ്കവിഭൂഷണം ഇതി. ചകാരാത് തദ് ഭക്തേഷു ഫലസ്മരണലിംഗാത്.

വാസുദേവന് പരബ്രഹ്മമാണെന്ന പ്രത്യഭിജ്ഞ ശ്രുതിയിലുണ്ട്. ദേവകീപുത്രന് ബ്രഹ്മമാണ്. സര് വ്വഭൂതസ്ഥവും ഏകവുമായ നാരായണന് കാരണരൂപവും അകാരണവുമായ പരബ്രഹ്മത്തിന്റെ സ്വരൂപമാണ്. സ്മരിക്കുന്നതും പ്രത്യഭിജ്ഞയാണ്. പ്രളയത്തെ കണ്ട മാര്ക്കണ്ഡേയന് യുധിഷ്ഠിരനോടുപറഞ്ഞു:- പത്മനേത്രനായ ഏതൊരു ദേവനെ പണ്ട് എന്നാല് കാണപ്പെട്ടുവോ , ആ പുരുഷവ്യാഘ്രം തന്നെയാണ് നിന്റെ ബന്ധുവായ ജനാര്ദ്ദനന്. തപസ്സുകൊണ്ടുപോലും ഭഗവാനെ ദര്ശിക്കാനാവില്ലെന്നു കേട്ട ജനമേജയന് പറഞ്ഞു:- ലോകപൂജിതനും തപസ്സു കൊണ്ട് കാണാനാവാത്തവനുമായ ഭഗവാന് ,സാക്ഷാത്ശ്രീവത്സാങ്കിതവിഭൂഷണനായി കാണപ്പെടുന്നു.

പ്രത്യഭിജ്ഞാനാച്ച എന്നതിലെ ച ശബ്ദംകൊണ്ട് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഭക്തന്മാര്ക്ക് സ്മരണ(ഭഗവദ്സ്മരണ0യുടെ ഫലമായിട്ടുണ്ടാവുന്നതും (മോക്ഷം)ലക്ഷ്യമാക്കുന്നുണ്ട്.

തര്ഹി കഥം വിഭൂതിഷുതത് കീര്ത്തനം. തത്രാഹ-

അവനെ (വാസുദേവനെ)വിഭൂതികളില് വെച്ച് എങ്ങനെ ശ്രേഷ്ഠമായി പ്രകീര്ത്തിക്കാം അതിനുത്തരം പറയുന്നു.

സൂത്രം 54

വൃഷ്ണിഷു ശ്രൈഷ്ഠ്യേനതത്

ഭാഷ്യം

വൃഷ്ണികളില് വെച്ച് ശ്രേഷ്ഠത്വമുള്ളതിനാല്.

ആദിത്യാനാമഹം വിഷ്ണുഃ (ഗീത 10.21)ഇത്യാദൌ തേഷു ശ്രേഷ്ഠത്വം പരമേശ്വരസൈ്യവേതി ദൃഷ്ടിമാത്രാര്ത്ഥം വിഭൂതി കഥനം ,തച്ച വാസുദേവോപി വൃഷ്ണിഷു ശ്രേഷ്ഠോയമിത്യേതാവന്മാത്രദൃഷ്ടിവിധാനാര്ത്ഥം വിഭൂതിഷുവാസുദേവ കീര്ത്തന മിതി.

ആദിത്യന്മാരില് ഞാന് വിഷ്ണുവാണ് ഇത്യാദികളില്പറയുന്ന ശ്രേഷ്ഠത്വം പരമേശ്വരന്റേതാണ്. വിഭൂതിയായി പറയുന്നത് ദൃഷ്ടിമാത്രമായ അര്ത്ഥമാണ്. അതുപോലെ വൃഷ്ണികളിലെച്ച വാസുദേവനെ ന്ന് ശ്രേഷ്ഠത്വം പറയുന്നതും വാസുദേവനെ പ്രകീര്ത്തിക്കലാണ്.

സൂത്രം 55

ഏവം പ്രസിദ്ധേഷു ച

ഭാഷ്യം

അപ്രകാരം പ്രസിദ്ദമായതിനാലും.

ഏവമനേനപ്രകാരേണ വാസുദേവവദ്ബ്രഹ്മലിംഗവതയാ പ്രസിദ്ധേഷു വരാഹനൃസിംഹവാമനരാമഭദ്രാദിഷു ഭക്തിരപിമുക്തിഫലായേദി ബോദ്ധ്യം. യദ്വാ –ഏവം ബ്രഹ്മലിംഗവത്തയാ പ്രസിദ്ധേഷു രുദ്രാക്ഷാണാം ശങ്കരശ്ചാസ്മി (ഗീത 10.23)ഇത്യദിവിഭൂത്യാത്മസു ശ്രൈഷ്ഠ്യമാത്രദൃഷ്ടിര്മ്മന്തവ്യാ. ഉക്തം ഹി സ്കാന്ദേഃ-(കാശീഖണ്ഡ പൂര് വ്വ 27.181)

വിഷ്ണുരുദ്രാന്തരം ബ്രൂയാധ്യഃശ്രീഗൌര്യന്തരം തഥാ

തദ്ഭ്രാന്തികസ്യമൂര്ഖസ്യവാക്യം ശാസ്ത്രവിഗര്ഹിതം

ഇതി. ശങ്കരസ്യ ബ്രഹ്മലിംഗപ്രസിദ്ധി,സ്മൃത്യാദൌ ബഹുലമുപലഭ്യത ഇതി. ഇത്യാചാര്യസ്വപ്നേശ്വരവിദ്വദ്വരചിതേ ശാണ്ഡില്യശതസൂത്രീയഭാഷ്യേ ദ്വിതീയാദ്ധ്യായസ്യ പ്രഥമമാഹ്നികം .

ഇപ്രകാരം പലപ്രകാരത്തില് വാസുദേവനില് ബ്രഹ്മലക്ഷണമുള്ളതായി പ്രസിദ്ധം. അതുപോലെ വരാഹം,നൃസിംഹം, ശ്രീരാമനുതലായി അവതാരങ്ങളിലും. ഈ അവതാരങ്ങളിലുള്ള ഭക്തികൊണ്ട് മുക്തി ഫലമെന്നു ബോധിക്കണം. ബ്രഹ്മലക്ഷണം പ്രസിദ്ധമായവയില് രുദ്രന്മാരില് ഞാന് ശങ്കരനാമ് എന്ന വിഭൂതിയിലുള്ള ശ്രേഷ്ഠതയെ കണ്ടു മന സ്സിലാക്കണം. സ്കന്ദപുരാണത്തില്,വിഷ്ണുവും രുദ്രനും തമ്മിലും ഗൌരിയും ശ്രീയും തമ്മിലും വ്യത്യാസമുണ്ട് എന്നു പറയുന്ന ഭ്രാന്തനായ മൂഢന്റെ വാക്യത്തെ ശാസ്ത്രങ്ങള് നിന്ദിക്കുന്നു. ശങ്കരന് ബ്രഹ്മലക്ഷണമുണ്ടെന്നത് പ്രസിദ്ധം. സ്മൃതികളിലും ഇത്തരം തെളിവുകള് ധാരാളമുണ്ട്.

രണ്ടാം ആഹ്നികം

ഉക്തോ ദൃഷ്ടോപകാരകൌജ്ഞാനയോഗൌ,സംപ്രതിബന്ധകദുരിതക്ഷയമുഖേനാപവര്ഗ്ഗവത്യോഗൌണഭക്തയ ഉച്യതേ.

ദൃഷ്ടത്തില്,(ഭക്തിക്ക്)ഉപകരണങ്ങളായ ജ്ഞാനവും ധ്യാനവും പറഞ്ഞുകഴിഞ്ഞു. ദുരിതക്ഷയം വരുത്തി മോക്ഷ ത്തിലേക്കുള്ള പ്രതിബന്ധങ്ങളെ നീക്കുന്ന ഗൌണഭക്തിയെക്കുറിച്ചാണ് ഇനി പറയാനാരംഭിക്കുന്നത്.

സൂത്രം 56.

ഭക്ത്യാ ഭജനോപസംഹാരാദ് ഗണ്യാപരായൈ തദ്വൈതുത്വാത്.

ഭാഷ്യം

ഭജനയെ ഭക്തി എന്ന പദം കൊണ്ടുതന്നെ വ്യവഹരിക്കുന്നത് ഗൌണഭക്തി പരാഭക്തിയെ ഉണ്ടാക്കുന്നതിനുള്ള ഒരു മാര്ഗ്ഗമാകയാലാണ്.

ഭജന്ത്യനന്യമനസോ ജ്ഞാത്വാ ഭൂതാദിമവ്യയം (ഗീത 9.13) ഇത്യനേന സപ്തമാദ്ധ്യായ പ്രതിപാദിതപരഭക്തിമനൂധ്യ തത് പശ്ചാദ് ഗീതം (ഗീത 9.14)

സതതം കീര്ത്തയന്തോ മാം യതന്തശ്ച ദൃഢവ്രതഃ

നമസ്യന്തശ്ച മാം ഭക്ത്യാ നിത്യയുക്താ ഉപാസതേ ഇത്യാദി. തത് പശ്ചാത്, (ഗീത 9.29)

യേ ഭജന്തിതുമാം ഭക്ത്യാ മയിതേ തേഷു ചാപ്യഹം ഇതി തദുപസംഹാരഃ തതസ്തത്ര ചിത്രയാ യജേത (തൈ.സംഹിത 2.4.6)ഇതിവത് സമാനാധികരണ്യേന ഭക്തിനാമ്നാ ഭജനേന ഫലം ഭാവയേത്യര്ത്ഥഃ ഏകഭക്തിര് വിശിഷ്യതേ (ഗീത 7.17) ഇത്യാദൌ,ഭഗവദ്ഭക്തൌഭക്തിശബ്ദസ്യ പ്രയുക്തത്വേന സംജ്ഞാപ്രാപ്തേ .ഭക്തിഭജനയോരേകാര്ത്ഥത്വാച്ച.

ഗീതയുടെ ഏഴാം അദ്ധ്യായത്തില്, പരഭക്തിയെ പ്രതിപാദിച്ച ശേഷം അനന്യമനസ്സായി എന്നെ അവ്യയനും ഭൂതങ്ങളുടെ ആദിയുമായി ഭജിക്കണമെന്നു പ്രസ്താവിച്ച ശേഷം തുടരുന്നു:- എന്നെ എപ്പോഴും കീര്ത്തിച്ചുകൊണ്ട് ദൃഢവ്രതരായ യതികള് ഭക്തിയോടെ നമസ്കരിക്കുന്നു,നിത്യയുക്തരായി ഉപാസിക്കുന്നു , എന്നെ ഭക്തിപൂര് വ്വം ഭജിക്കുന്നവര് എന്നിലും ഞാനവരിലും ഇരിക്കുന്നു എന്നു പറയുന്നുണ്ട്. സംഹിതയില് ചിത്രയോടുകൂടിയജിക്കുക എന്നു പറയുന്നു. അതുപോലെ ഇവിടെ സമാനാധികരണം കൊണ്ട് ഭക്തിനാമം ഭജനത്തിനു കൊടുക്കുന്നു. ഏകഭക്തിയോടു കൂടിയവനെന്നു വിശേഷിച്ച് എന്ന വാക്യം കൊണ്ട് ഭക്തിശബ്ദം ഭഗവദ്ഭക്തിയണെന്നു ഗ്രഹിക്കാം. ഭക്തിക്കും ഭജനക്കും ഇവിടെ ഒരേ അര്ത്ഥം വരുന്നു.

നാപ്യത്ര പരഭക്തിഃഫലഭാവനയാ വിധീയതേതസ്യാ അകൃതിസാദ്ധ്യത്വേനാവിധേയത്വാത്. ന ചാപി തസ്യാനിശ്രേയസ ഹേതുത്വമജ്ഞാതം ജ്ഞാപ്യതേ. മദ്ഭക്തായാന്തിമാമപി (ഗീത 7.23) ഇത്യാദിനാ സപ്തമ ഏവ തജ്ഞാപനസ്യാപിപ്രാപ്തത്വാത്. കിന്തു പരഭക്തേര് വ്വിഘ്നനാശന സാധനാകാംക്ഷയാ കീര്ത്തനാദികമേവോപക്രാന്തം ഭക്തിശബ്ദേന ഗൌണ്യാവൃത്ത്യാ തൃതീയാന്തേന നിര്ദ്ദിശ്യപരഭജനസാധനത്വം തേഷു ചാപ്യഹം (ഗീത 9.29)ഇതി പശ്വാദന്വയഃഅന്യഥാ ഭക്ത്യാ ഭജനം തേന ച മയി സ്ഥിതിരിതി വാക്യം ഭിദ്യേത.

പരഭക്തി ഫലരൂപത്തില് ആസ്വദിക്കേണ്ടതാണെന്നു ധരിക്കരുത്. അത് മനുഷ്യന്റെ പ്രയത്നം കൊണ്ട് ലഭിക്കുന്നതല്ലായ്കയാല് ഇത് സാദ്ധ്യമല്ല.മുമ്പറിയാത്ത ശ്രേയസ്സിന്റെ ഹേതുത്വവും ഇവിടെ പറഞ്ഞിട്ടില്ല. ഏഴാം അദ്ധ്യായത്തില് തന്നെ എന്റെ ഭക്തന്മാരും എന്നെ പ്രാപിക്കുന്നു എന്ന് പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. പരാഭക്തിയിലേക്കുള്ള വിഘ്നങ്ങളുടെ ക്ഷയത്തിന്റെ പ്രശ്നം ഉദിക്കുമ്പോള് ,കീര്ത്തനം മുതലായവ അതിനുള്ള മാര്ഗ്ഗമായിത്തീരുന്നു.ഗൌണഭക്തി പരാഭക്തിക്കുള്ള മാര്ഗ്ഗം മാത്രമായി നിര്ദ്ദേശിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.ഇതിനായി,ഞാനവരിലും അവരെന്നിലും ഇരിക്കുന്നുഎന്നു പറയുന്നു. അതല്ലായിരുന്നുവെങ്കില്,ഭക്തികൊണ്ട് ഭജനം ലഭിക്കുന്നു എന്നും ഭജന കൊണ്ട് അവരെന്നില് ലയിക്കുന്നു എന്നും വാക്യം രണ്ടായി മുറിച്ചുപറയേണ്ടിവരുമായിരുന്നു.

കീര്ത്തനാദിഷു ഭക്തിസാധനത്വേന ആയുര്വൈഘൃതം (തൈ.സംഹിത 2.3.2)ഇതിവദ് ഭക്തിശബ്ദോഗൌണഃ ശക്യസംസ്കാരേണ സുഗ്രഹ ഇതി. യദ്വാ ഭജ്യത എഭിരിതിവ്യുത്പത്യാതാസുഭക്തിശബ്ദഃഉദ്ഭിദ്വത് (ആശ്വലായനശ്രൌത

സൂത്രം 9.8)അഥവാ ചതുര് വ്വിധാ ഭജന്തേ മാം (ഗീത 7.16)ഇതി ഭജനഗണപാഠാത് സൃഷ്ടിവത്. ഉദാരാത് സര് വ്വ ഏവൈതേ (ഗീത 7.18)ഇത്യൌദാര്യഗുണയോദ്വാ ഗൌണത്വമിതി.

കീര്ത്തനം മുതലായവ ഭക്തിസാധനകളാണ്.സംഹിതയില് ഘൃതമാണ് ആയുസ്സ് എന്നു പറയുന്നതുപോലെയേ ഇവിടെ ഭക്തിയാണ് ഭജനമെന്ന വാക്യം എടുക്കേണ്ടതുള്ളു. ഉദ്ഭിദ്യതേ അനേന എന്നു പറയുമ്പോള് ഫലങ്ങളെ ഖനനം ചെയ്ത് എടുക്കുന്ന യജ്ഞത്തിനും ഖനനം ചെയ്യുന്ന ഉപകരണത്തിനും അഭേദം പറയുന്നതുപോലെ ഭജ്യതേ അനേന എന്നു എടുത്ത് അര്ത്ഥം കാണണം. ചതുര് വ്വിധം ജനങ്ങള് എന്നെ ഭജിക്കുന്നു എന്ന ഭജനഗണപാഠം കൊണ്ട് സൃഷ്ടിപോലെ എന്നും കരുതാം.(സൃഷ്ടിയില് അണ്ഡജജരായുജസ്വേദജഉദ്ബീജങ്ങളായ ചതുര് വ്വിധങ്ങളുള്ളതുപോലെ ഭക്തന്മാരും നാലുവിധം.അവരെല്ലാം ഉദാരന്മാരാണെന്ന് ഭക്തരില് സമാനമായി ഉദാരഗുണം പറയുന്നതുകൊണ്ട് ഇത് ഗൌണമാണ്.

സൂത്രം 57

രാഗാര്ത്ഥപ്രകീര്ത്തിസാഹചര്യാച്ചേതരേഷാം

ഭാഷ്യം

ഇതരങ്ങളായ ഗൌണഭക്ത്യാദികളും ഭഗവാനെ പ്രകീര്ത്തിക്കുക,കീര്ത്തനം ചെയ്യുന്ന സാഹചര്യം കൊണ്ട് രാഗാര്ത്ഥമായിചെയ്യുന്നവതന്നെയാണ്.

ഏവം വിശ്രുതം (ഗീത 11.36)ഃ-

സ്ഥാനെ ഋഷീകേശതവ പ്രകീര്ത്തയോ

ജഗദ്പ്രഹൃഷ്യത്യനുരജ്യതേ ച

ഇതി തത്ര സാക്ഷാദേവാനുരാഗാര്ത്ഥത്വം കീര്ത്തനസ്യശ്രുതാ.തത് സാഹചര്യാത്.സതതം കീര്ത്തയന്തോ മാം യതന്തശ്ച ദൃഢവ്രതാഃ(ഗീത 9.14)ഇത്യാദിനോക്താനാമപി തദേവഫലമിതി.

ഹേ,ഋഷീകേശാ,നിന്നെ പ്രകീര്ത്തിക്കുന്നതുകൊണ്ട് ഈ ജഗത്തുതന്നെ പ്രഹര്ഷിക്കുന്നു എന്ന ഗീതാവാക്യം, കീര്ത്തനം കൊണ്ട് അനുരാഗമുണ്ടാവുന്നതായി ചൂണ്ടിക്കാട്ടുന്നു. ഈ സാഹചര്യത്താല് ,ദൃഢവ്രതരായ യതിമാര് എപ്പോഴും എന്നെ കീര്ത്തിക്കുന്നു മുതലായ വാക്കുകളിലും ഈ ഫലമുണ്ടാവുന്നതായി അനുമാനിക്കാം.

സൂത്രം 58

അന്തരാലേ തു ശേഷാഃസ്യുരുപാസ്യാദൌ ച കാണ്ഡത്വാത്.

ഭാഷ്യം

ഇടയില് (അന്തരാളത്തില്)മറ്റുള്ളവയെല്ലാം അതിനേക്കാള് താഴ്ന്നവയാണ് . അപ്രകാരംതന്നെ ധ്യാനത്തിനുപയോഗിക്കുന്ന മറ്റുരൂപങ്ങളും .അവ ഭക്തിയെ പരാമര്ശിക്കുന്ന ബ്രഹ്മകാണ്ഡത്തിന്റെ ഭഗങ്ങള് മാത്രമാണ്.

ഭജന്ത്യനന്യമനസാ ജ്ഞാത്വാഭൂതാദിമവ്യയം (ഗീത 9.13) യേഭജന്തി തു മാം ഭക്ത്യാ മയിതേ തേഷു ചാപ്യഹം (ഗീത 9.29)ഇത്യേതയോരന്തരാലേ യാ ഗൌണഭക്ത്യഃശ്രുതാസ്താഃപരഭക്തയംഗാനി ഭവന്തി പരഭക്തി സന്ദംശാദേവേതി ഭാവഃ

അന്തരാളത്തില് പറഞ്ഞ ഗൌണഭക്തി—(ഭജന്ത്യനന്യമനസാ എന്ന ശ്ലോകത്തിനും യേ ഭജന്തി എന്ന ശ്ലോകത്തിനുമിടക്ക് പറഞ്ഞത്)-പരഭക്തിയുടെ അംഗങ്ങളാണ്. രണ്ടുതരം പരഭക്തികള്ക്കിടയില് സന്ദംശം (tongs)പോലെ ഉള്പ്പെട്ടുത്തിയിരിക്കുന്നതുതന്നെ ഇതിന്ന് തെളിവാണ്. യാ യഥാ (ഗീത 9.14-15, 22, 25-27)ഃ-

സതതം കീര്ത്തയന്തോ മാം യതന്തശ്ചദൃഢവ്രതാഃ

നമസ്യന്തശ്ചമാം ഭക്ത്യാ നിത്യയുക്താ ഉപാസതേ

ജ്ഞാനയജ്ഞേന ചാപ്യന്യേ യജന്തോമാമുപാസതെ

ഏകത്വേന പൃഥക്ത്വേന ബഹുധാ വിശ്വതോമുഖഃ

ഇതി തഥാ-

അനന്യാശ്ചിന്തയന്തോമാം യോജനാഃപര്യുപാസതേ

തേഷാം നിത്യാഭിയുക്താനാം യോഗക്ഷേമം വഹാമ്യഹം

ഇതി തഥാ-

യാന്തി ദേവവ്രതാന് ദേവാന് പിതൃന്യാതി പിതൃവ്രതം

ഭൃതാനിയാതി ഭൃതേജ്യായാന്തി മദ്ധ്യാജിനോ അപിമാം.

പത്രം പുഷ്പം ഫലം തോയം യോമേ ഭക്ത്യാ പ്രയശ്ചതി

തദഹം ഭക്ത്യുപഹൃതമശനാമി പ്രയതാത്മനഃ

ഇതി തഥാ-

യത് കരോഷി യദശ്നാസി യജ്ജുഹോഷി ദദാസി യത്

യത്തപസ്യസി കൌന്തേയ മത്കുരുഷ്വമദര്പ്പണം

ശുഭാശുഭഫലൈരേവം മോക്ഷ്യസേ കര്മ്മബന്ധനൈഃഇതി—

തത്ര നാമ്നാമഭിധാനം കീര്ത്തനം .ഭക്ത്യര്ത്ഥയത്നശ്ചാത്ര ലൌകികോപ്യംഗതാപ്രസ്താവാദുക്തഃ ദൃഢവ്രതത്വം മദ്ഭക്ത്യൈകാദശ്യുപവാസാദ്യനുഷ്ഠാനം നമസ്കാരഃ സ്വാപകര്ഷബോധകരശിരസ്സംയോഗാദി വ്യാപാരഃ ജ്ഞാന യജ്ഞശ്ചദ്വിധാ മുഖ്യാമുഖ്യഭേദേദൈകത്വപൃഥക്ത്വവിഷയതയാ. തന്മാത്രചിന്താ തു ധ്യാനമനുസ്മൃതിശ്ചഃ യാഗഃ പൂജാഭഗവന്തമുദ്ദിശ്യ പത്രാദിദാനഞ്ച തഥാ വിഹിതനിഷിദ്ധസര് വ്വകര്മ്മണാം പരമേശ്വരേ സമര്പ്പണമിതി.

ഇവിടെ നാമം ആവര്ത്തിക്കലാണ് കീര്ത്തനം. ഭക്തിക്കായുള്ള യത്നം ,അത് ലൌകികസ്വഭാവമുള്ളതായാല്പ്പോലും, ഇവിടെ പ്രസ്താവിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. എന്നില് ഭക്തിയോടുകൂടി ഏകാദശിഉപവാസം മുതലായവ അനുഷ്ഠിക്കുന്നതും ദൃഢ വ്രതത്വമാണ്. നമസ്കാരം താന് ഭഗവാനേക്കാളും താഴ്ന്നവനാണെന്ന ബോധത്തോടെ കയ്യും ശിരസ്സും ചേര്ത്തുപിടിക്കുന്ന വ്യാപാരമാണ്. ജ്ഞാനയജ്ഞം രണ്ടുവിധമുണ്ട്. മുഖ്യമായത് ഏകത്വം (അദ്വൈതം).അമുഖ്യമായത് പൃഥക്ത്വം (നാനാ ത്വം). അവനെമാത്രം ചിന്തിക്കുക,ധ്യാനിക്കുക,അനുസ്മരണം ചെയ്യുക. യാഗമെന്നാല് ഭഗവാനുള്ള പൂജയാണ്. അവ

ന്ന് ഇലകളും (തുളസി മുതലായവ)പൂക്കളും കൊടുക്കലും വിഹിതവും നിഷിദ്ധവുമായ എല്ലാ കര്മ്മവും അവനിലര്പ്പിക്കലും സമര്പ്പണമാണ്.

ന കേവലമേതാന്യേവാംഗാനി .കിന്തു മനോബ്രഹ്മേത്യുപാസീത(ഛാ.ഉപ. 2.18)ആദിത്യാനാമഹം വിഷ്ണുഃ (ഗീത 10.21) ഇത്യാദി ഉപാസനാദിശബ്ദകവലീകൃതാന്യപി ഭക്തിസാധനാനി.കുത. ബ്രഹ്മകാണ്ഡസ്യ സര് വ്വസ്യാപി ഭക്തിതത് സാധനപ്രതിപാദകത്വാദിതി.

ഇവമാത്രമല്ല കേവലം അംഗങ്ങളായിരിക്കുന്നത്. മനസ്സിനെ ബ്രഹ്മമായി ഉപാസിക്കുക, ആദിത്യന്മാരില് ഞാന് വിഷ്ണുവാണ് ഇത്യാദി ഉപാസനാശബ്ദങ്ങളില് ഉള്പ്പെട്ടിരിക്കുന്നതെല്ലാം ഭക്തിസാധനങ്ങളാണ്. എന്തുകൊണ്ട്. ബ്രഹ്മകാണ്ഡം സര് വ്വവും (മുഴുവനും)ഭക്തിയുടേയും അതിന്റെ സാധലകളുടേയും പ്രതിപാദനമായിരിക്കുന്നു.

സൂത്രം 59

താഭ്യഃപാവിത്ര്യമുപക്രമ്യാത്.

ഭാഷ്യം

പവിത്രത ,ഉപക്രമത്തില് പറഞ്ഞപോലെ ,അവനില്നിന്നുതന്നെ സംഭവിക്കുന്നു.

താഭ്യോ ഗൌണഭക്തിഭ്യഃപാവിത്ര്യമന്തഃകരണമാലിന്യഹേതുദുരിതക്ഷയഃ സ ഏവദ്വാരം.കുത. പവിത്രമിദമുത്തമം(ഗീത 9.2)ഇത്യുപക്രമ്യാഭിധാനാത് ഭക്തേരന്തഃകരണധര്മ്മത്വാത്,പാവിത്ര്യസ്യാന്തരംഗത്വാദിതി.

ഇത്തരം ഗൌണഭക്തിയില്നിന്ന് പവിത്രതയും ,അന്തഃകരണമാലിന്യഹേതുക്കളായ ദുരിതങ്ങളുടെ ക്ഷയവും ഉണ്ടാവുന്നു. എന്തുകൊണ്ട്. ഇതേറ്റവും പവിത്രവും ഉത്തമവുമാണെന്ന് ഉപക്രമത്തില് പറഞ്ഞശേഷം,ഭക്തി അന്തഃകരണധര്മ്മമായതുകൊണ്ട് പവിത്രതയും അന്തരംഗത്വമാണെന്നു വന്നുകൂടുന്നു.

സൂത്രം 60.

താസ്യപ്രധാനയോഗാത് ഫലാധിക്യമേകേ.

ഭാഷ്യം

ചിലര്,പ്രധാനയോഗം (ഭക്തി)കൊണ്ട് ഫലം അധികമാണെന്നു പറയുന്നു.

താസ്വേവ കീര്ത്തനാദിഷു യോ മേ ഭക്തയാപ്രയച്ഛതി(ഗീത 9.26)നമസ്യന്തശ്ച മാം ഭക്ത്യാ (ഗീത 9.24)ഇത്യാദൌ പ്രകരണാദിസിദ്ധാംഗഭാവേഷു പുനര്ഭക്തിസംയോഗകഥനം പ്രവൃത്തഭക്തീനാം തദനുഷ്ഠാനേ ഫലാധിക്യാര്ത്ഥമേവേത്യേക ആചാര്യാമന്യന്തേ.

ഭക്തിയോടുകൂടി ആര് എനിക്ക് തരുന്നുവോ,നമസ്കരിക്കുന്നുവോ,മുതലായ വാക്യങ്ങളില്നിന്ന് ,ഭക്തിയോടുകൂടിയ എന്ന പ്രയോഗത്താല്,കീര്ത്തനാദികളുടെ അനുഷ്ഠാനം ഭക്തിയോടെ ചെയ്താല്,ഫലാധിക്യമുണ്ടാവുമെന്ന് ആചാര്യന്മാര് കരുതുന്നതിന് തെളിവാണ്.

സൂത്രം 61

നാമ്നേതി ജൈമിനിഃസംഭവാത്

ഭാഷ്യം

ജൈമിനി മേല്പ്പറഞ്ഞ നാമങ്ങള്കൊണ്ട് ,ഭക്തി സംഭവിക്കുമെന്ന് കരുതുന്നു.

ജൈമിനിരാചാര്യസ്തു തൌസ്യഗൌണത്വസിദ്ധേഃശ്യേനേനാഭിചരന് യജേത(ആശ്വലായനശ്രൌതസൂത്രം 9-7) ഇത്യാദാവിവ ഭക്ത്യാകീര്ത്തനേന,ഭക്ത്യാദാനേനപരഭക്തിം സാധയേദിതി സമാനാധികരണ്യ സംഭവാന്നാമ ഭാവേനാന്യാര്ത്ഥം താം മന്യതേ ന ഫലാന്തരാര്ത്ഥം ഗൌരവാദിതി.

കീര്ത്തനം,ദാനം എന്നിവയെ ഭക്തിയായി നാമകരണം ചെയ്യുന്നത് അവ കൊണ്ടും പരാഭക്തി സിദ്ധിക്കുമെന്ന്കാണിക്കാനാണ്. അവയുടെ ഗൌണത്വം ആദ്യമേ സിദ്ധിച്ചതാണല്ലോ. ആഭിചാരം ചെയ്യുന്നവന് ശ്യേനം യജിക്കട്ടെ എന്നിത്യാദികളില് ശ്യനം ഒരു പ്രത്യേകചിതിയുടെ പേരാണ്. ഇങ്ങനെയാണ് സമാനാധികരണം സാധിക്കുന്നത്. ഭക്തി(ഗൌണം) പരാഭക്തി ഉണ്ടാക്കുവാനുള്ള ഒരു പ്രത്യേകനാമഭാവമാണ്. അല്ലാതെ,മറ്റൊരു ഫലം ഉണ്ടാക്കുവാനുള്ളതല്ല.

സൂത്രം 62

ആത്രാംഗപ്രയോഗാനാം യഥാകാലസംഭവോഗൃഹാദിവത്.

ഭാഷ്യം

അംഗങ്ങള് യഥാകാലത്ത് പ്രയോഗിക്കണം. ഒരു ഗൃഹനിര്മ്മാണത്തിലെന്നപോലെ.

കീര്ത്തനനമസ്യാദിനാം സഹാനുഷ്ഠാനം,ഏകൈകേനയാ ക്രമേണവാനുഷ്ഠാനമിതിത്രയഃപക്ഷാഃതത്രാസ്യേ കസ്യ ചിദനുഷ്ഠാനേ അപ്യന്യേഷാം നിഷ്ഫലത്വപ്രസംഗഃ ദ്വിതീയേ വികല്പ്പപ്രാപ്താവര്ത്ഥൈവയമനിയമഃ സ്യാത്. തൃതീയസ്ത്വ ശാസ്ത്രാര്ത്ഥഃ ഏകകൃതാവന്യസ്യാനനുഷ്ഠാനം ച പ്രസജ്യതേ ഗൌരവാത്. തസ്മാദേതേഷാം മിഥോവാഭിചാരഹേതുത്വ മിതി പൂര് വ്വപക്ഷഃ

മൂന്നു പക്ഷങ്ങളുണ്ട്. 1.കീര്ത്തനം,നമസ്കാരം എന്നിവഒന്നിച്ച് അനുഷ്ഠിക്കണം. 2.ഓരോന്നായി അനുഷ്ഠിക്കണം. 3. ഏതെങ്കിലും ഒന്നനുഷ്ഠിച്ചാല് മതി.

ഏതെങ്കിലും ഒന്നനുഷ്ഠിക്കാതിരുന്നാല്ത്തന്നെ മറ്റെല്ലാ അനുഷ്ഠാനങ്ങളും നിഷ്ഫലമായിപ്പോകുന്നു. ഒന്നുംരണ്ടും മൂന്നുംപക്ഷ ങ്ങള് ശരിയല്ലാതായിത്തീരുന്നു. ഇവയെല്ലാം വെറുതെ കുഴപ്പം സൃഷ്ടിച്ച് വ്യഭിചാരത്തിലേക്കു നയിക്കുകയേ ഉള്ളൂ.

സിദ്ധാന്തസ്തു സര് വ്വണ്യേവ സാദനാനി പ്രമാണസത്വാത്. കിന്തു സഹാനുഷ്ഠാനനിയമോ നാസ്തി പ്രമാണാഭാവാത്. യേഷാം തു ഗന്ധപുഷ്പധൂപദീപനൈവേദ്യാദിനാമേകപ്രയോഗശ്രവണം. തേഷാമൈവ സഹാനുഷ്ഠാനം. തദിതരേഷാം തു യഥാകാലം യഥാ സംഭവമനുഷ്ഠാനം ഗൃഹകൃത്യാദാവിവഗൃഹസാധനതൃണസ്തംഭാര്യാഹരണം കദാചിദേകദാ കദാ ചിത് ക്രമശ ഇതി. ന ഹേതാവതാ തൃണാദീനാം അകരണത്വമായാതി. തസ്മാദ് യദ്യാദൃശദുരിതക്ഷയസമര്ത്ഥം തത്താദൃശദുരിതക്ഷയം കൃത്യാ സര് വൈഃസ്വസ്വസാമര്ത്ഥ്യദര്ശിതേ പരഭക്തിസിദ്ധിരിതി.തഥാ ച ഗീയതേ ബഹൂനാം ജന്മനാമന്തേ ജ്ഞാനവാന്മാം പേരപദ്യതേ (ഗീത 7.19) ഇതി.

ഞങ്ങളുടെ സിദ്ധാന്തം ഇപ്പറഞ്ഞ സര് വ്വവും പരാഭക്തിക്കുള്ള സാദനകളാണെന്നാണ്. അതിന്നു പ്രാമാണ്യമുണ്ട്. മറിച്ച്,പ്രമാണരാഹിത്യം കൊണ്ട് എല്ലാം ഒന്നിച്ച് അനുഷ്ഠിക്കണമെന്നും മറ്റും നിയമമില്ല. ഗന്ധം,പുഷ്പം,ധൂപം,ദീപം, നൈവേദ്യം എന്നിവ ഒന്നിച്ചു പ്രയോഗിക്കണമെന്ന് കേള്വിയുള്ളതിനെയാണ് സഹാനുഷ്ഠാനമെന്നുപറയുന്നത്. മറ്റിടങ്ങളിലെല്ലാം അവ യഥാകാലം അനുഷ്ഠിക്കേണ്ടവയാണ്. ഗൃഹം പണിയുന്നവര്, അതിനാവശ്യമായ പുല്ല്,തൂണ് മുതലായവ ഒന്നിച്ചു കൊണ്ടുവരികയോ ,ഓരോന്നായി കൊണ്ടുവരികയോ ചെയ്യാം.അതുകൊണ്ട് പുല്ല് മുതലായവ ഗൃഹനിര്മ്മണത്തിനുള്ള സാധനങ്ങളല്ലാതായി ഭവിക്കുന്നില്ല. അതുപോലെ ഏതേതനുഷ്ഠാനം ഏതേതുദുരിതത്തെ ക്ഷയിപ്പിക്കുന്നുവോ അതാതനുഷ്ഠാനകര്മ്മങ്ങള് സര് വ്വവും ചെയ്യണം. ഇപ്രകാരം അവനവന്റെ സാമര്ത്ഥ്യമനു

സരിച്ച് ഓരോരുത്തര്ക്കും പരഭക്തി സിദ്ധിക്കുന്നു. അതുകൊണ്ടാണ് പല ജന്മങ്ങളുടെ അവസാനം, ,ജ്ഞാനി എന്നെ പ്രാപിക്കുന്നു എന്നു പറയുന്നത്.

സൂത്രം 63

ഈശ്വരതുഷ്ടേരേകോ അപി ബലി

ഭാഷ്യം

ഒരാളെങ്കിലും ഈശ്വരനെ സന്തുഷ്ടനാക്കാനുള്ള ബലം നേടുന്നു.

തേഷു മദ്ധ്യേയഃകക്ഷിദതിശയാനുഷ്ഠാനേന ബലവാന്ഭവതി സ ഏകോ അപി പരമേശ്വരതുഷ്ടിം ജനയിത്വാപര ഭക്തയേ പ്രഭവതി.ബഹുതരശിഥിലപരിചര്യാഭിരപി യഥാ നേതരഃപ്രഭുസ്തുഷ്യതി തുഷ്യതി ചൈകേനാപി നിര് വ്യയീക സ്ഥിതകൃതപാദസംവാഹനേന തദ്വത്. കീര്ത്തനാദ്യന്യതമേനാപി ദൃഢതരസേവിതേന ഭഗവത്പ്രസാദാത് ഭക്തി പ്രാപ്യതേ യഥാ(ഗീത 18.57)

ബുദ്ധിയോഗം സമാശ്രിത്യ

മച്ചിത്തഃസതതം ഭവ

മച്ചാത്താ സര് വ്വദുര്ഗ്ഗാണി

മദ്പ്രസാദാത്തരിഷ്യതി.

ഇത്യാദി.

തഥാ കാലകൃതമപി കസ്യചിദ്ബലം.യഥാ (ബ്രഹ്മാണ്ഡപുരാണം 97.166)-

ധ്യായന് കൃതേ യജന്യജ്ഞൈ –

സ്ത്രേതായാം ദ്വപരേ അര്ച്ചയന്

യദാപ്നോതി തദാപ്നോതി

കലൌ സങ്കീര്ത്ത്യ കേശവം

ഇത്യാദികം. ന ച വ്യഭിചാരീ ബലവത് പ്രത്േകജന്യഭക്തിം പ്രതി കീര്ത്തനത്വാദിനാ ഹേതുത്വാദിതി.

ഗൌണഭക്തികളില് ഏതെങ്കിലുമൊന്ന് സ്ഥിരമായി പരിശീലിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നുവോ,അത് ബലവത്തായി തീരുന്നു. അതുപോലും പരമേശ്വരനെ സംതൃപ്തനാക്കി പരാഭക്തി ഉണ്ടാക്കുന്നു. ബഹുതരങ്ങളെങ്കിലും ശിഥിലങ്ങളായ പരിചര്യ കള് കൊണ്ട് ഭൂമിയിലെ പ്രഭുക്കന്മാര്പോലും സന്തുഷ്ടരാവുകയില്ല. എന്നാല്,പാദപ്രക്ഷാളനമെന്ന ഒറ്റ ക്രിയതന്നെ നിരന്തരം ശ്രദ്ധയോട്ടുകൂടി ചെയ്താല് അവര് സംപ്രീതരാവുന്നു. കീര്ത്തനാദികളില് ഏതെങ്കിലുമൊന്ന് ശ്രദ്ധയോടെ ചെയ്യുന്നവന് ഈശ്വരകാരുണ്യത്താല് പരാഭക്തി കൈവരുന്നു. ബുദ്ധിയോഗത്തെ ആശ്രയിച്ച് മത്ചിത്തരായി, സതതം ഭവിക്കുന്നവര്, എന്റെ പ്രസാദത്താല് എല്ലാ ദുര്ഗ്ഗങ്ങളും തരണം ചെയ്യുന്നു. എന്നു ഗീത. ചില പ്രക്രീയകള്, ചിലകാലങ്ങളില് ബലവത്തായി തീരുന്നു. കൃതയുഗത്തില് ധ്യാനംകൊണ്ടും ത്രേതായുഗത്തില് യജ്ഞംകൊണ്ടും ദ്വാപരത്തില് അര്ച്ചനകൊണ്ടും കലിയില് കേശവനാമസങ്കീര്ത്തനം കൊണ്ടും പരാഭക്തി നേടാം. കീര്ത്തനാദിക

ളായ ഈ വ്യത്യസ്താനുഷ്ഠാനങ്ങള് ,പരസ്പരം വ്യഭിചാരികളല്ല. അവയിലേതെങ്കിലുമൊന്ന് അനുഷ്ഠിക്കുന്നതുകൊണ്ട് ബലവത്തായിത്തീര്ന്ന് ഭക്തിയാകുന്ന ഫലം തരുന്നു.

നനു കീര്ത്തനാദ്യാന്തരാലികാനാം സര് വ്വേഷാമേവ പാവിത്ര്യം ദ്വാരമുതകേഷാഞ്ചിദന്യദപീത്യത ആഹ-

കീര്ത്തനാദികളുടെ അന്തരാളത്തില് അവ സര്ഗ്ഗത്തിന്റെയും പ്രവേശനകവാടമായിട്ടാണോ പവിത്രതയെ പറഞ്ഞത്. അതോ,പവിത്രത ചിലതിനുമാത്രമുള്ളതാണോ.

സൂത്രം 64.

അബന്ധോ അര്പ്പണസ്യ മുഖം

ഭാഷ്യം

അര്പ്പണം കൊണ്ടു വന്നുചേരുന്ന ബന്ധരാഹിത്യമാണ് മുഖം.

ഭഗവത്യര്പ്പണശുഭകര്മ്മണാം സ്വഫലാജനനലക്ഷണബന്ധാഭാവ ഏവദ്വാരം.യഥോക്തം ശുഭാശുഭഫലൈരേവം മോക്ഷ്യസേ കര്മ്മബന്ധനൈഃ(ഗീത 9.28)ഇതി. അര്പ്പണമാത്രോ അപി പുരാണാന്തരേ. –

കാമതോ അകാമതോ വാ അപി യത് കരോഷി ശുഭാശുഭം

തത് സര് വ്വം ത്വയി സംന്യസ്തം ത്വത് പ്രയുക്തഃകരോമ്യഹം. ഇതി.

ഭഗവാനിലര്പ്പിച്ച ശുഭകര്മ്മങ്ങളുടെ ലക്ഷണം അവയുടെ ഫലങ്ങളുടെ ബന്ധത്തിന്റെ അഭാവമാമ്. ഇത്തരം കര്മ്മ ങ്ങളാണ് ഭഗവാനിലേക്കുള്ള പ്രവേശനദ്വാരം. അതിനാല്,അവയുടെ ബന്ധനത്തില്നിന്നും നീ മോചിതനാകുമെന്ന് ഗീതയില് ഭഗവാന് പറയുന്നു. അര്പ്പണമന്ത്രം മറ്റൊരു പുരാണത്തില്, ഇപ്രകാരം കൊടുത്തിരിക്കുന്നുഃ- കാമിച്ചോ , അകാമിച്ചോ, ഞാനെന്തെല്ലാം ശുഭകര്മ്മങ്ങള് ചെയ്യുന്നുവോ അതു മുഴുവനും നിന്നില് സന്യസിക്കുന്നു. അതുംഞാന് നിന്നാല് പ്രചോദിതനായി ചെയ്യുന്നു.

നചൈവം സ്വാതന്ത്ര്യപ്രസംഗഃതത്കരണബലേന പാപാചരണാഭാവസ്യാപി തദംഗത്വാത്.യഥാസ്മൃതിഃ ന വേദബല മാശ്രിത്യപാപകര്മ്മരതിര്ഭവേത് ,ഇതി. തസ്മാത് പാവിത്ര്യം തദിതരവിഷയമേവേതി. അത്ര ശുഭം കര്മ്മസ്വാശ്രമ വിഹിതനിത്യനൈമിത്തികാത്മകം ബോദ്ധ്യം. സമ്യഗാശ്രമപരിപാലനാദ് ബ്രഹ്മലോകാദിഫലം തത്പ്രാപ്തൌ മുക്തയേ വിലംബഃസ്യാദിത്യാദിബന്ധഃബ്രഹ്മണ്യര്പ്പിതേ തു തത് പ്രസിദ്ധിഃ ഏവം കാമാജ്ഞാനകൃതകാമ്യകര്മ്മപാപയോരപി പശ്ചാദര്പ്പണേ ഫലാഭാവ ഏവ ഇതി.

ഇതിന്നര്ത്ഥം എന്തും ചെയ്യാനുള്ള സ്വാതന്ത്ര്യമുണ്ടെന്നല്ല.അര്പ്പണംകൊണ്ടുണ്ടാവുന്ന പാപാചരണങ്ങളുടെ അഭാവം കൂടി അര്പ്പണത്തിന്റെ അംഗമാണ്. സ്മൃതി പറയുന്നുഃ- വേദഫലത്തെ ആശ്രയിക്കുന്നവര് പാപകര്മ്മ രതിയുള്ളവ രായി ഭവിക്കുന്നില്ല. അതിനാല് ഇവിടെ പവിത്രീകരണം പാപകര്മ്മത്തില്നിന്നുള്ള പവിത്രീകരണമല്ല. അതാതാശ്രമ ങ്ങള്ക്കു വിധിച്ചിട്ടുള്ള നിത്യനൈമിത്തികകര്മ്മങ്ങളാണെന്നു ബോധിക്കണം. സമ്യക്കായി അതാതാശ്രമധര്മ്മം പരി പാലിക്കുന്നതുകൊണ്ട് ബ്രഹ്മലോകംമുതലായ ഫലങ്ങളും സിദ്ധിക്കുന്നു. അത്തരം ലോകങ്ങളുടെ പ്രാപ്തികൊണ്ട് മുക്തി വൈകുന്നതിനാല് അവയേയും ബന്ധങ്ങളായി പറയുന്നു. മറിച്ച് ബ്രഹ്മത്തില് തന്നെ ആ കര്മ്മങ്ങളെ അര്പ്പിക്കുമ്പോ ള് അത് മോക്ഷം നല്കുന്നു എന്ന ഫലം പ്രസിദ്ധമാണ്. കാമത്താലും അജ്ഞാനത്താലും ചെയ്യപ്പെടുന്ന കാമ്യകര്മ്മങ്ങ ളും പാപങ്ങളും കൂടി ഭഗവാനില് സമര്പ്പിക്കപ്പെടുമ്പോള്, ഫലാഭാവങ്ങളായി ഭവിക്കുന്നു.

അഥ ഗൌണീഷേവവിശേഷശ്ചിന്ത്യതേ, തത്ര ശ്രുതിസ്മൃതിമദ്ധ്യേ യത് സ്വരൂപമുച്യതേ യഥാ യ ഏഷോ അന്തരാദിത്യേ ഹിരണ്മയഃപുരുഷോദൃശ്യതേ ഹിരണ്യശ്മശ്രുര്ഹിരണ്യകേശഃ (ഛാ.ഉഫ 1.6..6) ഇത്യാദി. തഥാ (നാരദപഞ്ചരാത്രം 11.71)ഃ-

ധ്യേയസ്സദാ സവിതൃമണ്ഡലമദ്ധ്യവര്ത്തീ

നാരായണസ്സരസിജാസനസന്നിവിഷ്ടഃ

കേയൂരവാന് മകരകുണ്ഡലവാന് കിരീടി

ഹാരീ ഹിരണ്മയവപുര്ധൃതശംഖചക്രഃ

ഇത്യേവമാദി. തത്ര കിമേവം വിധേഷേവധ്യാനനിയമഃപൂര്ണ്ണപ്രാദുര്ഭാവാദൌ വാ യഥാശ്രുതേഷ്വിതി. തത്ര ധ്യേയരൂപശ്രവണാന്നിയമപ്രാപ്താവുച്യതേ.

ഗൌണീഭക്തിയെക്കുറിച്ച് വിശേഷമായി ചിലത് ചിന്തിക്കേണ്ടതുണ്ട്. ശ്രുതിയിലും സ്മൃതിയിലും അതിന്റെ സ്വരൂപം പറയുന്നുണ്ട്. ഛാന്ദോഗ്യത്തില് പറയുന്നുഃ- ആദിത്യാന്തര്ഗ്ഗതമായി സൂര്യമണ്ഡലമദ്ധ്യവര്ത്തിയായി ഹിരണ്മയനും ഹിരണ്യകേശനും ഹിരണ്യശ്മശ്രുവുമായി പുരുഷന് ദൃശ്യമാവുന്നു.നാരദപഞ്ചരാത്രത്തിലും ഈ സൂര്യമണ്ഡലമദ്ധ്യവര്ത്തിയായ പുരുഷനെ ധ്യാനിക്കുന്നുഃ- പത്മാസനസ്ഥനായി,കേയൂരവും മകരകുണ്ഡലവും ഹാരവും ധരിച്ച്, ഹിരണ്മയശരീരനായി, ശംഖചക്രധാരിയായിരിക്കുന്ന നാരായണനെ സദാ ധ്യാനിക്കണമെന്നാണ് അവിടെ പറയുന്നത്.ഇപ്രകാരമുള്ള സ്വരൂപങ്ങളെ ധ്യാനിക്കണമോ ,പൂര്ണ്ണപ്രാദുര്ഭാവത്തെ ശ്രുതി പറയുമ്പോലെ ധ്യാനിക്കണോ എന്ന് സംശയം വരാം. ശ്രുതിയില് ധ്യായസ്വരൂപത്തെ കുറിച്ച് വ്യക്തമായ നിയമങ്ങളുണ്ട് എന്ന വാദത്തെ ഇനി ഖണ്ഡിക്കുന്നു.

സൂത്രം 65

ധ്യാനനിയമസ്തു ദൃഷ്ടസൌകര്യാത്

ഭാഷ്യം

ധ്യാനനിയമങ്ങളുള്ളത് കാമാനുള്ള സൌകര്യത്തിനുവേണ്ടി മാത്രമാണ്.

ധ്യാനേ ധ്യേയനിയമകഥനം ദൃഷ്ടാര്ത്ഥം നാനാവിഷയത്വേ ചിത്തവിക്ഷേപസംഭവാത്. തസ്മാത് സൌകര്യാര്ത്ഥമേവ തത് ജ്ഞാനം ജ്ഞേയം. അദൃഷ്ടാര്ത്ഥത്വേ വികല്പാദിപ്രസംഗാത് തസ്മാധ്യഥാ ശ്രുതേഷു വ്യവസ്ഥാ.അത ഏവ ഗോപീനാം ശിശുപാലാദേശ്ച തന്നിയമമന്തരേണൈവ ധ്യാനസ്യ ദുര്ല്ലഭം ഫലമുപലബ്ധമിതി.

നാനാവിഷയങ്ങളില് ചിത്തം വിക്ഷേപിക്കുക എന്നത് സംഭവിക്കാതിരിക്കാനായിട്ടാണ് ധ്യാനത്തിന് ചില ധ്യാന നിയമങ്ങള് പറഞ്ഞിരിക്കുന്നത്. അതിനാല്,അത് സൌകര്യത്തിനുവേണ്ടി മാത്രമാണെന്നു ഗ്രഹിക്കണം. ധ്യാന വിഷയം അദൃശ്യമായ ഒന്നാവുമ്പോള് ,അനേകം ആളുകള് അനേകം വിധത്തില് സങ്കല്പ്പിക്കുക എന്ന വികല്പ്പദോഷം വരാനുള്ള സാദ്ധ്യത ഏറെയാണ്.(ഈശ്വരന് അദൃശ്യമാകയാലാണ് പലവിധം സങ്കല്പ്പം) അതുകൊണ്ടാണ് ശ്രുതിയില് ചിലവ്സവസ്ഥകള് വെച്ചിരിക്കുന്നത്. ആ നിയമങ്ങളൊന്നും അറിയില്ലെങ്കിലും ,ധ്യാനം കൊണ്ട് പോലും അസുലഭമായഫലത്തെ ഗോപികളും ശിശുപാലനും പോലും നേടി എന്നതുതന്നെ നിയമങ്ങള് ആവശ്യമില്ല എന്നതിന് തെളിവാണ്

സൂത്രം 66

തധ്യജിഃപൂജായാമിതരേഷാം നൈവം

ഭാഷ്യം

യജ് എന്ന ധാതു പൂജ എന്നര്ത്ഥത്തിലാണ് ഉപയോഗിക്കുന്നത്. ഇതരങ്ങളായ യാഗാദികള് അങ്ങനെയല്ല.

യാന്തി മദ്യാജിനോ അപി മാം (ഗീത 9.25)ഇത്യത്രയജിഃ കിം പ്രസിദ്ധജ്യോതിഷ്ടോമാദിവിഷയഃ കിം വാ പൂജാവചന ഇതി. തത്രായം യജിഃപൂജായാമേവ പ്രയുക്തഃ കുതോജ്ഞായതേ പൂജായാമേവപ്രയുക്തഃകുതോജ്ഞായതേ.വിഷ്ണും പൂജയേദിത്യാദിനാ നിത്യകാമ്യപൂജാതാദര്ത്ഥ്യേ വിഹിതാതസ്യാഃപരഭക്ത്യംഗത്വമത്രവിധീയതേ,ന താദര്ത്ഥ്യം. ഇതരയാഗാനാം തു ന താദര്ത്ഥ്യം ശ്രുതംതേഷാമീശ്വരോദ്ദേശ്യകത്വം ഭക്തിസംയോഗശ്ചോഭയം വിധാതവ്യപീതി വാക്യഭേദഃസ്യാത്.

എന്നെ യജിക്കുന്നവര് എന്നിലേക്ക പോകുന്നു മുതലായ ഗീതാവാക്യങ്ങളില് യജ് ധാതു ജ്യോതിഷ്ടോമാദിയാഗങ്ങ ളെയാണോ പൂജയെയാണോ കുറിക്കുന്നത്. ഈ ചോദ്യത്തിന്റെ ഉത്തരം സ്പഷ്ടമാണ്. യജ് എന്നാല് പൂജയാണ്. അതെങ്ങനെ അറിഞ്ഞു. വിഷ്ണുവിനെ പൂജിക്കുക ഇത്യാദികളില്നിന്ന് നിത്യകാമ്യപൂജയാണ് ഉദ്ദേശിക്കുന്നത്. ഈ പൂജ പരഭക്തിയുടെ അംഗമാണെന്ന് നേര്ത്തെ പറഞ്ഞു. മറ്റു യാഗങ്ങള് വിഷ്ണുവിന്റെ പൂജയല്ല. അല്ലെങ്കില്,നമുക്ക് വാക്യ ത്തെ രണ്ടായി മുറിക്കേണ്ടിവരും. ഒന്ന്,ഈശ്വരോദ്ദേശകമെന്നും മറ്റൊന്ന്,ഭക്തിസംയോഗമെന്നും.

അഥ വിഷ്ണവേ ഉരുക്രമായസൂതേചരും ഇത്യാദിവിഹിതസ്യഭക്തിസംയോഗോ അസ്ത്വിതിചേത്.സത്യം. കാമ്യാനാം തത്ഫലേനൈവ നിരാകാംക്ഷത്വാത്. ജീവനമാത്രനിമിത്തകനിത്യപൂജായാസ്തുഭക്തിസംയോഗവിധൌ ബാധകാഭാവാ ത് നിത്യത്വേ സതതോപസ്ഥിതിലാഘവാശ്ചേതി. അത ഏവ മോക്ഷധര്മ്മഹിംസായുക്താധര്മ്മനിന്ദായാം (മഹാഭാരതം ശാന്തിപര് വ്വം 265.5.10)ഃ-

സര് വ്വകര്മ്മസ്വഹിംസാംഹി ധര്മ്മാത്മാമനുരബ്രവീത്

കാമരാഗാഹിഹിംസന്തി ബഹിര് വ്വേധാം പശൂന്നരാഃ

വിഷ്ണും യേ ചാഭിജാനന്തിധര്മ്മാദേവയജന്തി തേ

പായസൈസ്സുമനോഭിശ്ചതഥാ അപി യജനം സ്മൃതി. ഇതി.

ഉരുക്രമനായ വിഷ്ണുവിന് പാലും വെണ്ണയും നേദിക്കുന്നു എന്നും മറ്റും കാണുന്നത് ഭക്തിസംയോഗംകൊണ്ടാണല്ലോ. സത്യമാമ്.എങ്കിലും കാമത്താല് പ്രചോദിക്കപ്പെട്ട നിവേദ്യം ഫലം ലഭിച്ചുകഴിഞ്ഞാല് പ്രയോജനരഹിതമാവുന്നു. ജീവനം ചെയ്യുന്നതിനുമാത്രം നിമിത്തങ്ങളായിട്ടുള്ള നിത്യപൂജാദികളുടെ കാര്യത്തില്,അവ സതതം ,നിത്യവും ചെയ്യുന്ന വയാകയാല് ഇത്തരം ബാധകളില്ല. (കാമപൂര്ത്തി). അതുകൊണ്ട് ഭക്തിസംയോഗം പറയാവുന്നതാണ്. ഹിംസയോടു കൂടിയ സകല കര്മ്മങ്ങളേയും നിന്ദിച്ചുകൊണ്ട് മോക്ഷധര്മ്മം പറയുന്നുഃ- ധര്മ്മാത്മാവായ മനു ഹിംസയോടുകൂടിയ എല്ലാ കര്മ്മങ്ങളേയും വിലക്കുന്നു. മനുഷ്യര് കാമംകൊണ്ടും രാഗംകൊണ്ടും പുറമേ പശുക്കളെ ഹിംസിക്കുന്നു. പായസ വും പൂക്കളും കൊണ്ട് ധര്മ്മത്തോടുകൂടി യജിക്കുന്നവര്ക്ക് മാത്രമാമ് വിഷ്ണുവിനെ യഥാര്ത്ഥത്തിലറിയുന്നത്. അതാണ് യജനമെന്ന് സ്മരിക്കുക.

അഥ പൂജാപ്രസ്താവാദധികരണത്രയം-

പൂജയെ പ്രസ്താവിക്കുന്ന മൂന്ന് അധികരണങ്ങളാണിനി.

സൂത്രം 67

പാദോദകം തു പാദ്യമവ്യാപ്തേ

ഭാഷ്യം

പാദോദകം എന്നാല് പാദ്യം എന്ന് അര്ത്ഥം.(പാദത്തിലെ,കാലിലെ ജലം.പാദോദകം. പാദ്യം കാല്വ കഴുകാനുള്ള ജലം,കാല്വ കഴുകിയ ജലം)

ഏവം സ്മര്യതേ.(നൃസിംഹപുരാണം 59.46)ഃ

ഗംഗാപ്രയാഗഗയപുഷ്കരനൈമിഷാണി

പുണ്യാനി യാനി കുരുജാംഗലയാമുനാനി

കാലേനതീര്ത്ഥസലിലാനി പുനന്തി പാപാന്

പാദോദകം ഭഗവതഃപ്രപുനാതി സദ്യഃ

ഇത്യത്ര തത്കിം പാദസംയുക്തം ജലം പാദോദകം,ഉതപാദേ ദത്തകോത്സൃഷ്ടം ജലം. തത്ര പാദ്യമേവ പാദോദകം. കുതോ ജ്ഞായതേ. അന്യഥാ അവ്യാപ്തിപ്രസംഗാത്. തഥാഹി ഭഗവതസ്സാക്ഷാത് പാദസംബന്ധോന സംഭവതി. നാപ്യവതാരദ്വാരാ.തസ്യാപ്യനുഷ്ഠാതൃസന്നിധാനാസംഭവാത്.കിന്തുപൂജാധിഷ്ഠാനപ്രതിമാപാദസംബന്ധാദദുപചാരസ്ത ത്രാപിപ്രതിഷ്ഠിതായാഃ അപ്രതിഷ്ഠിതായാസ്തു പൂജാര്ത്ഥമാവാഹനേസതി,തഥാ ച ശാലിഗ്രാമശിലാധ്യധിഷ്ഠാനേ പാദാഭാവേ തന്നസ്യാത്. തത്രൈവ വ്യാപ്ത്യനുരോധാത് പാദ്യമേവാസ്തു പ്രതിമാധ്യത്യന്തവ്യവഹിതസംബന്ധ കല്പ്പ നാപ്രസംഗാത്.

സ്മൃതി പറയുന്നു:- ഗംഗ,പ്രയാഗ,ഗയ,പുഷ്കരം,നൈമിശം,കുരുജാംഗലം,യമുന എന്നിവയിലെ ജലം പ്പങ്ങളെ നീക്കുന്ന പുണ്യജലമാണ്. എങ്കിലും പാപം നീക്കാന് അധികസമയമെടുക്കുന്നു. ഭഗവാന്റെ പാദോദകമാകട്ടെ,ഉടനടി പാപവി മുക്തമാക്കുന്നു. ഇവിടെ പാദോദകമെന്നതുകൊണ്ട് പാലിലെ ജലമെന്നോ പാദ്യമെന്നോ അര്ത്ഥമാക്കുന്നത്. പാദ്യം എന്നുതന്നെ.അതെങ്ങനെ അറിയാം. അല്ലെങ്കില്യാപ്തിപ്രസംഗം വരുമെന്നതുകൊണ്ടുതന്നെ. വിശദീകരിക്കാം. ഭഗവാ ന്റെ സാക്ഷാത്പാദവുമായി സംബന്ധം സംഭവിക്കുന്നതല്ല. അവതാരപുരുഷന്റെ കാര്യത്തിലും എല്ലാവ ര്ക്കുംപാദ സ്പര്ശം കിട്ടുന്നതല്ല.പൂജക്കായി ആവാഹിക്കപ്പെട്ട പ്രതിമയുടെ കാര്യത്തില് എല്ലാവര്ക്കും ഇത് സാധിക്കുന്നില്ല. പൂജ ചെയ്യാത്ത പ്രതിമക്ക് കാലുണ്ട് പക്ഷേ പാദോദകമില്ല. ഇക്കാരണങ്ങളാല് പാദോദകം പാദ്യമാണെന്നു കരുതണം. അല്ലാത്തപക്ഷം ഒരാള്ക്ക് പ്രതിമാദികളിലൂടെയുള്ള വിദൂരസംബന്ധം സങ്കല്പ്പിച്ചുണ്ടാക്കേണ്ടിവരും.

സൂത്രം 68

സ്വയമര്പ്പിതം ഗ്രാഹ്യമവിശേഷാത്

ഭാഷ്യം

ഭഗവാന് സ്വയം അര്പ്പിച്ചതുതന്നെ ,ഭക്തന് ഗ്രഹിക്കുകയുമാവാം. കാരണം ഭഗവാനും ഭക്തനും തമ്മില്,വ്യത്യാസമില്ല.

പൂജായാം ഭഗവതേ ദത്തം നൈവേദ്യനിര്മ്മാല്യാദികം വൈഷ്ണവം സാത്വതേഭ്യ ഇത്യാദിനാപ്രതിപാദ്യത്വേന വിഹിതം തദിഹ സാത്വതത്വാ വിശേഷാദേവ ഭഗവദ്ഭക്തേന സ്വയമപി ഗ്രാഹ്യം ഭോജനധാരണാദിനാസ്വോപകാത്യമിത്യ ര്ത്ഥഃ സ്വയമപി ഗ്രഹണേ പ്രതിപത്തിഃ സിദ്ധയതി. ധര്മ്മശാഠ്യം തു വര്ജ്ജനീയമേവ.യഥാ അഗ്ന്യാധ്യുര്ദ്ദേശേന ത്യക്തപുരോഡാശസ്യാപി ഉത്തരാര്ദ്ധാത് സ്വിഷ്ടകൃതമവധ്യതി, യജമാനപഞ്ചമാഃപുരോഡാശം ഭക്ഷയതി. (ആപസ്തം ഭശ്രൌതസൂത്രം 3.1.2)ഇതി പ്രതിപത്തിസ്തഥേദമപി വചനാദേവ.അന്യഥാസാത്വതേഭ്യോ അപി ന പ്രതിപാദയേത് പരദ്രവ്യത്വാത്.

വിഷ്ണുവിനുളളത് സാത്വതന്മാര്ക്കു നല്കണമെന്നതുകൊണ്ട് നിവേദ്യം,നിര്മ്മാല്യം മുതലായി പൂജയില് ഭഗവാന് കൊടു ത്ത വസ്തുക്കള് സാത്വതന്മാരായ ഭഗവദ്ഭക്തന്മാര്ക്ക് ഭുജിക്കാനും ധരിക്കാനും കൊടുക്കണമെന്ന് കാണാം. പ്രതിപ ത്തി എന്ന അവസാനക്രിയ സ്വയം ഗ്രഹിക്കുമ്പോള്, മാത്രമാണ് നടക്കുന്നത്. എന്നാലും ധര്മ്മത്തിലുളള ശാഠ്യം (ആചാരത്തിലുളള ശാഠ്യം)വര്ജ്ജിക്കേണ്ടതാണ്. പുരോഡാശം അഗ്നിയില് ഹോമിച്ചുകളയേണ്ടതാണ്. എന്നാലും ശ്രുതിപ്രകാരം അതിന്റെ ഉത്തരാര്ദ്ധം അഗ്നിയില് ഹോമിക്കുന്നു(സ്വിഷ്ടകൃത്)എന്നും അഞ്ചു യജമാനന്മാര് (നാലു പുരോഹിതരും യജമാനനും)പുരോഡാശം ഭക്ഷിക്കുന്നു എന്നും കാണാം. അപ്രകാരം ധര്മ്മശാഠ്യം ചെയ്യുന്നപക്ഷം പരദ്രവ്യമായ നിവേദ്യാദികള് സാത്വതന്മാര്ക്കു കൊടുക്കാന്തന്നെ സാദ്ധ്യമല്ലാതെ വരും.

വചനാദിതിചേന്ന,നഹി വചനേ സ്വവര്ജ്ജനമുക്തം. അഥ ബ്രാഹ്മണേഭ്യോ ദധ്യാത് ഇത്യാദിനാ ബ്രാഹ്മണത്വാ ദാത്മനേപി ദാനപ്രസംഗാദിതി ചേത്,ന, ദാനസ്യ സ്വസ്വത്വധ്വംസനേന പരസ്വത്വാപാദനരൂപത്വാത്. ന ചൈവം പ്രതിപത്തൌ യുക്തം പുരോഡാശസ്യാപി യജമാനേ പ്രതിപത്തിദര്ശനാത്. ക്രയാദിവത് പ്രതിപത്തിരപി സ്വത്വാ പാദികൈവ.തദേവം യത്രാന്യസാത്വതാസംപത്തിസ്തത്ര സ്വയം ഗ്രഹണേനാപ്യവൈഗുണ്യം പരിഹാര്യ മേവ.തഥാ സ്വയം ദത്തപാദ്യാദിധാരണേപി ജ്ഞേയമിതി കിഞ്ച തൈര്ദത്താനപ്രദായൈഭ്യോ യോ ഭുങ് ക്തേസ്തേനഏവ സഃ(ഗീത 3.12) ഇത്യത്ര സമാനകര്ത്തൃകത്വാത് സ്വത്വധ്വംസേ സമാനകര്ത്തൃത്വപ്രതീതേഃ ക്ത്വാസഭിവ്യാഹൃതനഞ്ഃ സമാനാധികരണ്യേനാന്വയാത് തൈര്ദ്ദത്താനിത്യത്രതജ്ജാതീയപരത്വേ മാനാഭാവാത്. തസ്മാദ് ബാധകം വിനാ ദേവേഭ്യോ ദത്തമപി ഭോക്തവ്യമിതി ധ്യേയം.

വചനത്തില് അവനവനെ വര്ജ്ജിക്കാന് പറയുന്നുണ്ടല്ലോ. ബ്രാഹ്മണര്ക്കു നല്കുക എന്നുളളതുകൊണ്ട് അവനവന് ബ്രാഹ്മണനാകയാല് സ്വയം സ്വീകരിക്കുന്നതില് തെറ്റില്ല,എന്നുണ്ടോ. അങ്ങനെയല്ല. ദാനം ചെയ്യുക എന്നു പറയു മ്പോള് അവനവനെ ഒഴിവാക്കി മറ്റൊരാള്ക്കു കൊടുക്കുക എന്നാണര്ത്ഥം. ഇതിനെ,പുരോഡാശം യജമാനന് ഭക്ഷി ക്കുന്നു എന്നതുകൊണ്ടുമാത്രം,പ്രതിപത്തി എന്ന ചടങ്ങോടു ബന്ധപ്പെടുത്തേണ്ടതില്ല. ക്രയവിക്രയാദികളിലെന്നപോലെ പ്രതിപത്തി അവന് പുരോഡാശത്തെ സ്വന്തം സ്വത്താക്കി മാറ്റിയിരിക്കുന്നു. മറ്റു സാത്വതന്മാര് ഇല്ലാത്ത അവസ്ഥയി ല് ഇത് പരിഹരിക്കാന് സ്വയം സ്വീകരിക്കാവുന്നതാണ്. ഇതേ തത്വം തന്നെയാണ് ഭഗവാന് സ്വയം അര്പ്പിച്ചുകഴി ഞ്ഞ പാദ്യത്തിലും ഗ്രഹിക്കേണ്ടത്. ഈശ്വരനാല് ദത്തമായ വസ്തുക്കള് ആദ്യം ഈശ്വരനിലര്പ്പിക്കാതെ തന്നത്താന് തിന്നുന്നവന് കളളനാണ് എന്ന ഗീതാവചനവും ഇതിന്നുപോല്ബലകമാണ്. കര്ത്താവ് ഒരാള്തന്നെ ,അയാള്ക്ക് വസ്തുവിലുളള സ്വത്വം (സ്വന്തം ,അവകാശം)ധ്വംസിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്തു എന്നിരിക്കെ (വസ്തു ദാനം ചെയ്തതോടെ) സമാനകര്ത്തൃത്വപ്രതീതിയുണ്ട്. (ക്ത്വാ (അപ്രദായ – ന ദത്വാ) എന്ന നിഷേധം കൊണ്ട് ഭുക്ത്വാ എന്ന ക്രിയയോട് സംബന്ധപ്പെടുകയാല് സമാനാധികരണം ഉണ്ട്. അവരാല് കൊടുക്കപ്പെട്ടത് എന്നതില് അവ ഒരേ തരം വസ്തു ക്കളോ ,ഒരേ വസ്തുക്കളോ ആണെന്നതിന് തെളിവൊന്നുമില്ല. അതിനാല്,ബാധകമായ മറ്റേതെങ്കിലും നിയമം ഇല്ലാ തിരിക്കുന്ന കാലത്തോളം ഭഗവാന് സമര്പ്പിച്ചതെന്തും ഭക്തന് ഉപയോഗിക്കാം.

സൂത്രം 69

നിമിത്തഗുണാവ്യപേക്ഷണാദപരാധേഷു വ്യവസ്ഥാ.

ഭാഷ്യം

പൂജയിലുണ്ടായേക്കാവുന്ന അപരാധങ്ങളെ വ്യവസ്ഥ ചെയ്യേണ്ടത് അവയുടെ നിമിത്തം (കാരണം)ഗുണം (സ്വഭാവം) എന്നിവയെ അപേക്ഷിച്ചിട്ടാണ്.

ദേവപൂജാപരാധാസ്തേ ദ്വാത്രിംശത് പരികീര്ത്തിതാഃ(വരുണപുരാണം 125.4)ഇത്യുപക്രമ്യ ധ്വാത്രിംശപരാധാഃതത്ര പ്രായശ്ചിത്താനി ച വിഹിതാനി. തത്ര കിം സര് വ്വാപരാധവര്ജ്ജനം പൂജാംഗമം,ഉത കേഷാഞ്ചിദ്വര്ജ്ജനമംഗം കേഷാഞ്ചിന് പുരുഷാന് ഇതി. അത്രോച്യതേ-(വരുണപുരാണം 124.65)ഃ-

അകര്മ്മണ്യേന പുഷ്പേണ യോമാമര്ച്ചയതേ നരഃ

പതനം തസ്യവക്ഷ്യാമി തഛൃണശ്ചവസുന്ധരേ

ഇത്യാദി. തത്രാകര്മ്മണ്യാനാം പുഷ്പാണാം പര്യുദസ്തത്വാന്ന പൂജാംഗത്വം.കിന്തു പൂജാക്രമപ്രയോഗമദ്ധ്യേ ഭ്രമാദി നാഷ്പത്തേ കൃതേ തന്നിമിത്തമപേക്ഷ്യപ്രായശ്ചിത്തം .യത്രുഉ അദത്വാ ഗന്ധമാല്യാനി ധൂപം യോമേ പ്രയഞ്ചതി. (വരുണപുരാണം 25.36)ഇത്യനേന പൂജാക്രമഭംഗാപരാധേ തത് ക്രമസ്യപൂജാംഗത്വാദംഗവൈഗുണ്യ പരിഹാരാത് തത് പ്രായശ്ചിത്തസ്യാം ഗത്വം ദ്രഷ്ടവ്യം.യത്ര പൂജാമന്തരേണ ദന്ത കാഷ്ഠമഖാദിത്വായസ്തു മാമുപസര്പ്പതി (വരുണ പുരാണം 125.1)ഇത്യാദിശ്രുതം തത്രവ്യക്തമേവ പുരുഷാര്ത്ഥത്വമിതി വ്യവസ്ഥൈവേതി.

വരുണപുരാണത്തില്,ദേവപൂജക്ക് 32 അപരാധങ്ങലും അവക്ക് പ്രായഷ്ചിത്തങ്ങളും വിധിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഈ 32 എണ്ണവും വര്ജ്ജിക്കുന്നത് പൂജയുടെ ബാഗമാണോ , അതോ ചിലതുമാത്രം വര്ജ്ജിക്കുന്നത് പൂജയുടെ ഭാഗവും മറ്റുചിലത് വര്ജ്ജിക്കുന്നത് ലക്ഷ്യം തന്നെയുമോ എന്ന ചോദ്യം വരാം. അര്ച്ചിക്കാന്പാടില്ലാത്ത (അകര്മ്മണ്യമായ) പൂക്കളാല് ഏതൊരുവന് എന്നെ അര്ച്ചിക്കുന്നുവോ, അവന്റെ പതനം പറയുന്നത് കേട്ടാലും എന്നും വരുണപുരാണത്തിലുണ്ട്. പൂജാമദ്ധ്യത്തില് ,അറിയാതെ അത്തരം പുഷ്പം അര്ച്ചിച്ചുപോയാല് അതിനുള്ള പ്രായശ്ചിത്തവും പറയുന്നുണ്ട്. പൂജാക്രമപ്രയോഗമദ്ധ്യത്തില്,ഗന്ധവും മാല്യവും കൊടുക്കുന്നതിനുമുമ്പ് ധൂപം കൊടുത്താല് അത് പൂജാക്രമത്തെ തെറ്റിക്കലാണ്. പൂജാക്രമം പൂജയുടെ ഒരു ഭാഗമാണ്. അതിനാല് ഈ അപരാധത്തിനുള്ള പ്രായശ്ചിത്തവും പൂജയുടെ ഭാഗമാണ്. പല്ലുതേക്കാതെ എന്നെ സമീപിക്കുന്ന പക്ഷം ൊന്നു പറയുന്നിടത്ത്, പൂജയെക്കുറിച്ച് പറയാത്തതിനാല്, പല്ലുതേക്കാതിരിക്കലെന്ന അപരാധത്തെ വര്ജ്ജിക്കുന്നത് തന്നെ ഒരു ലക്ഷ്യമായി തീരുന്നു.(പല്ല് ദിവസവും തേക്കണമെന്നു വരുന്നു). കാരണം അതുതന്നെ ,ആരോഗ്യമായി സുഖമായി ജീവിക്കാനുള്ള ഒരു ക്രിയയാണ്.ഇങ്ങനെ വ്യത്യസ്ത അപരാധങ്ങളുടെ വ്യവസ്ഥയില്നിന്ന് അവയുടെ പുരുഷാര്ത്ഥത്വം വ്യക്തമാവുന്നുണ്ട്.

ഏവംപൂജായാഭക്തിസംയോഗസിദ്ധൌ പത്രം പുഷ്പം ഫലം തോയം (ഗീത 9.26)ഇത്യനേന ഭഗവദുദ്ദേശ്യകദാന മാത്രസ്യ ഭക്ത്യംഗത്വവിധിരിത്യാഹ-

ഇപ്രകാരം പൂജക്ക് ഭക്തിയോടുള്ള സംയോഗം സിദ്ധിച്ചശേഷം പത്രം പുഷ്പം ഫലം തോയം മുതലായ ശ്ലോകാദികളാല്,ഭഗവാനെ ഉദ്ദേശിച്ച് (ഭഗവാന്) ദാനം ചെയ്യുന്ന മാത്രയില് അവക്ക് ഭക്തിയുടെ അംഗത്വവിധി ലഭിക്കുന്നതെങ്ങനെ എന്നു ചര്ച്ച ചെയ്യുന്നു.

സൂത്രം 70

പത്രാദേര്ദ്ധാനമന്യഥാഹി വൈശിഷ്യം

ഭാഷ്യം

പത്രാദികളുടെ ദാനം മറ്റുവിധത്തിലും വൈശിഷ്യമാര്ജ്ജിക്കുന്നു.

യദ്യദിഷ്ടതമം ലോകോയച്ചാന്യദ്യയിതംഗൃഹേ

തത്തദ്വിദേയം പ്രീത്യര്ത്ഥം ദേവദേവായ ചക്രിണേ

ഇത്യാദിനാ പ്രാപ്തസ്യ ഭഗവദുദ്ദേശ്യകസര് വ്വദാനസ്യ ഭക്ത്യംഗത്വവിധിഃഅന്യഥാ പത്രാദിചതുഷ്ടയവിശിഷ്ടദാനമേവ സ്യാത്. പ്രത്യേകവിധൌവാക്യഭേദഃതസ്മാത് പത്രാദിശബ്ദേന പ്രാപ്തം ദാനമനൂധ്യ ഉപവ്യയതേ (തൈ.സംഹിത 2.5.11) ഇത്യനേന നിത്യോപവീതസ്യ ദര്ശാംഗത്വവദംഗത്വവിധിരേവ യുക്ത ഇതി.

ഭഗവാനര്‍പ്പിക്കപ്പെട്ട സകലവും ഭക്തിയുടെ അംഗമാണെന്ന് ലോകത്തില് ഏറ്റവും ഇഷ്ടമുള്ള വസ്തു ,ഗൃഹത്തില് ഏറ്റവും പ്രിയമുള്ള വസ്തു എന്നിവ ചക്രധാരിയായ പരമപുരുഷനു ദാനം ചെയ്യണമെന്ന വാക്യത്തില്‍നിന്നു സിദ്ധിക്കുന്നു. അങ്ങനെയല്ലെങ്കില്,ഗീതയില് പറഞ്ഞ പത്രം പുഷ്പംഫലം തോയം എന്നിവയിലേക്കുമാത്രം അര്‍പ്പണം പരിമിതപ്പെട്ടു പോകുമായിരുന്നു. പത്രാദികളുടെ അര്‍പ്പണം വിശേഷവിധിയായിട്ടുള്ള ഒരു പ്രത്യേകപൂജാവിധിയാണെന്നു വരികില്, അവിടെ വാക്യഭേദമെന്ന കുറവ് സംഭവിക്കുകയും ചെയ്യും. (പൂര് വ്വമീമാംസയിലാണ് വാക്യഭേദത്തെ പരാമര്‍ശിക്കുന്നത്. ഒരേ വസ്തുവിനെക്കുറിച്ച് വ്യത്യസ്തമായ സ്വഭാവത്തോടുകൂടിയ സാഹചര്യങ്ങള് പറയേണ്ടിവരുമ്പോള്, അവയെ ഒറ്റവാക്യത്തില് പറയരുത്,അനേകവാക്യങ്ങളാക്കിത്തന്നെ പറയണം.അല്ലെങ്കില്,വാക്യഭേദം സംഭവിക്കും) വേദവാക്യത്തില്, അവന് ഉപവീതം ഇടത്തുചുമലിലൂടെ ധരിക്കുന്നു എന്നു പറയുമ്പോള് അത് നിത്യോപവീതത്തെ മാത്രമല്ല, ദര്‍ശമെന്ന യജ്ഞത്തില് ധരിക്കുന്ന ഉപവീതത്തേയും സൂചിപ്പിക്കുന്നുണ്ട്. ഇപ്രകാരം തന്നെയാണ് പത്രാദികള് ദാനം ചെയ്യുക എന്നു പറയുമ്പോള് അതിന് ഭക്തിയുടെ അംഗത്വം കൂടി ലഭിക്കുന്നത്.

സൂത്രം 71

സുകൃതജത്വാത് പരഹേതുഭാവാച്ച ക്രിയാസു ശ്രേയസ്യഃ

ഭാഷ്യം

ക്രിയകളിലെച്ച് ഏറ്റവും ശ്രേയസ്സുള്ളത് ഭക്തിയ്ക്കാണ്. കാരണം അത് സുകൃതത്തില്‍നിന്ന് ജനിച്ചതാണ്, പരത്തിനു ഹേതുവുമാണ്.

താഭക്തയഃസര് വ്വകര്‍മ്മസുശ്രേയസ്യ ഏവ.കുത. പരഭക്തിഹേതുത്വാത് ഇതരധര്‍മ്മജന്യത്വാച്ച. യഥാ (ഗീത 4.10-11)-

ബഹവോജ്ഞാനതപസാ പൂതാ മദ്ഭാവമാഗതഃ

യോ യഥാ മാം പ്രപദ്യന്തേ താംസ്തഥൈവഭജാമ്യഹം. ഇതി. ഭാവശബ്ദശ്ച ഭക്തൌ പ്രയുക്തഃ-

ഗംഗാജലേതികിം ന വസന്തേ മത്സ്യാഃ

ദേവാലയേ പക്ഷിഗണാവസന്തി

ഭാവോജ്ഝിതാസ്തേ ന ഫലം ലഭന്തേ

തീര്‍ത്ഥാശ്ചദേവായതനാച്ചമുഖ്യാത് ഇത്യാദൌ. തഥാ , ചതുര് വ്വിധാഭജന്തേ മാം ജനാഃസുകൃതിനോര്‍ജ്ജുന(ഗീത 7.16) അത്ര പൂര് വ്വസുകൃതജന്തുത്വാത് ഭക്തീനാം താസ്തേഭ്യോമുഖ്യാഃ ഏതേന ഭക്തിമീമാംസായാം വിചാരോ യുജ്യതേ,ന കര്‍മ്മമീമാംസായാമിത്യുക്തം.

സര് വ്വകര്‍മ്മങ്ങളിലും വെച്ച് ശ്രേയസ്സുള്ളത് ഭക്തിയാണ്. എന്തുകൊണ്ട്. ഭക്തി ,പരഭക്തിക്കു ഹേതുവാണ്. ഭക്തി ഇതരങ്ങളായ ശുഭകര്‍മ്മങ്ങളില്‍നിന്നു ജനിച്ചതാണ്. അതിനാല്,ഗീത പറയുന്നുഃ- ജ്ഞാനത്താലും തപസ്സാലും പരിശുദ്ധരായ പലരും എന്റെ ഭാവത്തിലേക്കു വരുന്നു. എന്നെ അവര് ഏതുവിധം ഭജിക്കുന്നുവോ അതുപോലെയുള്ള ഫലം ഞാനവര്‍ക്കു കൊടുക്കുന്നു.

ഇവിടെ ബാവശബ്ദം ഭക്തിയെ കുറിക്കുന്നു. ഗംഗാജലത്തില് മത്സ്യം വസിക്കുന്നില്ലേ, ദേവാലയത്തില് പക്ഷിഗണങ്ങള് വസിക്കുന്നില്ലേ. അവര്‍ക്ക് ഭാവം ഇല്ലാത്തതുകൊണ്ട് തീര്‍ത്ഥത്തിലും ദേവാലയത്തിലും ഇരുന്നിട്ടും ഫലം കിട്ടുന്നില്ല എന്നപോലെ ഭക്തിയുണ്ടെങ്കിലേ ഫലമുള്ളു. സുകൃതികളായ ജനങ്ങള് എന്നെ നാലുവിധം ഭജിക്കുന്നു.പൂര് വ്വസുകൃതം കൊണ്ടാണ് ജന്തുക്കള്‍ക്ക് ഭക്തി ലഭിക്കുന്നത്. അതിനാല്,ഭക്തിക്ക് നല്ല കര്‍മ്മങ്ങളേക്കാള് മുഖ്യത്വം ഉണ്ട്. അതിനാല്,ഈ ചിന്തിച്ചതൊക്കെയും ഭക്തിമീമാംസക്കാണ്,കര്‍മ്മമീമാംസക്കല്ല യോജിക്കുന്നത്.

നനു ഭക്താനാം ന ഗൌണമുഖ്യഭാവഃതഥാ സതി (ഗീത 7.16) –

ചതുര് വ്വിധാ ഭജന്തേമാം ജനാസ്സുകൃതിനോര്ജ്ജുനഃ

ആര്ത്തോജിജ്ഞാസുരര്ത്ഥാര്ത്ഥീ ജ്ഞാനീച ഭരതര്ഷഭഃ

ഇതി ചതുര്ണ്ണാം തുല്യവദഭിധാനം കിം കൃതം ഇത്യത ആഹ-

ഭക്തന്മാര്ക്കിടയില് ഇന്നയാളുയര്ന്നവനെന്നും താഴ്ന്നവനെന്നും ഗൌണഭാവമില്ല. സുകൃതികളായ ജനങ്ങള് ആര്ത്തന്,അര്ത്ഥാര്ത്ഥി,ജിജ്ഞാസു,ജ്ഞാനി െന്നു നാലുവിധത്തില് ഭഗവാനെ ഭജിക്കുന്നു എന്നു പറയുമ്പോള് ,ഈ നാലു പേര്ക്കും തുല്യമായ സ്ഥാനം എങ്ങനെ കിട്ടി. ഈ ചോദ്യത്തെ ഖണ്ഡിക്കുന്നു.

സൂത്രം 72.

ഗൌണം ത്രൈവിധമിതരേണസ്തുത്യര്ത്ഥത്വാത് സാഹചര്യം

ഭാഷ്യം

മൂന്നുവിധത്തിലുള്ള ഭക്തന്മാര് നാലാമതൊരുതരം ഭക്തനേക്കാളും താഴ്ന്നവരാണ്.. അവരെ നാലാമന്റെ കൂടെ ചേര്ത്തു പറയുന്നത് സ്തുതിക്കുവേണ്ടിമാത്രമാണ്.

ഗൌമം ത്രൈവിധ്യമേവ താസാം മുഖ്യേ ന സാഹചര്യശ്രുവണം തു സ്തുത്യര്ത്ഥം .യഥാ രാജസമഭിവ്യാഹാരേണാ മാത്യാനാം. ഏവഞ്ചപാപക്ഷയവിപദുദ്ധാരാദി നിമിത്തം സ്മരണകീര്ത്തനാദിആര്ത്തഭക്തി,ജ്ഞാനാര്ത്ഥം യജ്ഞാദ്യാചരണം ജിജ്ഞാസോര്ഭക്തിഃയഥാ ച തമേതംവേദാനുവചനേനബ്രാഹ്മണാ വിവിദിഷന്തിയജ്ഞേന ദാനേനതപസാനാശകേന(ബൃ.ഉപ 4.4.22)ഇത്യാദി. തഥാ സ്വകര്മ്മണാ തമഭ്യര്ച്ച്യസിദ്ധിം വിന്ദതി മാനവഃ(ഗീത 18.46)

ന ചലതി നിജവര്ണ്ണാധര്മ്മതോയഃ

സമമതിരാത്മസുഹൃദ്വിപക്ഷപക്ഷേ

നഹരതി ന ച ഹന്തികിഞ്ചിദുച്ചൈഃ

സ്ഥിതമനസം തമവേഹി വിഷ്ണുഭക്തം (വി.പുരാണം 3.7.16) ഇത്യനേന സ്വസ്വവര്ണ്ണആശ്രമവിഹിതവേദാനുവചനാദിനാം ജ്ഞാനാര്ത്ഥമനുഷ്ഠാനം ജിജ്ഞാസാഭക്തിഃ

മൂന്നുതരം ഭക്തന്മാര് ഗുണത്തില് താഴ്ന്നവര്തന്നെ. ജ്ഞാനിയായ ഭക്തനോടുകൂടി അവരെ ചേര്ത്തുപറഞ്ഞത് സ്തുത്യര്ത്ഥം മാത്രമാണ്.രാജാവിനെ പുകഴ്ത്താനായി കൂടെയുള്ള മന്ത്രിമാരേയും പുകഴ്ത്തുന്നതുപോലെ. പാപക്ഷയം, ആപത്തില്നിന്ന് ഉദ്ധാരണം,എന്നിവക്കായി സ്മരണവും കീര്ത്തനവും ചെയ്യുന്നതാണ് ആര്ത്തഭക്തി. ജ്ഞാനം ലഭിക്കാനായി യജ്ഞാദികളാചരിക്കുന്നത് ജ്ജ്ഞാസാഭക്തി. വേദം ആവര്ത്തിച്ചുച്ചരിച്ചും,യജ്ഞംചെയ്തും ,ദാനം കൊണ്ടും തപസ്സു കൊണ്ടും ഉപാസനകൊണ്ടും ബ്രാഹ്മണര് അവനെ അറിയുന്നു എന്നുപറഞ്ഞത് പോലെ സര് വ്വക ര്മ്മങ്ങളും അവനില് അര്പ്പിച്ച് മാനവര് സിദ്ധിനേടുന്നു എന്നു ഗീതയിലും കാണാം. വര്ണ്ണധര്മ്മത്തില്നിന്ന് ഒട്ടും വ്യതിചലിക്കാത്തവനും,സമമനസ്സോടെ തന്നെയും സുഹൃത്തിനേയും ശത്രുവിനേയും വീക്ഷിക്കുന്നവനും ഒരാളില്നിന്നും ഒന്നും അപഹരിക്കാത്തവനും ഒന്നിനേയും ഹനിക്കാത്തവനും സ്ഥിതമാനസനാണ്,അവനാണ് യഥാര്ത്ഥവിഷ്ണുഭക്തന്. ഇപ്രകാരം സ്വന്തം വര്ണ്ണാശ്രമധര്മ്മങ്ങളെ ജ്ഞാനാര്ത്ഥം അനുഷ്ഠിക്കുന്നതാണ് ജിജ്ഞാസാഭക്തി.

അര്ത്ഥാര്ത്ഥിതാഭക്തിരപി ദ്വിധാ-ത്വൈകാപരഭക്ത്യര്ത്ഥം ക്രിയമാണാപൂര് വ്വോക്താ,രാജ്യസ്വര്ഗ്ഗാദ്യര്ത്ഥം ക്രിയമാണാ ച കീര്ത്തനാദിരൂപാ പരാ. യഥാ (വിഷ്ണുപുരാണം 3.7.3)-

ഭൈമാന് മനോരഥാന് കാമാന്

സ്വര്ഗ്ഗീവന്ദ്യം പരം പദം

പ്രാപ്നോത്യാരാധിതേ വിഷ്ണൌ

നിര് വ്വാണമപി ചോത്തമം. ഇതി.

തത്ര നിര് വ്വാണപ്രാപ്തിഃപരഭക്തിദ്വാരേതി പരഭക്തിപ്രയോജനാര്ത്ഥിതാ,യേ ഭജന്തി ച മാം ഭക്ത്യാ മയി തേ തേഷുചാപ്യഹം (ഗീത 9.29)ഇത്യനേന സഹൈകവാക്യത്വാത്. യച്ചഭാഗവതേ(7.5. 22-23) –

ശ്രവണം കീര്ത്തനം വിഷ്ണോഃസ്മരണം പാദസേവനം

അര്ച്ചനം വന്ദനം ദാസ്യം സഖ്യമാത്മനിവേദനം

ഇതി ,തദേതേഷ്വേവ,യഥാ യഥമന്തര്ഭാവനീയം. തദേവമുപാധീനാമേഷാമുപധേയസാംഗര്യേപി ന ദോഷഇതി.

അര്ത്ഥാര്ത്ഥിയുടെ ഭക്തി രണ്ടുവിധമുണ്ട്. ഒന്ന് പരഭക്തി ലഭിക്കാനായി,നേരത്തെ പറഞ്ഞപോലെ ക്രിയചെയ്യുന്നത്. മറ്റൊന്ന് രാജ്യമോ സ്വര്ഗ്ഗമോ ലഭിക്കാനായി കീര്ത്തനാദിക്രിയകള് ചെയ്യുന്നത്.ഭൂമിയിലെ സകലമനോരഥവും കാമവും സ്വര്ഗ്ഗവാസികളും കൂടി വന്ദിക്കുന്ന പരമപദപ്രാപ്തിയും ഉത്തമമായ നിര് വ്വാണവും വിഷ്ണുവിനെ ആരാധിക്കുന്നവന് ലഭിക്കുന്നു.

നിര് വ്വാണപ്രാപ്തി പരഭക്തികൊണ്ടാണ്. അത്തരമുള്ള പരഭക്തിയെ പ്രയോജനപ്പെടുത്താനുള്ള അപേക്ഷ(അര്ത്ഥന)ഉത്തമമാണ്. ആരാണോ എന്നെ ഭക്തിയോടെ ഭജിക്കുന്നത്, ഞാനവരിലും അവരെന്നിലും സ്ഥിതിചെയ്യുന്നു . വിഷ്ണുവിനെ സ്മരിക്കുക,പാദസേവചെയ്യുക,അര്ച്ചനം കീര്ത്തനം ദാസ്യം സഖ്യം ആത്മനിവേദനം എന്നിവ ചെയ്യുക – ഈ ഒമ്പതും ഒരാളനുഷ്ഠിക്കുന്ന പക്ഷം അതാണ് ഉത്തമം. ഇതെല്ലാം ഭക്തിയില് അന്തര്ഭവിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഉപാധികള് ചിലപ്പോള് ഉപധേയവുമായി കൂടിക്കുഴഞ്ഞ് ആശയക്കുഴപ്പമുണ്ടാക്കുന്നു എന്നു മാത്രമേയുള്ളൂ.

നനു കീര്ത്തനാദിനാമംഗത്വേ കഥമാര്ത്ത്യാദിഷു പ്രാധാന്യം ഘടതേ. ഇത്യപേക്ഷായാമുച്യതേ.

കീര്ത്തനാദികള് ഭക്തിയുടെ അംഗങ്ങള്മാത്രമാണെങ്കില് അവക്ക് ആര്ത്തന്മാരുടേയും മറ്റും ഭക്തിയില് മുഖ്യത്വം കൊടുത്തതെങ്ങനെ. ഇതിനുത്തരം പറയാം.

സൂത്രം 73

ബഹിരന്തസ്ഥമുഭയമവേഷ്ടിസവവത്

ഭാഷ്യം

അവേഷ്ടി,സവം എന്നിവപോലെ ഇവരണ്ടും (പരാഭക്തിയുടെ)അകവും പുറവുമാണ്.

സ്മരണകീര്ത്തനാദിനാം പരഭക്ത്യംഗതയാ തദന്തര്ഗ്ഗതത്വം അനാരഭ്യഫലാന്തരശ്രുവണാത് തദ് ബഹിര്ഭാവനോത്കര്ഷോ അപി. യഥാരാജസൂയാന്തര്ഗ്ഗതാപ്യവേഷ്ടി പ്രധാനാപിഅനാരഭ്യഫലാന്തര സംബന്ധാത്തത

ഉത്കൃഷ്യതേ .യഥാ വാ ബൃഹസ്പതിസവഃക്വചിത് പ്രധാനമപി വാജപേയാംഗം തദ്വത് പ്രാമാണസത്വാഭ്യാം വിശേ ഷാത്. ഏവം –പ്രസാദാത് കര് വ്വതാം കര്മ്മപ്രച്യവേതാദ്ധ്വരേഷുയത് സ്മരണാദേവതദ്വിഷ്ണോഃ സമ്പൂര്ണ്ണം സ്യാദിതി ശ്രുതിഃഉത്യനേനസര് വ്വകര്മ്മാണാം നൈമിത്തികാംഗത്വേനാപി പ്രവൃത്തേഃസ്വഭാവാംഗത്വം സ്വര്ഗ്ഗാദി ഫലായ പ്രാധാന്യഞ്ച ന വിരുദ്ധമിതി.

സ്മരണകീര്ത്തനാദികള് പരാഭക്തിയുടെ അംഗങ്ങളാണെങ്കിലും പരഭക്തിയിലന്തര്ഗ്ഗതങ്ങളുമാമ്. അതേ സമയം അതിന്നു പുറത്തുമാണ്. അവക്ക് വ്യത്യസ്തഫലങ്ങളുള്ളതുകൊണ്ട്. രാജസൂയത്തിന്റെ അന്തര്ഗ്ഗതമായ അവേഷ്ടി ,വേറെയായി അനുഷ്ഠിക്കുമ്പോള് വ്യത്യസ്തഫലത്തോട്ടുകൂടിയ പ്രധാനയജ്ഞവുമാണ്. വാജപേയത്തിന്റെ അംഗമായ സ്തവം (ഹൃഹസ്പതിസ്തവം)വ്യത്യസ്തമായ യജ്ഞമായിട്ട് അനുഷ്ഠിക്കാരുണ്ട്. വേദത്തിലിതിന് അധികാരം വെച്ചിട്ടുണ്ടെങ്കിലും ഇല്ലെങ്കിലും അങ്ങനെയാണ് നടന്നുവരുന്നത്. യജ്ഞത്തിലെ ഏതെങ്കിലും ഒരു വിധി ,അശ്രദ്ധമൂലം പിഴക്കുന്നപക്ഷം ,ആ പിഴവ് തീര്ത്ത് സമ്പൂര്ണ്ണമാക്കാന് വിഷ്ണുസ്മരണം മാത്രം മതി എന്നുംശ്രുതിയുണ്ട്. സര് വ്വകര്മ്മങ്ങളും നൈമിത്തികമായി പരഭക്തിയുടെ അംഗങ്ങള്തന്നെയാണ്. അവയുടെ സ്വഭാവാംഗത്വം സ്വര്ഗ്ഗാദിഫലങ്ങള് നല്കുന്നക്രിയകളെന്നനിലയിലുള്ള പ്രധാനത്വത്തെ ഇല്ലായ്മ ചെയ്യുന്നുമില്ല.

ഇദാനീമാര്ത്തഭക്തൌ വിശേഷശ്ചിന്ത്യതേ-

ആര്ത്തന്റെ ഭക്തിയുടെ സവിശേഷതയെ ഇനു ചിന്തിക്കാം.

സൂത്രം 74

സ്തുതികീര്ത്തയോഃകഥാദേശ്ചാര്ത്തൌ പ്രായശ്ചിത്താഭാവാത്.

ഭാഷ്യം

ഭഗവദ്സ്തുതി,ഭഗവദ്കീര്ത്തനം,ഭഗവദ്കഥാകഥനം എന്നിവയും ആര്ത്തഭക്തിയില് പൊട്ടുത്തണം .കാരണം അവക്ക് പ്രായശ്ചിത്തസ്വഭാവമുണ്ട്.

സ്മരണകീര്ത്തനകഥനനമസ്കാരാദിനാമാര്ത്തഭക്തൌ നിവേശസ്തത്തത് പാപകൃതനരകാര്ത്തിമതാം തത്തത് പാപക്ഷയഹേതുത്വേനകഥനാത് (വിഷ്ണുപുരാണം. 2.6.32-33).

പാപേ ഗുരുണിഗുരുണി ലഘൂനി ചലഘൂന്യപി

പ്രായശ്ചിത്തേന മൈത്രേയ ജഗുസ്വായംഭുവാദയഃ

പ്രായശ്ചിത്തന്യശേഷാണിതപഃകര്മ്മാത്മകാനി വൈ

യാനിതേഷാമശേഷാണാം കൃഷ്ണാനുസ്മരണം പരം

തഥാ (വിഷ്ണുപുരാണം 60.7-9)ഃ-

യന്നാമകീര്ത്തനം ഭക്ത്യാ വിലായനമനുത്തമം

മൈത്രേയാശേഷപാപാനാം ധാതുനാമിവപാവകഃ

ഏവം (മഹാഭാരതം ശാന്തിപര് വ്വം മോക്ഷധര്മ്മം 343. 2-3)ഃ-

സര് വ്വാശ്രമാഭിഗമനം സര് വ്വതീര്ത്ഥാവഗാഹനം

ന തഥാ ഫലദം സൌതേ നാരായണകഥാ യഥാ

പാവിതാംഗാഃസ്മസംവൃത്താഃശ്രുത്വേമാമാദിതഃകഥാം

നാരായണാശ്രയാം പുണ്യാം സര് വ്വപാപപ്രണാശിനീം.

ഇത്യാദി. തസ്മാദ്യുക്തമാതൌനിവേശനമിതി.

സ്മരണകീര്ത്തനകഥാനമസ്കാരാദികള് ആര്ത്തഭക്തിയില് പെടുത്തുന്നത് യുക്തം തന്നെ.അതാത് പാപങ്ങളാല് ലഭിക്കുന്ന നരകാര്ത്തികളാകുന്ന ഫലങ്ങള്,അതാതുപാപങ്ങളുടെ ക്ഷയം ഹേതുവായി നശിപ്പിക്കുന്നത് ഇവയാണ്. ഗുരുത്വമേറിയപാപങ്ങള്ക്ക് ഗുരുത്വമുള്ള പ്രായശ്ചിത്തങ്ങളും ലഘുത്വമേറിയവക്ക് ലഘുപ്രായശ്ചിത്തങ്ങളും വിധിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഈ അശേഷപ്രായശ്ചിത്തങ്ങളേക്കാളും ,തപസ്സിനേക്കാളും ദാനത്തേക്കാളും എല്ലാം പരമോത്തമം കൃഷ്ണാനുസ്മരണമാണ്. ഭക്തിയോടുകൂടി അവന്റെ നാമം കീര്ത്തനം ചെയ്യലാണ്,ഹേ,മൈത്രേയാ,ധാതുക്കളെ അഗ്നിയെന്നപോലെ അശേഷപാപങ്ങളേയും ദഹിപ്പിച്ചുകളയാനുത്തമം. സര് വ്വആശ്രമങ്ങളും സന്ദര്ശിക്കുന്നതോ,സര് വ്വതീര്ത്ഥങ്ങളിലും മുങ്ങുന്നതോ,നാരായണന്റെ കഥപോലുള്ള പരമഫലം തരുന്നതല്ല. സര് വ്വാംഗങ്ങളും പവിത്രമായി ,സര് വ്വപാപ വിമുക്തനായിത്തീരുന്നു,നാരായണകഥ ആദ്യംമുതല് ശ്രവിക്കുന്ന മനുഷ്യന്.

ഭൂയസാമനനുഷ്ഠിതിരിതി ചേദാപ്രയാണമുപസംഹാരാന്മഹത്സ്വപി.

അതുകൊണ്ട്,വളരെ പ്രയാസമേറിയ പ്രായശ്ചിത്താദികളുടെ അനുഷ്ഠാനം തീരെ ഇല്ലാതായേക്കാമെന്നാണെങ്കില്,സ്മരണകീര്ത്തനാദികളാണ് ഏറ്റവും വലിയ പ്രായഷ്ചിത്തമെന്നും അവയാണ് മഹത്തായ ഉപസംഹാരമെന്നും ഞങ്ങള് പറയും.

സ്യാദ്യേതത്-ന്യായവിരോധാദേതദ്വചനാനാം സ്വല്പ്പപാപവിഷയത്വമേവയുക്തം. അന്യഥാഭൂയഃക്ലേശസാദ്ധ്യാനാമനുഷ്ഠാനലക്ഷണമപ്രാമണ്യമിതി ചേന്ന,തേഷാമാമരണമുപസംഹാരസ്മരണാത്ക്ലേശാധിക്യാത്.യഥാ (വിഷ്ണുപുരാണം 2.6.29)ഃ-

തസ്മാദഹര്ന്നിശം വിഷ്ണും സംസ്മരന് പുരുഷോ മുനേ

നയാതി നരകംശുദ്ധഃസംക്ഷീണാഖിലകന്മഷഃ

ഇത്യനേന സാതത്യോപസംഹരാത് .ഉപക്രമോപസംഹാരയോരേകാര്ത്ഥത്വാദിതി ഭാവഃനചോപക്രമേ കാലഃ ശ്രൂയതേ യേനതദ്വിരോധാദുപസംഹാരസ്യഭിന്നാര്ത്ഥതാപി ഭവേത്. തഥാ ച ക്ലേശസാമ്യാദിതരേഷാം നാനനുഷ്ഠാനമപ്രാമാണ്യം.പ്രാതര്ന്നിശി തഥാ സന്ധ്യാ മദ്ധ്യാഹ്നാദിഷുസംസ്മരന്(വിഷ്ണുപുരാണം 2.6.35) ഇത്യേതദവയുത്യാനുവാദ ഏവ.

ഇതുശരിയാണെങ്കില്ത്തന്നെ ,ലഘുവായ പാപവിഷയത്തെ സംബന്ധിച്ചായിരിക്കണമെന്നു ചിന്തിക്കുന്നതാണ് യുക്തി. അല്ലായിരുന്നെങ്കില്,വളരെ ക്ലേശപൂര് വ്വം ചെയ്യേണ്ടപ്രായശ്ചിത്തങ്ങള്, അവയുടെ അനനുഷ്ഠാനം വഴി അപ്രമാണങ്ങളായി ഭവിച്ചേനേ. അങ്ങനെയല്ല,എന്നു മറുപടി പറയുന്നു. മരണത്തിലുപസംഹരിക്കപ്പെട്ടുംവരെ ഭഗവന്നാമ സ്മരണം ചെയ്യുക എന്നതുതന്നെ വളരെ ക്ലേശകരമായി ചെയ്യാന് കഴിയുന്ന ഒരനുഷ്ഠാനമാണ്. ഹേ,മഹര്ഷേ,രാവുംപകലും വിഷ്ണുവിനെ സ്മരിക്കുന്നവന്,സര് വ്വപാപവിമുക്തനാവുന്നു.അവന്,ഒരിക്കലും നരകം പ്രാപിക്കുന്നില്ല. അതായത് രാപ്പകല് തടവില്ലാതെ നാമസ്മരണം ചെയ്യണം. ഉപക്രമവും ഉപസംഹാരവും ഒരുപോലാവണം. ഉപക്രമകാലമേതെന്ന് വ്യക്തമായി പറഞ്ഞിട്ടില്ല. അതിനാല് അതിനു വിപരീതമായ ഉപസംഹാരകാലം മറ്റൊന്നാവണം. തുടക്കംമതലൊടുക്കം വരെ നാമജപം ചെയ്യല് ക്ലേശസാമ്യം നോക്കുമ്പോള്,മറ്റേതനുഷ്ഠാനത്തേയുംപോലെ വിഷ

മം പിടിച്ചതാണ്.പ്രാതകാലത്തും രാത്രിയും സന്ധ്യക്കും മദ്ധ്യാഹനത്തിലും ഭഗവന്നാമം ജപിക്കുക എന്നത് ഒരനുവാദം അഥവാ ആവർത്തനം മാത്രമാണ്.

നാപ്യനുതപ്താധികാരികമിദം.(വിഷ്ണുപുരാണം 2.6.34)ഃ-

കൃതേപാപേ അനുതാപോവൈയസ്യപുംസഃപ്രജായതേ

പ്രായശ്ചിത്താതു തസ്യൈകം ഹരിസംസ്മരണം പരം

ഇത്യസ്യാപി സര് വ്വപ്രായശ്ചിത്താംഗാനുതാപസ്യാനുവാദത്വാദേകമിത്യസ്യാപി പ്രായശ്ചിത്താന്തരനൈരപേക്ഷ്യസ്യന്യായപ്രാപ്തസ്യാനുവാദഃഅന്യഥാവാക്യാനിഭിദ്യേരന് വിശിഷ്ടവിഷയാശ്ചഭവേയുഃഅതോ യഛരബ്ദാന്തര്ഗ്ഗതത്വാധ്യഥായഥമനുവാദത്വാന്നാര്ത്ഥവാദത്വം പൂര് വ്വവാക്യാനാം .അത ഏവാന്യത്രാപി (വിഷ്ണുപുരാണം 3.7.34-35)ഃ-

കിങ്കരാദണ്ഡപാശൌവാ നാ യമൌ ന ച യാതനാഃ

സമര്ത്ഥാസ്തസ്യയസ്യാത്മാ കേശവാലംബനഃസദാ

ചക്രായുധസ്യനാമാനി സദാ സര് വ്വത്ര കീര്ത്തയേത്

നാശൌചം വിദ്യതേ തസ്യ സ പവിത്രകരോയതഃ

ഇത്യാദിഭിഃ സാതത്യമുക്തമിതി.

ഈ പ്രായശ്ചിത്തം ചെയ്യുപോയ പാപത്തെച്ചൊല്ലി പശ്ചാത്തപിക്കുന്നവനു മാത്രം വേണ്ടിയുള്ളതല്ല. പാപം ചെയ്തശേഷം അതിനെച്ചൊല്ലി വേദനിക്കുന്നവര്ക്ക് ഉത്തമമായ ഒരേ ഒരു പ്രായശ്ചിത്തം ഹരിനാമസ്മരണമാണെന്ന വാക്യം ഒരനുവാദമാണ്.പ്രായശ്ചിത്തത്തിന്റെ ഒരു ഭാഗമാണ് പശ്ചാത്താപം. ഏകമെന്നതുകൊണ്ട് ,മറ്റെല്ലാ പ്രായശ്ചിത്തങ്ങളേയും തള്ളിക്കളയുകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. അതല്ലായിരുന്നുവെങ്കില്,വ്യത്യസ്തവും സവിശേഷവുമായ ഒരു വിഷയിയോട്ടുകൂടി ആ വാക്യത്തെ ഭേദിക്കണ്ടതായിരുന്നു. അതായത്,നേരത്തെ പറഞ്ഞത് അനുവാദമാണ്,അര്ത്ഥവാദമല്ല. യമകിങ്കരന്മാരുടെ ദണ്ഡപാശങ്ങളോ യമനോ അവരുടെ യാതനകളോ കേശവനെ ആലംബിച്ച മനസ്സോടുകൂടിയ ഭക്തനെ നരകിപ്പിക്കാന് സമര്ത്ഥമല്ല. അവന്,സദാ സര് വ്വത്ര ചക്രായുധനാമം കീര്ത്തിക്കുന്നു. അവനില് അശൌചം (കളങ്കം)കാണുകയില്ല. കാരണം അവന്തന്നെ സ്വയം പവിത്രകരനാണ്.ഇവിടേയും അഖണ്ഡമായ സ്മരണത്തെത്തന്നെ പ്രകീര്ത്തിക്കുന്നു.

സൂത്രം 76

ലഘ്വപിഭക്താധികാരേമഹത്ക്ഷേപകമപരസര് വ്വഹാനാത്.

ഭാഷ്യം

ഭക്തന്റെ കാര്യത്തില് ഒരു ചെറിയ പ്രയത്നം (നാമസ്മരണത്തില്)പോലും വലിയപാപങ്ങളെ നശിപ്പിക്കുന്നു. കാരണം മറ്റു പ്രായശ്ചിത്തങ്ങളൊക്കെ അവന് ത്യജിച്ചിരിക്കുന്നു.

ലഘ്വപിസകൃത്സ്മരണകീര്ത്തനാദിമഹതാമപി പാപാനാം ക്ഷേപകംനാശകം ഭവതി. യതോഭക്താധികാരേ പ്രായശ്ചിത്താന്തരാണാം സര് വ്വേഷാം ത്യാഗലക്ഷണഹാനിപ്രതീതേരിത്യര്ത്ഥഃയഥാ ഗീതാ (18.66)ഃ-

സര് വ്വധര്മ്മാന് പരിത്യജ്യമാമേകം ശരണം വ്രജ

അഹംത്വാംസര് വ്വപാപേഭ്യോ മോക്ഷയിഷ്യാമി മാ ശുചഃ ഇതി.

അത്ര ഹി ന കാമ്യകര്മ്മത്യാഗപൂര് വ്വകത്വമര്ത്ഥഃകാമ്യത്യാഗോ പാപാഭാവാത് കിം ഭഗവതാ മോക്ഷണീയം. അഥ പാപാന്തരം നാശ്യം കാമ്യത്യാഗസ്യാദൃഷ്ടാര്ത്ഥത്വാപത്തേഃനിത്യ നൈമിത്തികയോരപി ത്യാഗപൂര് വ്വകതാ ന തസ്യാര്ത്ഥഃ തയോസ്ത്യാഗേ യദി വിധിരസ്തി ന തതഃപാപം കിം മോക്ഷണീയം .അഥ നാസ്തീതി വാച്യം. മൈവം ഏവം വാക്യേനൈവ തദ്വിധാനാത് പാപാജനകത്വാത്.

ഒരുപ്രാവശ്യം ഭഗവാനം സ്മരിക്കുക,കീര്ത്തനം ചെയ്യുക, എന്നതുകൊണ്ടുതന്നെ വലിയ പാപം പോലും നശിച്ചുപോകുന്നു . ഭക്തന്റെ കാര്യത്തില്, മറ്റു പ്രായശ്ചിത്തങ്ങളൊന്നും ഉപേക്ഷിച്ചാലും യാതൊരു കുറവും വരാനില്ല. അതിനാല്,ഭഗവാന്തന്നെ പാടുന്നു:- മറ്റെല്ലാ ധര്മ്മങ്ങളും പരിത്യജിച്ച് എന്നെ ശരണംപ്രാപിക്കുക. ഞാന് നിന്നെ സര് വ്വപാപവിമുക്തനാക്കും. വിലപിക്കരുത്.

കാമ്യകര്മ്മത്യാഗം മാത്രമല്ല, ഇവിടെ അര്ത്ഥമാക്കുന്നത്. കാമ്യകര്മ്മത്യാഗംകൊണ്ട് പാപമുണ്ടാവുകയില്ലല്ലോ. അപ്പോള്പ്പിന്നെ ഭഗവാന് മുക്തനാക്കേണ്ടുന്ന പാപമെവിടെ. മറ്റൊരുവിധപാപത്തെയുമല്ല,ഇവിടെ പറയുന്നത്. കാരണം അങ്ങനെയാണെങ്കില് ആ ത്യാഗംകൊണ്ടുതന്നെ അദൃശ്യമായ ഏതെങ്കിലും ഗുണം ഉണ്ടായേനെ. നിത്യനൈമിത്തികകര്മ്മങ്ങളുമല്ല,ഇവിടെ പറയപ്പെട്ടത്. അവ ത്യജിക്കാന് ഒരു നിയമമുണ്ടായിരുന്നെങ്കില്, പിന്നെ എന്തു പാപമാണ് മോക്ഷണീയമായി അവശേഷിക്കുന്നത്. അങ്ങനെ ഒരു നിയമമില്ല എന്നല്ല. ഗീതയിലെ ആ ശ്ലോകത്തില് നിന്ന് പാപജനകമായയാതൊന്നും ഭക്തന്റെ കര്മ്മത്തിലില്ല.

അഥ സര് വ്വകര്മ്മാന്പരിത്യജ്യ ഇത്യനേന സന്യാസിനമനൂദ്യതദധികാരികം തേഷാമവകീര്ണ്ണാദിപ്രായശ്ചിത്താദിസ്മരണാത് തൈസ്യഹ വികല്പ്പപ്രസംഗാത് പൂര് വ്വമഹതാമനനുഷ്ഠാനം ച സ്യാത്. ന ച സാതത്യേന തദ്ദോഷ പരിഹാരഃ

മഹാപാതകയുക്തോപി ധ്യായന്നിമിഷമച്യുതം

പുനസ്തപസ്യിഭവതി പംക്തിപാവനപാവനാഃ

ഇത്യാദിനാ ലഘ്വനോപി മഹത്ക്ഷേപകത്വാത്.കിഞ്ചസന്യാസാശ്രമസ്യാ സന്നിധാനേനബുദ്ധ്യനാരോഹാത്. തസ്മാദ്യഥാ ലോകേ സര് വ്വാന് വിഹായമാം ഭജ,ക്ലേശാംസ്തേ നാശയിഷ്യാമി ഇത്യത്ര ക്ലേശനാശകാന്തരഹാനിഃ പ്രതീയതേ തഥാന്തരപാപനാശകാന്തരത്യാഗോ അവഗമ്യതേവാക്യാദേവ.ഏതേന കഥഞ്ചിത് സംന്യാസവിധായകേന സഹൈകാദ്ധ്യായ-പാഠ്യേപി,ന തദ്വിഷയകത്വം പ്രകരണസന്നിധാനയോ സബലത്വാത്. കിഞ്ചാസ്മിന്നദ്ധ്യായേ കാമ്യാനാം കര്മ്മണാം ന്യാസം സംന്യാസം കവയോവിദുഃ(ഗീത 18.2)ഇത്യാദിനാകാമ്യകര്മ്മത്യാഗ ഏവോക്തോന സന്യാസാശ്രമഃഏവഞ്ച പ്രായശ്ചിത്താന്തരത്യാഗസങ്കല്പ്പേന കേവലഭഗവന്നാമാദിഭിരാര്ത്തിം യസ്തര്ത്തുമിഛതി തദധികാരികമേവ സകൃത് സ്മരണാദി.

സര് വ്വധര്മ്മാന് പരിത്യജ്യ എന്നത് സന്യാസിയെ സംബന്ധിച്ചല്ലേ എന്നാണെങ്കില്, അല്ല. കാരണം സ്മൃതി സന്യാസിക്കും പ്രായശ്ചിത്തങ്ങള് വിധിച്ചിട്ടുണ്ട്, അശുദ്ധമാവുന്നപക്ഷം അനുഷ്ഠിക്കാനായിട്ട്. താങ്കളുടെ മതപ്രകാരമെടുത്താല്,ആ പ്രായശ്ചിത്തങ്ങള്ക്കും ഭക്തിക്കുമിടയില് ഏതുസ്വീകരിക്കണമെന്ന ബുദ്ധിമുട്ടും ,ആ പ്രായശ്ചിത്തം അനുഷ്ഠിക്കാതിരിക്കലെന്ന ദോഷവും നേരത്തേ പറഞ്ഞപ്രകാരം തന്നെ വരുമല്ലോ.സാതത്യം കൊണ്ട് അതിന്റെ ദോഷപരിഹാരമാകയുമില്ല.

മഹാപാതകം ചെയ്തവനും കൂടി ഒരു നിമിഷം അച്യുതനെ സ്മരിച്ച് ധ്യാനിക്കുന്നപക്ഷം പാപവിമുക്തനായിത്തീരുന്നു , പിന്നെ തപസ്വിയായും അനേകംപേരെ പാവനമാക്കുന്ന പംക്തിപാവനനായ അഗ്നിസമനായും ഭവിക്കുന്നു. ചെറിയ ഒരു കര്മ്മംകൊണ്ട് ഏററവും വലിയപാപവും തീരുന്നതായി പറയുന്നു. ഇവിടെ സന്യാസത്തിലേക്കുള്ള പ്രവേശമല്ല,

കാണിക്കുന്നത്. കാരണം ഈ ശ്ലോകത്തിന്റെ അടുത്തെങ്ങും സന്യാസസ്വീകരണത്തെകുറിച്ച് പരാമര്ശമില്ല. ലോകത്തില് നീ സര് വ്വവുമുപേക്ഷിച്ച് എന്നെ ഭജിക്കുക,ഞാന് നിന്റെ ക്ലേശം നശിപ്പിക്കാമെന്നു പറയുന്നതുപോലെ ,ക്ലേശനാശകമായ എല്ലാ കര്മ്മങ്ങളും ത്യാഗം ചെയ്യുക എന്നാണര്ത്ഥം. ആ ഒറ്റവാക്യത്തില്,ക്ലേശത്തെ നശിപ്പിക്കുന്നതെന്ന് നീ കരുതുന്ന എല്ലാ ധര്മ്മങ്ങളും ത്യജിക്കുക എന്നാമ് അര്ത്ഥമാക്കുന്നത്. ആ അദ്ധ്യായം മുഴുവനും ഈ ഒരു വാക്യത്തെ അവലംബിച്ച് സന്യാസവിധായകമേ അല്ല എന്ന് സന്ദര്ഭവും ,അതിന്നടുത്തുള്ള ശ്ലോകങ്ങളും തെളിയിക്കുന്നുണ്ട്. അവക്കാണ് ഏറെ ബലം. സന്യാസംകൊണ്ട് കവികള് കാമ്യകര്മ്മങ്ങളുടെ ന്യാസം അഥവാ ത്യാഗം അറിയുന്നു എന്നു പറയുന്നതുകൊണ്ട് കാമ്യകര്മ്മത്യാഗമാണ്,സന്യാസാശ്രമമല്ല അര്ത്ഥമാക്കുന്നത്. ആകയാല്,അവനെ ഒരിക്കല് മാത്രമെങ്കിലും സ്മരിക്ക എന്നിത്യാദികള്,മറ്റെല്ലാ പ്രായശ്ചിത്തങ്ങളും ത്യജിക്കാനുറച്ചവനും ,ഭഗവന്നാമത്തിന്റെ ബലം ഒന്നുകൊണ്ടുമാത്രം തന്റെ ക്ലേശങ്ങളെ തരണം ചെയ്യാനാഗ്രഹിക്കുന്നവനുമായ ഭക്തനെ സംബന്ധിച്ചാണ്.

തഥാച ഭിന്നാധികാരാദ് ദൂഷണാനാം ന സമുച്ചിതിഃനാപി ക്ലേശഭയാദ്ഭ്രയസാമനനുഷ്ഠാനം.

ദുഃഖമിത്യനേന യത്കര്മ്മകായക്ലേശഭയാത്യജേത്

സ കൃത്വാരാജസംത്യാഗം നൈവത്യാഗഫലം ലഭേത് (ഗീത 8.8) ഇത്യനേന താദൃശസംന്യാസസ്യഹേയത്വാത്.

കലികന്മഷമത്യുഗ്രം നരകാദിപ്രദം നൃണാം

പ്രയാതി വിലയം സദ്യഃസകൃധത്രാനുസംസ്മൃതേ(വിഷ്ണുപുരാണം 6.7.10)ഇത്യാദി തദധികാരപരം ഏവം ഗീതാ (9.30-31)ഃ-

അപി ചേത് സുദുരാചാരോ

ഭജതേമാനന്യഭാക്

സാധുരേവസ മന്തവ്യഃ

സമ്യഗ്വസിതോഹി സഃ

ക്ഷിപ്രം ഭവതിധര്മ്മാത്മാ

ശശ്വചരാന്തിം നിഗഛതി

കൌന്തേയപ്രതിജാനീതി

ന മേ ഭക്തഃപ്രണശ്യതി .ഇത്യനേന , തഥാ (നൃസിംഹപുരാണം 8.28-29)ഃ-

നാരകാഃകൃഷ്ണാകൃഷ്ണേതി

നാരസിംഹേതിചക്രുശുഃ

ഇതിസങ്കീര്ത്തിതോവിഷ്ണു-

ര്ന്നാരകൈര്ഭക്തിപൂര് വ്വകം

നാരക്യോയാതനാസ്സര് വ്വാ-

സ്തേയം നഷ്ടാമഹാത്മനാം.

ഇത്യാദിനാ ച ഭക്ത്യധികാരഃസുവ്യക്ത ഇതി. അത്ര കീര്ത്തനസ്യോച്ചാരണമാത്രമിഹപ്രതീതം. ന തു പ്രഥമാന്തപദേനേത്യാദിനിയമ ഇതി.

ഈ ഭിന്നാധികാരങ്ങളൊന്നും ഒന്നിച്ചുനില്ക്കുന്നതുമില്ല.കാരണം അവ വ്യത്യസ്തതരക്കാരെ സംബന്ധിച്ചവയാണ്. ക്ലേശം കാരണമായിട്ട്, കൂടുതല് കഠിനമായ പ്രായശ്ചിത്തങ്ങള് അനുഷ്ഠിക്കാതിരിക്കയും സംഭവ്യമല്ല. കാരണം കായക്ലേശം ഭയന്ന് ഏതൊരു അനുഷ്ഠാനത്തെ അവന് ഇത് ദുഃഖമെന്ന് ത്യജിക്കുന്നുവോ, ആ ത്യാഗം രജസ്സില്നിന്നു ജനിച്ചതാകയാല് ആ ത്യാഗത്തിന്റെ ഫലം അവനനുഭവിക്കുന്നില്ല. എന്ന് ഗീത. അത്തരം ത്യാഗത്തെ ഗീത നിന്ദിക്കുന്നു. കലികന്മഷം അത്യുഗ്രമാണ്.അത് നരകവേദന മനുഷ്യര്ക്ക കൊടുക്കുന്നു. അവന്റെ നാമസ്മരണത്താല് അതില്ലാതാവുന്നു. എന്ന് ഭക്തനെക്കുറിച്ച് പറയുന്നു. നൃസിംഹപുരാണത്തിലും ഗീതയിലുമുള്ള താഴെപ്പറയുന്നശ്ലോകങ്ങള് ഭക്തിയെ കുറിച്ചാണ്.

1.ദുരാചാരിയായ ഒരുവന് പോലും എന്നെ ഭജിക്കുന്ന പക്ഷം സാധുവാണെന്നു ഗ്രഹിക്കുമം. കാരണം,അവന് വേഗം ധര്മ്മാത്മാവായി,ശാശ്വതശാന്തി പ്രാപിക്കുന്നു.കുന്തീപുത്രാ, എന്റെ ഭക്തന് ഒരിക്കലും നശിക്കുന്നില്ല.

2. നരകത്തില് കിടക്കുന്നവവരും കൃഷ്ണ,കൃഷ്ണാ നൃസിംഹാ എന്നു കരയുന്നു. ഇപ്രകാരം വിഷ്ണു സങ്കീര്ത്തിതനാവുന്നു. നരകവാസി ഭക്തിപൂര് വ്വം സങ്കീര്ത്തനം ചെയ്യുമ്പോള് അവന്റെ എല്ലാ യാതനകളും അകന്ന് മഹാത്മാവായി ത്തീരുന്നു.

ഇവിടെ കീര്ത്തനം വെറും നാമപാരായമം മാത്രമാണ്. അതിന് പ്രത്യേകനിയമമൊന്നുമില്ല.

സൂത്രം 77.

തതസ്ഥാനത്വാദനന്യധര്മ്മഃഖലേവാലീവത്

ഭാഷ്യം

അത് അന്യധര്മ്മങ്ങളുടെ സ്ഥാനമെടുക്കുന്നില്ല, തൂണുപോലെ ഒരു പകരക്കാരന് മാത്രമാണ്.

പ്രായശ്ചിത്തം തുതസ്യൈകം ഹരിസംസ്മരണം പരം (വിഷ്ണുപുരാണം 2.6.34), ഇത്യാദൌനാമാതിദേശേന പ്രായശ്ചിത്താന്തരധര്മ്മസ്തു ന മന്തവ്യഃപ്രായശ്ചിത്തസ്ഥാനത്വാത് തത് സ്ഥാനേ തദ്വിധാനാത് ഇത്യര്ത്ഥഃയഥാ ഖലേവാലീ യൂപോഭവതി (ആശ്വലായനശ്രൌതസൂത്രം 9.7)ഇത്യര്ത്ഥ പശുനിയോജനേ യൂപകാര്യ ഖലേവാലീവിധിരിത്. ന യൂപധര്മ്മസ്യാഷ്ടാത്രികരണാദഃപ്രസംഗസ്തദ്വദത്ര ന ഖലോമാദിവപനാനാം പ്രായശ്ചിത്തധര്മ്മാണാമപ്രാപ്തിരിതി. ന കീര്ത്തനാദേരപി പാപക്ഷയഹേതുത്വാത് പ്രായശ്ചിത്തമേവേതി വാച്യം.

പ്രായോനാമതപഃപ്രോക്തം

ചിത്തം നിശ്ചല ഉച്യതേ

തപോനിശ്ചയസംയുക്തം

പ്രായശ്ചിത്തമിതിശ്രുതം (ശബ്ദകല്പ്പദ്രുമം)

ഇത്യനേന തപോരൂപേ പ്രായശ്ചിത്തശബ്ദോമുഖ്യഃഅന്യത്ര ഗൌണഃ ഇതി ധ്യേയം.

അവന്റെ ഒരേ ഒരു പ്രായശ്ചിത്തം ഹരിസ്മരണം മാത്രമാണ് ഇവിടെ പ്രായശ്ചിത്തപദം ഉപയോഗിച്ചത്കൊണ്ട് ,ഹരിസ്മരണത്തിന് മറ്റുപ്രായശ്ചിത്തങ്ങളുടെ സ്വഭാവമാണെന്നു ധരിക്കരുത്.പ്രായശ്ചിത്തത്തിന്റെ സ്ഥാനത്ത് അതിനെ വിധാനം ചെയ്തിരിക്കകൊണ്ട് പ്രായശ്ചിത്തമെന്നു പറഞ്ഞു എന്നു മാത്രം. കളത്തിലെ തൂണ് യൂപമായി ഭവിക്കുന്നതു

പോലെ. ഇവിടെ ഗുണ് പശുവിനെ ബന്ധിക്കാനുള്ള യൂപമായി ഉപയോഗിക്കുന്ന എന്നല്ലാതെ ,യൂപത്തെപ്പോലെ അഷ്ട കോണുകളോടുകൂടിയതല്ല. പ്രായശ്ചിത്തമായ മുണ്ഡനംചെയ്യല്,നഖം മുറിക്കല് മുതലായവയൊന്നും ഇവിടെയും ഇല്ല. ഹരിസ്മരണം പ്രായശ്ചിത്തം മാത്രമായി കരുതുകയുമരുത്. പാപം നശിപ്പിക്കുന്ന എന്നതുകൊണ്ടുമാത്രം അത് വെറും പ്രായശ്ചിത്തമല്ല.തപസ്സ് പ്രായസ്സാണെന്നു പറയുന്നു. ചിത്തമാകട്ടെ,നിശ്ചയമാണ്. തപസ്സും നിശ്ചയവും കൂടിച്ചേര്ന്ന താണ് പ്രായശ്ചിത്തമെന്നു കേട്ടിരിക്കുന്നു. ഇവിടെ,തപസ്സിന്റെ രൂപത്തിലാണ് പ്രായശ്ചിത്തത്തിന് പ്രാധാന്യം. മറ്റു സ്ഥലങ്ങളില് അത് ഗൌണമാണെന്ന് ധ്യാനിക്കുക.

അഥാംഗാനാം പ്രധാനാധികരണനൈയത്യാത് തദധികാരശ്ചിന്ത്യതേ-

പ്രധാനാധികരണത്തിന്റെ പരിമിതികളൊക്കെ അതിന്റെ അംഗത്തിനുമുണ്ടാവണം. ഭക്തിയാണ് പ്രധാനാധികരണം. അതിന്റെ അധികാരികള്, ആരൊക്കെയാണെന്ന് ചിന്തിക്കാം.

നിന്ദിതചാണ്ഡാലാദിയോനിപര്യന്തം ഭക്താവശിക്രിയതേ സംസാരദുഃഖജിഹാസായാ അവിശേഷാത്. അഥ വേദാദ്ധ്യ യനാനധികാരാത് കഥമത്രൈവര്ണ്ണികാനാം സ ഇതിചേത് തത്രാഹ പാരമ്പര്യാദിതി..ചോദനാലക്ഷണോഅര്ത്ഥോ ധര്മ്മ(പൂര് വ്വമീമാംസ 1.1.2). ശാസ്ത്രയോനിത്വാത് (ബ്രഹ്മസൂത്രം 1.1.3)ഇതിന്യായാദലൌകികോ അര്ത്ഥഃശ്രുത്യൈക സമധിഗമ്യ ഇത്യത്ര ന വിപ്രതിപദ്യാമഹേ.കിന്തുസ്ത്രീശൂദ്രാദിനാമിതിഹാസപുരാണദ്വാരാചാണ്ഡാലാദിനാം ച സ്മൃത്യാചാ രവദുപദേശപാരമ്പര്യേണ ജ്ഞാനമപി. ശ്രുതിമൂലമേവഭവതി. യഥാതേഷാം സാമാന്യാഹിംസാദര്മ്മാദിജ്ഞാനം . അന്യഥാ തദസിദ്ധിപ്രസംഗാദിതി.

ചണ്ഡാലന്മാര്ക്കുകൂടി ഭക്തിക്ക് അധികാരമുണ്ട്. ലൌകികജീവിതത്തിന്റെ ദുരിതങ്ങളില്നിന്ന് നിവര്ത്തിക്കാനുള്ള ആശ എല്ലാമനുഷ്യര്ക്കും തുല്യമാകയാല് . ആദ്യത്തെ മൂന്നുവര്ണ്ണങ്ങളിലുള്ളവര്ക്കല്ലേ വേദാധികാരമുള്ളൂ.എന്ന് ചോദ്യം വരികയാണെങ്കില്, അതിനുത്തരംപറയാം. ധര്മ്മത്തെ ചോദനാലക്ഷണം കൊണ്ടു തിരിച്ചറിയണം. ശാസ്ത്ര മാണ് എല്ലാ ജ്ഞാനത്തിനും യോനി. ശ്രുതിയെ ആധാരമാക്കിയ ജ്ഞാനം സ്ത്രീകളിലും ശൂദ്രന്മാരിലും ചണ്ഡാലരിലും ഇതിഹാസപുരാണങ്ങളിലൂടെ വന്നുകൂടായ്കയില്ല. സ്മൃതികളും സദാചാരവും ഉപദേശവും പാരമ്പര്യവും കൊണ്ട് ശ്രുതിയാ ല് ലഭിക്കുന്ന അതേ ജ്ഞാനം ഏതുമനുഷ്യനും ലഭിക്കാം.സാമാന്യധര്മ്മങ്ങളായ അഹിംസ മുതലായവയുടെ ജ്ഞാനം പോലെത്തന്നെ. അതല്ലായിരുന്നെങ്കില്,അവര്ക്ക് ഈ സാമാന്യധര്മ്മങ്ങളുടെ ജ്ഞാനവും കാണാന് പാടില്ലല്ലോ.

സൂത്രം 78

അതോ ഹവിപക്വഭാവാനാമപി തല്ലോകേ

ഭാഷ്യം

പക്വമാകാത്ത ഭക്തിയോടുകൂടിയവര്പോലും അവന്റെ ലോകത്തില് അതു പൂര്ത്തീകരിക്കുന്നു.

യഥ സര് വ്വാധികാരോ അതഃഖലു യേഷാമത്ര പരഭക്തിവിപക്വഭാവം ന ഗതാ തേഷാം ശ്വേതദ്വീപേ ഭഗവല്ലോകേ പരഭക്തിസാധനാനുഷ്ഠാനം സ്മര്യതേ.യഥാ (മഹാഭാരതം ശാന്തിപര് വ്വം മോക്ഷധര്മ്മം 336.27.28)-

ക്ഷീരോദധേരുത്തരതഃശ്വേതദ്വീപോമഹാപ്രഭഃ

തത്രേ നാരായണാ പരാമക്തവാശ്ചന്ദ്രവര്ച്ചസഃ

ഏകാന്തഭാവോപഗതാസ്തേഭക്താഃപുരുഷോത്തമേ

ഇത്യുപക്രമ്യ തേഷാം പരഭക്തിസാധനാനുഷ്ഠാനം ശ്രുതം (മഹാഭാരതം ശാന്തിപര് വ്വം മോക്ഷധര്മ്മം 336.39-40)ഃ-

സഹിതാശ്ചാഭ്യധാവന്തസ്തതസ്തേമാനവാദ്ഭുതാഃ

കൃതാഞ്ജലിപുടാ ഹൃഷ്ടാ നമ ഇത്യേവവാദിനഃ

തതോ വിവദതാം തേഷാമശ്രൌഷംവിപുലധ്വനിം

ബലിഃകിലോപക്രിയതേ തസ്യ ദേവസ്യതൈര്ന്നരൈഃ

ഇത്യാദി. തസ്മാദ് സര് വ്വത്ര തദധികാരഇതി. അത ഏവ തദുപര്യപി ബാദരായണേന സംഭവാത്(ബ്രഹ്മസൂത്രം 1.3.26) (പാഠഭേദം തദുപര്യ്യേപി ബാദരായണസംഭവാത്) ഇതി സൂത്രിതം.

ഭക്തി സകലര്ക്കും അധികാരപ്പെട്ടതാണ്. അതിനാല്,പരഭക്തിയെ പക്വഭാവമാക്കുന്ന ശ്വേതദ്വീപമെന്ന ഭഗവല്ലോക ത്തില് അപക്വഭക്തിയോട്ടുകൂടിയവന് എത്തിച്ചേര്ന്ന് അവിടെവെച്ച് പരഭക്തിനേടുന്നു.

പാല്ക്കടലിനു വടക്ക് മഹാപ്രഭയോട്ടുകൂടിയ ശ്വേതദ്വീപമുണ്ട്.അവിടെ ചന്ദ്രവര്ച്ചസ്സുകളായി ,നാരായണപരന്മാരായി മാന വര് വസിക്കുന്നു. പുരുഷോത്തമഭക്തന്മാരായ അവര് ഏകാന്തഭാവത്തെ ഉപഗമിച്ചവരാണ്. (ഏകാന്തഭാവം, ഏകഭാ വം, അദ്വൈതം) ഇങ്ങനെ ആരംഭിച്ച് അവരുടെ പരഭക്തിസാധനാനുഷ്ഠാനം വര്ണ്ണിക്കുന്നു. ആ മാനവര്,വേഗത്തില് , കൈകൂപ്പി ആനന്ദപരവശരായി സ്തുതിപാടി ഓടിവന്നു(നമഃനമഃഎന്നുപറഞ്ഞുംകൊണ്ട്) .ഞാനാ നമശബ്ദത്തിന്റെ വിപുലധ്വനി കേട്ടു. ആ നരന്മാര് ദേവന്ന് ബലി കൊടുക്കുന്നു. അതിന്ന് എല്ലാവര്ക്കും അധികാരമുണ്ട്. അതുകൊണ്ട് ബാദരായണബ്രഹ്മസൂത്രത്തില് പോലും അതിനനുവാദം തന്നിട്ടുണ്ട്.

അഥ വിപക്വഭാവാനാമപി കഥം ന തല്ലോക ഇത്യുപോദ്ഘാതേനോച്യതേ-

വിപക്വഭാവം പ്രാപിച്ചവര്ക്കുപോലും അവന്റെ ലോകം ലഭിച്ചതെങ്ങനെ എന്ന ചോദ്യത്തിനുത്തരം പറയുന്നു.

സൂത്രം 80

ക്രമൈകഗത്യുപപത്തേസ്തു

ഭാഷ്യം

ക്രമമായും ഉടനെയുമുള്ള ഉപപത്തിയെ ചിന്തിക്കണം .

തുഛാഗതശങ്കാവ്യവഛേദാര്ത്ഥഃനാരായണീയഏവ ശ്രൂയതേ യേ അതിനിഷ്കല്മഷാലോകേ പുണ്യപാപവിവര്ജ്ജിതാഃ (മഹാഭാരതം ശാന്തിപര് വ്വം 344.13)ഇത്യുപക്രമ്യ,ആദിത്യമണ്ഡലദ്വാരാ അനിരുദ്ധപ്രദ്യുമ്നസങ്കര്ഷണവ്യൂഹ ക്രമേണ ഗതിമഭിധായാഭിഹിതം.(മഹാഭാരതം ശാന്തിപര് വ്വം 344.19)-

സമാഹിതമനസ്കാസ്തു നിയതാഃസംയതേന്ദ്രിയാഃ

ഏകാന്തഭാവോപഗതാ വാസുദേവം വിശന്തിതേ.

ഇതിക്രമഗത്യഭിധാനം. തഥാ പശ്ചാദുക്തം (മഹാഭാരതം ശാന്തിപര് വ്വം മോക്ഷധര്മ്മം 348.2-4)-

യേതുദഗ്ധേന്ധനാലോകേ

പുണ്യപാപവിവര്ജ്ജിതാഃ

തേഷാം ത്വയാഭിനിര്ദ്ദിഷ്ടാ

പാരമ്പര്യക്രമാദ്ഗതിഃ

ചതുര്ത്ഥ്യാം ചൈവതോഗത്യാം

ഗഛന്തി പരമം പദം

നൂനമേകാന്തധര്മ്മോയം

ശ്രേഷ്ഠോ നാരായണപ്രിയഃ

അഗത്വാഗതയസ്തിസ്രോ

യദ്ഗഛന്ത്യവ്യയം ഹരിം.

ഇത്യേകഗത്യഭിധാനം ച പക്വഭക്തിവിഷയത്വേനോപപദ്യതേ. അന്യഥാ വിരോധാത് ,തസ്മാദപക്വവിഷയ സത്ത ല്ലോകലാഭ ഇതി.

തു എന്നുപറഞ്ഞത് ശങ്കയെ ദൂരീകരിക്കുന്നതിനാണ്. നിഷ്കന്മഷന്മാരും പുണ്യപാപങ്ങളില്ലാത്തവരും വസിക്കുന്ന ലോക മെന്ന് മഹാഭാരതം നാരായണീയഭാഗത്ത് പറഞ്ഞിരിക്കുന്നത് ,അവരുടെ ആദിത്യമണ്ഡലദ്വാരത്തിലൂടെയുള്ള ഗമന ത്തിനുശേഷം അനിരുദ്ധന്,പ്രദ്യുമ്നന്,സങ്കര്ഷണന് മുതലായ വ്യൂഹങ്ങലിലേക്കുള്ള ഗതിയെ പരാമര്ശിച്ചിട്ടാണ്. സമാഹിതമനസ്കരായി ,നിയതമായി സംയമംചെയ്ത ഇന്ദ്രിയങ്ങളോട്ടുകൂടി ധ്യാനിക്കുന്നവര് ഏകാന്തഭാവം പ്രാപിച്ച് വാസുദേവനില് പ്രവേശിക്കുന്നു. ഇത് ക്രമഗതിയാണ്. അതിനുശേഷം പറയുന്നു:- വിറകിനെ എരിച്ചുകളഞ്ഞ അഗ്നി പോലെ ,പുണ്യപാപം വിവര്ജ്ജിച്ചവര് നിന്നാല് നിര്ദ്ദിഷ്ടമായ പാരമ്പര്യക്രമത്തിലുള്ള ഗതിയില് ,നാലാമത്തെ ഘട്ട ത്തില് പരമപദം പ്രാപിക്കുന്നു. എന്നാല്, ഏകാന്തധര്മ്മാനുസാരികളായ ശ്രേഷ്ഠന്മാരാണ് നാരായണന്റെ പ്രിയന്മാ ര്. അവര്,അവ്യയമായ ഹരിയെ ആദ്യത്തെ മൂന്നുഘട്ടങ്ങളിലൂടെ കടക്കാതെത്തന്നെ നേരിട്ട് പ്രാപിക്കുന്നു. ഈ ഏക ഗതിയെന്ന നാമത്തോട്ടുകൂടിയ സ്ഥിതി പക്വഭക്തിവിഷയത്തില് മാത്രമേ ഉപപാദിക്കാനാവൂ. അല്ലായിരുന്നെങ്കില്, വിരോധോക്തി സംഭവിക്കുമായിരുന്നു.അവന്റെ ലോകം ലഭിക്കുക എന്നവാക്യം അതിനാല് ക്രമത്തില് ഗതിയുള്ള അപ ക്വഭക്തരെച്ചൊല്ലി പറഞ്ഞതാണ്.

സൂത്രം 81

ഉത്ക്രാന്തിസ്മൃതിവാക്യശേഷാച്ച.

ഭാഷ്യം

ആത്മാവിന്റെ ഉത്ക്രാന്തിയെക്കുറിച്ച് സ്മൃതിയില് പറയുന്ന വാക്യശേഷംകൊണ്ടും ഇത് തെളിയുന്നു. ഉത്ക്രാന്തൌ ഭക്തയായുക്തൌ യോഗബലേനചൈവ (ഗീത 8.10)ഇതി ഉപക്രമ്യ,

ശോഭിത്യേകാക്ഷരം ബ്രഹ്മ

വ്യാഹരന്മാമനുസ്മരന്

യഃപ്രയാന്തിത്യജന്ദേഹം

സ യാതി പരമാം ഗതിം(8.13) *ഇത്യുക്തം.തത്ര ച വാക്യശേഷഃ(8.24)*

അഗ്നിജ്യോതിരഹഃശുക്ലഃ

ഷണ്മാസാ ഉത്തരായണം

തത്ര പ്രയാതാഗച്ഛന്തി

ബ്രഹ്മബ്രഹ്മവിദോജനാഃ

ഇതി ക്രമാദ്ഗതിഃശ്രുതാ.തഥാ (ഗീത 8.16)

ആബ്രഹ്മഭുവനാലോകാ

പുനരാവര്ത്തിനോര്ജ്ജുനഃ

മാമുപേത്യതു കൌന്തേയ

പുനര്ജ്ജന്മ ന വിദ്യതേ

ഇതി വാക്യശേഷേ ലോകോപക്രമാദുപശബ്ദമഹിമ്നാ ച തത് സമീപലോകപ്രാപ്തിരവിപക്വഭാവാനാമേവയുക്താ, വിപക്വ ഭാവസ്യ ന തല്ലോകഗമനമപി ഫലം യുജ്യതേ തത് ഫല സ്യാക്ഷയിത്വാത് തല്ലോകേ സാധനാനനുഷ്ഠാന ശ്രവണാച്ച. കിഞ്ച,അവിപക്വഭക്തേസ്തത ഏവ ക്രമമുക്തി സിദ്ധൌ തത്കാലീനസ്മരണവിധിവൈയര്ത്ഥപ്രസംഗാത്. ന ച തേന പരഭക്തിസമുച്ചയോഘടതേ പുരുഷഃസപരഃ പാര്ത്ഥ ഭക്ത്യാലഭ്യസ്ത്വനന്യയാ (ഗീത 8.22)ഇത്യന്യനിരപേക്ഷ മോക്ഷ സാധനത്വാവഗതേഃതസ്മാത്തല്ലോകേ അപി അധികാരഃ ഭാരതഭൂമേസ്തു(വിഷ്ണുപുരാണം 2.3.5)

ന ഖലന്യത്രമര്ത്ത്യാനാം ഭൂമൌകര്മ്മവിധീയതേ ഇത്യനേനകര്മ്മാത്പത്തിഹേതുതൈവ. ഭക്തിസ്തു ന കര്മ്മാത്മി കേതൃക്തം പ്രാക്. തദംഗാനാമപ്രാപ്തിഃസ്യാദിതി ചേദ്. ന,പ്രധാനപ്രാപ്താവേവാംഗ പ്രാപ്തേര്നിഷാദസ്ഥപതിയാഗാംഗ വദിതി. ശൂദ്രാദിനാം തു വൈദികമന്ത്രജകര്മ്മനിവൃത്തിര്ന്ന തു സ്മരണകീര്ത്തനാദേര്ഭക്തിസാധനസ്യേതി താവതൈ വാധികാരസിദ്ധൌ ന വിദ്യാപ്രയുക്തികല്പ്പനായുക്താ.

ഉത്ക്രാന്തിയെക്കുരിച്ച ഗീതാവാക്യം ഭക്തിയുക്തന്മാരായി യോഗബലത്തോടെ എന്നാരംഭിക്കുന്നു.ഓം എന്ന ഏകാക്ഷ രം ബ്രഹ്മവ്യാഹൃതിയായി ചൊല്ലി ,എന്നെ അനുസ്മരിച്ച്, ദേഹം ത്യജിക്കുന്നവര് പരമഗതി പ്രാപിക്കുന്നു. അതിന്റെ വാക്യശേഷം,അഗ്നി,ജ്യോതിസ്സ് അഹസ്സ് ശുക്ലപക്ഷം ഉത്തരായനത്തിലെ ആറുമാസങ്ങള് –ഈ പാതയിലൂടെ ഗമിച്ച്, ബ്രഹ്മവിത്തുക്കള് ബ്രഹ്മത്തിലെത്തുന്നു എന്നാണ്. ഇവിടെ ക്രമഗതിയാണ് പറയുന്നത്. അതിന്നു ശേഷം ബ്രഹ്മമുള്പ്പെ ടെ സര് വ്വലോകങ്ങളും പുനരാവര്ത്തിയുള്ളവയാണ്,പക്ഷേ,എന്നെ പ്രാപിച്ചവന് പുനര്ജന്മമില്ല എന്നും പറയുന്നു. ലോക എന്നാരംഭിക്കുന്ന വാക്യം കൊണ്ടും ഉപ (മാം ഉപേത്യ) എന്നതിന്റെ ഫലംകൊണ്ടും ഭഗവാന്റെ സമീപത്തുള്ള ലോകങ്ങളുടെ പ്രാപ്തി വിപക്വഭാവമായ ഭക്തിയെ സംബന്ധിച്ചാണെന്നു വരുന്നു. സമ്പൂര്ണ്ണഭക്തിയോട്ടുകൂടിയവര്ക്ക് അവന്റെ ലോകം പ്രാപിക്കുക എന്ന ഫലം പോലും യുക്തമല്ല. കാരണം അവന്റെ ഫലം നാശരഹിതമാണ്. സമ്പൂര്ണ്ണ മായ പക്വമായ ഭക്തിയെ വര്ദ്ധിപ്പിക്കാനൊരു മാര്ഗ്ഗവും ശ്രുതി പറയുന്നുമില്ല. അപക്വഭക്തിയുള്ള ഒരാള്ക്ക് ക്രമ ത്തില് മുക്തി സാദ്ധ്യമാണെങ്കില്, അയാള് മരണസമയത്ത് ഈശ്വരവിചാരം ചെയ്യണമെന്ന ചൊല്ല് പ്രയോജന രഹിതമായിത്തീരും. അവന്റെ ലോകത്തില് (ഈശ്വരന്റെ)വാഴുന്നതുകൊണ്ട് പരഭക്തിവരുമെന്നും കരുതാവതല്ല. കാരണം ഗീത പറയുന്നു, ഏകാഗ്രഭക്തികൊണ്ടേ പുരുഷോത്തമപ്രാപ്തി സാദ്ധ്യമാവൂ എന്ന്. പരഭക്തി മുക്തിക്കുള്ള സ്വതന്ത്രമാര്ഗ്ഗമാണ്. അതിനാല് ആ ലോകത്തില്പ്പോലും പരഭക്തി ലഭിക്കാം. ഭാരതഭൂമിയില്, കര്മ്മങ്ങള് ഭക്തി കിട്ടാനായി അനുഷ്ഠിക്കുന്നു എന്നു മാത്രം. മറ്റെവിടേയും മനുഷ്യര്ക്ക് ഭൂമിയില് കര്മ്മം വിധിച്ചിട്ടില്ല. ഭക്തി കര്മ്മാത്മ കമല്ല. ഭക്തിയുടെ അംഗങ്ങള് ലഭിക്കായ്ക വരാമല്ലോ എന്നാണെങ്കില്,അല്ല. നിഷാദസ്ഥപതിയുടെ യാഗത്തില് അഗ്നി യെന്നപോലെ ,പ്രധാനമായ ഭക്തിയുടെ പ്രാപ്തിയോട്ടുകൂടി അംഗങ്ങളും പ്രാപ്തമാവുന്നു. ശൂദ്രാദികള്ക്ക് വൈദികമന്ത്രജ മായ കര്മ്മത്തില് നിന്നല്ലാതെ ,ഭക്തിസാധനയായ സ്മരണകീര്ത്തനാദികളില്നിന്നുള്ള നിവൃത്തി എവിടെയും പറ ഞ്ഞിട്ടില്ല.ഭക്തിസാധനക്ക് അധികാരമുണ്ട് എന്നു നിര്ണ്ണയിക്കപ്പെട്ടുകഴിഞ്ഞാല്,വിദ്യയും അംഗമായി താനെ വരുന്ന

തിനാല് വിദ്യക്ക് അധികാരനില്ലെന്ന കല്പ്പന യുക്തമാകുന്നില്ല. (നിഷാദനും ശൂദ്രനാണ്. നിഷാദസ്ഥപതിക്ക് യജ്ഞാധികാരമുണ്ട്).

അസ്തു തര്ഹി മഹാപാതകിനാമപി പരഭക്താവേവാധികാരസ്തഥാ തദംഗാംഗവേദാനുവചനാദാവപീത്യത ആഹ-

മഹാപാതകികള്ക്കുപോലും പരഭക്തിക്ക് അര്ഹതയുണ്ട്.അതിനാല്,അവര്ക്ക് വേദാംഗങ്ങളുടേയും വേദങ്ങളുടേയും അനുവചനത്തിനും അധികാരമുണ്ട് അവ പരഭക്തിയുടെ അംഗങ്ങളാകയാലെന്ന് ആരെങ്കിലും വാദിക്കുന്ന പക്ഷം അങ്ങനെയല്ല എന്നു തുടര്ന്നുപറയുന്നു.

സൂത്രം 82,

മഹാപാതകിനാം ത്വാര്ത്തൌ

ഭാഷ്യം

മഹാപാതകികള്ക്ക് ആര്ത്തഭക്തിക്കേ അധികാരമുള്ളു.

പതനഹേതു പാപരതനാഞ്ച പുനരാര്ത്തിഭക്താവേവാധികാരഃപ്രായശ്ചിത്തവന്നാന്യത്ര,തത് പാപക്ഷയസ്യ സര് വ്വാപേക്ഷയാ അഭ്യര്ഹിതത്വാത് ഭുഞ്ജാനോ വര്ദ്ധയേത് പാപമിത്യാദിനാ.തദപഗമേ തു സുതരാമധികാരസിദ്ധിഃ

സ്ഥിരമായി പാപത്തില് രതിയുള്ളവരുടെ പതനഹേതു ആ രതിതന്നെയാണ്. അവര്ക്ക് പ്രായശ്ചിത്തം വേണ്ടി വരുന്നു. മാത്രമല്ല,ആര്ത്തഭക്തിക്കുള്ള അധികാരമേ ലഭിക്കുകയുമുള്ളു. അവര്ക്ക് മറ്റെല്ലാത്തിനേയും അപേക്ഷിച്ച് മുഖ്യം പാപക്ഷയമാണ്. ഭുജിക്കുംതോറും പാപം വര്ദ്ധിക്കുന്നു എന്നുണ്ട്. ആ പാപം നശിച്ചുകഴിഞ്ഞിട്ടേ ഭക്ത്യധികാരം സിദ്ധിക്കുന്നുള്ളു.

തദൈകാന്തികപ്രസ്താവാത് സര് വ്വധര്മ്മഃകിം പരഭക്തിതോഭിന്ന ഇത ശങ്കാപിശാചീമപാകരോതി.

ഇവിടെ പ്രസ്താവിക്കപ്പെടുന്ന വിഷയം ഏകാന്തികഭക്തിയായതുകൊണ്ട് ,ശങ്കാപിശാച് (പരാഭക്തിയും മതാചാരാനുഷ്ഠാനവും ഒന്നാണോ മുതലായ സംശയങ്ങള്)ഉപേക്ഷിക്കണം.

സൂത്രം 83.

സൈകാന്തഭാവോ ഗീതാര്ത്ഥപ്രത്യഭിജ്ഞാനാത്.

ഭാഷ്യം

അത് ഏകാന്തഭാവം മാത്രമാണ്. കാരണം ഗീതയുടെ അര്ത്ഥം പ്രത്യഭിജ്ഞാനമാണ്.

സാപരാഭക്തിരൈവൈകാന്തഭാവഃനാന്യഃകുതഃ ഗീതാര്ത്ഥേ ന പ്രത്യഭിജ്ഞാശ്രുവണാത്. യഥാ നാരായണീയ ഏവ (മഹാഭാരതം ശാന്തിപര് വ്വം മോക്ഷധര്മ്മം. 348.5.6)

സഹോപനിഷദോ വേദാന് യേ വിപ്രാഃസമ്യഗാസ്ഥിതാഃ

പഠന്തി വിധിമാസ്ഥായ യെ ചാപിയതിധര്മ്മിണഃ

നതോ വിശിഷ്ടാം ജാനാമിഗതിമേകാന്തിനാം നൃണാം

കേനൈഷധര്മ്മഃകഥിതോ ദേവേനഋഷിണാഥവാ

ഇതി പ്രശ്നേ പ്രത്യുത്തരം(348.8)-

സമുപോഢേഷ്വനീകേഷു കുരുപാണ്ഡവസേനയോഃ

അര്ജ്ജുനേ വിമനസ്കേ തേവൈ ഗീതാഭഗവതാസ്വയം. ഇതി.തസ്മാദേകാന്തികാപരഭക്തിരിതി.

പരഭക്തി മാത്രമാണ് ഏകാന്തികഭാവം. കാരണമെന്ത്. ഗീതയുടെ അര്ത്ഥത്താല് പ്രത്യഭിജ്ഞ കേള്വിയുണ്ട്. ഉപനിഷത്തും വേദങ്ങളും ഒന്നിച്ചുപഠിച്ച് സമ്യഗ്സ്ഥിതരായി ,വിധിപ്രകാരം നടക്കുന്ന വിപ്രന്മാരായ സന്യാസിധര്മ്മികളേക്കാള് വിശിഷ്ടമായ ഏകാന്തികഭാവത്തെക്കുറിച്ച പറഞ്ഞുകേട്ടിട്ടുണ്ട്. ആ ധര്മ്മം ഏതു ദേവനാണ്, ഋഷിയാണ് പറഞ്ഞിട്ടുള്ളത് എന്ന് ശാന്തിപര് വ്വം നാരായണീയത്തില് ചോദിക്കുന്നതിന്ന് അവിടെത്തന്നെ ഉത്തരവും തന്നിരിക്കുന്നു.കുരുപാണ്ഡവസൈന്യം യുദ്ധത്തിനൊരുങ്ങിനില്ക്കവേ,വിമനസ്കനായിനിന്ന അര്ജ്ജുനനോട് ഭഗവാനാണ് സ്വയം ഗീത ഉപദേശിച്ചത്,ഗീതം പാടിയതെന്നാണ് ഉത്തരം. അതിനാല് ഏകാന്തികഭക്തിതന്നെയാണ് പരഭക്തി.

അഥ ഗൌണ്യോ അപി സാക്ഷാന്മുക്തിംജനയന്തു, കോ ദോഷഃ തത്രാഹ-

ഗൌണീഭക്തികൊണ്ടും സാക്ഷാല്മുക്തി ജനിക്കുമെന്നു കരുതിയാലെന്താണ് ദോഷം എന്നു ചോദിക്കുന്നതിന് ഉത്തരം പറയുന്നു.

സൂത്രം 84

പരാംകൃത്വൈവ സര് വ്വേഷാം തഥാഹ്യാഹ

ഭാഷ്യം

സര് വ്വവും പരഭക്തി ഉണ്ടായാല്മാത്രമേ ഉപയോഗപ്പെടുകയുള്ളു എന്നാണ് പ്രഭു പറഞ്ഞിട്ടുള്ളത്.

പരാം ഭക്തിം കൃത്വൈവസര് വ്വേഷാം മുക്താവുപയോഗഃതഥാഹി സഹേതുകാം ഭഗവാനാഹ(ഗീത 18.68)

യ ഇദം പരം കൃത്വാ മാമേവൈഷ്യത്യസംശയം ഇതി . തത്രൈതദ്ധര്മ്മസേയോപദേശഫലമപി ബ്രഹ്മഭാവാപത്തിരിത്ൈവാര്ത്ഥസിദ്ധൌ ഭക്തിം മയിപരാം കൃത്വാ ഇതി കിമര്ത്ഥമാഹഃ തസ്യാ മോക്ഷസാധനത്വേന ശ്രുതത്വാത് .അത ഏവോപരിചരവസോഃആത്മരാജ്യം ധനഞ്ച(മഹാഭാരതം ശാന്തിപര് വ്വം 335.23)ഇത്യാദിനാ പരമേശ്വരാനുരക്തിരൂപായാ ഭക്തേര്ല്ലിംഗം പ്രദര്ശിതമിതി സ്വതഃ പ്രയോജനത്വാഭാവാത്.സര് വ്വേഷാം മുക്തിഹേതുത്വേന ശ്രുതാനാം പരഭക്തിജനനേന മുക്താവുപയോഗ ഇത്യഭിപ്രായ ഉന്നീയത ഇതി. ന ചോഭയജനകത്വം തസ്യ കര്മ്മത്വേന മോക്ഷാജനകത്വാത്. ഏവഞ്ച ദൃഷ്ടാര്ത്ഥതാഭവതി വാക്യസ്യേതി.
ഇത്യാചാര്യസ്വപ്നേശ്വരവിദ്വദ്ധരവിരചിതേ ശാണ്ഡില്യശതസൂത്രീയേ ഭാഷ്യേ ദ്വിതീയമാഹ്നികം. സമാപ്തശ്ചാദ്ധ്യായഃ2.

സര് വ്വവും മുക്തിക്ക് ഉപയുക്തമാവുന്നത് പരഭക്തി ഉണ്ടാക്കിയിട്ടാണ്. അങ്ങനെയാണ് കാരണം ചൂണ്ടിക്കാട്ടിയിട്ട് ഭഗവാന് പറഞ്ഞിരിക്കുന്നത്. ആരാണോ ഈ പരമഗുഹ്യമായ മാര്ഗ്ഗം എന്റെ ഭക്തന്മാര്ക്ക് ഉപദേശിച്ചിട്ട് എന്നില് പരാഭക്തി ജനിപ്പിക്കുന്നത് ,അവര് നിസ്സംശയം എന്നെ പ്രാപിക്കുന്നു. ഈ ധര്മേമോപദേശം ചെയ്യുന്നതിന്റെ ഫലം തന്നെ ബ്രഹ്മഭാവമാമ്. അപ്പോള്പ്പിന്നെ ,എന്നില് പരാഭക്തി ജനിപ്പിക്കുക എന്നു പറയേണ്ടതെന്തിന്. കാരണം, അതാണ് മോക്ഷസാധനമെന്ന് ശ്രുതിയുണ്ട്. ഉപരിചരവസുവിന്റെ കഥയില്, അദ്ദേഹം ആത്മരാജ്യവും ധനവും എന്നു പറയുമ്പോള് ,പരമേശ്വരനില് അനുരക്തിരൂപമായിട്ടുള്ള ഭക്തിയുടെ ലക്ഷണങ്ങളാണ് പ്രദര്ശിപ്പിക്കുന്നത്, അതല്ലാതെ ആ ക്രിയമാത്രം പ്രയോജനരഹിതമാണ്. അപ്പോള്,എല്ലാ ഭക്തിയും മുക്തിഹേതുകമെന്ന് ശ്രുതി പറയുമ്പോള്, പരഭക്തി ജനിപ്പിച്ച് മുക്തിക്ക് ഉപയോഗപ്പെടുന്നത് എന്ന അഭിപ്രായമാണ് വ്യക്തമാകുന്നത്. (ഗ്രഹിക്കേണ്ടത്). മതാചാരം ഒററക്ക് മോക്ഷമോ പരഭക്തിയോ ജനിപ്പിക്കുന്നില്ല,അതൊരു ക്രിയമാത്രമാകയാല് നാശമില്ലാത്ത മോക്ഷം

ജനിപ്പിക്കയില്ല. അതിനാല്,ആ വാക്യത്തിന്റെ അര്ത്ഥം ദൃഷ്ടമായ ഒരു ഫലം (ഇവിടെ പരഭക്തി ജനിപ്പിക്കല്)എന്നു മാത്രമാണ്.

മൂന്നാം അദ്ധ്യായം

ആഹ്നികം 1.

യജനീയോത്തമത്വേന ഭക്തേരുത്തമതായതഃ ഭക്തഭാവതദ്ഭാവതശ്ചാത്രഭജനീയോനിരൂപതേ.

ഭക്തി ഉത്തമമാവുന്നത് യജിക്കുന്ന വസ്തു ഉത്തമമാവുമ്പോഴാണ്. ഭക്തന് അതുമായി തദ്ഭാവം(തന്മയീഭാവം) നേടുമ്പോഴാണ്. അപ്രകാരമുള്ള ഉത്തമമായ ഭജനീയവസ്തുവെ ഇനി നിരൂപിക്കുക.

സൂത്രം 85

ഭജനീയേനാദ്വിതീയമിദം കൃത്സ്നസ്യ തത് സ്വരൂപത്വാത്.

ഭാഷ്യം

ഈ ദൃശ്യപ്രപഞ്ചം ,ഭജനീയവസ്തുവില്നിന്ന് വിഭിന്നമല്ല. സര് വ്വവും അവന്റെ സ്വരൂപമാണ്.

ജ്ഞാനാധിനാ ജ്ഞേയസിദ്ധിരിതിതത്രേഷ്ഠ നിര്ണ്ണയഃ

ജ്ഞാനം സത്താ ന സാ ജാതിര്ജ്ജാത്യാദൌ തദസത്ത്വതഃ

ശാസ്ത്രങ്ങള് നിര്ണ്ണയം ചെയ്തിരിക്കുന്നത് ,ജ്ഞേയത്തിന്റെ തെളിവ് ജ്ഞാനമാണെന്നാണ്. സത്ത തന്നെ ജ്ഞാനം. സത്ത,ജാതിയില് സ്ഥിതി ചെയ്യാത്തതിനാല് ഒരു ജാതിയല്ല. (ന്യായശാസ്ത്രത്തില്,സത്ത ജാതിയാണെന്നു പറയുന്ന തിനെ ഖണ്ഡിച്ച് അദ്വൈതവേദാന്തത്തിലെ സത്ത ആനന്ദമാണ്,ചിത്താണ് എന്ന അഭിപ്രായത്തോടു യോജിക്കുന്നു).

സത്വേ വാ നേഷ്ടസംബന്ധകല്പ്പനാഗൌരവാദപി

തസ്മാജ്ജ്ഞാനം പരം ബ്രഹ്മസര് വ്വത്രാനുഗതം സ്വതഃ

അത് സത്തയാണെങ്കിലും നമുക്കതിനോട് ഇഷ്ടസംബന്ധം സാധിക്കുന്നില്ല. കല്പ്പനയുടെ ഗൌരവം കൊണ്ട്. അതിനാല്, പരമായ ബ്രഹ്മം തന്നെയാണ് ജ്ഞാനമെന്ന് സ്വാഭാവികമായി വന്നുകൂടുന്നു. പശുവിന്റെ പശുത്വം (ജാതി യുടെ ജാതിത്വം) സമവായിസംബന്ധമെന്നറിയപ്പെടുന്നു. അത് പാരമ്പര്യസിദ്ദമാണ്,ഇവിടെ അങ്ങനെയല്ല.

തദഭേദോദ്ദൃശ്യമാത്രേ ദൃശ്യഭേദസ്തു സത്പരേ

ഘടോജ്ഞാനമിതീദൃക്സ്യാത് പ്രത്യയസ്സന്നിവേതി ചേത്.

ദൃശ്യമായ എല്ലാ വസ്തുക്കളിലും സത്തായ ബ്രഹ്മവുമായി അഭേദം കാണുന്നു. ഉണ്ടെന്നു തോന്നപ്പെടുന്ന ഭേദംപോലും ,സ ത്തയിലാണ് ഇരിക്കുന്നത്. എന്നാല്പ്പിന്നെ ഘടത്തെ ഘടമെന്നല്ലാതെ ,ജ്ഞാനമെന്ന് പറഞ്ഞാല്പ്പോരേ എന്ന ചോ ദ്യം വരാം.

അസ്തി സ്വരൂപധീര്ന്നൈവ സത്യത്വേനാനുപസ്ഥിതേഃ

തദുപാധാനവിഷയേ ജ്ഞാനേചരാകൃതിഹേതുനാ

താസാം സവിഷയത്വേന ഹേതുത്വേ ലാഘവം മഹത്

യത്തത് സവിഷയം ബ്രഹ്മഗുണവന്നൈവഗൌരവാത്

ഘടം സത്യമായിട്ടല്ല നമ്മുടെ മുമ്പില് ഉപസ്ഥിതമായിരിക്കുന്നത്. അതിനെ ഘടത്തിന്റെ സ്വരൂപമായിട്ടാണ് നാമറി യുന്നത്. അതുണ്ടാക്കാനുള്ള ഇഛയുംഅതിന്നെടുത്ത പ്രയത്നവും ഹേതുവായി ഘടത്തിന്റെ ഉപാദാനകാരണം ഈശ്വര നാണെന്നു കരുതുന്നപക്ഷം വസ്തുവും അതിന്റെ മൂന്നുകാരണങ്ങളും സങ്കല്പ്പിക്കുന്നതിനേക്കാള്,എളുപ്പമായിത്തീരുന്നു. മായയോടുകൂടിയ ബ്രഹ്മം ഗൌണമായ ജ്ഞാനം,ഇഛ,പ്രയത്നം എന്നിവക്കുള്ള വിഷയമല്ല. ഘടത്തിലെ ഉണ്മ (സത്ത) ഇല്ലെന്നു തോന്നാമെങ്കിലും ധ്യാനിച്ചാല് ആ സത്ത ബ്രഹ്മത്തിലിരിക്കുന്നതു (അഥവാ ജ്ഞാനത്തിലിരിക്കുന്നതു) കാണാം.

സൂത്രം 85

കാലവദ്യോപാധികൃതാതജ്ഞാതൃചാദികല്പ്പനാ.

ഭാഷ്യം

അവന് ജ്ഞാതാവാണ് മുതലായ കല്പ്പനകള്, ഉപാധികൃതങ്ങളാണ്. കാലത്തെപ്പോലെ . അവിഭക്തമായ കാലത്തെ നാം സൌകര്യത്തിനുവേണ്ടി നിമിഷം,മണിക്കൂറ്,ദിനം,തിഥി,മാസം,വര്ഷമെന്നൊക്കെ വിഭജിക്കുന്നു. അതുപോലെ ,അജ്ഞത കൊണ്ട് നാം ബ്രഹ്മത്തില് ഇഛ,ക്രിയ,ജ്ഞാനം മുതലായവയും കല്പ്പിക്കുന്നു.

സൂത്രം 86.

തഛക്തിര്മ്മായാജഡസാമാന്യാത്

അവന്റെ ശക്തിയായ മായ ,എല്ലാ ജഡവസ്തുക്കളിലും സാമാന്യമായിരിക്കുന്നു.

തസ്യബ്രഹ്മണഐശ്വര്യശക്തിര്മ്മായേതിഗീയതേ

ദൈവിഹ്യേഷാഗുണമയി മമമായാ ദുരത്യയാ

മാമേവ യേ പ്രപദ്യന്തേ മായാമേതാം തരന്തിതേ (ഗീത 7.14)

ആ ബ്രഹ്മത്തിന്റെ ഐശ്വര്യശക്തിയെ മായ എന്നു വിളിക്കുന്നു. ഗുണമയിയും ദൈവിയുമായ എന്റെ മായയെ ജയിക്കാന് പ്രയാസമാണ്. എന്നെ ശരണം പ്രാപിച്ചവരെല്ലാം മായയെ തരണം ചെയ്യുന്നു.

മയാദ്ധ്യക്ഷേണ പ്രകൃതിസ്സൂയതേ സ ചരാചരം

ഹേതുനാനേന കൌന്തേയ, ജഗദ്വിപരിവര്ത്തതേ.(ഗീത 9.10)

ഞാന് അദ്ധ്യക്ഷനായി,പ്രകൃതി സര് വ്വചരാചരങ്ങളേയും പ്രസവിക്കുന്നു. അതിനാല്,കൌന്തേയാ, ഈ ജഗത്ത് പരിവര്ത്തിക്കുന്നു.

തന്മായാത്വം തു കാര്യാണാം

വൈചിത്ര്യാന്നാനൃതത്വതഃ

കാര്യസത്യോപപത്യര്ത്ഥം

ബ്രഹ്മസത്താശ്രുതേരിതി.

മായയുടെ മായത്വം അതിന്റെ വിചിത്രകാര്യങ്ങളെക്കൊണ്ടാണ്. അനൃതത്വം (മിഥ്യാത്വം)കൊണ്ടല്ല. അത് ശ്രുതിയിലുണ്ട്. (ഛാ ഉപ 6.2.2, 3.14.2).ബ്രഹ്മം സത്തയാണ്.കാര്യത്തെ സത്തയാണെന്ന് ഉപപത്തി (തെളിവ്) വരുത്തുന്നതിനായിട്ട്.

മിഥ്യാത്വസ്യാനുഷക്തേശ്ച

തന്മിഥ്യാത്വം ന സാമ്പ്രതം

തത്വജ്ഞാനേന ബാദ്ധ്യത്വം

മിഥ്യാത്വമിതിചേന്നഹി

മിഥ്യാത്വസ്യാപ്യതത്ഥ്യത്വാത്

സത്യത്വം സുതരാം സ്ഥിതം

മിഥ്യാത്വസ്യ ച സത്യത്വേ

ദൃശ്യസത്യത്വമാഗതം

ജഗത്ത് മിഥ്യയാണെങ്കില്,അതിന്റെ ഹേതുവായ ബ്രഹ്മവും മിഥ്യയാകും. അത് ശ്രുതിപ്രകാരം ശരിയാവുകയില്ല. മിഥ്യാത്വമെന്നു പറയുന്നത് ജ്ഞാനോദയത്താല് ദൂരീകരിക്കപ്പെടുന്ന അജ്ഞാനത്തെയാവുകവയ്യ. കാരണം മിഥ്യാത്വം അഥവാ മായ തന്നെ മിഥ്യയാണെന്നു പറയുമ്പോള് ,പ്രപഞ്ചത്തിന്റെ സത്യത്വം കൂട്ടതലുറപ്പിക്കുകയാണ് ചെയ്യുന്നത്. മറിച്ച്, സങ്കല്പ്പിച്ച മിഥ്യാത്വം സത്യമാണെന്നു പറഞ്ഞാല് ,അതിന്റെ സത്യത്വം വീണ്ടും സത്യമാകുന്നു. അത് ദൃശ്യസത്യം അഥവാ പ്രത്യക്ഷസത്യമായിത്തീരുന്നതുകൊണ്ട്. രണ്ടായാലും ,ബ്രഹ്മവും ജഗത്തും സത്യമാണെന്ന് അര്ത്ഥം.

അലീകാനാമഭാനാച്ച ഭാസ്യത്വേ തു സദേവതത് രജ്ജൌ സര്പ്പാദിഭാനം യദന്യഥാഖ്യാതിരേവ സാ.

ഇല്ലാത്ത വസ്തു ഇന്ദ്രിയങ്ങള്ക്കുമുമ്പില്, പ്രത്യക്ഷമാവുകയില്ല. ഭാവിക്കുന്നതെന്തും സത്യമാകണം. കയറില് സര്പ്പത്തെ കാണുന്നത് അന്യഥാഖ്യാതി എന്നറിയപ്പെടുന്ന ഒരു തെറ്റ് മാത്രമാണ്. (നൈയായികപക്ഷത്തില്, ഒന്നിനെ മറ്റൊന്നായി അറിയല്).

അന്യത്ര സദസത്വാഭ്യാം ബാധാബാധവ്യവസ്ഥിതേഃ

സാ മായാജഡസാമാന്യം ജ്ഞേയം തു നിത്യമേവതത്

അന്യഥാത്വവ്യവസ്ഥാസ്യാത് തസ്മാച്ചിജ്ജാഡ്യനിത്യതാ.

പ്രകൃതിയിലൊഴികെ ,മറ്റെല്ലായിടത്തും അവയുടെ സത്തയും അസത്തയും (ഉണ്മയും ഇല്ലായ്മയും)നിര്ണ്ണയിക്കപ്പെടുന്നത് ,അതിന് വിരുദ്ധമായി മറ്റൊരു ആധികാരികവിധി ഇല്ലാതെ വരുമ്പോഴാണ്. മായ ജഡസൃഷ്ടിയാകെ സാമാന്യമാണ്. അത് ജ്ഞേയമാകയാല് അത് സത്യമാവണം. അതല്ലെങ്കില് ,സാമാന്യമായ ഒരു നിയമം അഥവാ വ്യവസ്ഥ ലംഘിക്കപ്പെടും. അതിനാല് ബ്രഹ്മം (ചിത്,ചൈതന്യം),മായ (ജഡം)ഇതുരണ്ടും സത്യം തന്നെ.

സൂത്രം 87

വ്യാപകത്വാദ്വയാപ്യാനാം

ഭാഷ്യം

കാര്യം കാരണത്താല് വ്യാപിക്കപ്പെട്ടിരിക്കയാല്.

ഏവം വ്യാപകത്വേഭ്യോവ്യാപ്യതത്വസമുദ്ഭവഃ

വ്യാപകാനാം ഹി താദാത്മ്യാദ്വപ്യാപ്യോപാദാനതാമതാ.

വ്യാപിക്കപ്പെട്ട കാര്യം ,വ്യാപിച്ച കാരണത്തില്നിന്ന് ഉണ്ടാവുന്നു. വ്യാപിച്ച തത്വം ,വ്യാപിക്കപ്പെട്ട തത്വത്തില്നിന്ന് വ്യത്യസ്തമല്ല. അവയുടെ താദാത്മ്യത്താല്,കാര്യത്തിന്റെ ഉപാദാനത കാരണത്തിലിരിക്കുന്നു എന്ന് മതം. (സാംഖ്യരുടേയും വേദാന്തികളുടേയും സത്കാര്യവാദമാണിത്).

നതാവത് സമവായേനഭേദസംബന്ധഗൌരവാത്

ശബ്ദാനാം സമയോപ്യേവം ശൃംഗഗ്രാഹികയാ ലഘുഃ

കാര്യകാരണങ്ങള് സമവായംകൊണ്ട് സംബന്ധപ്പെട്ടിട്ടില്ല (നൈയായികര് കരുതുന്നതുപോലെ). അവതമ്മിലുള്ള ഭേദംകൊണ്ടുള്ള സംബന്ധം വിഷമം പിടിച്ചതാണ്. ശ്രുതികളുടെ അഭിപ്രായവും ഇതാണ്. കാളക്കൊമ്പുപിടിച്ച് കാളയെ അടക്കുന്നതുപോലെ എളുപ്പമാണത്. (ശൃംഗഗ്രാഹികാന്യായം .ഏതുപശു ഏറെ പാലുതരുമെന്നു ചോദിച്ചാല് ,ഇടയന്മാര് പശുവിന്റെ കൊമ്പുപിടിച്ച് കാണിക്കുന്നത് എന്നും അര്ത്ഥം).

സത്വേന സര് വ്വകാര്യേഷു കാരണത്വം പരേശിതുഃ

നിമിത്തത്വം ഹിതദ്ബുദ്ധേര്ബോദ്ധവ്യേണ്വനുഗത്വതഃ

സര് വ്വകാര്യങ്ങളിലുമുള്ള കാരണത്വം കൊണ്ടാണ് ബ്രഹ്മത്തിന്റെ (പരമായ ഈശന്റെ)സത്ത. നിമിത്തത്വം ,തന്റെ ബുദ്ധിയിലുള്ള ബോദ്ധവ്യം എന്നിവയും അനുഗതമായിരിക്കുന്നു.

ബുദ്ധേസ്തു സാക്ഷിഭാസ്യായാ അബോദ്ധ്യത്വം യതോധിയഃ

ബോദ്ധവ്യായാ ബുദ്ധിതത്വവ്യഭിചാരോ അപി സംഭവേത്

ബുദ്ധി സാക്ഷിയാല് ഭാസിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതുകൊണ്ട് ,അതിന് സ്വയം ബോധിക്കാന് കഴിയുന്നില്ല. ബുദ്ധിക്ക് സ്വയം അറിയാമെന്ന് എടുക്കുന്നപക്ഷം ബുദ്ധിതത്വം വ്യഭിചരിക്കപ്പെടുന്നു.

സുപ്തോത്ഥിതസ്യ പ്രലയാത് ബുദ്ധേഃപ്രഥമസമുദ്ഭവഃ

കാര്യകാരണഭാവാദിബുദ്ധ്യാ നിര്മ്മാതി സ പ്രഭുഃ

ഈശ്വരന് പ്രലയകാലത്ത് ഉറക്കമുണര്ന്നപ്പോള് ബുദ്ധിയാണ് ആദ്യം ഉത്ഭവിച്ചത്. കാര്യകാരണാദിഭാവങ്ങളെ ബുദ്ധികൊണ്ടറിഞ്ഞ പ്രഭു സൃഷ്ടി തുടങ്ങുന്നു.

സ്വതോ നിര് വ്വിഷയാപ്യേഷാചൈതന്യോപാധിഭാവതഃ

തൈലാദിവദ് പ്രദീപസ്ഥാ സപ്രകാരപ്രകാശിനീ.

സ്വതേ നിര് വ്വിഷയമാണെങ്കിലും ചൈതന്യോപാധിസ്വഭാവത്തോടുകൂടിയ ബുദ്ധി തൈലം ദീപത്തെ എപ്രകാരമോ, അപ്രകാരം, സൃഷ്ടിയെ പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നു. തൈലം പോലെയാണ് ബുദ്ധി. അത് സ്വയം പ്രകാശിക്കുന്നില്ല. ആത്മബോധത്തോടുചേരുമ്പോള് പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നു.

കരിഷ്യാമീതി സങ്കല്പ്പാദഹങ്കാരോദ്ഭവസ്തതഃ

സ ഐക്ഷത ബഹുസ്യാമിത്യേവമാദിശ്രുതിസ്മൃതേഃ

ഞാനിന്നതു ചെയ്യുമെന്ന സങ്കല്പ്പത്താല്,ബുദ്ധിയില്നിന്ന് അഹങ്കാരം ഉത്ഭവിക്കുന്നു. ശ്രുതിസ്മൃതികളില് അവ നീക്ഷിച്ചു, ഞാന് പലതാവട്ടെ എന്നു സങ്കല്പ്പിച്ചു,പലതായി ഭവിച്ചു എന്ന് ഇതിനെ പറയുന്നു.

ബുദ്ധേര് വ്വികാരേപിചരാദാവനുഗത്വാദഹങ്കൃതേഃ

സാ അപ്യേകതത്വം തത്വേ തു ബുദ്ധിവ്യപികഭാവനാത്.

അഹങ്കാരം ബുദ്ധിവികാരങ്ങളെ ഇഛയെന്നപോലെ തുടര്ന്നുചെല്ലുന്നു.എങ്കിലും ഈ ഏകതത്വത്തില് ബുദ്ധി വ്യാപിച്ചിരിക്കുന്നുണ്ട്.

ഈശോഹം കൃതിജന്യത്വാത്

തന്നൈയത്യാദഹംകൃതേഃ

മാത്രാഭൃതേന്ദ്രിയാധീനാ-

മഹങ്കാരോ അപികാരണം

ഞാനാണീശ്വരനെന്ന് അഹങ്കാരത്തില്നിന്ന് സര് വ്വവും സൃഷ്ടിക്കപ്പെടുന്നു. അഹങ്കാരം തന്നെയാണ് ഭൃതതന്മാത്രകള്ക്കും ഭൃതേന്ദ്രിയങ്ങള്ക്കും കാരണമായിരിക്കുന്നത്.

സര് വ്വത്രഗ്രഹഏവസ്യാത്

തത്വാന്നമിതിചേദതഃ

വികാരഗ്രഹണോജാതി

ഗ്രഹവദ് തദ് ഗ്രഹസ്ഥിതേഃ

അങ്ങേങ്ങനെയായിരുന്നുവെങ്കില് അഹങ്കാരതത്വത്തെ സര് വ്വത്ര ഗ്രഹിക്കാന് സാധിക്കേണ്ടതായിരുന്നു. അതെ. ജാതിയെ ഗ്രഹിക്കുന്നതുപോലെ വികാരഗ്രഹണവും അതാത് ഗ്രഹങ്ങളില് സ്ഥിതി ചെയ്യുന്നു.

ഏവം വ്യാപകതത്വാനാം വ്യാപ്യേഷ്വനുഗമഃക്രമാത്

ബ്രഹ്മാദിസര് വ്വതത്വാനാം ഘടോപാദാനതാസ്ഫുടം

ഇപ്രകാരം വ്യാപകതത്വങ്ങള് ഓരോന്നും ക്രമത്തില് തങ്ങളെ തുടര്ന്നുവരുന്ന കാര്യങ്ങളില് വ്യാപിച്ചിരിക്ക്ന്നു ഘടംമുതലായവയുടെ ഉപാദാനകാരണം ഇപ്രകാരം സ്ഫുടമാവുന്നു.

ന കര്മ്മണാന്യഥാ സിദ്ധിരിഹതത്വസ്യയുജ്യതേ

താദാത്മ്യാദന്യഥാസിദ്ധേരതാദാത്മ്യപ്രയോജകം

കര്മ്മമല്ലാതെ മറ്റൊരു സിദ്ധി തത്വത്തില് യോജിക്കുകയില്ല എന്ന വാദം ശരിയല്ല. താദാത്മ്യമല്ലാതെ മറ്റൊരു സിദ്ധി താദാത്മ്യത്തിനു പ്രയോജകമാവുകയില്ല. കര്മ്മം താദാത്മ്യത്തിനു പ്രയോജകമാകയില്ല.

ഏവംകാരണതത്വാനാം മോക്ഷോപായതയാപുനഃ

നിര്മ്മിതിഃപ്രാണിബുദ്ധ്യാദേരതാദാത്മ്യാത് പൃഥക് പൃഥക്

ഇപ്രകാരമുള്ള കാരണതത്വങ്ങള് മോക്ഷോപായങ്ങള് കൂടിയാണ്.പ്രാണികള് പരസ്പരം താദാത്മ്യമുള്ളവയല്ല, വിഭിന്നങ്ങളാണ്. അതിനാല്,അവയുടെ ബുദ്ധിയും വ്യത്യസ്തമായി നിര്മ്മിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു.

ആസര്ഗ്ഗപ്രലയാദീനാം ബുദ്ധിര്ന്നാസ്തി ന യത് ക്വചിത്

സുഷുപ്തൌ ജീവബുദ്ധീനാം ലയോ അനന്തസ്യമോക്ഷണേ

സര്ഗ്ഗം മുതല്,പ്രലയംവരെ ബുദ്ധി ഒരിക്കലും ഇല്ലാതിരിക്കുന്നില്ല.എന്നാല് ജീവാത്മാക്കളുടെ ബുദ്ധി സുഷുപ്തിവേളയില് വിലയം പ്രാപിച്ച് ഇല്ലാത്തപോലെയാകുന്നു.ഈ ലയം മോക്ഷകാലത്ത് അനന്തമായിരിക്കുന്നു.

അഥാനീശ്വരസാംഖ്യാനാം ബുദ്ധേഃസര്ഗ്ഗോ ന യുജ്യതേ

ക്രമാദിനിഗമാഭാവാദിത്യേതത് സൂത്രമുച്യതേ.

അടുത്ത സൂത്രം പറയുന്നു.സര്ഗ്ഗം നിരീശ്വരവാദികളായ സാംഖ്യന്മാര് പറയുമ്പോലെ ബുദ്ധിയില്നിന്ന് ക്രമത്തില്ലുണ്ടായി എന്ന നിഗമനത്തിന് തെളിവില്ല എന്ന്.

സൂത്രം 88.

ന പ്രാണിബുദ്ധിഭ്യോഅസംഭവാത്

ഭാഷ്യം

സര്ഗ്ഗം പ്രാണികളുടെ ബുദ്ധിയില്നിന്ന് സംഭവിക്കുക എന്നത് അസംഭവ്യമാണ്.

ക്രമാദ്ദേവര്ഷിസര്ഗ്ഗാദിഃശ്രൂയതേ കസ്യ ബുദ്ധിതഃ

ന സംഭവതിസര്ഗ്ഗോയം തസ്മാദീശോസ്തി ബുദ്ധിമാന്.

ആരുടെ ബുദ്ധിയില്നിന്നാണോ ക്രമത്തില് ദേവന്മാരും ഋഷിമാരും സൃഷ്ടിക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ളതായി കേട്ടിട്ടുള്ളത് ,അത്തരം ഈശ്വരസര്ഗ്ഗം ജീവാത്മാക്കളുടെ ബുദ്ധിയില്നിന്ന് സംഭവിക്കുന്നതല്ല. ഈശ്വരന് മാത്രമാണ് അത്തരം ബുദ്ധിമാന്.

സൂത്രം 89

നിര്മ്മായോച്ചാവചംശ്രുതീച്ചനിര്മ്മിമീതേ പിതൃവത്.

ഭാഷ്യം

ഉച്ചവും നീചവുമായവയെ സൃഷ്ടിച്ച അവന്,പിതാവിനെപ്പോലെ ,ശ്രുതിയും നിര്മ്മിച്ചു.

ഉച്ചാവചാനി ഭൂതാനി ധര്മ്മാധര്മ്മാനുസാരതഃ

നിര്മ്മായനിര്മ്മിമീതേസൌ വേദാംസ്തദ്ധിതകാമ്യയാ

ധര്മ്മാധര്മ്മാനുസൃതമായി ഉച്ചനീചങ്ങളായ ഭൂതങ്ങളെ നിര്മ്മിച്ച ഈശ്വരന് അവരുടെ നന്മക്കായി വേദം സൃഷ്ടിച്ചു.

യഥാപിതോത്പാദ്യപുത്രാന് അജ്ഞാതൌജ്ഞാപയത്യപി

ഹിതാഹിതപരിഹാരൌ വാക്യൈസ്തദ്വദയം പ്രഭുഃ

പുത്രന്മാരെ ഉത്പാദിപ്പിച്ച പിതാവ് അവര്ക്ക് വാക്യങ്ങളും,നന്മലഭിക്കാനുള്ള നിഗൂഢമാര്ഗ്ഗങ്ങളും ഹിതാഹിതപരിഹാരമാര്ഗ്ഗങ്ങളും പഠിപ്പിക്കുന്നതുപോലെയാണ് പ്രഭുവായ ഈശ്വരനും ചെയ്തത്.

സൂത്രം 90

മിത്രോപദേശാന്നേതിചേന്നസ്വല്പ്പത്വാത്

ഭാഷ്യം

ഈശ്വരന്റേത് നല്ലതും ചീത്തയും ചേര്ന്ന മിശ്രോപദേശമാണെന്ന വാദത്തെ ഞങ്ങള് എതിര്ക്കുന്നു. തിന്മ സ്വല്പമാണ്.

അഥായമീശ്വരോ നൈവഹിതഃപിതൃസമോയതഃ

പാപസാധനഹിംസാഭിര്മ്മിശ്രയാഗോപദേശനാത്

ഇതിചേന്നപ്രധാനാംശഫലസൌഖ്യാധ്യപേക്ഷയാ.അംഗഹിംസാഫലാല്പ്പത്വാന്നാഹിതസ്തദ്വിധാനകൃത്

ഈശ്വരന് പിതാവിനെപ്പോലെ ഹിതകാംക്ഷിയല്ല,പാപസാധനങ്ങളായ ഹിംസാദികളെ മിശ്രമാക്കി ഉപദേശിച്ചിരിക്കുന്നു എന്നാണെങ്കില്,അല്ല, ഇവയെ വിധാനം ചെയ്തവന് അഹിതകാംക്ഷിയല്ല. പ്രധാനാംശമായ സൌഖ്യാദികളെ അപേക്ഷിച്ച് ,അംഗങ്ങളായ ഹിംസാദികളുടെ ഫലം അല്പ്പമാണ്.

നനു ക്രത്വംഗഹിംസായാഃപ്രധാനൈകഫലത്വതഃ

ന സാമാന്യനിഷേധസ്യ വിഷയത്വം പ്രസജ്യതേ.

കുര്യാന്നകുര്യാദിത്യേവം വികല്പസ്ത്വന്യഥാഭവേത്

തസ്മാദ്വിശേഷാദന്യത്ര സ്യാധ്യദാഹവനീയവത്.

മീമാംസകന്മാരുടെ എതിര്പ്പ് ഇങ്ങനെയാണ്:- ഹിംസാദികള് ക്രതുവിന്റെ അംഗമാവുമ്പോള്,അതിന് പ്രധാനമായ യാഗഫലമല്ലാതെ സ്വതന്ത്രമായൊരു ഫലമില്ല. അല്ലെങ്കില്,ചെയ്യാം ചെയ്യരുത് എന്ന രണ്ടുവിധികളില് ഏതെങ്കിലു മൊന്ന് സ്വീകരിക്കേണ്ട അവസ്ഥ വരും.അതിനാല്, ആഹവനീയാഗ്നിയിലെന്നപോലെ സാമാന്യനിഷേധം ,വിശേഷമാ യ നിഷേധം ,അതിനു വിപരീതമായിട്ട് ഇല്ലാത്ത അവസ്ഥയില് മാത്രം സ്വീകരിക്കാവുന്നതാണ്.

മാ ഹിംസ്യാത് സര് വ്വഭൂതാനി. ിവിടെ ഒരു മൃഗത്തേയും കൊല്ലരുത് എന്നാണ് വേദവാക്യം.യാഗത്തില് ഹോമിക്കേണ്ടത് ആഹവനീയാഗ്നിയിലാണ്. ഉപനയനവേളയില് കുട്ടിക്ക് ആഹവനീയാഗ്നിയില് ഹോമിക്കാനവകാശമില്ലായ്കയാല് സാധാരണ അഗ്നിയില് ഹോമിക്കാം. അതുപോലെ ,കൊല്ലരുത് എന്ന നിയമം യാഗത്തില് സ്വീകരിക്കേണ്ടതില്ല എന്ന് മീമാംസകന്മാര് കരുതുന്നു. ഇതിനെ ഖണ്ഡിക്കുന്നു.

ആത്രോച്യതേ അംഗഹിംസായാഃസ്യാദപൂര് വ്വസ്യഹേതുതാപാപഹേതുശ്ച സാമാന്യഹിംസേത്യേവാവിരോധിതഃ

ഹിംസ പ്രധാനകര്മ്മത്തിന്റെ (യാഗത്തിന്റെ) അംഗമായാലും ഹിംസതന്നെയാണ്. അത് പാപത്തിന്റെ ഹേതുവാണ്. അതിനാല്,ഹിംസയുടെ കാര്യത്തില്,നാം തമ്മിലുള്ള വിരോധിത്വം ഇല്ലായ്മചെയ്യണം

അഥ പ്രബലദുഃഖസ്യാനനുബന്ധിഷ്ടഹേതുതാവിദ്യര്ത്ഥോയം നായുക്തസ്തദഭാവസ്യബോധകഃ

മീമാംസകര് പറയുന്നു:- പ്രബലമായ ദുഃഖത്തോട് അനുബന്ധിക്കാതെത്തന്നെ ഇഷ്ടഫലം തരുന്നവയാണ് യാഗവേളയിലെ ഹിംസ. ഈ നഞായുക്തി (മാ ഹിംസ്യാത് എന്ന നിഷേധയുക്തി)അത്തരം ക്രിയകളുടെ അഭാവമുള്ള ഇടങ്ങളില് മാത്രം സ്വീകരിക്കേണ്ടതാണ് എന്നു ബോധിക്കണം.

ഇത് ശരിയല്ല.

തഥാച സര് വ്വാന് മാ ഹിംസ്യാദസ്യദുഃഖാദ്യഹേതുതാ

ഹിംസിക്കരുത് മുതലായ നിയമങ്ങള് ദുഃഖത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നില്ല എന്നതുകൊണ്ട് സഹായകങ്ങളാണ്.

സത്യം യാഗാംഗഹിംസാതോയദ്ദുഃഖം പ്രബലം ന തത്

യാഗാംഗമായ ഹിംസയിലും പ്രബലമായ ദുഃഖം ഉണ്ടാവുന്നുണ്ടെന്നത് സത്യമാണ്.

പ്രധാനഫലസൌഖ്യാദേര്ന്നൈയത്യാനാന്തരീയകം

അന്യഥാ അതിപ്രസംഗസ്സയാത് പ്രബലത്വാനിരുക്തിതഃ

പ്രധാനകര്മ്മത്തിന്റെ ഫലമായ സൌഖ്യാദികളെ ആലോചിക്കുമ്പോള് ,അതിലന്തര്ഭവിച്ചിരിക്കുന്ന ദുഃഖം ഒരു തടസ്സമായിരിക്കയില്ല .എങ്കിലും പ്രബലത്വം കൃത്യമായി നിര് വ്വചിക്കാനാവാത്ത ഒന്നാണ്.ദുഃഖത്തെ നീട്ടിക്കൊണ്ടുപോകുക എന്ന ദോഷം യാഗഹിംസയിലും സംഭവിക്കുന്നുണ്ട്.

തസ്മാജ്ജാതിവിശേഷോയം

ദുഃഖേഷ്യ പ്രബലത്വതാ

പ്രായശ്ചിത്താദി മരണേ

പ്രയാഗമരണോ അപി വാ

ആത്മഹത്യാകൃതംദുഃഖം

തത്ഫലാപേക്ഷയാ ലഘുഃ

ദുഃഖത്തിന്റെ പ്രബലത്വം അതിന്റെ ജാതിവിശേഷം കൊണ്ടുണ്ടായതാണ്. ചിലര് പ്രായോപവേശം ചെയ്ത് (പാപനിവൃത്തിക്ക്)പ്രായശ്ചിത്തമരണം വരിക്കുന്നു. മറ്റ ചിലര് പ്രയാഗ മുതലായ പുണ്യസ്ഥലങ്ങളിലെ നദിയില് ചാടി ജീവനൊടു

ക്കുന്നു. ഇതും ആത്മഹത്യ തന്നെ.എന്നാലും,മറ്റ് ആത്മഹത്യകളേക്കാളും ഇവയുടെ ദുഃഖം ലഘുവാണെന്ന് കരുതപ്പെടുന്നു. അത്തരം ആത്മഹത്യ കൊണ്ടുലഭിക്കുന്ന ഫലത്തെ അപേക്ഷിച്ച് ദുഃഖം ലഘുവാണെന്നേ അര്ത്ഥമുള്ളൂ.

അതഃപ്രത്യവമര്ശം ഹി പ്രാഹ പഞ്ചശിഖോ അപി തത്

പഞ്ചശിഖരും ഈ ദുഃഖം ക്ഷമയോടെ സഹിക്കണമെന്നു പറയുന്നു. (പഞ്ചശിഖന് പുരാതന സാംഖ്യഋഷിയാണ്. കപിലശിഷ്യനായ ആസുരിയുടെ ശിഷ്യനാണ്)

സ്വല്പ്പത്വാന്നബലീയസ്ത്വാദ്യത്ര ദുഃഖസ്യഗൌരവം

പര്യഗ്നികരണോത്സര്ഗ്ഗാസ്തത്ര ശ്രുത്യൈവ ദര്ശിതാ

സ്വല്പദുഃഖം ക്ഷമിക്കണം . ഗൌരവമേറിയ ദുഃഖം അങ്ങനെയല്ല. ശ്രുതിയില് പര്യഗ്നികരണമെന്ന യാഗം ചെയ്യാനുള്ള വിധികള് ദര്ശിക്കാം

പഞ്ചസൂനാഗൃഹസ്ഥാനാമിതിസ്മൃതിഷ്വചോദിതം

ന സാമാന്യവിശേഷോക്തിര്ന്ന ഋന്യേസുതരാം യഥാ

രംഗോപജീവിപശുഹാനനരകംശരണം വ്രജേത് ഇതി.

സ്മൃതിയില് ഗൃഹത്തില് അഞ്ചിടത്ത് ഹിംസ നടക്കുന്നതായി കാണുന്നു. ഇതെല്ലാവര്ക്കും ഉള്ളതല്ല. സാമാന്യമല്ല. രംഗോപജീവി(നടന്)യും കശാപ്പുകാരനും നരകത്തിലാണ് പോവുന്നത്.

അഗ്നി,അരകല്ല്,ചൂല്,ആട്ടുകല്ല്,ജലകുംഭം ഇവയാണ് ഗൃഹത്തിലെ അഞ്ചു ഹിംസാസ്ഥാനങ്ങള് ഇവയില് വീണും അരഞ്ഞും ദിനവും അനേകം ജീവികള് മരിച്ചുപോകുന്നുണ്ട് (മനു 3.68) ഈ ദോഷം തീരാനായി പഞ്ചമഹായജ്ഞങ്ങളാണ് അനുഷ്ഠിക്കേണ്ടത്.

ശ്രുതിപ്രസംഗാച്ഛ്രൌതാനാമപൂര് വ്വമഥ ചിന്ത്യതേ

കര്തൃഭോക്തൃഗതം തത്കിമഥവാ പരമേശ്വരേ

ശ്രുതിയെക്കുറിച്ചു പറഞ്ഞു. അതിനാല് പ്രസംഗവശാല് അപൂര് വ്വമെന്ന ശ്രൌതവിധിയെ ചിന്തിക്കുന്നു. അത് കര്ത്താവിലാണോ ഭോക്താവിലാണോ സ്ഥിതി ചെയ്യുന്നത്. അപൂര് വ്വമെന്നാല്,മുമ്പില്ലാത്തത്.യജ്ഞം അപൂര് വ്വഫലം തരുന്നു. യജ്ഞം ചെയ്യുന്ന ഋത്വിക്കിലോ ഫലമനുഭവിക്കുന്ന യജമാനനിലോ പരമേശ്വരനിലോ ഇത് ഇരിക്കുന്നത്.

സൂത്രം 91

ഫലമസ്മാദ് ബാദരായണോ ദൃഷ്ടത്വാത്

ഭാഷ്യം

ബാദരായണന് ദൃഷ്ടത്വം കൊണ്ട് അസ്മാദ് (എന്നില്നിന്ന് ,ബ്രഹ്മത്തില്നിന്ന്) എന്നു പറയുന്നു.

രാജാദിരോഷതോഷാഭ്യാം ദൃഷ്ടത്വാത് കര്മ്മണാംഫലം

അസ്മാദ് ബ്രഹ്മാണഏവാഹ ഭഗവാന് ബാദരായണഃ

ലോകത്തില് സാദാരണ കര്‍മ്മഫലം രാജാവിന്റെ പ്രീതി,രോഷം എന്നിവയില്നിന്ന് ദൃശ്യമാകുന്നു. അതുപോലെ ഇവിടെ ഫലം ഈ ബ്രഹ്മത്തില്നിന്ന് എന്ന് ഭഗവാന് ബാദരായണന്.

തന്നകര്തൃഗതം പുത്രേ ജാതേഷ്ടിഫലദര്ശനാത്

അഥഭോക്തൃഗതോഭോഗഃ കസ്മിന്നിത്യേവചിന്ത്യതേ

ഫലം കര്ത്താവില് സ്ഥിതി ചെയ്യുന്നില്ല. കാരണം ജാതേഷ്ടി മുതലായവയുടെ ഫലം കര്ത്താവിലല്ല,പുത്രനിലാണ് സ്ഥിതി ചെയ്യുന്നത്. ഭോക്താവിലാണോ ഭോഗം ഗമിക്കുന്നതെന്ന് ചിന്തിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു.

അന്യോന്യാശ്രയഏവസ്യാദുഭയോ സവ്യപേക്ഷണാത്

തസ്മാദ് ദൃഷ്ടതയാ രോഷതോഷാഭ്യാം പരമേശിതുഃ

ഹിതാഹിതഫലപ്രാപ്തിഃഫലോദ്ദേശ്യഗതാഭവേത്

അങ്ങനെയാണെങ്കില് അന്യോന്യാശ്രയദോഷമുണ്ടാവും. ഒന്ന് മറ്റൊന്നിനെ ആശ്രയിച്ച് നില്ക്കുന്നു. അതിനാല് ലോക ത്തില് കണ്ടുവരുന്നതുപോലെ ഹിതാഹിതഫലപ്രാപ്തി പരമേശ്വരന്റെ രോഷം,തോഷം എന്നിവയെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കും.

നാപ്യുദ്ദേശ്യഗതത്വേനവ്യാപാരാന്തരകല്പനം

അന്യഥാ രാജസേവാദാവപ്യപൂര് വ്വം പ്രസജ്യതേ

അത ഏവ ഈശവരപ്രീതിപ്രദത്വം കര്‍മ്മണാം ശ്രുതം.

ഉദ്ദേശ്യഗതത്വമല്ലാതെ മറ്റൊരു വ്യാപാരം ഫലപ്രാപ്തിക്ക് കല്പ്പിക്കേണ്ടതില്ല. രാജസേവയിലെന്നപോലെയാണ് അപൂര് വ്വമെന്ന് അല്ലെങ്കില് വിചാരിക്കണം. അതുകൊണ്ടാണ് കര്‍മ്മങ്ങള് ഈശ്വരപ്രീതിതരുന്നവയാണെന്ന് ശ്രുതിയുള്ളത്.

യേതു ധര്‍മ്മാമൃതമിദം യഥോക്തം പര്യുപാസതേ

ശ്രദ്ധാദാനാമത്പരമാ ഭക്താസ്തേതീവമേ പ്രിയാഃ(ഗീത 12.20)

ഈ ധര്‍മ്മാമൃതത്തെ ഞാന് പറഞ്ഞതുപോലെ ആര് ഉപാസിക്കുന്നുവോ, അവന് ശ്രദ്ധയോടും പരാഭക്തിയോടും കൂടി എന്നില് പരമഭക്തനായി,എനിക്ക് അതീവ പ്രിയങ്കരനായി ഭവിക്കുന്നു.

രോഷതോഷാദിസത്വേപി ന സംസാരിത്വമീശിതുഃ

തദ്വൃത്തത്വാദദുഃഖത്വാന്നിത്യമുക്തതയാപിച ഇതി.

ഈശ്വരന് രോഷതോഷാദികള് വേണമെങ്കില് പറയാമെങ്കിലും,അവനില് സംസാരിത്വമില്ല. നിത്യമുക്തത്വം കൊണ്ടും ദുഃദികളില്നിന്ന് മുക്തനാണ്.

സൂത്രം 92

വ്യുത്ക്രമാദപ്യയസ്തദാ

ഭാഷ്യം

വ്യുത്ക്രമം വിപരീതക്രമത്തിലാണ് നടക്കുന്നത്.

പ്രലയോവ്യാപൃതത്വാനാം വ്യാപകേഷ്വുത്ക്രമാന്മതഃ

വ്യാപികായാം മൃദിവ്യാപ്യഘടാദിലയദർശനാത്. ഇതി.

ഇത്യാചാര്യശ്രീ സ്വപ്നേശ്വരവിദ്വദ്വിരചിതേശാണ്ഡില്യശതസൂത്രീയെ ഭാഷ്യേ തൃതീയാദ്ധ്യായസ്യ പ്രഥമമാഹ്നികം .

പ്രളയം വിപരീതക്രമത്തിലാണ്. ക്രായം അതാതിന്റെ കാരണത്തില് ലയിക്കുന്നു. ഘടാദികള് അതാതിന്റെ കാരണങ്ങളായ കളിമണഅണ് മുതലായവയിലേക്ക് മടങ്ങുന്നതുപോലെ.

രണ്ടാം ആഹ്നികം

ജീവസ്യ ബ്രഹ്മഭാവോഹി മുക്തിരിത്യഭിധീയതേ

തദ്വിവേകതയാത്രാപി ഭജനീയവിവേചനം

അന്യസ്യകഥമന്യത്വം ഘടേതേതിവിതർക്കയം

ജീവാനാം ഭഗവദ്ഭാവേയോഗ്യതാമാഹസൂത്രകൃത്

ജീവന്റെ ബ്രഹ്മഭാവത്തെയാണ് മുക്തി എന്നു പറയുന്നത്. അതിന്റെ വിവേകം കൊണ്ട് ഭജനീയത്തെ വിവേചനം ചെയ്യാം. ഒരുവസ്തുവിന് എങ്ങനെ ,ഘടത്തിലെന്നപോലെ ,അന്യത്വം പറയാമെന്ന് വിതർക്കം വരുമ്പോള് സൂത്രകൃത്താ യ ഋഷി ജീവന്ന് ഭഗവദ്ഭാവം കൊണ്ടുവരുന്ന യോഗ്യതയെ പറയുന്നു.

സൂത്രം 93

തദൈക്യം നാനാത്വൈകത്വമുപാധിയോഗഹാനാദാദിത്യവത്

ഭാഷ്യം

അതിന്റെ സ്വഭാവം ഏകത്വമാണ്. നാനാത്വം ഉപാധിയോഗം കൊണ്ടും ഉപാധിഹാനികൊണ്ടും സൂര്യനിലെന്നപോലെ സംഭവിക്കുന്നു.

സര് വ്വംഖല്വിദം ബ്രഹ്മഃ(ഛാ.ഉപ.3.14.1)

നേഹനാനാസ്തികിഞ്ചന(കഠോപനിഷത്ത് 4.11)

യഥാപ്രകാശയത്യേകഃകൃത്സ്നം ലോകമിമംരവിഃക്ഷേത്രം ക്ഷേത്രി തഥാകൃത്സ്നം പ്രകാശയതി ഭാരത(ഗീത 13.33) ക്ഷേത്രജ്ഞംചാപിമാം വിദ്ധി സര് വ്വക്ഷേത്രേഷു ഭാരത(ഗീത 13.2) ഇത്യാദിഭിസ്തസ്യൈകത്വമേവസ്വഭാവഃഅത ഏവയോ നാനാത്വപ്രത്യയഃസ ജീവോപാധിബുദ്ധേരാത്മേനി കൃതഃതതാ ച ശ്രുതിഃ- ഏകധാ ബഹുധാ ചൈവ ദൃശ്യതേജലചന്ദ്രവത്.

സിതനീലാദിഭേദേനയഥൈകം ദൃശ്യതേനഭഃ

ഭ്രാന്തദൃഷ്ടിഭിരാത്മാപി തഥൈകഃസന്പൃഥക്പൃഥക് (വിഷ്ണുപുരാണം 2.16.12)ഇതി.

തതഃപരഭക്തയാ ജീവോപാദിബുദ്ധിഹാനേസതി പുനരേകത്വമപ്യവിരുദ്ധം. യഥാദിത്യസ്യപ്രകാശാത്മനഃ പ്രതിബിം ബോപാധിദര്പ്പണാധ്യപഗതേരാദ്ധ്യത.

ഏകത്വമാണ് ബ്രഹ്മസ്വഭാവമെന്ന് ഛാന്ദോഗ്യം ,കഠോപനിഷത്ത് ,ഗീത എന്നിവയിലെ പ്രസിദ്ധവാക്യങ്ങളുദ്ധരിച്ച് സ്ഥാപിക്കുന്നു. ജീവനില് ഉപാധിഭേദങ്ങളോടുകൂടിയ ബുദ്ധി നാനാത്വപ്രത്യയം ജനിപ്പിക്കുന്നത് ,ശ്രുതി പറയുമ്പോലെ ജലത്തിലെ ചന്ദ്രന് ഒന്നായും പലതായും കാണുന്നതുപോലെയാണ്. നഭസ്സ് ഒന്നേയുള്ളൂ. അത് നീലയായും വെളുപ്പാ യും നിറം മാറിമാറികാണുന്നു. അതുപോലെ ആത്മാവ് ഏകമാണ്. ഭ്രാന്തദൃഷ്ടിയോടെ നോക്കുന്നവര്ക്ക് അത് പലതാ ണെന്നു തോന്നുന്നു. പരഭക്തികൊണ്ട് ഈ ജീവോപാധിബുദ്ധിക്ക് (ഭ്രാന്തദൃഷ്ടിക്ക്)ഹാനിവരുമ്പോള്,വീണ്ടും വൈരു ദ്ധ്യം മാറി ഏകത്വം മാത്രം പ്രതിഭാസിക്കുന്നു. ദര്പ്പണത്തില് കാണുന്ന പ്രതിബിംബങ്ങളോടുകൂടിയ ആദിത്യനെ ,ആ ഉപാധിയായ ദര്പ്പണത്തെ മാറ്റിക്കഴിഞ്ഞാല് ,ഏകനായി പ്രകാശവാനായി ദര്ശിക്കാം.

സൂത്രം 94

പൃഥഗിതിചേന്ന,പരേണാസംബന്ധാത്.

ഭാഷ്യം

ജീവന്മാര് വെവ്വേറെയാണെന്നതിനെ ഞങ്ങള് നിഷേധിക്കുന്നു. അങ്ങനെ സ്വയംപ്രകാശിക്കുന്നവക്ക് പരത്തോട് സംബന്ധമുണ്ടാകയില്ല.

പൃഥഗേവപരസ്പരമത്യന്തഭിന്നാഃപ്രകാശാത്മനഏവ ജീവാഃഅന്യഥാകശ്ചിന്മുക്തഃകശ്ചിദ്ബദ്ധ ഇതി വ്യവസ്ഥാനസ്യാ ദിതി ചേത്. ന കഥഞ്ചിദനീശ്വരസാംഖ്യായാം തഥാ സംഭവേപി സേശ്വരസാംഖ്യാനാം തദസംഭവാത്. കഥം. പ്രകാശാത്മനാം പരേണ പരമേശ്വരേണ സഹദ്രഷ്ടത്വദൃശ്യത്വലക്ഷണസംബന്ധാഭാവാത് തേഷാം സ്വപ്രകാശത യാദിത്യേനേവ പ്രദീപാനാമപ്രകാശാനാത്. തഥാ ചാനീശ്വരത്വമസര് വ്വജ്ഞത്വം ജ്ഞേയത്വം ച ബ്രഹ്മണഃസ്യാത്. അഥ പ്രകാശയാഃതേഷാം ജാഡ്യപ്രസംഗാത്. നാപി മിഥോബുദ്ധിവൃത്ത്യാപ്രകാശ്യത്വം .തദ്ധി തമോഭിഭൂതൈവ നൈവാന്തഃകരണസത്വവൃത്തയാ. ന ച തദയോഗ്യത്വേ തതസംഭവതി. ന ഖല്ാവരണനിവൃത്താവപി ദീപോ ദീപാന്ത രപ്രകാശ്യഇതി,ബാഹ്യാഭ്യന്തരപ്രകാശയോഃകശ്ചിദൌപാധികോപ്യേകധര്മ്മോയേന സ്വയംജ്യോതിരേവായം പുരുഷ (ബൃ.ഉപ. 4.3.9)ഇത്യാദൌ ഗൌണോ ജ്യോതിശ്ശബ്ദഃതസ്മാച്ചിദാത്മാ ജഗത്പ്രകാസകത്വേനൈവ സിദ്ധ്യതീതി ന തത്ര പരാപേക്ഷാ.കിഞ്ച,മനോധര്മ്മഭ്രമത്വധീയോരധിഷ്ഠാനതയാ ചാത്മസിദ്ധിരപ്രത്യൂഹൈവ ബുദ്ധിവൃത്തീനാം തു ഗൌണ ഏവജ്ഞാനത്വ കിം മാനസാത്മനാം ഭേദേ ബുദ്ധിതത്വഭിദാസ്ഥിതാ ബന്ധമോക്ഷവ്യവസ്ഥാനേനിത്യമുക്താത്മനാം കൃതഃ ഇതി.

ഏകത്വത്തെ ചിലര് ഖണ്ഡിക്കുന്നതിങ്ങനെയാണ്:- ഓരോ ജീവനും പരസ്പരവും പരമേശ്വരനില്നിന്നും വ്യത്യസ്തമാണ്. ഓരോ ജീവാത്മാവും പ്രകാശരൂപമാണ്.അല്ലെങ്കില് ഒരാള് ബദ്ധനും ഒരാള് മുക്തനുമായിരിക്കുക എങ്ങനെ സംഭവിച്ചു. ഉത്തരം:- നിരീശ്വരസാംഖ്യന്മാര് അങ്ങനെ പറയുന്നു.പക്ഷേ ഈശ്വരവാദികളായ സാംഖ്യര് അതിനെ ഖണ്ഡിച്ചിട്ടു മുണ്ട്. പ്രകാശരൂപികള്ക്ക് പരമേസ്വരനുമായി ദൃശ്യം,ദ്രഷ്ടാവെന്ന ബന്ധം ഉണ്ടാവുകയില്ല. പ്രകാശിക്കുന്ന ദീപത്തെ സൂര്യന് പ്രകാശിപ്പിക്കുന്നില്ല. ഈ ന്യായം സ്വീകരിച്ചാല് ബ്രഹ്മം സര് വ്വജ്ഞത നഷ്ടപ്പെട്ട് ജ്ഞേയത്വം സ്വീകരിക്കുന്നതി നുള്ള സാദ്ധ്യത വരും .

ഖണ്ഡനം:- അപ്പോളവ ജഡങ്ങളാണെന്ന് നിങ്ങള് സമ്മതിക്കുന്നു എന്ന് അര്ത്ഥം. മിഥ്യാബുദ്ധി കൊണ്ടാണ് അവ പ്രകാശിക്കുന്നതെന്നും എടുക്കാന് സാദ്ധ്യമല്ല. തമസ്സിനെ മാറ്റുമ്പോളാണ് സത്വഗുണത്താല് കരണം തെളിയുമ്പോളല്ല അത് വ്യക്തമാകുന്നത്. ബുദ്ധിക്ക് ആത്മാവിനെ പ്രകാശിപ്പിക്കുക അസാദ്ധ്യമാണ്. രണ്ടുദീപങ്ങള്ക്കിടയിലെ ആവര

ണം നീക്കിയാലും ,ഒരു ദീപത്തിന് മറ്റേതിനെ പ്രകാശിപ്പിക്കാനാവില്ല. രണ്ടുദീപങ്ങള്ക്കിടയില് ഒന്ന് ആന്തരവും മറ്റേത് ബാഹ്യവുമാണ് .അവക്കിടയിലൊരു സമാധശ്ഗണമുണ്ട്. അത് , ആ ഏകധര്മ്മം ഔപാധികമാണെങ്കില്ക്കൂടി. ഈ പുരുഷ ന് സ്വയംജ്യോതിയാണ് എന്നുപറയുമ്പോള്, ജ്യോതി എന്നശബ്ദം ഗൌണമാണ്. ജഗത്പ്രകാശകത്വം കൊണ്ടാണ് ചിദാത്മാവിനെ സിദ്ധിക്കുന്നത്. അതിന് പരാപേക്ഷ (മറ്റൊന്നിന്റെ സഹായം)വേണം. ആത്മസിദ്ധി,നിസ്സംശയമായി തെളിയുന്നത് ,അത് ബുദ്ധിക്കും മനോധര്മ്മഭ്രമതക്കും (സങ്കല്പം)സാക്ഷാത്ജ്ഞാനത്തിനും അധിഷ്ഠാനമായിരിക്കുന്ന തുകൊണ്ടാണ്. ജ്ഞാനസുഖാദികള് ബുദ്ധിവൃത്തിയില് സാധാരണഗതിയില് ആരോപിക്കുന്നത് സൌകര്യത്തിനു വേണ്ടിയാണ്.ഓരോ ജീവാത്മാവും വ്യത്യസ്തമാണെന്നതിന് എന്താണ് തെളിവ്. ബുദ്ധി വേറെയാണ് എന്നു പറഞ്ഞു. ജീവന്മാര് അനാദികാലം മുതലേ മുക്തന്മാരാണെങ്കില് പിന്നെ ബന്ധവും മോക്ഷവും എന്തിനു തീരുമാനിക്കണം.

അഥ വികാരിണ ഏവ സത്താത്മാനോ ജ്ഞാനേച്ഛദയസ്തദ്ഗ്ഗുണാഃജാനാമിച്ഛാമിസുഖീത്യാദിപ്രത്യയാദിതി മതം നിരസ്യന്നാഹ-

സത്തയായ ആത്മാക്കള് വികാരികളാണെന്നും ജ്ഞാനം ഇച്ഛ എന്നിവ ഇവയുടെ ഗുണങ്ങളാണെന്നും എടുക്കുന്ന പക്ഷം , ഞാനറിയുന്നു, ഞാനിച്ഛിക്കുന്നു,ഞാന് സുഖിയാണ് മുതലായ പ്രത്യയങ്ങള് വരും. ആ മതത്തെ നിരസിക്കുന്നു.

സൂത്രം 95.

ന വികാരിണസ്തുകരണവികാരാത്

ഭാഷ്യം

വികാരികളല്ല.കരണങ്ങള്ക്കേ വികാരം സംഭവിക്കുന്നുള്ളു.

ന ജ്ഞാനാദിവികാരവന്തആത്മാനോഭവിതുമര്ഹന്തി. കുതഃ
സുഖോപലംഭാദേഃകരണഗതത്വേനജ്ഞാനാദിനാമുപപത്തേരാത്മനാമവികാരിത്വാത്. തഥാഹി-
സുഖോപലബ്ധിഃസകരണികാ ഇത്യനുമാനേ താദൃശകരണസംബന്ധസ്യതാദാത്മ്യേന സത്താദ്
സുധാദയോനാത്മവികാരഃആത്മനിപ്രതീതത്വാത് ,ഗൌരത്വാദിവത് –ഇത്യനുമാനാച്ച. ഏവമഹന്ത്വസ്യാപി കാരണതാദാത്മ്യേനൈവ മനസാഗ്രഹണം.സുഷുപ്തൌ മനോലയേ തദഗ്രഹണം .കാലോപാധീനാം കാലത്വവദിതി ദിക്.

ആത്മാക്കള് ജ്ഞാനാദിവികാരങ്ങള്ക്ക് അര്ഹരാകുന്നില്ല. എന്തുകൊണ്ട്. സുഖാദികളുടെ അനുഭവംകൊണ്ട് അവ കരണങ്ങള്ക്കധീനമായിരിക്കയാല് ജ്ഞാനാദികളും ഉപപത്തമാകുന്നു. അതിനാല് ആത്മാവ് അവികാരിയാണ്.സുഖാനുഭവം കരണങ്ങളിലൂടെയേ സാധിക്കൂ എന്ന അനുമാനം ,അത്തരം കരണവുമായി ബന്ധമില്ലാത്ത ആത്മാവിനെ അതുമായി താദാത്മ്യംപ്രാപിപ്പിച്ച് ബന്ധപ്പെടുത്തുന്നു. സുഖാദികള് ആത്മാവിന്റെ വികാരങ്ങളല്ല.അവ ആത്മാവില് പ്രതിഫലിച്ച് ദൃശ്യമാവുന്നു. ഉദാഹരണമായി,ഞാന് വെളുത്തവനാണെന്ന് ശരീരത്തിന്റെ വെളുപ്പിനെ ആത്മാവില് ഒരാള് പ്രതിഫലിപ്പിച്ചുപറയുന്നു. അതുപോലെയാണ് കാരണവുമായി താദാത്മ്യം പ്രാപിപ്പിച്ച് മനസ്സ്, തന്നെ ഗ്രഹിക്കുന്നതും . സുഷുപ്തിയില് മനോലയം വന്ന് അമനസ്സാവുമ്പോള് ആ ഗ്രഹണം സാദ്ധ്യമാവുന്നില്ല. കാലത്തിന്റെ ഉപാധികള് കാലത്തെ ഗ്രഹിപ്പിക്കുന്നതുപോലെയാണിതും.

അഥ കഥംജീവസ്യബ്രഹ്മഭാവ ഇത്യപേക്ഷായാമാഹ

എങ്ങനെ ജീവന് ബ്രഹ്മമാകുന്നു എന്നു പറയാം.

സൂത്രം 96.

അനന്യഭക്ത്യാതദ്ബുദ്ധിര്ബ്ബുദ്ധിലയാദത്യന്തം

ഭാഷ്യം

അനന്യഭക്തികൊണ്ട് .തന്റെ ബുദ്ധി ബുദ്ധിയില്, അത്യന്തം ലയിപ്പിച്ചിട്ട്.

പുരുഷഃസപരഃപാര്ത്ഥ ഭക്ത്യാലഭ്യസ്ത്വനന്വയാ

യസ്യാന്തഃസ്ഥാനിഭൂതാനി യേനസര് വ്വമിദം തതം(ഗീത. 8.22) ഇതി ശ്രുതം. തഥാ നൃസിംഹപുരാണേ –

ഭക്ത്യൈകലഭ്യേപുരുഷേപുരാണേ

മുക്തൗകിമര്ത്ഥം ക്രിയതേ ന യത്നഃ ഇതി.

തസ്മാദ് പരഭക്തിമാത്രേണ ബുദ്ധേരത്യന്തലയേ സതിബ്രഹ്മാനന്ദാവാപ്തിലക്ഷണാമുക്തിരിത്യര്ത്ഥഃ തഥാ ച തദീയ ബുദ്ധിവിലയപ്രാഗഭാവാസഹവൃത്തിബ്രഹ്മാനന്ദാവാപ്തിര്മ്മുക്തിരിതി തല്ലക്ഷണം സൂചിതം. അത്ര ബുദ്ധിര്ജീവോപാധി ര്മ്മതാഭഗവത ഏവ ബുദ്ധിതത്വാഭ്യപഗമാത്.

ഗീത പറയുന്നു:- ഹേ,പാര്ത്ഥാ,പരമപുരുഷന്-ആരില് സര് വ്വവും ഇരിക്കുന്നുവോ,ആരാല് സര് വ്വഭൂതങ്ങളും വ്യാപി ച്ചിരിക്കുന്നുവോ ,ആ പുരുഷന്,അനന്യഭക്തിയാല് പ്രാപിക്കപ്പെടുന്നു. ഭക്തിയാല് പ്രാപിക്കാവുന്ന ആ പുരുഷനിരിക്കെ, മുക്തിക്കുവേണ്ടി പ്രയത്നിച്ചുകൂടേ എന്നാണ് നൃസിംഹപുരാണത്തിന്റെ ചോദ്യം. പരഭക്തികൊണ്ട് ബുദ്ധി അത്യന്തലയം പ്രാപിക്കുന്ന ബ്രഹ്മാനന്ദലക്ഷണത്തോടുകൂടിയ മുക്തി പ്രാപിക്കാനാണ് പ്രയത്നിക്കേണ്ടത്. ലക്ഷണം ബ്രഹ്മാനന്ദമാണ്. അതാകട്ടെ,ബുദ്ധിവിലയിക്കുംമുമ്പ് (പ്രാഗഭാവം)ഉണ്ടായിരുന്നുമില്ല. ജീവാത്മാവിനെ സീമിതനാക്കുന്ന ഉപാധി ബുദ്ധിയാ ണ്. ഭഗവാനില്നിന്നുതന്നെയാണ് ബുദ്ധിതത്വം ഉണ്ടായത്.

അഥ ബ്രഹ്മാനന്ദാവാപ്തേഃ സിദ്ധത്വേനാ പുരഷാര്ത്ഥത്വമിതിചേത്.ന,ഗ്രാമാദിവദ്വിശിഷ്ടതയാ പുമര്ത്ഥത്വാത്.അന്യഥാ ഇദംസുഖം അത്രസുഖത്വം,ഇതി ജ്ഞാനാത് ജാതേര്ന്നിത്യതയാ തദ്വിശിഷ്ടസ്യ പുമര്ത്ഥഭാവപ്രസംഗാത്. ഈഹാകൃ ത്യോര് വികല്പ്പത്വാഭാവാത്.തസ്മാദസിദ്ധോപരാഗേണസിദ്ധേ അപിഛരാകൃതി ഇതി.

ബ്രഹ്മാനന്ദം ആത്മാവിന് എപ്പോഴുമുള്ളതാണെങ്കില് അതിനെ ഒരു ലക്ഷ്യമായെടുത്ത് മനുഷ്യന് പ്രവര്ത്തിക്കേണ്ടതില്ലല്ലോ എന്ന തര്ക്കത്തെ ഖണ്ഡിക്കുന്നു. ഗ്രാമത്തെപ്പോലെ അത് വിശിഷ്ടത്വം കൊണ്ട് പുമര്ത്ഥമായിത്തീരുന്നു.അല്ലെങ്കില്,ഇതാണ് സുഖം,സുഖത്വമെന്നാലിതാണ് എന്നറിയുന്നതുകൊണ്ട് ജനിക്കുന്ന നിത്യത കൊണ്ട്,ആ അറിവുള്ളവനും നിത്യത നേടുന്നു. അറിവുപോലെ ജിജ്ഞാസക്കോ ഇഛക്കോ മനുഷ്യനെ ജാതിയില്നിന്ന് വേര്തിരിക്കാനാവില്ലല്ലോ. ഇഛയും ജിജ്ഞായയും ഇതരമൃഗങ്ങള്ക്കുമുണ്ട്. കാമവും ഇഛയും വികല്പങ്ങളാണ് .

കൃത്യസാദ്ധ്യജ്ഞാനം പ്രതിബന്ധകമിതി ചേത്.ശ്യേനാദൌ ബലവദനിഷ്ടാനുബന്ധിത്വതിരോധാനാദിവോത്കട രാഗേണകൃത്യസാദ്ധ്യത്വമപി തിരോധായപ്രവര്ത്തിതമിതി കിമനുപപന്നം. ആനന്ദം ബ്രഹ്മണോ രൂപം തച്ച മോക്ഷേ പ്രതിഷ്ഠിതമിത്യാഗമാദപി തഥാത്വമദ്ധ്യവസേയമിതി.

പ്രയത്നം കൊണ്ട് കിട്ടുക അസാദ്ധ്യമാണെന്ന ജ്ഞാനം ഒരു പ്രതിബന്ധമാവുകയില്ലേ എന്ന് തര്ക്കം പറയുന്നു. ശ്യേനയാഗത്തിലെന്നപോലെ ഉത്കടരാഗം (എന്തെങ്കിലും സാധിക്കാനുള്ളത്),അതിനെ തുടര്ന്നുവന്നേക്കാവുന്ന ദു്ഫലജ്ഞാനത്തെ മറച്ചുകളയുന്നു. ഇവിടെയും പ്രയത്നം കൊണ്ട് കിട്ടുകയില്ല എന്ന ജ്ഞാനത്തെ ,ഉത്കടമായ രാഗം മറക്കുന്നതിനാല് ,കര്മ്മം ചെയ്യാന് പ്രേരിതനാവുന്നു. ആനന്ദമാണ് ബ്രഹ്മലക്ഷണമെന്ന് ആഗമം പറയുന്നു. അതാകട്ടെ,മുക്തിയിലാണ് പ്രതിഷ്ഠിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നത്. അതിനാല് മുക്തിക്കായി പ്രയത്നിക്കുകതന്നെ വേണം.

അത പരഭക്തിസിദ്ധൌ ജീവനാദൃഷ്ടഭോഗവദ്ഇതരേഷാമപൂര് വ്വാണാമപി ഭോഗേനൈവ ലയ ഇത്യനിര്മ്മോക്ഷ ഏവ സ്യാദിത്യത ഉച്യതേ.

പരഭക്തി സിദ്ധിച്ചാലും ചിലപ്പോള് മോക്ഷം ലഭിക്കയില്ല. എങ്ങനെയെന്നാല്, അനേകം ജന്മങ്ങളായി ഈട്ടംകൂടിയഭോഗംകൊണ്ട് കാണാത്ത മരുഭൂമിപോലെ പരന്നുകിടക്കുന്ന തൃഷ്ണമുഴുവനും സത്കര്മ്മം കൊണ്ട് വിലയം പ്രാപിക്കണ്ടേ. ഈ വാദത്തെ എതിര്ക്കുന്നു.

സൂത്രം 97.

ആയുശ്ചിരമിതരേഷാം തുഹാനിരനാസ്പദത്വാത്

ഭാഷ്യം

ആയുസ്സുള്ളവരെയേ മോക്ഷം തടസ്സപ്പെടുന്നുള്ളൂ. മറ്റേതാകട്ടേ,(കാണാത്ത മരുഭൂമി .)അതിന് ആസ്പദമായത് നശിക്കുന്നതോടൊപ്പം തന്നെ നശിച്ചുപോകുന്നു.

ആത്മരതൌ സത്യാം തസ്യതാവദേവചിരം യാവന്നവിമോക്ഷ്യേ അഥ സംപത്സ്യേ(ഛാ.ഉപ 6.14.2)ഇതി.തഥാ (വിഷ്ണുപുരാണം 1.2.20)ഃ-

ധര്മ്മാര്ത്ഥകാമൈഃകിം തസ്യമുക്തിസ്തസ്യകരേസ്ഥിതാ

സമസ്തജഗതാം മൂലേ യസ്യഭക്തിഃസ്ഥിരാത്വയി.

തഥാച,ആയുര്ജ്ജീവനാദൃഷ്ടം തന്മാത്രമേവചിരം പരഭക്തൌ സത്യാമപി മുക്തിപ്രതിബന്ധകം താവദേവജീവന്മുക്തിഃ ഇതരേഷാം ധര്മ്മാധര്മ്മാണാം ജീവനാദൃഷ്ടലയേസംതി ബുദ്ധേരത്യന്തലയേ ഭോഗാസ്പദസ്യാഭാവാദ്ധാനിര്ഭോഗാ ഭാവ ഏവേതി നാനിമോക്ഷഇതി ബുദ്ധേരപിവികാര്യത്വേന കാരണത്വാത്.നാപിതദദൃഷ്ടാഹേതുത്വം കാരണാന്തരാഭാ വേ ഫലാനിഷ്പത്താവപി ഹേതുത്വാക്ഷതേ,തസ്യഭഗവത്തോഷരോഷരൂപസ്യാപിലയഃകാലാത് പ്രലയസാമഗ്രീതോയ യഥാംഗാപൂര് വ്വാണാമംഗവൈഗുണ്യാദജനിതപരമാപൂപൂര് വ്വാണാം ലയ ഇതി.ബ്രഹ്മാര്പ്പണം തു പ്രതിബന്ധകീഭൂത കര്മ്മണാമബന്ധായേതി സര് വ്വമനവദ്യം.പരമ്പരയൈവജ്ഞാനാഗ്നിനാ കര്മ്മക്ഷയ ഇതി.

പരമപുരുഷനില് ഭക്തി ജനിച്ചാല് ശരീരമുക്തി വരെയേ താമസമുള്ളൂ അവനെ ലഭിക്കാന്. സര് വ്വപ്രപഞ്ചങ്ങള്ക്കും മൂലകാരണമായ നിന്നില് ഭക്തി ജനിച്ചവന്ന് സദാചാരമോ ധനമോ കാമമോ എന്തിന് . മുക്തി അവന്റെ കയ്യില്ത്തന്നെ കിട്ടിയല്ലോ. അങ്ങനെയിരിക്കെ ആയുസ്സ് ഇവിടെ,ഈ ജന്മത്തെ ഉളവാക്കിയ കാണാത്ത മരുഭൂമിയാണ്. പരഭക്തി ജനിച്ചശേഷമുള്ള മോക്ഷതടസ്സം അത്രയേയുള്ളൂ. മരണംവരെ ജീവന്മുക്തിയേ സാദ്ധ്യമാവുന്നുള്ളൂ. കാണാത്ത മരുഭൂമി , ശരീരം നശിക്കുന്നതോടെ ലയം പ്രാപിക്കുന്നു. ഇല്ലാതാവുന്നു. അതോടെ അന്തഃകരണങ്ങളും ലയം പ്രാപിക്കുന്നു. ഫല പ്രാപ്തിയില്ലാത്ത സദാചാരങ്ങള്ക്കോ മറ്റ് ആചാരങ്ങള്ക്കോ അവിടെ ഇടമില്ലായ്കയാല്,സര് വ്വവും അവിടെലയിച്ച് തിരോധാനം പ്രാപിക്കുന്നു. അവ പിന്നെ ഒരനുഭവവും ഉണ്ടാക്കുന്നില്ല. അതിനാല് മുക്തി ലഭിക്കായ്ക എന്നൊന്ന് സംഭവി ക്കുന്നേയില്ല. മാറ്റത്തിനു വിധേയമായ അന്തഃകരണമാണ് മോക്ഷം ലഭിക്കാത്തതിനുള്ള ഹേതു. അതുതന്നെ മുഴുവനാ യി ലയിച്ചാല് മോക്ഷം ലഭിക്കാതിരിക്കുന്നതെങ്ങനെ. കാണാത്തമരുഭൂമികളാണ് ഫലങ്ങള്ക്ക് ഹേതു. അത് പ്രഭുവി ന്റെ തോഷമോ രോഷമോ ആയി വ്യക്തമാക്കപ്പെടുന്നു. അതും ക്രമത്തില് വിലയം പ്രാപിക്കയെ പ്രലയിക്കയോ ചെയ്യു ന്നു. എങ്ങനെയെന്നാല്ഒരു പ്രധാനത്തിന്റെ അപൂര് വ്വഫലം അതിന്റെ അംഗങ്ങളുടെ അനുഷ്ഠാനത്തിന്റെ പിഴവുകൊ ണ്ട് ലഭിക്കാത്തതുപോലെ. ഈ തര്ക്കത്തില് സകല കര്മ്മഫലവും പുരുഷോത്തമനില് അര്പ്പിതമാകയാല് അവ ബന്ധിക്കുന്നതേയില്ല. ഫലരൂപമായ വാസനകള് ജ്ഞാനാഗ്നിയാല് കര്മ്മക്ഷയം വരുന്നതോടെ മുഴുവനായി നശിക്കു ന്നു.

സൂത്രം 98

സംസൃതിരേഷാമഭക്തിഃസ്യാന്നാജ്ഞാനാത് കാരണാസിദ്ധേ.

ഭാഷ്യം

ഭക്തിയില്ലായ്മകൊണ്ടാണ് സംസൃതി ഉണ്ടാവുന്നത്. ജ്ഞാനമില്ലായ്മ കൊണ്ടല്ല. ജ്ഞാനമില്ലായ്മയാണ് കാരണമെന്ന് സിദ്ധിക്കുന്നില്ല.

അഥ ജീവസ്യസംസാരഃകിമജ്ഞാനകൃതോമതഃ

ഉതാഭക്തികൃതസ്തത്ര സൂത്രമേതം പ്രവര്ത്തതേ.

ജീവന്റെ സംസാരം അജ്ഞാനകൃതമാണെന്ന് ഒരു കൂട്ടരും ഭക്തിയില്ലായ്മ കൊണ്ടാണെന്ന് മറ്റൊരുകൂട്ടരും പറയുന്നുണ്ട്. ഇതിലേതു ശരിയെന്നു നിര്ണ്ണയിക്കാനാണ് ഈ സൂത്രം.

സ്വര്ഗ്ഗോഥജീവന്മുക്തത്വം മുത്കിരേഷാം ത്രയീഗതിഃജീവന്മുക്തിഃപരാഭക്തിസ്തദസിദ്ധസ്തു സംസൃതിഃ

ജീവന് മൂന്നുപഥങ്ങളുണ്ട്. ജീവന്മുക്തി,സ്വര്ഗ്ഗം,മുക്തി. ജീവന്മുക്തി പരാഭക്തിതന്നെ. അത് ലഭിക്കാതെ വരലാണ് സംസൃതി (സംസാരം).

സാപിഭക്തേഃകാമനാനാമഭാവാദേവതിഷ്ഠതി ഭക്തൌ സത്യാം നിവര്ത്തേത തഥാ ചോക്തം മഹര്ഷിഭിഃ

ഭക്തിയുടെ അഭാവം കൊണ്ടുള്ള ഈ സംസാരം ഭക്തിലഭിക്കുന്നതോടെ അപ്രത്യക്ഷമാവുന്നു എന്ന് മഹര്ഷിമാര് പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്.

താവദാതിംസ്തൃസാ വാഞ്ചാ താവന്മോഹസ്തഥാസുഖം

യാവന്നായാതിശരണം ത്വമശേഷാഘമോചനം (വിഷ്ണുപുരാണം 1.9.72).

നിന്നെ ശരണം പ്രാപിക്കുന്നതുവരെ ഒരാളെ വാഞ്ചയും മോഹവും അസുഖവും സുഖവും പിന്തുടരുന്നു.നീ അശേഷപാപങ്ങളേയും മോചിപ്പിക്കുന്നു.

തത്വാജ്ഞാനകൃതാസൃഷ്ടിജ്ഞാനാത്തദ്ധ്വാനിരിഷ്യതേ

രജ്ജുസര്പ്പാദിഹേതുനാമഭാവാത്തദസംഭവാത്

സൃഷ്ടി ഉണ്ടായത് സത്യത്തെക്കുറിച്ച അജ്ഞാനം കൊണ്ടാണെന്നും ജ്ഞാനമുണ്ടാവുമ്പോള് സൃഷ്ടി ഇല്ലാതാവുമെന്നും ചിലര് പറയുന്നു. കയറില് പാമ്പിനെ ഉണ്ടാക്കാന് ഹേതുവൊന്നുമില്ലായ്കയാല് ,ജ്ഞാനം കൊണ്ട്അതിനെ ഇല്ലാതാക്കാനും അസാദ്ധ്യമാണ്.

ജന്മാനി ഘോരയമകിങ്കരതാഡനാനി

ദൈന്യാനിതാനി തപനാത്മജദര്ശനാനി

ജന്തോരഹമ്മമതരംഗകരംഗതൃഷ്ണാ-

കൃഷ്ണാംഘ്രിപങ്കജപരാങ്മുഖതാനുഭാവഃ

ഘോരമായ യമകിങ്കരതാഡനം കൊണ്ട് അനേകജന്മങ്ങള് ക്ലേശിക്കുന്നു. സൂര്യപുത്രനായ യമനെ കണ്ട് ദൈന്യത യോടിരിക്കുന്നു. ജന്തുക്കളുടെ അഹം,മമ മുതലായ തരംഗങ്ങള് കുരംഗതൃഷ്ണയാണ്. കൃഷ്ണന്റെ പദകമലങ്ങളില് ഭക്തി യില്ലാത്തതിന്റെ അനുഭവമാണ്.

സൂത്രം 99

ത്രിഷ്യേഷാം നേത്രാമിശബ്ദലിംഗാക്ഷഭേദാദ്രുദ്രവത്.

ഭാഷ്യം

രുദ്രനെപ്പോലെ ജീവാത്മാക്കള്ക്ക് മൂന്നുനേത്രങ്ങളുണ്ട്. ശബ്ദം,ലിംഗം,അക്ഷം.

ഏഷാം ജീവാനാം ത്രീണിനയനാനി ,സാധനാനി ,അര്ത്ഥപ്രമിതൌ പ്രമാണഭൂതാനീതി യാവത്, പ്രമിത്വാവിശേഷേപി കരണാത്രൈവിദ്ധ്യാത് ത്രൈവിദ്ധ്യം. താനി യഥാജ്ഞാനമായായോഗ്യപദാര്ത്ഥരൂപശ്ശബ്ദഃശാബ്ദപ്രമാകരണാ. തസ്യ പ്രഥമമഭിധാനമലൌകികഭക്തേസ്തദ്സാധനതാദൌപ്രാധാന്യകഥനാര്ത്ഥം. തഥാ ജ്ഞായമാനവ്യാപ്യപക്ഷധര്മ്മ ലിംഗജ്ഞാനമനുമിതികരണമസ്മാകം സത്കാര്യത്വാജ്ഞായമാനത്വമപ്യവിരുദ്ധം. പ്രത്യക്ഷപ്രമിതികരണാന്യക്ഷാണി വിഷയസംബന്ധാനി താനി ച മനശ്ശ്രോത്രത്വക്ചക്ഷുരസനഘ്രാണാനിഷഡ്സ്വസംബന്ധേനാന്തഃകരണസ്യ തമോഭി ഭൂയ ചിദാത്മപ്രകാശമാനാര്ത്ഥാകാരാം സത്വവൃത്തിം ജനയന്തി,അത ഏവോക്തം സര് വ്വദ്വാരേഷു ദേഹേസ്മിന് പ്രകാശ ഉപജായതേ (ഗീത 14.11)ഇതി.

വസ്തുസ്വഭാവത്തെ നിര്ണ്ണയിക്കാന് മൂന്നുനേത്രങ്ങള് ജ്ഞാനസാധനങ്ങള് ജീവാത്മാവിനുണ്ട്. ജ്ഞാനം ഒന്നുതന്നെ. പക്ഷേ അതു ലഭിക്കാനുള്ള ഉപകരണങ്ങള് മൂന്നുവിധമാണ്. ജ്ഞാനയോഗ്യമായ പദം,പദത്തിന്റെ അര്ത്ഥം എന്ന രൂപത്തിലുള്ള ശബ്ദം,. ശബ്ദംകൊണ്ട് പര്മ(ജ്ഞാനം)ജനിപ്പിക്കല്. അതിനെ പ്രാഥമികമായി പറയുന്നത് അലൌകിക ഭക്തിക്കുള്ള സാധനം വെളിപ്പെട്ട് (പ്രകാശിതമായ)ശബ്ദമായതുകൊണ്ടാണ്. ലിംഗജ്ഞാനം കൊണ്ട് അനുമാനം അഥവാ അനുമിതിജ്ഞാനം ലഭിക്കുന്നു. ലിംഗജ്ഞാനം പക്ഷം .സാദ്ധ്യം എന്നിവയിലിരിക്കുന്നു. കാരണത്തില് കാര്യം മറഞ്ഞിരിക്കുന്നതിനാല് സത്കാര്യത്തില് ജ്ഞായമാനത്വം വിരുദ്ധമല്ല. വിഷയസംബന്ധം കൊണ്ട്പ്രത്യക്ഷജ്ഞാന മുണ്ടാക്കുന്ന ഇന്ദ്രിയങ്ങളാണ് അക്ഷങ്ങള്. അവ ആറെണ്ണം. മനസ്സ്,ശ്രോത്രം,ത്വക്,ചക്ഷു,രസന,ഘ്രാമം. ഇവ അന്തഃ കരണവുമായുള്ള സംബന്ധത്താല് തമസ്സിനെ അകറ്റി ചിദാത്മപ്രകാശമാനമായ സത്വഗുണത്തെ ഉണ്ടാക്കുന്നു. അങ്ങ നെ വസ്തു രൂപമെടുത്ത് ബോധമനസ്സിനാല് പ്രകാശിതമാവുന്നു. അതിനാല് ഗീതയില് സര് വ്വദ്വാരങ്ങളിലൂടെയും ദേഹത്തില് പ്രകാശം ഉണ്ടാവുന്നതായി പറയുന്നു.

കുന്നില്നിന്ന് പുകവരുന്നു. അവിടെ തീയുണ്ട്. ഇതില്ത്തീയാണ് തെളിയിക്കേണ്ടത്. അതിനാല് തീ സാദ്ധ്യം.(അനുമേ യം, ധര്മ്മം). സാദ്ം എവിടെകാണുന്നുവോ അത് പക്ഷം. (കുന്ന്). ലിംഗം അഥവാ ലക്ഷണം –ഹേതു-പുക.ആ ലക്ഷ ണം വെച്ചാണ് തീയുണ്ടെന്ന് തെളിയുന്നത്. ഈ അനുമിതിജ്ഞാനം ലിംഗവും സാദ്ധ്യവും തമ്മില്വ്യാപ്തി ഉണ്ടെങ്കിലേ പ്രമാണമാവുകയുള്ളൂ. അനുമിതിയുടെ സമയത്ത് ലിംഗം അവിടെ ഉണ്ടായില്ലെന്നുവരാം.പിന്നീട് അതവിടെ കണ്ടുവെ ന്നും വരാം. സത്കാര്യവാദപ്രകാരം കാര്യം എപ്പോഴും കാരണത്തില് നേരത്തെ ഉണ്ടായിരിക്കും. ലിംഗം മറഞ്ഞോ വ്യക്തമായോ കാര്യത്തില് ഇല്ലാതിരിക്കയില്ല.

ജീവബുദ്ധിരൂപമനസോദുഃഖാദിവികാരാസ്തനാജ്ഞാതാഃസന്തീത്യാത്മപ്രകാശേനൈവ പ്രകാശ്യന്ത ഇതി ന തത് സത്വവൃത്ത്യവകല്പനം ഗൌരവാത്.ഏതദേവസാക്ഷിഭാസ്യത്വം. ഏവം ശബ്ദാനുമാനപ്രത്യക്ഷഭേദാത് ത്രീണ്യേവ.യഥാ രുദ്രസ്യത്രീണിചക്ഷുരധിഷ്ഠാനാനിനാധികാനി ന ന്യൂനാനി തദ്വച്ചന്ദ്രസൂര്യാഗ്നിരൂപത്വചിഹ്നാനി.ഉപമാനം തു ശക്തിഗ്രഹ മാത്രാര്ത്ഥം ,തച്ചസാമാന്യതോദൃഷ്ടാന്തമാനസഹകാരേണ പ്രസിദ്ധപദസാമാനാധികരണ്യാത് കവികാവ്യപരിച്ഛേദ വന്മനസാപി സംഭവതീതി ത്രിഷ്വേവാന്തര്ഭൂതമിതി ന പൃഥക്.പ്രമാണവിചാരോസ്മാഭിന്യായതത്വനികഷേ വേദാന്തത ത്വനികഷേ ച നിരൂപിത ഇതി നേഹപ്രതന്യതേ.

ജീവന്റെ മനസ്സില് ബുദ്ധിരൂപമായിരിക്കുന്ന ദുഃഖാദിവികാരങ്ങള് അജ്ഞാതങ്ങളല്ല. അവ ആത്മപ്രകാശത്താല് പ്രകാശിക്കപ്പെടുന്നു.അതിനാല് സത്വവൃത്തിയുടെ വികല്പംകൊണ്ട് എന്ന് വിചാരിക്കേണ്ട ആവശ്യം വരുന്നില്ല. സാക്ഷിയാല് പ്രകാശിപ്പിക്കപ്പെടുന്നു എന്നതിനര്ത്ഥം ആത്മാവിനാല് പ്രകാശിക്കപ്പെടുന്നു എന്നാണ്. ജ്ഞാനസാധന ങ്ങള് മൂന്നേയുള്ളൂ. ശബ്ദം,അനുമാനം,പ്രത്യക്ഷം.രുദ്രന് മൂന്നു കണ്ണുഉള്ളതുപോലെ. ഒന്നുകുറവുമില്ല, ഒന്നു കൂടുതലുമില്ല. ആ മൂന്നു രുദ്രനേത്രങ്ങള് ചന്ദ്ര,സൂര്യ,അഗ്നി എന്നീ രൂപചിഹ്നങ്ങളാണ്. ഉപമാനങ്ങള് രുദ്രപദത്തിന്റെ യഥാര്ത്ഥഅര്ത്ഥം ഗ്രഹിക്കാന് സഹായിക്കുന്നതിനായിട്ടാണ്. ഇവിടേയും അങ്ങനെത്തന്നെ. കവികാവ്യപരിച്ഛേദത്തിലെന്നപോലെ മന സ്സ് സ്വയം സമാനതോദ്ദൃഷ്ടമെന്ന ഉപമാനത്തിന്റെ സഹായത്തോടെ,പ്രസിദ്ധമായ പദവും അപ്രസിദ്ധമായ പദവും ഒരേ വസ്തുവിന്റെ പേരുകളാണെന്ന് ഗ്രഹിക്കുന്നു. ന്യായതത്വനികഷത്തിലും വേദാന്തതത്വനികഷത്തിലും ഇത് വിശദ മാക്കിയിരിക്കയാല് കൂടുതലായി വിസ്തരിക്കുന്നില്ല. (ശിവന്റെ വലത്തുകണ്ണ് സൂര്യനും ഇടത്തുകണ്ണ് ചന്ദ്രനും. ക്രമത്തില് പ്രത്യക്ഷജ്ഞാനവും അനുമിതിജ്ഞാനവും .നെറ്റഇക്കണ്ണ് അഗ്നി പഞ്ചാഗ്നി അഞ്ച് ഇന്ദ്രിയങ്ങള്).

മേഘംകണ്ടാല് മഴ പ്രതീക്ഷിക്കുന്നു.അത് പൂര് വ്വവത്. നമുക്ക് മുമ്പ് ആ അനുഭവമുണ്ടായിട്ടുണ്ട്. നദിയില് പൊങ്ങിയ ജലം കണ്ടിട്ട് ,അവിടെ മഴ ഉണ്ടായിട്ടുണ്ടെന്നനുമാനിക്കുന്നത് ശേഷവത്. കൊമ്പുള്ള മൃഗത്തെ കണ്ട് അതിന് വാലു മുണ്ടാവാമെന്ന് അനുമാനിക്്ുന്നത് സാമാന്യതോദൃഷ്ടം. അത് സാമാന്യമായി കാണുന്ന നിയമമാകയാല്. ന്യായ, അദ്വൈതകാരന്മാര് ഉപമാനത്തെ ജ്ഞാനസാധനമായി സ്വീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഹരിഭദ്രന്റെ സദ്ദര്ശനസമുച്ചയം പറയു ന്നുഃ-

പ്രസിദ്ധവസ്തുസാധര്മ്മ്യാദപ്രസിദ്ധസ്യസാധനം

ഉപമാനം സമാഖ്യാതം യഥാ ഗൌര്ഗ്ഗവയസ്തഥാ.

ഗവയം (കാട്ടുകാള) പശുവിന്റേതുപോലുള്ളതാണെന്ന് അറിയാത്ത വസ്തുവെ അറിയുന്നതിനോട് താരതമ്യപ്പെടുത്തുന്ന ത് ഉപമാനം. ശാണ്ഡില്യന് ഉപമാനത്തെ സ്വീകരിക്കുന്നില്ല. സ്വപ്നേശ്വരന് സ്വീകരിക്കുന്നുണ്ട്.

ജീവബുദ്ധിര്മ്മനോ നാമതത് സങ്കോചവികാസവത്

യൌഗാപദ്യാദ്യൌഗപദ്യേധിയാം തേനോപപദ്യതേ.

ജീവാത്മാവിന്റെ ബുദ്ധിയെ മനസ്സെന്നു പറയുന്നു. അതിന് സങ്കോചവികാസങ്ങളുണ്ട്.സങ്കോചിച്ച് ഏകാഗ്രമാകാനും വികസിക്കാനും സാധിക്കും. ഇങ്ങനെയാണ് വ്യത്യസ്തങ്ങളായ അനേകം അറിവുകള് ഒന്നിച്ചും ഒറ്റക്കൊറ്റക്കും മനസ്സില് ഉണ്ടാവുന്നത്. സാംഖ്യന്മാര്ക്ക് ബുദ്ധിയും മനസ്സും അഹങ്കാരവും വെവ്വേറെയാണ്. സ്വപ്നേശ്വരന് അദ്വൈതികളെപ്പോ ലെ മൂന്നും ഒന്നായി കാണുന്നു.അഹങ്കാരംതന്നെ സംശയഗ്രസ്തമാവുമ്പോള് മനസ്സും,ഒന്നിലുറക്കുമ്പോള് ബുദ്ധിയും ആണ്. ചിന്താതരംഗമാണ് ചിത്തം.

ഈശ്വരാഹംകൃതേര്ജ്ജീവബുദ്ധീനാമുദ്ഭവോയതഃ

ബുദ്ധൌ ദുഃഖാദിവത് സാക്ഷാദഹന്ത്വമപിഗൃഹ്യതേ.

ദുഃഖാദികളെന്നപോലെ, അഹങ്കാരവും ജീവന്റെ ബുദ്ധിയില്നിന്ന് ഉത്ഭവിക്കുന്നു. ഇവയെല്ലാംതന്നെ ഈശ്വരന്റെ അഹങ്കാരത്തില്നിന്നാണ് ഉണ്ടായത്.

മാത്രാഭൂതേന്ദ്രിയാദീനാം ഭഗവദ്ബുദ്ധിജന്മനഃ

ഭഗവദ്ബുദ്ധിബോദ്ധ്യത്വാച്ചിദാഗ്രാഹ്യം തദേന്ദ്രിയൈഃ

തന്മാത്ര,ഭൂതങ്ങള്,പഞ്ചേന്ദ്രിയങ്ങള് ഇവയൊക്കെ ഭഗവദ്ബുദ്ധിയില്നിന്നുണ്ടായതിനാല് ഭഗവദ്ബുദ്ധിയാല് ബോധിക്കത്തക്കവ(അറിയാവുന്നവ)യാണ്. അതിനാല്ത്തന്നെ ജീവന്മാര്ക്ക് ചിത്തംകൊണ്ടും ഇന്ദ്രിയംകൊണ്ടും ഗ്രഹിക്കാവുന്നവയുമാണ്.

ഭൂതാദിപഞ്ചതന്മാതാരാഃപഞ്ചചൈകാദശേന്ദ്രിയം

അഹംബുദ്ധിപ്രധാനാത്മപരേശാസ്തത്വസംഗ്രഹഃ ഇതി ഷഡ്വിംശതിതത്വാനി.

പഞ്ചഭൂതങ്ങളും പഞ്ചഭൂതതന്മാത്രകളും, 11 ഇന്ദ്രിയങ്ങളും ,അഹങ്കാരവും ബുദ്ധിയും പ്രധാനവും ആത്മാവും പരമേശ്വരനും കൂടി 26 തത്വങ്ങളാണുള്ളത്.

സൂത്രം 100

ആവിസ്തിരോഭാവാവികാരാഃസ്യഃക്രിയാഫലസംയോഗാത്.

ഭാഷ്യം

പ്രത്യക്ഷപ്പെടുക,തിരോഭവിക്കുക,ഇവ രണ്ടും വികാരങ്ങളാണ്. കാരണം അവക്ക് ക്രിയാഫലത്തോടുള്ള സംയോഗം തന്നെ.

പ്രസംഗാദുത്പത്തിലയൌ ചിന്ത്യേതേ .തത്രോത്പത്തിരാവിര്ഭാവലക്ഷണാ സത ഏവ ക്രിയായോഗ്യതാ,തഥാ തിരോഭാവസ്തഥായോഗ്യതാ ഏവം വൃദ്ധിഹാനാദയോ വികാരാ ഏവ ഭവന്തി. കുതഃ കരോതി ഘടംനാശയതി ഘടമിത്യാദൌ ധാത്വര്ത്ഥഫലസംബന്ധവ്യപദേശാത് തേച സത ഏവഘടന്തേ നാ സതഃ തഥാ ചോക്തം (ഗീത 2.16)നാസതോ വിദ്യതേ ഭാവോവിദ്യതേ സതഃഇതി. ഏവം ഭവതി നശ്യതിത്യാദാവപി ക്രിയാശ്രയത്വം പ്രതീയതേ. തച്ച സത ഏവ സംഭവതി.

പ്രസംഗവശാല്,ഉല്പ്പത്തിലയങ്ങളെ ചിന്തിക്കുന്നു. ഉല്പത്തി ആവിര്ഭാവലക്ഷണമാണ്. ലയം തിരോഭാവലക്ഷണമാണ്. എന്തുകൊണ്ട്. അവന് ഘടമുണ്ടാക്കുന്നു. ഘടം നശിപ്പിക്കുന്നു എന്നൊക്കെ പറയുമ്പോള് വസ്തുവും ക്രിയാഫലവും കൂടി ഒരു സംബന്ധം പറയുന്നുണ്ട്. ഘടത്തിന്റെ ആവിര്ഭാവവും തിരോധാനവും ഘടമുള്ളതുകൊണ്ടാണ് സംഭവിച്ചത്. അതിനാല് ഗീത പറയുന്നുഃ- അസത്തിന് ഭാവമില്ല,സത്തിന് അഭാവവുമില്ല. ഒരു വസ്തു ഭവതി (ഉണ്ടാവുന്നു)എന്നും നശ്യതി (നശിക്കുന്നു)എന്നും പറഞ്ഞാല് ആ വസ്തുവാണ് ഉണ്ടായതിനും നശിച്ചതിനും ആധാരമെന്നു ക്രിയാത്മകത്വത്താല് ലഭിക്കുന്നു.ഇത് സത്തായ ഒന്നിനുമാത്രമേ സംഭവിക്കുകയുള്ളൂ.

സ ചാധ്യക്ഷണ സംബന്ധോനാശപ്രതിയോഗിത്വം ച തദര്ത്ഥഃ ആദ്ധ്യസ്യാനിരുക്തേഃന ചാവിര്ഭാവസ്യാവിര്ഭാവാന്തരാവശ്യകത്വേനവസ്ഥാഗൌരവയോരന്യതരപ്രസംഗഃഘടസാമ്ഗ്രയാ ഏവാവിര്ഭാവസ്യാവിര്ഭാവത്വാത്. അന്യഥാ ഉത്പത്തേരുത്പത്താവപി തഥാത്വപ്രസംഗാത്. ഏവഞ്ചഘടസ്യ പൂര് വ്വപൂര് വ്വാവിര്ഭാവതിരോഭാവപരമ്പരൈവ പ്രാഗദാവസ്തിരോഭാവ ഏവ നാശഃ സ ച കദാചിദാത്യന്തികോപി,യഥാ ദേവദത്തശരീരസ്യ,യഥാ വാ മുക്തബുദ്ധ്യാദിനാം .അന്യോന്യാത്യന്താഭാവൌ ച പരസ്പരവിരുദ്ധധര്മ്മതദധികരണയോര്ന്നാതിരുച്യതേ. അന്യഥാഭാവേപ്യഭാവാന്തരസ്വീകാരപ്രസംഗാദിതി. പ്രലയേഉപ്രലയാഖ്യവികാരാതിരിക്തസ്യ വികാരസ്യാഭാവഏവ. സംസ്കാരാസ്തു സൂക്ഷ്മാത്മനാതിഷ്ഠന്തീതി ന കോപി ദോഷഃപര്യവസിതാഭക്തിമീമാംസാ.

ആദ്യത്തെ മുഹൂര്ത്തം നിരുക്തമാണ്. ആര്ക്കും പറയാവതല്ല. ആവിര്ഭാവം നിരുക്തമായ ആദിമുഹൂര്ത്തത്തോടു സംബന്ധപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. ആവിര്ഭാവം തിരോഭാവത്തിന്റെ വിപരീതവുമാണ്. ഓരോ ആവിര്ഭാവത്തിനും അതിന്റെ ആവിര്ഭാവത്തിനായി മറ്റൊരു ആവിര്ഭാവത്തിന്റെ ആവശ്യകത പറയുന്നപക്ഷം തര്ക്കത്തിന് ആധാരമില്ലാതാവുന്നു. ഘടാദികളുടെ കാര്യത്തില്,അവ ഉണ്ടാക്കുന്ന കളിമണ്ണ് മുതലായവയുടെ ആവിര്ഭാവംതന്നെ ഘടത്തിന്റെ

ആവിര്ഭാവമാണ്. പ്രസംഗവശാല്, ഉല്പത്തിക്കു കാരണമായ മറ്റൊരുല്പത്തിയെ പറയേണ്ടിവരും. ഘടത്തിന്റെ പ്രാഗഭാവമെന്നു പറയുന്നത് അനേകം പ്രാവശ്യം ഉല്പത്തിയും തിരോധാനവും നടന്ന ഒരു വസ്തുവിന്റെ തിരോഭാവകാലത്തെയാണ്. ഈ തിരോഭാവം ,മരണശേഷം ദേവദത്തന്റെ ശരീരത്തിനോ, മുക്തന്മാരുടെ മുക്തിക്കോ സംഭവിക്കാവുന്ന ശാശ്വതതിരോഭാവമാകാം. അനേയോന്യാഭാവവും അത്യന്താഭാവവും പരസ്പരവിരുദ്ധധര്മ്മവും അധികരണവും തന്നെ. അല്ലെങ്കില് ഒരഭാവത്തില് മറ്റൊരഭാവത്തെ അറ്റമില്ലാതെ സ്വീകരിക്കേണ്ടുവരും. പ്രലയത്തില് പ്രലയമെന്ന പേരോടുകൂടിയ വികാരമല്ലാതെ മറ്റുവികാരങ്ങളുടെയെല്ലാം അഭാവമുണ്ട്. ഈ ന്യായത്തില് യാതൊരു ദോഷവുമില്ല. കാരണം സംസ്കാരങ്ങള് അതിസൂക്ഷ്മമായി പ്രലയവേളയിലും ശേഷിക്കുന്നുണ്ട്. അവ പിന്നീട് വാസനകളായി രൂപാന്തരപ്പെട്ട് പുതിയ ജന്മത്തെ നിര്ണ്ണയിക്കുന്നു. ഭക്തിമീമാംസ ഇവിടെ അവസാനിക്കുന്നു.

പരിവീതപീതവസനം ഘനോപമം

ശതപത്രപത്രസദൃശായതേക്ഷണം

ധൃതവേണുരേണുപരിമണ്ഡിതം ഗവാം

ഹൃദിവോസ്തുകൌസ്തുഭവിഭൂഷണം മഹഃ

മഞ്ഞപ്പട്ടുടുത്ത്, മേഘസദൃശനായി,പങ്കജനേത്രനായി,വേണുധരിച്ച്,ഗോക്കളുടെ രേണുമണ്ഡലത്തോടു കൂടിയവനായി, കൌസ്തുഭവിഭൂഷണനായിരിക്കുന്ന മഹത്ത് ഹൃദയത്തില് വിളങ്ങട്ടെ.

ഗൌഡക്ഷ്മാവലയേവിശാരദ ഇതി സ്യാതാദഭൂദ്ഭ്രമണേഃ

സര് വ്വോര് വ്വിപത്തിസാര് വ്വഭൌമപദഭാക് പ്രജ്ഞാവതാമഗ്രണിഃ

തസ്മാദാസജലേശ്വരോബുധവരഃസേനാധിപഃക്ഷ്മാഭൃതാം

സ്വപ്നേശേനകൃതം തദംഗജനുഷാസദ്ഭക്തിമീമാംസനം

ഗൌഡദേശമാകുന്ന വളമേല്,പ്രസിദ്ധമായ മണിപോലെ, പ്രജ്ഞാവാന്മാരുടെ പ്രധാനിയായി സാര് വ്വഭൌമനായി ,വിശാരദന് വാണിരുന്നു. അവന്റെ ദാസനും സേനാധിപനുമായ ജലേശ്വരന്റെ പുത്രനായ സ്വപ്നേശ്വരനാല് ഈ സദ്ഭക്തിമീമാംസനം ചെയ്യപ്പെട്ടു.

ഇതി ശ്രീ സ്വപ്നേശ്വരവിദ്വദ്വരവിരചിതേ ശാമ്ഡില്യശതസൂത്രീയേ ഭാഷ്യേ തൃതീയസ്യാദ്ധ്യായസ്യ ദ്വിതീയമാഹ്നികം .സമാപ്തശ്ചാദ്ധ്യായഃ സമാപ്തേയം ഭക്തിമീമാംസാ.

ആധാരം ഃ- ശ്രീമദ് സ്വാമി ഹര്ഷാനന്ദയുടെ പരിഭാഷ. പ്രസാധകര്- പ്രസരംഗ,മാനസഗംഗോത്രി.മൈസൂര് 1976.

നാരദഭക്തിസൂത്രം

ശാണ്ഡില്യഭക്തിസൂത്രത്തേക്കാളും ലളിതവും അനായാസേന ഗ്രഹിക്കാവുന്നതുമാണ് നാരദഭക്തിസൂത്രം. 84 സൂത്രങ്ങളേയുള്ളു. ഇതിനെ അനുബന്ധമായി ചേര്ക്കാതെ ഭക്തിയോഗം പൂര്ണ്ണമാകുന്നില്ല.

അദ്ധ്യായം 1

1.അഥാതോ ഭക്തിവ്യാഖ്യാസാമഃ ഇനി ഭക്തിയെ വ്യാഖ്യാനിക്കാന് പോകുന്നു.

2. സാ തസ്മിന് പരമപ്രേമരൂപാ. അത് തീര്ച്ചയായും പരമപ്രേമരൂപമാണ്.

3.അമൃതസ്വരൂപാ ച. അമൃതസ്വരൂപവുമാണ്.

4.യല്ലബ്ധ്വാ പുമാന് സിദ്ധോ ഭവതി. അമൃതോ ഭവതി,തൃപ്തോ ഭവതി. അത് ലഭിച്ച പുമാന് സിദ്ധനും അമൃതനും തൃപ്തനുമായിത്തീരുന്നു.

5.യത് പ്രാപ്യ ന കിഞ്ചിദ്വാഞ്ഛതി ന ശോചതി. ന ദ്വേഷ്ടി ന രമതേ നോത്സാഹീഭവതി. അതിനെ പ്രാപിച്ചവന് ഒന്നിനേയും ആഗ്രഹിക്കുന്നില്ല,ദുഃഖിക്കുന്നില്ല,ദ്വേഷിക്കുന്നില്ല,രമിക്കുന്നില്ല,ഉത്സാഹിക്കുന്നില്ല.

6.യജ്ജ്ഞാത്വാ മത്തോ ഭവതി സ്തബ്ധോ ഭവതി ആത്മാരാമോ ഭവതി. അതിനെ അനുഭവിച്ചവന് മത്തനും സ്തബ്ധനും ആത്മാരാമനുമായി ഭവിക്കുന്നു.

7 *സാനകാമയമാനാതിരോധരൂപത്വാത് .അത് നിരോധരൂപത്വം കൊണ്ട് കാമങ്ങളില്ലാത്ത അവസ്ഥയാണ്*

8 *നിരോധസ്തു ലോകവേദവ്യാപാരന്യാസഃ നിരോധമെന്നാല് ലോകവ്യവഹാരങ്ങളും വേദവ്യാപാരങ്ങളും ഉപേക്ഷിക്കലാണ്.(ന്യാസം-സന്യാസം)*

9 *തസ്മിന്നനന്യതാതദ്വിരോധിഷൂദാസീനതാ. അതില് അനന്യതയോട്ടുകൂടി ഇരിക്കലും അതിനു വിരോധമായതില് ഉദാസീനതയുമാണ്.*

10 *അന്യാശ്രയാണാം ത്യാഗോ അനന്യതാ. മറ്റുള്ളആശ്രയങ്ങളെയെല്ലാം ത്യജിക്കുന്നതാണ് അനന്യത.*

11 *ലോകവേദേഷു തദനുകൂലാചരണം തദ്വിരോധീഷൂദാസീനതാ. ലോകാചാരത്തിലും വേദാചാരത്തിലും ഭക്തിക്ക് അനുകൂലമായവ ആചരിക്കലും വിരോധമായവയില് ഉദാസീനതയും എന്ന് അര്ത്ഥം.*

12 *ഭവതു നിശ്ചയദാര്ഢ്യാദൂര്ദ്ധ്വം ശാസ്ത്രരക്ഷണം . ആദ്യം നിശ്ചയദാര്ഢ്യമുണ്ടാവുന്നു. പിന്നെ ശാസ്ത്രസംരക്ഷണവും. ഭക്തന് ആദ്യം പരമപ്രേമരൂപമായ ഭക്തിയില് ദാര്ഢ്യമുണ്ടാവുന്നു. പിന്നീടുമാത്രമാണ് ശാസ്ത്രസംരക്ഷകനായിത്തീരുന്നത്.*

13 *അന്യഥാ പാതിത്യശങ്കയാ. അതല്ലെങ്കില് പാതിത്യശങ്ക ഉണ്ടാവും*

14 *ലോകോപിതാവദേവകിന്തുഭോജനാദിവ്യാപാരസ്ത്വാ ശരീരധാരണാവധി.ലോകവ്യവഹാരങ്ങളില് ശരീരധാരണത്തിനാവശ്യമായ ഭോജനം മുതലായ വ്യാപാരങ്ങള് മാത്രമാണ് ഉപേക്ഷിക്കാതിരിക്കുന്നത്.*

15 *തല്ലക്ഷണാനി വാച്യന്തേ നാനാമതഭേദാത്.അതിന്റെ ലക്ഷണങ്ങളെ പറയുന്നു. നാനാമതഭേദങ്ങള് (ലക്ഷണത്തെ സംബന്ധിച്ച് വ്യത്യസ്തമതങ്ങള്-അഭിപ്രായങ്ങള്) ഉള്ളതുകൊണ്ട്.*

16 *പൂജാദിഷ്വനുരാഗ ഇതി പാരാശര്യഃപൂജാദികളിലുള്ള അനുരാഗമാണ് എന്ന് വേദവ്യാസഋഷി (പരാശരപുത്രന്)പറയുന്നു.*

17 *കഥാദിഷ്വതി ഗര്ഗ്ഗഃ കഥകളിലുള്ള അനുരാഗമെന്ന് ഗര്ഗ്ഗമുനി.*

18 ആത്മരത്യവിരോധേനേതി ശാണ്ഡില്യഃ ആത്മരതിക്ക് വിരോധം(മുടക്കം) വരാത്തതെല്ലാമെന്ന് ശാണ്ഡില്യനും പറയുന്നു.

19 നാരദസ്തു തദർപ്പിതാഖിലാചാരതാ തദ്വിസ്മരണേ പരമവ്യാകുലതേതി. എല്ലാ ആചാരവും അവനിലർപ്പിക്കുക, അവനെ വിസ്മരിക്കുമ്പോള് പരമവ്യാകുലത (വിരഹവേദന) അനുഭവപ്പെടുക എന്ന് നാരദമുനി.

20 അസ്ത്യേവമേവം. അസ്തി (ഉണ്ട്) എന്നിപ്രകാരം.

21 യഥാവ്രജഗോപികാനാം. വ്രജത്തിലെ ഗോപികമാരുടേതെന്നപോലെ.

22 തത്രാപി ന മാഹാത്മ്യജ്ഞാനവിസ്മൃത്യപവാദഃ ഈ അവസ്ഥയില്പോലും മാഹാത്മ്യജ്ഞാനവിസ്മൃതി എന്ന അപവാദം സംഭവിക്കുന്നില്ല.

23 തദ്വിഹീനം ജാരാണാമിവ. മാഹാത്മ്യജ്ഞാനസ്മൃതി കൂടാതെയുള്ള അനുരാഗം ജാരന്മാരുടേതുപോലുള്ളതാണ്.

24 നാസ്ത്യേവതസ്മിംസ്തത്സുഖസുഖിത്വം. അതില് തത്സുഖസുഖിത്വം ഇല്ല. ജാരബന്ധത്തില് സുഖമോ സുഖിത്വമോ ഇല്ല. ഭയമാണുള്ളത്. ജ്ഞാനം കൂടാതെയുള്ള ഭക്തിയെ നാരദമുനി അംഗീകരിക്കുന്നില്ല.

അദ്ധ്യായം 2

25 സാതു കർമ്മജ്ഞാനയോഗേഭ്യോപ്യധികതരാ.അത് (ഭക്തി) കർമ്മം,ജ്ഞാനം യോഗം എന്നിവയേക്കാളും ഉപരിയാണ്.

26 ഫലരൂപത്വാത്. ഫലരൂപത്വം കൊണ്ട്.

27 ഈശ്വരസ്യാപ്യഭിമാനദ്വേഷിത്വാത് ദൈന്യപ്രിയത്വാച്ച. അഭിമാനത്തോടു ദ്വേഷവും വിനയത്തോടു പ്രിയവുമാമ് ഈശ്വരന്. അതുകൊണ്ടും.

28 തസ്യാഃജ്ഞാനമേവ സാധനമിത്യേകേ. ഭക്തിക്ക് ജ്ഞാനം മാത്രമാണ് ഒരേ ഒരു സാധനമെന്ന് (മാര്ഗ്ഗം) ചിലര്.

29 അന്യോന്യാശ്രയത്വമിത്യന്യേ. ജ്ഞാനത്തിനും ഭക്തിക്കും അന്യോന്യാശ്രയത്വമാണുള്ളതെന്ന് ചിലര്.

30 സ്വയം ഫലരൂപതേതി ബ്രഹ്മകുമാരാഃ ബ്രഹ്മപുത്രരായ സനകാദികള് ഭക്തി സ്വയം ഫലരൂപമാണെന്നു പറയുന്നു.

31 രാജഗൃഹഭോജനാദിഷു തഥൈവദൃഷ്ടത്വാത്. രാജാവ്,ഗൃഹം,ഭോജനം എന്നിവയിലും അപ്രകാരം തന്നെ.

32 ന തേന രാജപരിതോഷഃക്ഷുധാശാന്തിര് വ്വാ. ഭക്തികൊണ്ട് രാജപ്രീതിയോ വിശപ്പിന്റെ ശമനമോ സംഭവിക്കുന്നില്ല.

33 തസ്മാത് സൈവ ഗ്രാഹ്യാഃമുമുക്ഷുഭിഃ അതുകൊണ്ട് മുമുക്ഷുക്കളും അതിനെത്തന്നെ (ഭക്തിയെ) ഗ്രഹിക്കണം.

അദ്ധ്യായം 3

34 തസ്യാഃ സാധനാനി ഗായന്ത്യാചാര്യാഃ അതിന്റെ സാധനകളെ ആചാര്യന്മാര് പാടിപ്പുകഴ്ത്തുന്നു.

35 തതു വിഷയത്യാഗാത് സംഗത്യാഗാച്ച. അത് തീർച്ചയായും വിഷയത്യാഗംകൊണ്ടും സംഗത്യാഗംകൊണ്ടുമേ ലഭിക്കൂ.

36 അവ്യാവൃതഭജനാത്. അഖണ്ഡമായ (നിര്ത്താത്ത) ഭജനംകൊണ്ടും.

37 ലോകേപി ഭഗവദ്ഗുണശ്രവണകീര്ത്തനാത്. ലോകവ്യവഹാരത്തിലേര്പ്പെടുമ്പോള്പോലും ഭഗവാന്റെ ഗുണങ്ങള് ശ്രവിക്കയും കീര്ത്തനം ചെയ്കയും ചെയ്യുന്നതുകൊണ്ടും.

38 മുഖ്യതസ്തു മഹത്കൃപയൈവഭഗവദ്കൃപാലേശാദ്വാ. പ്രധാനമായും മഹത്കൃപകൊണ്ടും ഭഗവാന്റെ കൃപാലേശംകൊണ്ടും.

39 മഹത്സംഗസ്തു ദുര്ല്ലഭോഗമ്യോമോഘശ്ച. മഹത്തുക്കളുമായിട്ടുള്ള സംഗം ദുര്ല്ലഭവും അഗമ്യവും അമോഘവുമാണ്.

40 ലഭ്യതേപി തത്കൃപയൈവ. എങ്കിലും ഈശ്വരന്റെ കൃപയാല് മാത്രം ലഭിക്കുന്നതാണ്.

41 തസ്മിന് തജ്ജനേനഭേദാഭാവാത്. അവനിലും അവന്റെ ജനങ്ങളിലും ഭേദമില്ല. (ഹരിയും ഹരിജനങ്ങളും തമ്മില് യാതൊരു ഭേദവുമില്ല)

42 തദേവസാദ്ധ്യതാം തദേവസാദ്ധ്യതാം. അതുമാത്രമാണ് സാധിക്കേണ്ടത്.ഭഗവാനുമായുള്ള തന്മയീഭാവം മാത്രമാണ് സാധിക്കേണ്ടത്.

43 ദുഃസ്സംഗസര് വ്വഥൈവത്യാജ്യഃ ദുര്ജ്ജനസംഗം എല്ലാ വിധത്തിലും ത്യജിക്കേണ്ടതാണ്.

44 കാമക്രോധമോഹസ്മൃതിഭ്രംശബുദ്ധിനാശസര് വ്വനാശകാരണത്വാത്. കാമം,ക്രോധം,മോഹം,സ്മൃതിഭ്രംശം ,ബുദ്ധിനാശം ,സര് വ്വനാശം എന്നിവക്ക് കാരണമായിരിക്കകൊണ്ട് ദുര്ജ്ജനസംഗം ഒഴിവാക്കണം.

45 തരംഗായിതാ അപി മേ സംഗാത് സമുദ്രായന്തി. അവ തരംഗങ്ങളെപ്പോലെയാണെങ്കിലും സംഗം കൊണ്ട് സമുദ്രമായിത്തന്നെ ഭവിക്കുന്നു.

അദ്ധ്യായം 4

46 കസ്തരതി കസ്തരതി മായാം. യഃസംഗംത്യജതി. യോ മഹാനുഭാവംസേവതേ,നിര്മ്മമോ ഭവതി. മായയെ ആര് തരണം ചെയ്യുന്നു,ആര് തരണം ചെയ്യുന്നു. സംഗം ത്യജിച്ചവനാണ് തരണം ചെയ്യുന്നത്. സേവനം ചെയ്യുന്ന മഹാനുഭാവനാണ് സംഗം ത്യജിച്ച് നിര്മ്മമനായി ഭവിക്കുന്നത്.

47 യോ വിവിക്തസ്ഥാനം സേവതേ,യോ ലോകബന്ധമുന്മൂലയതി.യോ നിസ്ത്രൈഗുണ്യോ ഭവതി യോ യോഗക്ഷേമം ത്യജതി. ആര് ഏകാന്തസ്ഥാനത്തെ സേവിക്കുന്നു,ആര് ലോകബന്ധങ്ങളെ ഉന്മൂലനം ചെയ്യുന്നു, ആര് ത്രിഗുണങ്ങളില്നിന്നു മുക്തനാകുന്നു, ആര് യോഗക്ഷേമങ്ങളേയും ത്യജിക്കുന്നു, അവനാണ് മായ തരണം ചെയ്യുന്നത്.

48 യഃകര്മ്മഫലം ത്യജതി,കര്മ്മാണി സന്യസ്യതി തതോ നിര്ദ്വന്ദോഭവതി. ആര് കര്മ്മഫലം ത്യജിക്കുന്നുവോ, ആര് കര്മ്മങ്ങളെ സന്യസിക്കുന്നുവോ, ആര് നിര്ദ്വന്ദ്വനാകുന്നുവോ അവനാണ് മായ തരണം ചെയ്യുന്നത്.

49 യോ വേദാനപി സന്യസ്യതിഃകേവലമവിഛിന്നാനുരാഗം ലഭതേ. ആര് വേദങ്ങളെപ്പോലും സന്യസിക്കുന്നു വോ അവന്ന് അവിഛിന്നവും കേവലവുമായ അനുരാഗം ലഭിക്കുന്നു.

50 സ തരതി,സതരതി, സ ലോകാംസ്താരയതി. അവന് തരണം ചെയ്യുന്നു,തരണം ചെയ്യുന്നു, (മായയെ മാത്രമല്ല) ലോകങ്ങളേയും തരണം ചെയ്യുന്നു. ലോകത്തെ തരണം ചെയ്യാനായി മറ്റുള്ളവരെ സഹായിക്കയും ചെയ്യുന്നു.

അദ്ധ്യായം 5

51 അനിര് വ്വചനീയം പ്രേമസ്വരൂപം പ്രേമസ്വരൂപത്തെ നിര് വ്വചിക്കാനാവില്ല.

52 മൂകാസ്വാദനവത് . മൂകനാസ്വദിച്ച പോലെ. വെണ്ണതിന്ന ഊമ അതിന്റെ രുചി അനുഭവിക്കുന്നു.അത് പറഞ്ഞറിയിക്കാനാവാതെ ഉഴലുന്നു. പ്രേമസ്വരൂപമായ സ്വാനുഭൂതി ലഭിച്ച ഭക്തന്റെ സ്ഥിതിയും ഇതാണ്.

53 പ്രകാശതേ കാപിപാത്രേ. അപൂര് വ്വമായി ലഭിക്കുന്ന പാത്രങ്ങളില് അത് പ്രകാശിപ്പിക്കപ്പെടുന്നു.

54 ഗുണരഹിതം കാമനാരഹിതം പ്രതിക്ഷണവര്ദ്ധമാനം അവിഛിന്നം സൂക്ഷ്മതരം അനുഭവരൂപം . സ്വാനുഭൂതിയുടെ രൂപം ഗുണരഹിതമാണ്,കാമനാരഹിതമാണ്,പ്രതിക്ഷണം വര്ദ്ധിച്ചുവരുന്നതാണ്,അവിഛിന്നമാണ് ,ഏറ്റവും സൂക്ഷ്മവുമാണ്.

55 തത് പ്രാപ്യതദേവാവലോകയതി,തദേവശൃണോതി തദേവ ഭാഷയതി തദേവ ചിന്തയതി. അതിനെ പ്രാപിച്ചവരെല്ലാം അതിനെമാത്രം കാണുന്നു,കേള്ക്കുന്നു,അതിനെക്കുറിച്ചുമാത്രം പറയുന്നു,ചിന്തിക്കുന്നു.

56 ഗൌണീത്രിധാ,ഗുണഭേദാത് ആര്ത്താദിഭേദാദ് വാ.ഗൌണീഭക്തി മൂന്നുവിധമാണ്. ഗുണഭേദംകൊണ്ടാണ് ആര്ത്തന് മുതലായ ഭേദങ്ങളുണ്ടാവുന്നത്.

57 ഉത്തരസ്മാദുത്തരസ്മാദ് പൂര് വ്വപൂര് വ്വാശ്രേയായ ഭവതി. പിന്നാലെ പിന്നാലെ വന്നതും മുമ്പുമുമ്പുവന്നതും ശ്രേയസ്സായി ഭവിക്കുന്നുണ്ട്.

അദ്ധ്യായം 6

58 അന്യസ്മാദ് സൌലഭ്യം ഭക്തൌ. മറ്റുള്ളവയേക്കാളും അനുഭൂതി സുലഭമായിരിക്കുന്നത് ഭക്തിയിലാണ്.

59 പ്രമാണാന്തരസ്യാനപേക്ഷത്വാത് സ്വയംപ്രമാണത്വാത് ച. മറ്റു പ്രമാണങ്ങളെ അപേക്ഷിക്കാതെ സ്വയം പ്രമാണത്തെ മാത്രം അപേക്ഷിക്കുന്നതുകൊണ്ട്.

60 ശാന്തിരൂപാത് പരമാനന്ദരൂപാച്ച. ശാന്തിരൂപം കൊണ്ടും പരമാനന്ദരൂപംകൊണ്ടും .

61 ലോകമഹാനൌചിന്താനകാര്യാനിവേദിതാത്മലോകവേദശീലത്വാത്.. ലോകത്തെ നഷ്ടപ്പെടുമെന്ന ചിന്ത കാര്യമാവുന്നില്ല. ലോകത്തേയും വേദത്തേയും നിവേദിക്കുന്ന ആത്മശീലംകൊണ്ട്.

62 ന തത് സിദ്ധൌലോകവ്യവഹാരോഹേയഃകിം തുഫലത്യാഗഃതത് സാധനം ച കാര്യമേവ. അത് കിട്ടുംവരെ ലോകവ്യവഹാരങ്ങള് ത്യജിക്കരുത്. എന്നാല് ഫലത്യാഗം അതിന്റെ കാര്യവും സാധനവുമാണ്.

63 സ്ത്രീധനനാസ്തികവൈരിചരിത്രം ന ശ്രവണീയം. സ്ത്രീകളുടേയും, ധനത്തിന്റേയും നാസ്തികന്മാരുടേയും വൈരികളുടേയും ചരിത്രം കേട്ടിരിക്കരുത്.

64 അഭിമാനദംഭാധികം ത്യാജ്യം. അഭിമാനവും ദംഭവും ത്യജിക്കണം.

65 തദര്പ്പിതാഖിലാചാരഛസനകാമക്രോധാഭിമാനാധികം. തസ്മിന്നേവ കരണീയം. സകല ആചാരങ്ങളും ഈശ്വരാര്പ്പണമായി അനുഷ്ഠിക്കണം. അങ്ങനെയുള്ളവന് കാമക്രോധാഭിമാനാദികള് അവനില് മാത്രമാണ് കരണീയം.

66 ത്രിരൂപഭംഗപൂര് വ്വകം നിത്യദാസനിത്യകാന്തഭജനാത്മകം പ്രേമകാര്യം പ്രേമൈവകാര്യം. മൂന്നുരൂപമായി ഭാഗിക്കപ്പെടാത്തതും നിത്യദാസന്റേയും നിത്യകാന്തന്റേയും ഭജനാത്മകമായതും ആയ പ്രേമമാണ് കാര്യം, പ്രേമം മാത്രമാണ് കാര്യം.

അദ്ധ്യായം 7

67 ഭക്താ ഏകാന്തിനോമുഖ്യാഃ ഭക്തന് ഒരേ ഒരു ലക്ഷ്യമേ മുഖ്യമായുള്ളു .ഏകാന്തികഭക്തി മാത്രം.

68 കണ്ഠാവരോധരോമാഞ്ചാശ്രുഭിഃപരസ്പരം ലപമാനാ പാവയന്തി കലാനി പൃഥിവിംച. അവരോധിക്കപ്പെട്ട കണ്ഠത്തോടും രോമാഞ്ചത്തോടും അശ്രുക്കളോടും പരസ്പരം സംഭാഷണംചെയ്തുകൊണ്ട് അവര് കുലത്തേയും പൃഥിയേയും പാവനമാക്കുന്നു.

69 തീര്ത്ഥോ കുര് വ്വന്തി തീര്ത്ഥാനി സുകര്മ്മാ കുര് വ്വന്തി കര്മ്മാണി സച്ഛാസ്ത്രീകുര് വ്വന്തി ശാസ്ത്രാണി. അവരാണ് തീര്ത്ഥങ്ങളെ തീര്ത്ഥങ്ങളായി മാറ്റഉന്നതും,കര്മ്മങ്ങളെ സുകര്മ്മങ്ങളാക്കുന്നതും ശാസ്ത്രങ്ങളെ സച്ഛാസ്ത്രങ്ങളാക്കി മാറ്റുന്നതും.

70 തന്മയാഃ അവര് ഈശ്വരതന്മയരാണ്.

71 മോദന്തേപിതരോനൃത്യന്തി ദേവതാഃസനാഥാചേയംഭൂര്ഭവതി. അവരാലാണ് പിതൃക്കള് മോദിക്കുന്നതും ദേവതമാര് നൃത്തം വെക്കുന്നതും ഭൂമി സനാഥയായി ഭവിക്കുന്നതും.

72 നാസ്തിതേഷുജാതിവിദ്യാരൂപകുല ധനക്രിയാദിഭേദഃ അവരില് ജാതി,വിദ്യ,രൂപം,കുലം,ധനം,ക്രിയ എന്നിവ കൊണ്ടുള്ള ഭേദമോ ഭേദഭാവനകളോ ഇല്ല.

73 യതസ്തദീയാഃ കാരണം അവര് ഈശ്വരന്റെ സമവഭാവമാണ്. അവര് അവന് തന്നെയാണ്.

അദ്ധ്യായം 8

74 വാദോനാവലംബഃഅവര് വാദത്തെ അവലംബിക്കുന്നില്ല.

75 ബാഹുല്യാവകാശത്വാദനിയതത്വാച്ച. ബാഹുല്യത്തിന് അവകാശമുള്ളതുകൊണ്ടും അനിയതത്വം കൊണ്ടും. വാദത്തെ അവലംബിക്കുന്നില്ല. നിരവധിവാദങ്ങളുണ്ട്. നിരവധിമതങ്ങളുമുണ്ട്. (സംസ്കൃതത്തില് മതമെന്നാല് അഭിപ്രായമാണ്). ഓരോ മനുഷ്യനുമുണ്ട് ഓരോ മതം. അത് തെളിയിക്കാനായി വാദങ്ങളുമുണ്ട്. ആ ബഹുലമായ വാദപ്രതിവാദങ്ങളെ തന്മയനായ ഭക്തന് അവലംബിക്കാത്തതിന് മറ്റൊരു കാരണം അവയുടെ അനിയതത്വമാണ്. ഏറ്റവും വലിയ ശാസ്ത്രജ്ഞന്റെ വാദംപോലും കാലക്രമേണ അനിയതമാണെന്ന് തെളിയിക്കപ്പെടുന്നു.അതിനാല് വൃഥാവാദത്തില്നിന്ന് ഒഴിഞ്ഞുനില്ക്കുന്നു.

76 ഭക്തിശാസ്ത്രാണിമനനീയാനിതദുദ്ബോധകകര്മ്മാണികരണീയാനി. ഭക്തിശാസ്ത്രത്തെ മനനംചെയ്യലും അതിനെ ഉദ്ബോധിപ്പിക്കലും മാത്രമാണ് അവര്ക്ക് കരണീയമായിട്ടുള്ളത്.വാദപ്രതിവാദമല്ല.

77 സുഖദുഃഖേഛരാലാഭാദിത്യക്തേകാലേ പ്രതീക്ഷമാണോ ക്ഷണാര്ദ്ധമപി വ്യര്ത്ഥം നനേയം. സുഖദുഃഖങ്ങളും ഇഛയും ലാഭവും ത്യജിച്ചകാലത്ത് ഒരു ക്ഷണത്തിന്റെ അര്ദ്ധംപോലും വ്യര്ത്ഥമാക്കരുത്.

78 അഹിംസാസത്യശൌചദയാസ്തിക്യാദിചാരിത്ര്യാണിപരിപാലനീയാനി.
അഹിംസ,സത്യം,ശൌചം,ദയ,ആസ്തിക്യം,മുതലായ ചാരിത്ര്യങ്ങളെ (സദാചാരം) പരിപാലിക്കണം
79 സര് വ്വദാസര് വ്വഭാവേന നിശ്ചിന്തിതേര്ഭഘവാനേവഭജനീയഃഎപ്പോഴും എല്ലാ ഭാവങ്ങള്കൊണ്ടും നിശ്ചിന്തരായി ഭഗവാനെ മാത്രം ഭജിക്കുന്നു.

അദ്ധ്യായം 9

80 സ കീര്ത്ത്യമാനഃശീഘ്രമേവാവിര്ഭവതി അനുഭാവയതി ച ഭക്താന്. കീര്ത്തിക്കപ്പെട്ട ഭഗവാന് വേഗത്തില് ആവിര്ഭവിച്ച് ഭക്തന് അനുഭൂതി കൊടുക്കുന്നു.
81 ത്രിസത്യസ്യഭക്തിരേവഗരീയസി ഭക്തിരേവ ഗരീയസി. മൂന്നുസത്യങ്ങളുലും വെച്ച് ഭക്തിതന്നെയാണ് മഹത്ത്,ഭക്തിതന്നെയാണ് മഹത്ത്. (ത്രിസത്യങ്ങള് മൂന്നുവിധം. 1. ഭക്തി,ജ്ഞാനം,കര്മ്മം,2. ഭൂതം.വര്ത്തമാനം,ഭാവി. 3. സുഷുപ്തി,ജാഗ്രത് സ്വപ്നം.)
82 ഗുണമാഹാത്മ്യാസക്തിരൂപാസക്തിപൂജാസക്തിസ്മരണാസക്തിദാസ്യാസക്തിസഖ്യാസക്തിവാത്സല്യാസക്തി കാന്താസക്തി ആത്മനിവേദനാസക്തി തന്മയതാസക്തിപരമവിരഹാസക്തിരൂപാ ഏകധാപ്യേകാദശധാ ഭവതി. ഒരേ ഒരു ഭക്തി 11 വിധമായി ഭവിക്കുന്നു. അവ ഗുണമാഹാത്മ്യാസക്തി, രൂപാസക്തി, പൂജാസക്തി,സ്മരണാസക്തി,ദാസ്യാസക്തി,സഖ്യാസക്തി,വാത്സല്യാസക്തി,കാന്താസക്തി,ആത്മനിവേദനാസക്തി,തന്മയതാസക്തി,പരമവിരഹാസക്തി ഇവയാണ്.

അദ്ധ്യായം 10

83 ഇത്യേവം വദന്തിജനജല്പനിര്ഭയാഃ ഏകമതാഃകുമാരവ്യാസശുകശാണ്ഡില്യഗര്ഗ്ഗ വിഷ്ണുകൌണ്ഡിന്യ ശേഷോദ്ധവാരുണിബലിഹനുമദ്വിഭീഷണാദയോ ഭക്ത്യാചാര്യാഃ ജനജല്പനങ്ങളില് നിര്ഭയരും ഏകമതസ്ഥരുമായ ഭക്ത്യാചാര്യന്മാര് ഇങ്ങനെ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഇവിടെ 13 ഭക്ത്യാചാര്യന്മാരുടെ പേരുകളാണ് നാരദമുനി പറഞ്ഞിരിക്കുന്നത്.
സനത്കുമാര,വ്യാസ,ശുക,ശാണ്ഡില്യ,ഗര്ഗ്ഗ,വിഷ്ണു,കൌണ്ഡിന്യ,ശേഷ,ഉദ്ധവ,ആരുണി,ബലി,ഹനുമാന്വിഭീഷണനെന്നിവരാണ് അവര്. ഈ ഭക്ത്യാചാര്യന്മാര്ക്കു ശേഷമാണ് നാരദഭക്തിസൂത്രരചന.
84 യ ഇദം നാരദപ്രോക്തം ശിവാനുശാസനം വിശ്വസിതി. ശ്രദ്ധത്തേ സ ഭക്തിമാന്ഭവതി സഃപ്രേഷ്ഠം ലഭതേ സഃപ്രേഷ്ഠം ലഭതേ ഇതി. ഏതൊരാള് നാരദനാല് പറയപ്പെട്ടതും ശിവനാലനുശാസിക്കപ്പെട്ടതുമായ ഇതിനെ വിശ്വസിക്കുന്നുവോ, ശ്രദ്ധിക്കുന്നുവോ, അവനും ഭക്തനായി ഭവിച്ച് ശ്രേഷ്ഠപദം പ്രാപിക്കുന്നു. ശ്രേഷ്ഠപദം പ്രാപിക്കുന്നു.

Filename: ശാണ്ഡില്യഭക്തിസൂത്രം.docx
Directory: C:\Users\user\Documents
Template: C:\Users\user\AppData\Roaming\Microsoft\Templates\Normal.dotm
Title:
Subject:
Author: user
Keywords:
Comments:
Creation Date: 8/21/2015 12:38:00 PM
Change Number: 558
Last Saved On: 5/11/2020 8:35:00 AM
Last Saved By: user
Total Editing Time: 2,192 Minutes
Last Printed On: 5/11/2020 8:36:00 AM
As of Last Complete Printing
Number of Pages: 95
Number of Words: 30,693 (approx.)
Number of Characters: 174,955 (approx.)